Научное издание

Проблемы современного педагогического образования
Серия: Педагогика и психология.
Выпуск сорок восемь. Часть 3.

Ответственный за выпуск Е.Ю. Пономарёва

ISSN 2311-1305

Ответственность за достоверность приводимых в публикациях фактов, дат, наименований, фамилий, имен, цифровых данных несут авторы статей.

Научные статьи печатаются за авторскими вариантами.

Сдано в набор 20.05.2015. Подписано к печати 13.05.2015.
Формат 60x90x16. Печать офсетная. Печать офс. Условн. печатн. страниц 20.
Тираж 500 экз.

Отпечатано в типографии
Гуманитарно-педагогической академии (г. Ялта)
РИО ГПА ул. Севастопольская, 2 а, г. Ялта
тел. (0654)32-21-14,
факс (0654)32-30-13

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
ГУМАНИТАРНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКАДЕМИЯ (ФИЛИАЛ) «КРЫМСКОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА им. В. И. ВЕРНАДСКОГО» (г. ЯЛТА)

ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Серия: Педагогика и психология
48 (3)

Ялта
2015

УДК 37
ББК 74.04
П 78

Рекомендовано ученым советом Гуманитарно-педагогической академии (филиал) «Крымского федерального университета им. В. И. Вернадского» от 13 мая 2015 года (протокол № 9)

Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология. – Сб. статей: – Ялта: РИО ГПА, 2015. – Вып. 48. – Ч. 3. – 300 с.

Редакционная коллегия:

А. В. Глузман	**– профессор, доктор педагогических наук, академик НАПН Украины;**
Н. Я. Игнатенко	**– профессор, доктор педагогических наук;**
В. С. Заслуженюк	**– профессор, доктор педагогических наук;**
Л. И. Редькина	**– профессор, доктор педагогических наук;**
Г. Е. Гребенюк	**– профессор, доктор педагогических наук;**
Н. В. Горбунова	**– профессор, доктор педагогических наук;**
Е. В. Везетиу	**– кандидат педагогических наук;**
С. Д. Максименко	**– профессор, доктор психологических наук, академик НАПН Украины;**
Т. С. Яценко	**– профессор, доктор психологических наук, академик НАПН Украины;**
В. А. Семиченко	**– профессор, доктор психологических наук;**
А. В. Фурман	**– профессор, доктор психологических наук;**
Е. Ю. Пономарёва	**– профессор, кандидат психологических наук.**

Журнал входит в наукометрическую систему РИНЦ (Российский индекс научного цитирования). Журнал зарегистрирован в Международном Центре ISSN в Париже (идентификационный номер печатной версии: ISSN 2311-1305), действующий при поддержке ЮНЕСКО и Правительства Франции.

Рецензенты:

В. М. Ефимова	**– доцент, доктор педагогических наук;**
Н. В. Якса	**– доцент, доктор педагогических наук.**

© Гуманитарно-педагогическая академия (г. Ялта), 2015 г.

Для заметок

Халилова Ф. С.	**ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ПРЕПОДАВАНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ**	**248**
Чекан О. І.	**КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВАРІАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ БКДО «КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ»**	**256**
Юнусова Э. А.-Г.	**АНТРОПОЛОГИЗМ КАК ИНТЕГРИРОВАННАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ ПЕДАГОГИКИ**	**260**
Ягеніч Л. В.	**ЗМІСТ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АСПІРАНТА-ЛІКАРЯ**	**266**
ПСИХОЛОГИЯ		
Кожалиева Ч. Б.	**FORMATION OF REFLECTIVE ANALYSIS OF ADOLESCENTS WITH INTELLECTUAL INSUFFICIENCY**	**274**
Лукьяненко М. А. Исаакян О. В.	**КОРРЕКЦИЯ ДЕТСКИХ СТРАХОВ КАК ФАКТОР СОХРАНЕНИЯ ПСИХИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ ДОШКОЛЬНИКА**	**278**
Склярук А. В.	**СОЦІАЛІЗУВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СІМ'Ї**	**285**

Педагогика

УДК: 378.147

кандидат педагогических наук, доцент Адабашев Бекир Веллишаевич
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СПЕЦИАЛИСТОВ АВТОТРАНСПОРТА

Аннотация. Раскрыты основные тенденции развития социально-трудовых отношений и условий относительно профессиональной подготовки будущих бакалавров автотранспорта с позиций социально-философского аспекта становления информационного общества.

Ключевые слова: социально-трудовые отношения, специалист, деятельность, подготовка, студент информационные технологии.

Annotation. The basic tendencies of development of social and labour relations and conditions in relation to the training of future bachelors of vehicles from the standpoint of socio-philosophical aspects of information society formation.

Keywords: labor relations, specialist, activities, preparation, student, information technology.

Введение. Непрерывная трансформация общественных отношений требует постоянного развития и саморазвития человека как активного субъекта социально-трудовой деятельности в условиях информатизации общества. Становление информационного общества в Украине требует от современного человека обретения такого высокого профессионального уровня, который позволил бы применять в своей практической деятельности информационно-коммуникационные технологии (ИКТ). Поэтому задачей профессионального образования в период информатизации общества является подготовка человека к успешной профессиональной деятельности в условиях быстрого развития информационных технологий. Безусловно, это накладывает свой отпечаток на деятельность современного специалиста автотранспортной отрасли.

Формулировка цели статьи. Провести необходимый анализ основных тенденций развития социально-трудовых отношений и условий относительно профессиональной подготовки будущих бакалавров автотранспорта с позиций социально-философского аспекта становления информационного общества.

Изложение основного материала статьи. На сегодняшнем этапе развития науки современная философия наработала подходы и представления, позволяющие выделить понятийный аппарат для определения нового качества отношений в социуме как нового типа общества. Только, исходя из социальных изменений, которые рассматриваются в их историческом контексте, возможно понять, как трансформации сознания человечества аккумулируются в развитие науки и ведут общество к его новому качеству. Развитие происходит континуально, плавно переходя от одного состояния общества к другому.

Сегодня человечество в своем развитии совершает стремительный скачок – от индустриального общества, когда основной движущей силой

общественных отношений является количество капитала и полезных ископаемых, к информационному (постиндустриального) общества, когда знания становятся стратегическими ресурсами в его непрерывной трансформации. Основным признаком этого процесса становится воздействие самого человека по отношению к окружающей среде и преобразования биосферы. Вследствие такого осознания произошло возникновение нового подхода, который отражает направление социотехноприродной глобализации, по определению отношения человека по отношению к природе, к обществу, отношение человеческого индивида к самому себе [1, с. 4].

В современной философской науке общество, которое развивается, рассматривается как исторический компонент в сложной социоприродной системе эволюционирования земной жизни [2, с. 14]. Рассматривая это развитие через призму становления личности в ее историческом контексте раскрывается тесная связь человека, природы и общества, концепция перехода от гуманистического сознания к гуманистическим знаниям [3, с. 8]. Сочетая такие теоретико-методологические подходы, как диалектический, эволюционный и синергетический при анализе генезиса цивилизации, развиваются понятия на основе информации и знаний, широкое применение находят концепции перехода биосферы в ноосферу, техногенного развития общества, формирования глобального, постбиосферного, искусственно интеллектуальной жизни в XXI веке [4, с. 11].

В центре этих концепций находится кардинальная революция, принципиально изменяющая отношение мира человека и мира природы. В различных теоретико-методологических исследованиях она именуется по-разному. С позиции материалистической марксистской терминологии трансформация общества связана с научно-технической революцией [4, с. 92]. С точки зрения цивилизационно-исторической типологии Е. Тоффлера, это «социотехнологическая революция» [5, с. 8]. Чаще всего ее называют информационно-компьютерной или информационной революцией. Внутренним стержнем этой революции выступает создание и развертывание электронно-компьютерной биотехнологической технологии. Ее результатом в самом широком смысле становится возникновение новой цивилизации, названной Е. Тоффлером «постиндустриальной» или «информационной».

Осуществляя исследование теоретико-методологических основ информатизации общества с позиции раскрытия социально-философского аспекта, мы исходим из трактовки понятия «информационное общество» (Information Society), данного Е. Тоффлером в его работе «Третья волна». Им были очерчены основные признаки новой цивилизации. Он отмечает принципиально новый характер информационного общества: «это одновременно и технически развитая, и антииндустриальная цивилизация» [5].

В нашей статье мы исходим из того, что информатизация общества представляет собой объективный процесс, что является следствием качественных преобразований в фундаментальной и прикладной науке, коренных изменений общественных отношений и сознания, которые отражаются на качестве общественной деятельности, расширяют пределы всех сфер общественной жизни, начиная с материальной и заканчивая духовной.

Информатизация общества является одним из основных признаков становления нового типа. Она многими учеными рассматривается в виде общей модели изменений трехкомпонентного прогрессивного движения [5–7]:

Ратко М. В. **МУЗИЧНА ОСВІТА В ЯПОНІЇ ПЕРІОДУ КОДАЙ** **185**

Руденко І. В. **РОЛЬОВА ГРА У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА** **191**

Сейдаметова С. М.
Шкарбан Ф. В. **ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ-ОБУЧАЮЩИХ ПРОГРАММ В МЛАДШЕЙ ШКОЛЕ** **197**

Сейтасанов Ф. С. **ОПРЕДЕЛЕНИЕ СТРУКТУРНЫХ КОМПОНЕНТОВ КОГНИТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ В ПРОЦЕССЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА** **206**

Смышляева Н. С. **ТРИ СТУПЕНИ УСПЕХА ЮНОГО ГРАЖДАНИНА РОССИИ** **212**

Стельмах Н. В. **АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ** **218**

Сулейманов Р. И.
Шабдинов М. Л. **КОНСТРУКТОРСКАЯ ПОДГОТОВКА – НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ИНЖЕНЕРОВ-МАШИНОСТРОИТЕЛЕЙ** **224**

Сухтаева А. М.
Шамилев Т. М. **О ДЕЙСТВИТЕЛЬНЫХ ЧИСЛАХ В КУРСЕ ВЫСШЕЙ МАТЕМАТИКИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ** **229**

Топольник Я. В. **ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ** **236**

Тушева В. В. **МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ** **241**

Казачінер О. С.	**МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ОБДАРУВАНЬ ШКОЛЯРІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**	**119**
Качур Е. А.	**МОТИВАЦИЯ ПЕДАГОГА К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**	**123**
Кирпа А. В.	**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОКЛУБУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**	**127**
Корольова Н. В.	**ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ**	**133**
Лавров А. И.	**КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ОБРАЗОВАНИИ И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РЕАЛИЗАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ**	**139**
Лебедкина Н. П.	**ПРОБЛЕМЫ И РИСКИ ВВЕДЕНИЯ ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО СТАНДАРТА ОСНОВНОГО ОБЩЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**	**148**
Литвиненко О. М.	**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**	**153**
Муртазаева Э. М.	**ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ НА ДИЗАЙН-ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ КОНСТРУКТИВНЫХ УМЕНИЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**	**159**
Первун О. Е.	**ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПРОГРАММИСТОВ ПОСРЕДСТВОМ МАТЕМАТИЧЕСКОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ**	**167**
Радченко С. П. **Бодненко Д. М.** **Юртин І. І.**	**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**	**175**

1) становление основных экономических отраслей по производству и распространению информации;

2) расширение номенклатуры информационных услуг для других отраслей промышленности и правительства;

3) создание широкой системы информационных средств на потребительском уровне.

Общество нового типа, по мнению Е. Тоффлера, – это информационное общество, новая цивилизация, которая базируется на нематериальной субстанции, условно названной им «информация и представление». Такая цивилизация имеет свойство взаимодействовать как с духовным, так и с материальным миром человека. Последнее свойство, по его мнению, особенно важно для понимания сути нового общества. «Информация приобретает большую ценность, чем когда-либо, и новая цивилизация перестроит систему образования и научных исследований, и кроме того, реорганизует средства массовой информации» [5].

Проблемы информационного общества рассматривались также в работах американского исследователя Мартина. Он выделил и сформулировал основные характеристики информационного общества по следующим критериям [8]:

1) технологический критерий: информационные технологии, которые широко применяются в производстве, учреждениях, системе образования и в быту;

2) социальный критерий: информация выступает как важный стимулятор изменения качества жизни;

3) экономический критерий: информация играет ключевую роль в экономике в качестве ресурса, услуг, товара, источника добавленной стоимости и занятости;

4) политический критерий: свобода информации характеризуется растущим участием все большего количества членов общества в политических процессах, выступает консенсусом между различными классами и социальными слоями населения;

5) культурный критерий: признание культурной ценности информации в виде содействия утверждению информационных ценностей в интересах развития отдельного индивида и общества в целом.

Мартин определяет информационное общество как общество, в котором качество жизни, так и перспективы социальных изменений и экономического развития зависят от информации и ее эксплуатации.

Проводя поисковое исследование, мы согласны с мнением исследователей современного общества о том, что информатизация общества состоит из трех взаимосвязанных процессов [9, с. 162]:

- медиатизации – процесса совершенствования средств сбора, хранения и распространения информации;
- компьютеризации – процесса совершенствования средств автоматизированного поиска и обработки информации;
- интеллектуализации процесса развития способностей восприятия и создания информации, т. е. повышения интеллектуального потенциала общества, включая с применением средств искусственного интеллекта.

Поскольку процессы информатизации формируют как материальную среду жизни человека с помощью средств связи и обмена информацией, так и

культурную и духовную сферы, она продуцирует также новые технологии, которые характеризуются новым знаниям и раскрываются через инновационные способы деятельности.

С целью более глубокого понимания процессов, происходящих в информационном обществе, следует выполнить дефиницию основополагающих понятий «компьютеризация общества» и «информатизация общества». Под термином «компьютеризация» понимается широкое внедрение вычислительной техники во все отрасли деятельности человека [10, с. 14].

Проведя анализ исследований ученых, изучающих информационное общество, можем сказать, что разделяем их мнение о том, что информатизацию общества следует рассматривать значительно шире, чем процесс компьютеризации [7; 10; 11].

Основным признаком информатизации становится безграничность информационного пространства. С применением человечеством компьютерных технологий скорость распространения информации достигает чрезвычайных высот. Теперь события, происходящие в одной стране, становятся очень быстро известными всему миру. Следовательно, информация в сочетании с коммуникацией, которая усилена процессами оперирования символами, становится движущей силой нового общества.

Становление информационного общества непосредственно связывается с решением основного глобального вопроса – взаимодействия техники, информации и человека.

Проанализировав исследования генезиса формирования информационной компетентности человека в новом обществе, мы соглашаемся с определенной базовой инфокоммуникационной моделью (ИКМ) человека, которая предусматривает [12, с. 31]:

- потребность и возможность доступа к информации (ее источников, идей, знаний, баз данных, других ресурсов) средств коммуникации и осуществления в эти сферы своего взноса;
- свободное выражение своих убеждений; поиск, получение, распространение информации и идей любыми средствами в информационно-коммуникационной деятельности независимо от границ;
- достаточное владение ИКТ, постоянное обогащение своего опыта и мастерства, непрерывность образовательного процесса;
- принятие установленных законодательством условий использования ИКТ и деятельности в инфокоммуникационной инфраструктуре общества, единых правил поведения в сетях;
- интегрированность в мировое коммуникационное пространство на основе развитых ИКТ;
- общественную обусловленность и самоопределение рода занятий благодаря профессиональной сфере, мультимедиатизации, компьютеризации при сквозной интеллектуализации всей человеческой жизнедеятельности.

Согласно ИКМ, влияние научно-технического прогресса, который является движущей силой информатизации общества, распространяется не только на материальную сферу жизни социума, но и накладывает свой отпечаток на радикальность изменений в культурно-информационной жизни каждого человека.

На основании анализа основных тенденций развития социально-трудовых отношений в информационном обществе мы утверждаем, что современное

Борщов С. М.
Гейтенко В. В. — **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ І ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕФОРМАЛЬНИХ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР У ВИХОВНІЙ РОБОТІ ЗІ СТАРШИМИ ШКОЛЯРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ** — **62**

Волкова Л. В. — **УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ** — **71**

Главатських І. М. — **МАТЕМАТИЧНА СТАТИСТИКА В СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІНАХ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ** — **77**

Говоров Н. П. — **ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ ПРОБЛЕМАТИКА РУССКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ СКАЗКИ В РОССИИ** — **83**

Гуляева О. Н. — **СУЩНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ АДАПТИВНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ** — **89**

Данильчук О. М.
Мірошниченко В. В. — **ЗМІСТ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ** — **94**

Данильчук О. М.
Рябчикова Д. А.
Коваленко Н. В. — **САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ** — **98**

Дружченко Т. П. — **РОЛЬ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ** — **105**

Ибрагимова Л. С. — **ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНОЙ ДОСКОЙ И МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ ЗАНЯТИЙ С ЕЁ ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ (НА ПРИМЕРЕ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ КОНСТРУИРОВАНИЯ И МОДЕЛИРОВАНИЯ ОДЕЖДЫ»)** — **112**

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Адабашев Б. В.	**ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СПЕЦИАЛИСТОВ АВТОТРАНСПОРТА**	**3**
Адаманов Д. М.	**ПРОФКОНСУЛЬТАЦИОННАЯ РАБОТА С УЧАЩИМИСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНО-ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**	**9**
Азизова З. Р.	**ФОРМИРОВАНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В УЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ ФГОС**	**16**
Асанова З. Р.	**ПРОБЛЕМА СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ В ЭТНОПЕДАГОГИКЕ КРЫМСКОТАТАРСКОГО НАРОДА**	**22**
Асманов А. Р.	**ТОЛЕРАНТНОСТЬ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ**	**30**
Бадер С. О. Каз К. Є.	**ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ**	**37**
Бердова М. В.	**ГОТОВНОСТЬ СТАРШЕКЛАССНИКОВ К ВЫБОРУ БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИИ КАК СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА**	**43**
Бережная Т. Е.	**МОНИТОРИНГ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТЕХНИКИ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ СТУДЕНТОВ ИНЖЕНЕРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ**	**49**
Борисова И. В.	**РАВНЫЙ ДОСТУП КАЧЕСТВЕННОМУ ОБРАЗОВАНИЮ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ**	**56**

общество нуждается в высокообразованных специалистах, способных использовать в своей профессиональной деятельности ИКТ. Особенно это важно для отрасли транспорта, автотранспортные артерии которой являются без преувеличения артериями экономики любой страны.

Исследовав менеджмент технических служб на предприятиях автотранспортной отрасли, осуществляемый кадровым составом, нами выявлено, что персонал, применяющий в своей деятельности ИКТ, эффективно влияет на производственную деятельность [13, с. 35]:

- сознательно превращает знания, технологические рекомендации, потенциальные возможности изделий и оборудования в конечный продукт данной отрасли или предприятия, то есть является активным передаточным звеном от идеи до ее материализации, эффективность функционирования которой значительно зависит от уровня ее информатизации;
- оказывает непосредственное влияние на качество функционирования системы, начиная от управления (определения цели, выбора методов, принятия решений) заканчивая выполнением конкретных операций (техническим осмотром, ремонтом, учетом, отслеживанием маршрута движения автотранспортного средства);
- персонал, который использует современные технологии информатизации деятельности, является мобильным фактором эффективной деятельности инженерно-технических служб предприятий автотранспортной отрасли;
- в течение нормативной продолжительности функционирования персонала (30–40 лет) происходят существенные, а иногда и принципиальные изменения в деятельности инженерно-технических служб; это требует непрерывного повышения квалификации персонала и определенной универсализации и динамизма его знаний, навыков и умений, повышения уровня информационной культуры.

Практический опыт показывает, что наиболее вероятными первичными должностями для специалистов, направляемых в инженерно-техническую службу предприятий автотранспортной отрасли, являются мастер (28%), инженер-механик (20%), инженер производственно-технического отдела (13%), диспетчер центра управления производством (4%) [13, с. 36].

Информационная технология управления производственными процессами автотранспортных и авторемонтных структур (ААРС) обеспечивается на основе информации относительно объекта управления, диагностики его поведения, а также принятия эффективных управленческих решений на всех уровнях организационной структуры. Информатизация ААРС – один из важных факторов оценки деятельности на основе реализации информационной технологии, что обеспечивает создание новой среды формирования профессионально-ориентированных знаний, их переработку, распространение и использование в производственной деятельности.

Выводы. Из проведенного анализа можно сделать вывод, что успешная профессиональная деятельность современного человека в условиях информационного общества возможна лишь при условии успешного освоения им информационной компетентности. Поэтому одна из главных задач современного образования – на основе широкой информатизации учебного процесса подготовить человека к использованию компьютерной техники для учебной, социальной и производственной деятельности. Именно информационная компетентность становится сегодня одной из основных

характеристик специалиста относительно его способности к эффективной профессиональной деятельности. Анализ профессиональных задач специалистов автотранспорта показывает, что без формирования информационной составляющей инженерно-технической деятельности сегодня не возможна подготовка специалистов этой отрасли. Поэтому следующим этапом нашего исследования будет определение направлений и перспектив процесса информатизации образования.

Литература:

1. Хоменко В. М. Цивілізаційний статус особистості: глобальні проблеми і перспективи розвитку (соціально-філософський аспект): автореф. дис. … канд. филос. наук: спец. 09.00.03 – соціальна філософія / В. М. Хоменко; Інститут філософії імені Г.С. Сковороди Національної академії наук України. – К., 2002. – 16 с.

2. Демиденко Э. С. Основные направления в концепции ноосферы / Э. С. Демиденко // Проблемы современного антропосоциального познания. Вып. 2. – Брянск, 2004. – С. 12–22.

3. Потапенко О. Б. Ідея виховання моральної особистості у спадщині українських педагогів-мислителів другої половини XVIII століття: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. Б. Потапенко. – Кіровоград, 2009. – 20 с.

4. Філософія: навч. посіб. / [Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, В. П. Розумний та ін.]; за ред. І. Ф. Надольного. – К.: Вікар, 2006. – 534 с.

5. Тоффлер Э. Третья волна [Электронный ресурс] / Элвин Тоффлер; науч. ред. П.С. Гуревич. – М.: ООО «Фирма "Издатетьство АСТ"», 2004. – 261 с. – Режим доступа: http://www.umk.virmk.ru/study/VMK/LITERA/Toffler_Tretiya_volna.pdf.

6. Абдеев Р.Ф. Философия новой информационной цивилизации / Р. Ф. Абдеев – М.: ВЛАДОС, 1994. – 216 с.

7. Информационное общество: истоки, проблемы, тенденции / под ред. А. А. Иванова. – М.: Институт развития информационного общества, 2000. – 840 с.

8. Martin William. The Global Information Society (Second Edition) [Электронный ресурс] / William Martin // Canadian Journal of communication. – 1997. – Vol 22, № 1. – Режим доступа: http://www.cjc-online.ca/index.php/journal/article/view/985/891. – Название с экрана.

9. Осипенко Л. О. Моделювання інформаційно-комунікативного процесу складних соціальних систем / Л. О. Осипенко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2014. – № 57. – С. 161–172.

10. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы / В. Л. Иноземцев. – М.: ЛОГОС, 2000. – 304 с.

11. Згуровський М. З. Розвиток інформаційного суспільства в Україні: правове регулювання у сфері інформаційних відносин / М. З. Згуровський, М. К. Родіонов, І. Б. Жиляєв. – К.: Нац. техн. ун-т України «Київський політехнічний інститут», 2006. – 543 с.

12. Бугрим В. В. Людина в інформаційній цивілізації (концепт-гіпотеза) / В. В. Бугрим // Інформаційне суспільство: науковий журнал; Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – Вип. 8. – С. 30–36.

13. Біліченко В. В. Менеджмент технічних служб на автотранспортних підприємствах: навчальний посібник / В. В. Біліченко, В. В.Варчук, О. В. Вдовиченко. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – 117 с.

суспільства, які її функції по відношенню до дітей. Існує недостатність уявлення про соціально-психологічні та педагогічні, потреби сучасної української сім'ї, стратегію і тактику її підтримки. Все це обумовлює необхідність пошуку оптимальних форм супроводу і підтримки сім'ї, як базового інституту соціалізації дитини, адекватних сучасним реаліям і пріоритетам державної соціальної політики.

Література:

1. Кон И. С. Социологическая психология. — М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО«МОДЭК», 1999.—560 с.

2. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.

3. Першина Л.А. Вікова психологія, М.: изд. «Академічний проект», 2005р. – 255 с.

4. Склярук А.В. Сімейні та дітородні орієнтири сучасної молоді / А.В. Склярук // Теоретичні і практичні проблеми психології. – 2014. – № 3 (35). – С.287-296.

5. Смелзер Н. Социология. Пер. с англ. / Науч.ред. издания В.А. Ядов. М., 1994. - 686 с.

6. Социология: Учебник для вузов. / В.Н. Лавриненко, Н.А. Нартов, О.А. Шабанова, Г.С. Лукашова; Под ред. В.Н. Лавриненко. м.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. - 407 с.

7. Соціологія Підручник для вузів / Г.В. Осипов, А.В. Кабища, М. Р. Тульчинський і др. - М.: Наука, 2005. – 374 с.

8. Циба В.Т. Системна соціальна психологія. Навч. посіб. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 328 с.

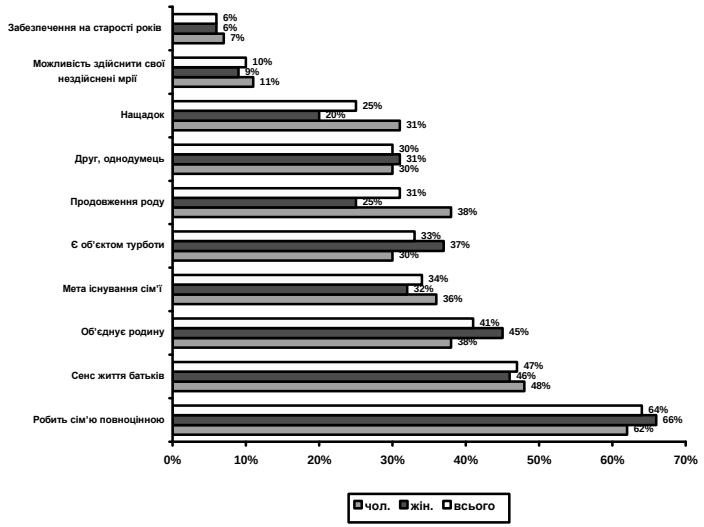

Діаграм 4. Розподіл відповідей на запитання «Яку роль відіграє дитина у вашій родині?»

У молоді сьогодення цінність мати сім'ю має велику перевагу над дітородними цінностями. Тобто певні функції сім'ї, які мають велике соціальне значення (репродуктивна функція та виховна) поступаються місцем іншим функціям (господарсько-побутовій, економічній, емоційній, сексуальній та іншим).

Сучасна молодь, яка виховувалась поколінням батьків, які процес виховання проходили разом з процесом ресоціалізаціїї та адаптації в умовах кризи, має в уявленнях образ сім'ї, де виховна та репродуктивна функція займають далеко не перші місця. Але ж в уявленнях науковців, психологів, педагогів, демографів, соціальних працівників репродуктивна та виховна функції мають велике суспільне значення, характеризують стабільність інституту сім'ї, формують правильні засади образа сім'ї, відповідають за передача культурного спадку наступним поколінням та виступають механізмом збереження, відтворення та забезпечення змін інших функцій сім'ї в конкретно-історичних умовах.

Висновки. На сьогодні збільшено вимоги до сім'ї як інституту виховання і соціалізації, активному суб'єкту своєї життєдіяльності та значно зменшено рівень готовності частини українських родин до самостійного і повноцінного виконання виховної та соціалізувальної функції, до змін, що відбуваються. Існує сформована точка зору, що найважливіша соціальна функція сім'ї - виховання підростаючого покоління, первинна соціалізація дитини, але не має ні однієї державної програми, яка б допомагали сім'ї зрозуміти - що таке сім'я з точки зору соціальних очікувань, які її функції по відношенню до

УДК 37.035.3

магистрант Адаманов Длявер Мустафаевич
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ПРОФКОНСУЛЬТАЦИОННАЯ РАБОТА С УЧАЩИМИСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНО-ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В статье приводится краткий обзорный анализ проблемы формирования профессионального самоопределения старшеклассников посредством профконсультационной работы. Обосновывается актуальность дальнейшего развития профессиональной консультации. Ставятся цель, об'ект, предмет предполагаемых исследований. Определяется гипотеза и, исходя из цели и гипотезы ставятся задачи исследования.

Ключевые слова: профессиональная консультация, учебно-трудовая деятельность, профессиональное самоопределение.

Annotation. This article provides a brief overview of the problem of formation of professional self-determination of senior pupils by means professional advice work. The urgency of further development of professional advice. Aims, the object known, the subject of the alleged studies. Determined hypothesis and based on the goals and objectives of the study hypothesis put.

Keywords: professional advice, educational and labor activities, professional self-determination.

Введение. Одним из неотъемлемых признаков современного общества является наличие развитой институционной системы трудовой подготовки и профессиональной ориентации молодежи. Выполняя важнейшие функции в социальном механизме воспроизводства рабочей силы, это звено общественной организации принимает на себя груз общественных противоречий и задач, связанных с необходимостью оптимизации и гуманизации связей между общественными и личностными, экономическими и морально-этическими сторонами данного процесса. Так, экономическое значение этой проблемы определяется, например, большими хозяйственными потерями из-за высокой текучести кадров, вызываемой в том числе и недостаточно обоснованным выбором профессии молодежью. Более того, установлено, что производительность труда у лиц, психологические и физиологические качества которых соответствуют требованиям профессии, на 20-40% выше, чем у рабочих, у которых такого соответствия нет, а процент брака – в 1,5-2 раза ниже (Баталин Ю.П. М., 1986, С.3). Такие экономические параметры совокупной рабочей силы как профессионализм, профессиональная, социальная и социально-психологическая мобильность, способность адаптации к быстро изменяющимся и весьма разнообразным условиям трудового процесса и т.д., в свою очередь во многом зависят от качества процесса профессиональной ориентации и профотбора. Очевидна определяющая роль адекватного профессионального выбора и в судьбе личности: уровень социально-экономической эффективности в деятельности, а следовательно, как степень общественного признания ее результатов (в форме материального и

морального вознаграждения), так и обусловленный им уровень материального благополучия работника, его самоуважение и морально-психологическое самочувствие непосредственно зависят от соответствия его способностей и сил требованиям избранной профессии.

Формулировка цели статьи. Подготовка учащейся молодежи к принятию адекватного решения в области выбора будущей профессии осуществляется сегодня посредством системы профориентационных мероприятий, в том числе и профконсультационных услуг, выполняющих важные социально-педагогические функции, связанные с формированием человека и как субъекта труда и как личности. Не смотря на то, что в распоряжении педагогов-практиков имеется богатый инструментарий, состоящий из различных методик и технологий, повышающих эффективность профориентационной работы, исследования в данной области по прежнему остаются актуальными, так как в нынешнюю эпоху глобализации экономические и производственные отношения развиваются довольно интенсивно и требуют того же от потенциального работника.

Именно поэтому и была выбрана **тема исследования** «Повышение эффективности профконсультации учащихся а процессе учебно-трудовой деятельности посредством использования тестовых и аппаратурных методик».

Изложение основного материала статьи. Одним из условий совершенствования этой стороны деятельности учреждения образования и трудового обучения является дальнейшее углубление знаний о психолого-педагогической структуре процессов подготовки учащихся к выбору профессии, о механизмах развертывания процессов формирования сознательного отношения к труду и выбору профессии, разработка на этой основе эффективных способов и средств педагогического управления этими процессами, отвечающих требованиям социальных условий и задач их применения.

Педагогическое воздействие на столь интимные обстоятельства личностного становления и социализации индивида призвано разрешать внутреннюю противоречивую задачу гармонизации общественных и личных интересов в наиболее ответственной области жизненного выбора – профессиональном самоопределении. Оно сочетается со множеством трудно фиксируемых и трудно предвидимых вмешательств из вне в условиях высокого динамизма и многообразия современных социальных обстоятельств жизни и взросления молодой личности. Этот динамизм с особой силой дает себя знать в области номенклатуры и содержания различных видов профессиональной деятельности, претерпевающих быстрые и часто кардинальные изменения в общественном производстве.

Добавляет этому процессу сложности и высокая степень неоднородности развития экономических систем в региональном и отраслевом аспекте, пестрота (а зачастую и хаос) хозяйственных образований и отношений.

Все название выше обстоятельства придают значения трудовой подготовке, профориентации и профконсультированию молодежи глубоко проблемный, творческий характер.

Одним из непременных условий успешного ее решения является вовлечение учащихся в систематический производительный труд, входе которого ярко раскрываются личностные трудовые качества, способности и увлечения учеников. Благодаря этому появляется возможность выявить их в

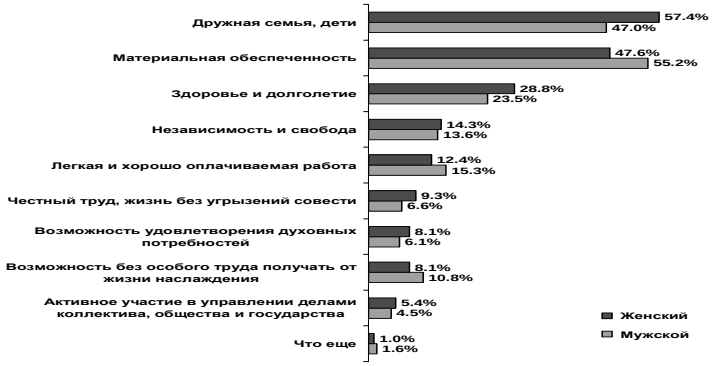

Діаграма 3. Структура життєвих цінностей молоді Запорозької області в залежності від пола

Але цікавим залишається той факт, що матеріальне забезпечення що асоціюється з добрим життям не є синонімом легкої, добре оплачуваної роботи (13,8%), та чесним трудом (8,1%). Тобто для молоді «добре життя» це матеріальне забезпечення, але не завжди труд та праця (Діаграма 3.).

Отже, для більшої третини молодих людей сім'я та виховання дітей представляє найбільшу цінність у житті. А кожна друга молода людина асоціює «добре життя» з дружньою родиною та дітьми.

Але ж якщо розглядати та аналізувати окремо цінність створення сім'ї та окремо дітородні орієнтири як базові цінності молоді сьогодення, то дуже помітно, що найважливіша цінність для молоді є сім'я, а дітородні цінності розглядаються як те що робить сім'ю повноцінною (64%), являє собою смисл життя батьків (47%) та з'єднує родину (41%). І лише 34% вважають, що діти це основний сенс сімейного життя (Діаграма 4.).

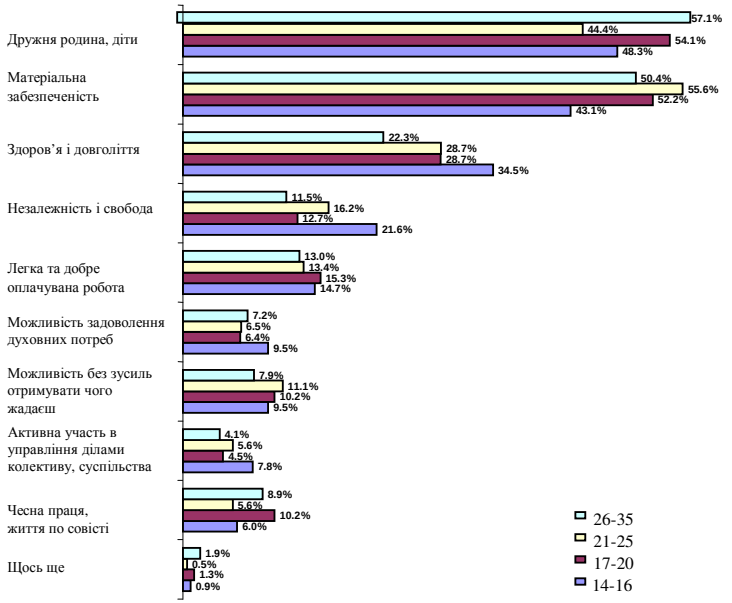

Діаграма 2. Структура ціннісних орієнтацій молоді Запорізької області в залежності від віку

Спираючись на ціннісні орієнтири, молодь формує представлення про «добре життя», асоціює його з дружньою родиною, дітьми (52,7%), матеріальним забезпеченням (51,4%) та здоров'ям (26,5%).

ходе целенаправленного психолого-педагогического анализа, развивать и делать предметом размышления как специалиста-профконсультанта, так и самого учащегося. Будучи зафиксированными и осознанными в контексте требований различных видов профессиональной деятельности, названные качества молодой личности становятся объективной основой для ее профессиональной ориентации и самоориентации, квалифицированного совета специалиста и личного решения, знаменующего акт профессионального, а значит и жизненного самоопределения личности [2, 3].

Общие методологические и теоретические вопросы проблем изучения и организации трудовой подготовки и профессиональной ориентации учащейся молодежи, социальный контекст и общественные задачи психолого-педагогические содержание и формы этого процесса рассматриваются в трудах таких известных исследователей, как А.Е.Голомшток, Д.А.Йовайша, Е.А.Климов, К.К.Платонов, Э.Л.Фарапонова, Н.Н.Чистяков, С.Н.Чистякова, П.А.Шавир и др.

Особое значение для правильного понимания и использования законов трудового развития, формирования профпригодности и осуществления профессионального самоопределения личности имеет выяснение того, как они сочетаются с психологическими требованиями тех или иных видов профессиональной деятельности, как развивается в том контексте структура профессиональных интересов личности. Большую работу в этом направлении проделали Е.А.Климов, В.С.Мерлин, В.В.Чебышева, Е.А.Голомшток, которые акцентируют внимание на выяснении принципов и разработке практических методов и средств активного формирования профессиональных интересов, намерений, склонностей личности, в частности, путем организации профконсультационной работы, способствующей самоосознанию личностью своих трудовых качеств.

Названные ученые внесли заметный вклад в формирование теории профессионального самоопределения учащихся, в разработку методов профконсультационной работы. Несомненно, что педагогические усилия в этом направлении положительно сказываются на практической подготовке молодежи к сознательному выбору профессии, на согласовании требований производства с интересами и способностями личности.

Однако в настоящее время качество и эффективность этой стороны деятельности системы образования оставляют желать лучшего. Нет, во-первых, достаточно надежных связей между различными субъектами, воздействующими в процессе трудовой подготовки и профессиональной ориентации молодежи – школы, различных внешкольных организаций и учреждений, семьи и т.д. Во-вторых, нет системы профориентационной работы и системы профконсультирования, в частности. В силу этого многие из реализуемых в этом направлении мероприятий носят частичный характер, эпизодичны и т.д.

Помимо известных социальных причин, обусловивших такое положение дел, в организационно-педагогическом плане дает себя знать и недостаточная исследованность соответствующей проблематики.

В психолого-педагогической литературе не получили, в частности, достаточного освещения очень важные на сегодня вопросы обоснования содержания, средств, форм и методов работы по вопросам профконсультации старшеклассников в процессе учебно-трудовой деятельности.

Практический опыт и результаты научных исследований доказывают, насколько сложные проблемы стоят сегодня в деле организации педагогической помощи школьникам по выбору профессии. Так, практическая работа по профессиональному консультированию должна включать в себя изучение психофизиологических свойств личности, как теоретическую основу руководства процессом профессионального самоопределения школьников. Но такое изучение требует высокой квалификации, оборудования, знаний, которыми практические работники часто не владеют в достаточной мере. Поэтому данные исследования если и проводятся, то не регулярно и, в основном, только лишь с выпускниками школ. Отсутствие достаточно прочной теоретической базы и привело к тому, что профконсультационная работа не обладает необходимой последовательностью и систематичностью. Не удивительно, что классные руководители, учителя «Технологии», школьные психологи зачастую ограничиваются, как правило, профинформационными мерами.

Исходя из выше сказанного и сформулированной темы нами предлагается выбрать **объектом исследования** процесс профессионального самоопределения старшеклассников в ходе учебно-трудовой деятельности.

Предметом исследования определим содержание и средства профконсультационной работы со старшеклассниками в учебно-трудовой деятельности.

Цель исследования: разработать и педагогически обосновать содержание профконсультации учащихся и совокупность средств его реализации в учебно-трудовой деятельности.

Гипотезу исследования будем основывать на предположении о том, что профконсультационная работа со старшеклассниками может в значительной степени способствовать повышению адекватности профессионального самоопределения школьников, если:

- подготовка учащихся к выбору профиля профессионального обучения осуществлять на основе изучения их индивидуальных особенностей и результатов профессиональных проб;
- групповую и индивидуальную профконсультации учащихся проводить поэтапно в процессе их учебной трудовой деятельности с использованием тестовых, аппаратурных методик и компьютерной техники;
- работу с учащимися планировать с учетом совместной деятельности коллектива школы, родителей и работников центров занятости района (города).

В соответствии с поставленной целью и определенной рабочей гипотезой предполагается **решить следующие задачи:**

1. Проанализировать теоретические и практические аспекты проблемы профконсультации школьников.
2. Обосновать и разработать содержание и средства групповой и индивидуальной профконсультации учащихся старших классов на основе изучения их индивидуальных особенностей и результатов профессиональных проб с целью подготовки к осознанному выбору профиля обучения и будущей профессии.
3. Экспериментально проверить эффективность содержания и совокупности средств профконсультации старшеклассников на различных

У соціально-психологічному дослідженні [4], ціннісні орієнтири молоді вивчались за допомогою запитань: «Що на Вашу думку, для вас представляє найбільшу цінність у житті?», «Добре життя, це…?». (діаграма 1-4.).

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити наступні висновки Самим цінним для молоді є здоров'я, причому воно однаково важливо як для юнаків (50,7%) так і для дівчат (51,4%). У м. Запоріжжі, як і в багатьох інших індустріальних центрах України здоров'я важко досягти, тому воно має високий рівень цінності. Друге місця серед цінностей у жінок посідає сім'я та виховання дітей (39,8%), у мужчин на другому місці така цінність сьогодення як вміння добре заробляти (41,1%). Сім'я та виховання дітей займає третя місця серед ціннісних орієнтирів хлопчиків та молодих мужчин (30,1%). Що стосується жінок то для них майже однакове значення має можливість самовдосконалюватись (25,3%) та добре заробляти (25,9%). Тобто дівчата більш орієнтовані на сім'ю, а хлопці в більшій мірі ніж дівчата орієнтовані на матеріальні блага.

Отже на запитання: «Що на Вашу думку, для вас представляє найбільшу цінність у житті?», ми маємо наступний розподіл відповідей.

Позитивним моментом у структурі ціннісних орієнтирів сучасної молоді можна вважати орієнтацію на саморозвиток. Понад 20% молоді вважають його важливим для себе. Негативним моментом можна також вважати то, що чесна праця (7,9%) і повага оточуючих (7,4%) відтіснена у кінець списку.

Дещо відрізняються ціннісні орієнтири сільських і міських мешканців. Для перших здоров'я більш цінне (63%), ніж для других (53%).

Цікаві також вікові відмінності в ціннісних орієнтаціях молоді. Для наймолодших (14-16 років) більше, ніж для інших, важливі свобода, творчість і, як не дивно здоров'я. Для 26-35 літніх юнаків та дівчат важливі здоров'я і сім'я, виховання дітей, а для 21-25 літньої молоді питання хорошого заробітку і спілкування з коханою людиною є більш актуальним, ніж для інших вікових груп (Діаграма 2).

Тобто на сьогодні не існує загальноприйнятих та добре всім відомих соціальних орієнтирів та цінностей, за передачу яких наступним поколінням відповідала б сім'я. У Концепції державної сімейної політики, схваленій Постановою Верховної Ради України від 17. 09. 1999 р. № 1063 – 14, визначено, що в сучасних умовах зростає роль сім'ї у життєзабезпеченні та вихованні дітей, їх оздоровленні і лікуванні, отриманні освіти і спеціальності, але нічого не сказано про формування громадянської та національної свідомості, духовного прагнення реалізації можливостей у певній галузі діяльності на благо всієї держави, народу України.

Сім'я в умовах кризи стає чи не єдиною ланкою, здатною витримати психологічні й економічні, соціальні перевантаження, забезпечуючи при цьому етико-психологічну і духовну підтримку людині. Найважливішою функцією сім'ї в умовах боротьби за виживання є виховання дітей, акумуляція та захист гуманістичних, родинних цінностей.

Все це призводить до того що знижується значимість суспільства в житті окремої людини та зростає індивідуалізм, про що свідчать також результати дослідження стосовно ціннісних орієнтирів сучасної молоді.

Зростає покоління дітей, батьки яких наприкінці XX століття опинились, так би мовити, у двоякій ситуації: з одного боку, це покоління ще виховувалось на «старих» засадах; а з іншого – в доросле життя воно вступало за нових умов, які вимагали відмови від багато чого засвоєного раніше, ресоціалізації. Це покоління батьків які формулювали свої цінності в умовах тотальної інноватизаціїї суспільства, трансформації соціальної системи та відсутності суспільно прийнятих ціннісних орієнтирів. Молоде покоління сьогодення успадковує, засвоює та трансформує цінності кризового суспільства, яке перебуває у стані постійного реформування. Відсутність державного замовлення на формування у молоді в рамках сім'ї громадянської та національної свідомості, соціальної відповідальності, соціального визнання та соціальної компетентності приводить до того, що в ціннісних орієнтирах молоді сьогодні переважають особистісні пріоритети, сім'я, друзі, житлові умови, робота, власне здоров'я. Це важлива тенденція, що характеризує зміни ціннісних орієнтацій молоді, - відверта перевага індивідуалізму, акцент на особистісно-сімейних інтересах. Якщо раніше такі цінності, як «повага оточуючих», «хороші стосунки в колективі», «повага інших» посідали перші місця в ієрархії цієї вікової групи, то нині – зовсім інша ситуація. Високо цінується тільки те, що безпосередньо пов'язане з індивідом, а не з колективом чи суспільством. Це свідчить, що значимість суспільства в житті окремої людини значно зменшилась, а індивідуалізм значно збільшився.

Сьогоднішні молоді люди перебувають у двічі екстремальних умовах: зміни в соціально-економічному, суспільно-політичному складі супроводжуються кризою ідентичності та цінної свідомості. Молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше – збагачення будь-якими засобами, чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватися до бистроплинних змін, які відбуваються у державі.

Труднощі виконання сім'єю виховної та соціалізувальної функції значною мірою пов'язані зі зміною ціннісних орієнтирів, відсутністю, на рівні держави, загальних стратегій виховання дитини в сім'ї, недостатньою підготовкою молоді до материнства і батьківства.

этапах учебно-трудовой деятельности с использованием тестовых, аппаратурных методик и компьютерной техники.

Итак, профессиональная консультация, не являясь новым веянием в психолого-педагогической науке и школьной практике, не утратила своей актуальности и по сегодняшний день. Рассмотрим, коротко историю ее развития.

Начало практической профконсультационной деятельности в массовом масштабе относят к 1908г., когда в Бостоне открылось первое бюро по профконсультированию молодежи, ставившее своей целью оказание помощи подросткам в определении их жизненного трудового пути. Аналогичное бюро возникло вскоре и в Нью-Йорке. Перед ним ставилась задача изучения требований, предъявляемых к человеку различными профессиями и более детальное познание в этом контексте способностей школьников. Бюро работало в контакте с учителями, используя тесты и анкеты. Опыт деятельности таких бюро получил широкое распространение как в самих США, так и в Финляндии, Швейцарии, Испании, Чехословакии и других странах.

Мысль об организации в школах специальных кабинетов, в которых бы консультанты давали советы по вопросам выбора профессии, высказал С.Т.Шацкий. Важный вклад в развитие теории и практики профконсультирования внесли такие педагоги как А.С.Макаренко, и В.А.Сухомлинский.

Особое значение профессиональному самоопределению придавал А.С.Макаренко, который считал необходимым «идти по следу за качествами личности, за ее наклонностями и способностями, направить эту личность в наиболее нужную для нее сторону». Эта акцентуация внимания к проблеме личности не потеряла значимости и в наше время, когда столь остро встала необходимость сосредоточения усилий педагогов на задаче развития индивидуальных способностей и возможностей учащихся, на обеспечении выбора профессии, наиболее соответствующей его способностям.

Анализ исследований, осуществлявшихся вплоть до 50-х годов показывает, что проблематика профконсультирования разрабатывалась в основном в контексте выявления особенностей психолого-педагогической направленности старшеклассников, подготовки школьников к профессиональной трудовой деятельности. На данном этапе развивается концепция воспитывающей профконсультации.

В последующие десятилетия вновь предпринимаются попытки теоретической разработки проблем профконсультирования, начинается постижение ее методов, предлагаются различные подходы к обоснованию проблемы профессионального самоопределения личности и руководства данным процессом [1, 7, 8].

Так, было показано, что изучение способностей личности дает необходимые психолого-педагогические ориентиры для профконсультационной работы со старшеклассниками, а также обеспечивает методические средства для предварительного диагностирования склонностей и способностей, значимых для успешной адаптации к условиям производственного обучения.

К этому же периоду относятся и попытки классификации видов профконсультирования. Были названы: педагогическое, выясняющее пути

самовоспитания профессионально важных качеств; справочно-информационное и медицинское профконсультация.

С конца 50-х и середины 60-х годов начинается новый подъем в работе над решением теоретических и практических задач профконсультации. Исследования В.А.Климова, Л.К.Кондратьевой и др. доказывают необходимость систематической работы школы по индивидуальной профессиональной консультации школьников, выясняют роль классного руководителя и учителя в этом процессе [4, 5].

В свете воспитательной концепции углубляется понимание профконсультирования как важнейшего условия индивидуального подхода в профориентации (Л.Л.Кондратьева), выясняется, что она не может оставаться одноразовым явлением и быть приуроченным только к определенному событию в жизни школьника. Исследователями акцентируется внимание на то, что профконсультация должна осуществляться в течение длительного времени, обеспечивая на каждом этапе развития ребенка решение новых педагогических задач.

На первом (подготовительном) этапе цель профконсультации – помочь в выборе направления работы по развитию склонностей и способностей ученика, в формировании его интересов на основе знания особенностей его личности. Подготовительная консультация осуществляется в период всего обучения в школе и проводится одновременно с широкой работой по профпросвещению и формированию личности.

На втором этапе профконсультация связана с выбором конкретной профессии и путей получения профессиональной подготовки (учитывая физическое развитие учащегося, медицинские показания и противопоказания, профнаправленность, способности, уровень и качество подготовленности). Она проводится, как правило, после окончания 9-го и 11-го классов классными руководителями, профориентационными комиссиями школ, работниками специальных учебных заведений, органов по трудоустройству, кабинетов профориентации (там, где они имеются).

Третий этап – уточняющая профконсультация. Она выходит за рамки периода обучения в школе и осуществляется в период обучения в специальных учебных заведениях или на предприятиях и в организациях. Ее задача – уточнить сделанный выбор (решить вопрос о внутрипрофессиональной специализации) и исправить ошибки, допущенные при выборе профессии.

Такое поэтапное построение профконсультации предполагает совместную работу консультантов и учителей школы, позволяет подойти к проблеме направленного формирования личности.

В соответствии с решаемыми задачами, на каждом этапе должна задействоваться особая система методов, включающая целостное изучение личности и диагностические обследования [5, 9].

Выводы. Таким образом, педагогическая значимость профессионального консультирования и его основная задача состоит в том, что бы изучать личность старшеклассника, выявлять его склонности и способности. Одним из важных средств педагогического управления данным процессом является контроль за подготовкой и реализацией профессионального самоопределения учащихся.

Одновременно в эту задачу входит формирование его профессиональных намерений и создание условий их реализации. Другими словами:

та педагогічні аспекти проблеми. З точки зору І.С. Кона, обсяг поняття "соціалізація" дещо ширше, ніж поняття" виховання". Виховання передбачає насамперед систему спрямованих впливів, за допомогою яких індивіду намагаються прищепити якісь бажані риси і властивості, тоді як соціалізація включає також ненавмисні, спонтанні впливу, за допомогою яких індивід долучається до культури і стає повноправним членом відповідного суспільства.

Основна мета статті полягає в аналізі соціалізувальних можливостей сучасної сім'ї.

Виклад основного матеріалу. В оптимальному варіанті взаємодія "дитина - сім'я - суспільство" має будуватися на наступних принципах. З урахуванням того, що сім'я є єдина соціальна спільність, батьки орієнтують дитину на колективні дії, кооперацію, взаємодопомога у сімейних відносинах. Водночас батьки направляють активність дітей поза домом на соціальні досягнення, на індивідуальні завоювання. Якщо в рамках родини вітається співпраця, то за її межами - розвиток індивідуальних успіхів (конкурентоспроможність, ініціатива, соціальна відповідальність, прагнення до досягнення поставленої мети тощо).

Індивідуальність дитини і родина - два конструкта, яких об'єднує взаємний інтерес, споріднена прихильність, залежність один від одного, проте в реальності їх відносини можуть носити суперечливий характер. Тому в процесі соціалізації дитини сім'я повинна виходити з розумного поєднання трьох важливих принципів:

1) дитина - індивідуальність, яка має свої потреби: фізіологічні та соціальні, які для досягнення успішної соціалізації необхідно задовольняти;

2) інші члени родини також мають свої потреби, реалізація яких дозволяє кожному її члену сприймати себе як індивідуальність, причому здійснення цих потреб зв'язується з задоволеністю власним життям;

3) сім'я як цілісна система також має потреби, задоволення яких зміцнює сімейний колектив, створює умови для його успішного функціонування як єдиного організму.

Розумне балансування потреб кожної із зазначених сторін потрібно від батьків не лише в цілях збереження внутрішньосімейних зв'язків і ролей, але і для правильного освоєння дитиною нормативів спільного життя, для її успішної соціалізації.

За результатами соціально-психологічного дослідження «Ціннісні орієнтації молоді Запорізької області» в якому прийняло участь 909 осіб, 426 хлопців та мужчин та 483 дівчат та жінок віком 14-35 лет, сьогодні у молоді сформовані достатньо високі сімейні та дітородні орієнтири [4]. Для більшої третини молодих людей, сім'я та виховання дітей представляє найбільшу цінність у житті. А кожна друга молода людина асоціює «добре життя» з дружньою родиною та дітьми. Але не зважаючи на це, інститут сім'ї по відношенню до своїх соціальних функцій (виробництво системи соціетальних цінностей, передача культурного спадку наступним поколінням, здійснення соціалізації молодого покоління та ін.) перебуває в досить напруженому стані. Про це свідчить велика кількість проблемних родин, сімей які перебувають в складних життєвих обставинах, неблагополучних сімей, сімей, де трапляється насилля, та інших які не можуть адаптуватися до реалій сьогодення, не розуміють, не приймають та не передають наступним поколінням соціальні цінності та орієнтири, які дозволяють бути цій сім'є соціально успішною.

психологічні якості і, з іншого боку, маючи інформацію про нормативи, вимоги суспільства, батьки прагнуть адаптувати дітей до умов зовнішнього соціального середовища.

Але ж потреби сім'ї, пов'язані з вихованням та соціалізацією дітей, як правило, мають односторонній підхід до їх задоволення, обумовлений неузгодженістю дій різних інститутів соціуму, переважанням соціальних заходів підтримки сім'ї або окремих її членів, недооцінкою виховних можливостей інститутів соціуму.

Зміни в соціально – економічних, культурологічних, психолого-педагогічних умовах суспільства зачіпає різні сфери життєдіяльності сім'ї і позначається на виконанні сім'єю своїх функцій.

Загальні риси сучасних змін у функціонуванні інституту сім'ї – це індивідуалізація, прагнення незалежності, автономності, зменшення орієнтації на соціальне оточення.

Виділення із загальної теорії соціалізації одного з базових її напрямків - сімейної соціалізації в якості безпосереднього предмета дослідження відбулося в 60-і - 70-і роки. У цей період починають з'являтися наукові роботи, присвячені аналізу конкретних проблем сімейної соціалізації. Представники західних соціально-психологічних шкіл пропонують різні теоретичні підходи до розгляду окремих проблем загального процесу соціалізації дітей в сім'ї.

Так, моделювання виховної діяльності батьків розглядається засобами системно-функціонального аналізу в працях Т. Парсонса, К. Бродеріка, М. Корнуолла, Н. Гленна, М. Хоффмана, С. Шварца. Ряд вчених при дослідженні сімейної групи як взаємодіючої системи застосували структурно-функціональний підхід: відносини «батько-дитина» (М. Ламб, Ф. Педерсен), відносини «мати-дитина» (Дж. Ріббенс, М. Левіс, М. Ейнсворд, Б. Роллинс, Д. Томас). В дослідженнях сім'ї як малої групи соціолог Р.Ф. Бейлс користується теорією групової взаємодії.

Представники біхевіоризму досліджують вплив соціального навчання на когнітивний розвиток дітей (А. Бандура, В. Уолтере, Г. Келлі та ін.), На формування їх статевої ідентифікації в родині (Дж. Елдер) і самооцінки (С. Куперсмит). Б. Скиннеру належить ідея «управління поведінкою», коли соціальне навчання дітей певним поведінковим актам проводиться через ефективне підкріплення.

Прихильники теорії символічного інтеракціонізму, основоположником якої визнаний Дж. Мід з його концепцією рольової соціалізації, аналізують процес здійснення батьками функцій контролю, підтримки, прояви влади по відношенню до дітей (Р. Хілл, Дж. Роттер, Л. Маккобі, Д. Кук-Гамперц та ін.) Теоретики цього напряму досліджують також вплив батьківської підтримки на розвиток соціальної компетентності дітей (Д. Баумрінд, Д. Мартін, Р. Берні та ін.) [2,3, 6-8].

Слід відзначити внесок у розробку сімейної соціалізації таких зарубіжних авторів як Н. Смелзер (становлення самооцінки дітей); К.М. Стокер, С.М. Макхоул (взаємини між дітьми в сім'ї); Б. Торн (гендерне виховання дітей); І. Фівац-Депьюрзіч (взаємодія «батьки-діти»); К. Бродерік (системні теорії сімейної соціалізації) і ін. [5].

Особливу увагу до проблеми соціалізації дітей приділяв І.С. Кон, котрий випустив кілька монографій, присвячених цій проблемі [1]. У його роботах представлені філософські, соціологічні, соціально-психологічні, етнографічні

педагогический смысл профессиональной консультации – это не только выработка обоснованного совета по выбору профессии, но и одновременно указание путей к ней, выдача рекомендаций о том, как быть со своими положительными и отрицательными психофизиологическими качествами конкретному ученику, чтобы добиться намеченной цели в области профессионального выбора.

Литература:

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. - М.: Просвещение. 1968. - 460 с.
2. Ботякова А.А., Гриншпун С.С., Машковская 0.П. Работа по профоориентации со старшеклассниками // Школа и производство. - 1981. - № 2.
3. Голомшток А.Е. Выбор профессии и воспитание личности школьника: / воспитатель концепция профессиональной ориентации / - М.: Педагогика) 1979. - 160 с.
4. Климов Б.А. Психолого-педагогические проблемы профессиональной консультации. - М.: Знание, 1983. - 96 с. / Новое в жизни, науке, технике, сер. "Педагогика и психология", № 2/.
5. Кондратьева Л.Л. Профессиональная консультация в системе подготовки школьников к выбору профессии // Проблемы профориентации и профконсультации в школе. - М., 1969.
6. Макаренко А.С. Выбор профессии. - Соч. в 8-ми т. - М.: Педагогика, 1984. - Т.4.
7. Платонов К.К. Личностный подход в профориентации //Вопросы и практика профориентации. - М.: Педагогика, 1972.
8. Трудовая подготовка школьников / П.Р. Атутов, В.А. Кальней, С.У. Калюга, И.Д. Чечель: Под ред. П.Р. Атутова. – К.: Рад. шк., 1987. – 224 с.
9. Чистяков Н.Н., Буянова Т.А., Косаткина Н.Э. Профессиональная ориентация в УПК. – М.: Педагогика, 1985. – 109 с.

Педагогика

УДК 37.025:51

магистрант Азизова Зарема Рефатовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь);
Научный руководитель: кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры технологий начального образования
Халилова Фатиме Ситмеметовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ФОРМИРОВАНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В УЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ ФГОС

Аннотация. В статье раскрываются особенности формирования математического мышления в условия реализации федерального государственного стандарта.

Ключевые слова: математическое мышление, федеральный государственный стандарт.

Annotation. В статье раскрываются особенности формирования математического мышления в условия реализации федерального государственного стандарта.

Keywords: mathematical thinking, the Federal government standard.

Проблема исследования. Современные потребности развития Российской образовательной системы требуют перехода на новую, более гибкую стратегию математического образования, чем существующая. Поэтому на первый план школьного математического образования сегодня выступают вопросы формирования и развития математического мышления учеников, удовлетворению максимально интересов и их потребностей, развитие учебно-познавательной активности и творческой самостоятельности.

Вопросы развития детей младшего школьного возраста в процессе обучения в последние десятилетия исследовались крупнейшими учёными-специалистами психологии, физиологии, дидактами, методистами (С. А. Рубинштейн, Н.С. Рождественский, Л. В. Занков, В.В. Репкин, С.Ф.Жуйков, Н.А.Менчинская, В. В.Давыдов, А. А. Люблинская, З. И. Калмыкова, А. В. Полякова и др.) [2].

Анализу различных аспектов проблемы математического мышления посвятили диссертационные исследования А.А. Анелаускене, Э.Ж. Гингулис, З.П. Горельченко, И.В. Дубровина, И.И. Дырченко, Ю.П. Козловская, А.Г.Колинец,О.С. Куликова, Н.Я. Игнатенко, А.К. Насыбуллина, О.С.Чашечниковой, С.И. Шапиро и др.

Целью статьи является раскрыть аспекты формирования математического мышления в условиях реализации ФГОС.

Анализ литературы [3], [5], [6], [8] показал, что математическое мышление является одним из важнейших компонентов процесса познавательной

3 Гозман Л. Я., Алёшина Ю. Е., Социально-психологические исследования семьи: проблемы и перспективы. // Психологический журнал. 2009. №4. С.84-92.

4 Захаров А. И. Дневные и ночные страхи у детей. СПб.: Речь, 2012. 320 с.

5 Зверева О. Л., Ганичева А. Н. Семейная педагогика и домашнее воспитание. М.: Проспект, 2009. 308с.

6 Лукьяненко М.А., Матвеева С.С. Проблема преодоления деструктивных эмоциональных состояний детей попавших в трудную жизненную ситуацию // Современные исследования социальных проблем. 2013. № 3-4 (15-16). С. 69-76.

7 Никифорова Л. А. Вкус и запах радости: цикл занятий по развитию эмоциональной сферы. М.: Книголюб, 2008. 48с.

Психологія

УДК: 159.9

кандидат психологічних наук Склярук Анастасія Володимирівна
Інститут соціальної та політичної психології АПН України (м. Київ)

СОЦІАЛІЗУВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СІМ'Ї

Аннотация. В статье рассматривается семейная социализация с точки зрения готовности семьи выполнять эту функцию. Проведен анализ исследований и публикаций о семейной социализации. Анализируются социализирующие возможности современной семьи. Представлены данные социально-психологического исследования ценностных ориентаций молодежи Запорожской области. Замечено, что ценность иметь семью имеет большое преимущество над детородными ценностями. То есть определенные функции семьи, имеющие большое социальное значение (репродуктивная функция и воспитательная) уступают место другим функциям (хозяйственно-бытовой, экономической, эмоциональной, сексуальной и другим). Говорится о необходимости поиска оптимальных форм поддержки семьи, адекватных современным реалиям и приоритетам социальной политики.

Ключевые слова: семейная социализация, социальные институты, семья, функции семьи, ресурсы семьи.

Annotation In the article the family socialization in terms of family readiness to perform this function. Analysis of research and publications on family socialization. sotsializuvalni analyzed the possibilities of the modern family. The presented data socio-psychological study of values youth Zaporizkoy area. Noted that the value of the family have a great advantage over childbearing values. That some family functions, which are of great social importance (reproductive function and education) give way to other features (domestic, economic, emotional, sexual and otherwise). Talking of the need to find optimal forms of family support, adequate to modern realities and priorities of social policy.

Keywords: family socialization, social institutions, family, family functions, family resources.

Вступ. Як суб'єкт соціалізації сім'я виступає в ролі посередника між дітьми та соціальним оточенням. Знаючи своїх дітей, їх індивідуальні

месяцев. Созданная программа ориентирована на коррекционную работу с детьми, имеющими различные страхи. В настоящее время психологи разрабатывают и реализуют программы, которые направлены на коррекцию эмоциональной сферы детей, где включаются упражнения по коррекции страхов или даже целые занятия. Данная программа полностью направлена на работу с различными страхами, возникающими у детей дошкольного возраста.

Цель программы – психологическая поддержка детей, имеющих различные страхи.

После проведения занятий по коррекции детских страхов мы наблюдаем положительную динамику в преодолении негативных эмоций у детей дошкольного возраста. Если до проведения эксперимента дети из подготовительной группы чаще изображали негативные эмоции – 70%, а положительные в 30%, то после проведения эксперимента изображение негативных эмоций снизилось до 55%, а положительных эмоций возросло до 45%. У детей средней группы после проведения занятий также наблюдается положительная динамика, если до проведения эксперимента дети в большинстве нарисовали положительные эмоции – 85% и негативные в 15% случаев, то после эксперимента положительные эмоции – 90% и негативные лишь в 10% случаев.

Для своих рисунков дети предпочли яркие цветные карандаши. Чаще всего первыми были выбраны оранжевый и желтый цвета для изображения радости, вишневый цвет для изображения доброты, красный цвет – чувства любви. Темные цвета, обозначающие агрессию и злость (черный, грязно-коричневый, темно-лиловый), страх и ужас (серый, темно-серый цвета) детьми не выбирались. Контрольная диагностика, проводимая с помощью рисования с детьми по теме «Чего я уже не боюсь», подтвердила наши ожидания: дети на цветной бумаге светлых тонов яркими красками изображали не только объекты своих страхов, но и себя, причем в активной, противостоящей страхам позиции.

Выводы. Новое время диктует новые вопросы. И, пожалуй, чаще всего люди задают сегодня вопрос: «Почему?» Многочисленные реформаторы школы как будто не слышат этого вопроса и активно спорят по поводу того, сколько и каких языков должен знать ребёнок. Но разве не всё равно , какими и в каком количестве знаниями будет владеть ученик на выходе из школы , если в душе у него не будет мира. Если он не будет способен жить счастливо и развиваться, принося радость окружающим и стране в целом. На самом деле все прекрасно понимают, что российское общество пребывает в состоянии глубокого социально-экономического, духовно-нравственного кризиса. Современная медицина утверждает, что 30-40 % хронических заболеваний имеет психогенную основу. Поэтому с особой остротой встаёт вопрос о том, что позволяет человеку в современных условиях сохранить здоровье и душевный комфорт.

Каждый родитель и педагог хочет, чтобы ребёнок в будущем был счастливым. Именно поэтому делается упор на хорошее здоровье, высокую успеваемость, адекватное поведение.

Литература:

1 Варга А. Я. Системная семейная психотерапия. Краткий лекционный курс. СПб.: Питер, 2006. 278с.

2 Вард И. Фобия. М.: Проспект, 2009. 78с.

деятельности ученика, без целенаправленного развития которого невозможно достичь высоких результатов в овладении системой математических знаний.

Изложение основного материала. По определению С.А.Рубинштейна, мышление – это познавательная деятельность человека. Продуктами или результатом мышления является мысль (понятие, смысл, идея). Мышление противопоставляют «низшим» способам освоения мира в форме ощущения или восприятия, которые свойственны, в том числе и животным [2].

Особенностью современного мира является то, что он находится в постоянном движении и меняется всё более быстрыми темпами. Объём информации в мире постоянно растёт, поэтому знания, полученные в школе, через достаточно короткое время устаревают и нуждаются в коррекции. На первое место теперь выходит не результат самого обучения в виде каких-то конкретных знаний по определённым предметам, а умение учиться, то есть добывание знаний. Поэтому, Федеральный государственный образовательный стандарт (ФГОС) определил в качестве главных результатов не предметные, а личностные и метапредметные универсальные учебные действия. Важнейшей задачей современной системы образования является формирование универсальных учебных действий (УУД), обеспечивающих школьникам умение учиться, способность к саморазвитию и самосовершенствованию [7].

В проведенном теоретическом исследовании на основе концепции системно-деятельностного подхода были выявлены структура и содержание математического мышления младших школьников; учебно-познавательные мотивы, цели математического мышления, универсальные математические действия и математические операции (личностные, регулятивные, познавательные и коммуникативные) ФГОС. В этом документе выдвинуто принципиально новые требование к современному образованию – обеспечение развития универсальных учебных действий у младших школьников наряду с традиционным изложением предметного содержания конкретных дисциплин (в данном случае математики).

Ф.С. Куценкова на основе выдвинутых в ФГОС видов универсальных учебных действий сформулировала систему математического мышления, которые являются компонентами математической деятельности младшего школьника:

1. Личностные универсальные математические действия:

– действие самоопределения. Операции: определение своего отношения к предмету «Математика»; адекватная самооценка и самоприятие; определение причины своего успеха и неуспеха при обучении математике;

– действие смыслообразования. Операции: определение смысла и значимости обучения математике; проявление интереса к новому математическому материалу, к различным способам решения математической задачи; преодоление трудностей при выполнении математической задачи;

– действие нравственно-этической ориентации. Ориентации: выделение морального содержания ситуации в математической задаче; соотнесение и сравнение нравственного содержания поступков с основными моральными нормами; оказание помощи своим товарищам, учет нормы взаимопомощи как основания построения межличностных отношений; понятие решения на основе соотнесения нескольких моральных норм;

2. Регулятивные универсальные математические действия.

– целеполагание. Операции: принятие или самостоятельная постановка математической задачи как цели, данной в определенных условиях; сохранение математической задачи как цели до достижения ожидаемого результата; выполнение требований математической задачи;

– планирование этапов выполнения предстоящего математического действия. Операции: определение этапов выполнения предстоящего математического действия; определение последовательности математических действий в соотнесении с определенными условиями; составление плана математических действий; выполнение математического действия по самостоятельно составленному плану;

– прогнозирование. Операции: анализ требований математической задачи; определение уровня сложности математической задачи, уровня сложности математических знаний; определение временных характеристик математической задачи; определение возможных адекватных результатов выполнения математических задач;

– контроль и коррекция. Операции: самостоятельное обнаружение собственной ошибки или ошибки других учеников логического (в ходе решения математической задачи) и арифметического (вычисление) характера; самостоятельное исправление найденной ошибки; объяснение исправления допущенной ошибки в ходе выполнения математической задачи; коррекция способа выполнения математического действия еще до его начала;

– оценка математических действий и их результатов (собственных и сверстников). Операции: самостоятельное обоснование и аргументированная оценка перед выполнением математической задачи собственных сил; определение качества самостоятельного выполнения математической задачи и выполнения другими учениками; адекватное понимание оценки взрослого и сверстника; проверка результатов выполнения математической задачи;

3. Познавательные универсальные математические действия.

– общеучебные универсальные математические действия. Операции: поиск математической информации в учебной и справочной литературе, с помощью компьютерных средств; знаково-символической моделирование ситуаций, требующих упорядочения объектов и предметов по массе, вместимости и времени, использование наглядной математической модели, отражающей пространственное расположение предметов и отношения между частями предметов для решения задач: описание явлений и событий с использованием величин; обнаружение моделей геометрически фигур, математических процессов зависимостей в окружающем мире; структурирование математических знаний; выбор наиболее эффективных способов решения математических задач в зависимости от конкретных условий: выполнение заданий на построение, измерение и вычисление, анализ зависимостей;

– универсальные логические действия. Операции: анализ и разрешение житейских ситуаций, требующих умения находить геометрические величины (планировка, разметка); выделение существенных и несущественных признаков объектов; устанавливать причинно-следственных связей; синтез как составление целого из частей (например, составление условия задачи), в том числе с самостоятельным достраиванием, восполнением недостающих компонентов; построение логической цели рассуждений; выбор оснований и критериев для сравнения и классификации математических объектов; выбор

сказать нам обо всем, что их напугало. И они сделают это только в том случае, если не будут бояться нас и почувствуют, что мы не осуждает их, а понимаем [7].

В нашем исследовании участвовали дошкольники средней и подготовительной групп. Мы использовали ряд психодиагностических методик.

Результаты исследования с помощью методик позволили нам выявить страхи, присущие детям средней группы: страх одиночества у девочек в 100% случаев и у мальчиков в 90%; страх смерти родителей у девочек – 100% и у мальчиков в 70%;страх умереть у девочек в 100% и у мальчиков в 30%; страх родителей у девочек в 60% и у мальчиков в 90%; страх снов у девочек в 100% ответов и у мальчиков в 80%; страх войны у девочек в 70% и у мальчиков в 90%; страх темноты в 90% у девочек и 60% у мальчиков; страх перед животными для девочек в 90%, а для мальчиков 70% ответов; страх чудовищ в 40% характерен для девочек и в 60% для мальчиков. Для детей подготовительной группы характерны такие страхи, как: страх перед нападением у девочек в 70% ответов и у мальчиков в 90%; страх умереть испытывают девочки в 100% случаев и мальчики в 50%; страх смерти родителей у большинства 100% девочек и 60% мальчиков; страх перед папой и мамой у 90% детей; страх наказания у 70% девочек и у 100% мальчиков; страх чудовищ у 50% девочек и у 80% мальчиков; страх глубины у 90% девочек и 40% мальчиков; страх перед стихией у 80% девочек и у 60% мальчиков; страх высоты у 90% девочек и у 40% мальчиков; страх пожара у 100% девочек и 60% мальчиков; медицинский страх выражен в большей или меньшей степени у дошкольников (боязнь врачей и боли у 80%-100% девочек и у 50%-50% мальчиков; боязнь крови у 100% девочек и у 20% мальчиков; боязнь уколов у 90% девочек и у 40% мальчиков); страх перед неожиданными звуками у 100% девочек и у 60% мальчиков.

Проективные рисуночные методики позволили выявить детей с эмоциональным неблагополучием, испытывающим тревогу, страх, напряжение в средней группе 5 детей и в подготовительной 6 детей.

Анализ исследования позволил составить портрет дошкольника, испытывающего множественные страхи: ребёнок тревожный, пугливый, напряжённый, со сниженной самооценкой, неуверенный в себе, не умеющий налаживать отношения со сверстниками, со сниженным настроением, не достаточно общительный, к окружающим людям проявляет подозрительность и недоверчивость, как правило, он из семьи с неблагополучным эмоциональном фоном. В рисунках ребёнка преобладают чёрные, грязно-фиолетовые, коричневые, серые, тёмно-синие тона, а также прерывистые линии, зачерченные лица и фигуры, испуганные глаза (крупные зачерченные глазницы), отсутствие кистей рук или наоборот очень крупные кисти рук с пальцами (потребность в общении), иногда отсутствие рта на лице в рисунке члена семьи. У такого ребёнка присутствует высокий уровень тревожности, выражен страх разлуки с родителями и личный показатель страхов выше средне группового показателя.

Мы выделили из каждой группы детей по 5 человек для индивидуальной работы посредством арт-терапии, сказкотерапии, групповых занятий, снятия мышечного напряжения.

На данном этапе исследования, проводились коррекционные занятия, два раза в неделю по 15-20 минут, с консультациями для родителей, в течение двух

разрыву отношений между родителями. Именно, в 5-7 лет дети в наибольшей степени стремятся идентифицировать себя с родителем того же пола, то есть мальчики хотят быть во всем похожими на наиболее авторитетного для них в эти годы отца, как представителя мужского пола, а девочки — на свою мать, что придает им уверенность в общении со сверстниками своего пола. Если у мальчиков отсутствие отца, незащищенность им и чрезмерно опекающее, замещающее отношение матери ведут к несамостоятельности, инфантильности и страхам, то у девочек нарастание страхов зависит скорее от самого факта общения с беспокойной, лишенной опоры матерью.

Наиболее подвержены страху единственные дети в семье как эпицентр родительских забот и тревог. Единственный ребенок находится, как правило, в более тесном эмоциональном контакте с родителями и легче перенимает их беспокойство. Родители, нередко охваченные тревогой не успеть что-либо сделать для развития ребенка, стремятся максимально интенсифицировать и интелектуализировать воспитание, опасаясь, что их чадо не будет соответствовать непомерно высоким в их представлении социальным стандартам. В результате у детей возникают внушенные, зачастую необоснованные страхи не соответствовать чему-либо, быть непризнанным кем-либо. Нередко они не могут справиться со своими переживаниями и страхами и ощущают себя несчастными в своем «счастливом» детстве.

Увеличение числа детей в семье, когда есть с кем пообщаться, поиграть, обычно способствует уменьшению страхов, в то время как увеличение числа взрослых может действовать противоположным образом, если они заменяют ребенку весь окружающий мир, создавая искусственную среду, в которой нет места сверстникам, детскому смеху, радости, проказам, непосредственному выражению чувств. Невозможность в этих условиях быть самим собой порождает хроническое чувство эмоциональной неудовлетворенности и беспокойства, особенно при нежелании или неспособности играть роли, навязываемые взрослыми. Если добавить и частые конфликты между взрослыми по поводу воспитания ребенка, когда он помимо своей воли оказывается яблоком раздора, то его состояние становится еще более незавидным [3, 6].

Возраст родителей также имеет немаловажное значение для возникновения страхов у детей. Как правило, у молодых, эмоционально непосредственных и жизнерадостных родителей дети менее склонны к проявлениям беспокойства и тревоги. У «пожилых» родителей (после 30 и особенно после 35 лет) дети более беспокойны, что отражает преимущественно тревожность матери, поздно вышедшей замуж и долго не имевшей детей. Неудивительно развитие «поздних» детей под знаком чрезмерных забот и беспокойств. Впитывая как губка, тревогу родителей, они рано обнаруживают признаки беспокойства, перерастающего затем в инфантильность и неуверенность в себе. Если же состояние тревоги повторяется часто и в самых разных ситуациях, (при ответе у доски, общении с незнакомыми взрослыми и т.д.), то следует говорить о тревожности [5].

Снятие страха, когда он возникает, в огромной мере зависит от того, насколько нам удается успокоить ребенка, вернуть ему душевное равновесие: на сколько мы понимаем его и как относимся к его страхам. Необходимо создать такую обстановку в семье, чтобы дети поняли: они без стеснения могут

доказательства верности или неверности выполненного математического действия; сравнение разных способов вычислений, решения математической задачи; сбор, обобщение и представление математических данных, полученных в ходе самостоятельного решения; выдвижение математических гипотез;

– действия постановки и решения проблемы. Операции: формулирование математической проблемы; самостоятельное создание способов решения математических проблем творческого и поискового характера;

4. Коммуникативные универсальные математические действия:

– операции: определение функций участников и способов взаимодействия при решении математической задачи: учет и понимание различных позиций и точек зрения на какой-либо вопрос; доказательство и обоснование своего собственного мнения; постановка вопроса (инициативное сотрудничество в поиске математической информации); согласование усилий по достижению общей математической цели.

На основе личностно-ориентированного и деятельностного подходов определим развитие математического мышления младшего школьника как процесс последовательного преобразования личности младшего школьника, направленное на усвоение математических знаний и овладение математическими умениями через выполнение математических действий. на основе уровневого подхода развития математического мышления можно рассматривать как переход от одного уровня к другому [1, с. 1-3].

А.Г. Асмолов в своей работе [3, с. 42]рассматриваетуниверсальные учебные действия как обобщенные действия, порождающие широкую ориентацию учащихся в различных предметных областях познания и мотивацию к обучению. В модели Программы развития универсальных учебных действий подразделяются на: личностные, регулятивные, познавательные, знаково-символические и коммуникативные универсальные учебные действия.

В широком значении термин «универсальные учебные действия» означает умение учиться, т.е. способность субъекта к саморазвитию и самосовершенствованию путем сознательного и активного нового социального опыта. В более узком (собственно психологическом значении) термин «универсальные учебные действия» можно определить, как совокупность способов действия учащихся (а также связанных с ними навыков учебной работы), обеспечивающих его способность к самостоятельному усвоению новых знаний и умений, включая организацию процесса.Иными словами, школа должна ребёнка: «научить учиться», «научить жить», «научить жить вместе», «научить работать и зарабатывать».Таким образом, проблема формирования математического мышления актуальна. Важное значение при этом имеет развитие мыслительных операций, самостоятельности и активности мышления.

Федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования по математике направлен на достижение следующих целей:

– интеллектуальное развитие учащихся: развитие логического мышления и речи, алгоритмической культуры, формирование качеств мышления, свойственных математической деятельности и необходимых для получения общего образования, для полноценной жизни в современном обществе;

– воспитание качеств личности, связанных с изучением математики – воображения, интуиции, творческой активности и самостоятельности, способности ориентироваться в новых условиях;

– овладение математическими знаниями и умениями, необходимыми для применения в повседневной жизни, изучения смежных дисциплин, продолжения обучения в старшей школе или иных формах среднего образования;

– формирование представлений о математике как части общечеловеческой культуры, о значимости математики в развитии цивилизации и современного общества, об изучаемых понятиях и методах как важнейших средствах математического моделирования реальных процессов и явлений [7].

Именно поэтому необходимо оптимально развивать разные виды мыслительной деятельности: и наглядно-образное, и наглядно- действенное, и абстрактно-теоретическоемышление.Из курса дидактики известно, что деятельность может быть репродуктивной и продуктивной. Репродуктивная деятельность сводится к воспроизведению воспринимаемой информации. продуктивная деятельность связана с активной работой мышления и находит своё выражение в таких мыслительных операциях, как анализ и синтез, сравнение, классификация и обобщение. Эти мыслительные операции в психолого-педагогической литературе принято называть логическими приёмами умственных действий [4].

Включение этих операций в процесс усвоения математического содержания обеспечивает реализацию продуктивной деятельности, которая оказывает положительное влияние на развитиематематического мышления.

Математическое мышление имеет свои специфические черты и особенности, которые обусловлены спецификой изучаемых при этом объектов, а также спецификой методов их изучения. Математическое мышление характеризуют появлением определенных качеств мышления. К ним относятся: гибкость, оригинальность, глубина, целенаправленность, рациональность, широта, активность, критичность, доказательность мышления, организованность памяти, чёткость и лаконичность речи и записи.Под развитием математического мышления ребенка младшего школьного возраста подразумевает целенаправленное и методически организованное формирование и развитие совокупности взаимосвязанных основных (базовых) свойств и качеств математического мышления ребенка и его способностей к математическому познанию действительности[8, с. 36]. Эффективность и качество обучения математике определяются не только глубиной и прочностью овладения школьниками системой математических знаний, умений и навыков, предусмотренных программой, но и уровнем их математического развития, степенью подготовки к самостоятельному овладению знаниями. Таким образом, у школьников должны быть сформированы определенные качества мышления, твердые навыки рационального учебного труда, развит познавательный интерес. Поэтому, естественно, что среди многих проблем совершенствования обучения математике в начальной школе большое значение имеет проблема формирования у учащихся математического мышления по средствам нестандартных задач.

относится к единственным детям, по отношению к которым взрослые проявляют больше беспокойства и опеки.

Недостаточная двигательная и игровая активность, а также потеря навыков коллективной игры способствуют развитию у детей беспокойства. Большинство из них уже не могут с азартом играть в прятки, «казаки-разбойники», лапту и т. д. Отсутствие эмоционально насыщенных, шумных и подвижных игр существенно обедняет эмоциональную жизнь, приводит к чрезмерно ранней и односторонней интеллектуализации психики. В то же время игра была и остается самым естественным способом изживания страхов, так как в ней в иносказательной форме воспроизводятся многие из вызывающих страх жизненных коллизий. В результате, чтобы устранить страхи, приходится применять уже в специально создаваемых условиях те же игры, в которые могли бы играть, но не играют современные дети. Не играют же они не только потому, что живут в большом построенном для взрослых городе, но еще и потому, что имеют слишком строгих родителей, считающих игру баловством и пустым времяпрепровождением. Кроме того, многие родители опасаются игр, как черт ладана, так как боятся за детей, ведь, играя, ребенок всегда может получить травму, испугаться... Общение с детьми у постоянно пугающихся родителей строится преимущественно на абстрактно-отвлеченном, а не на наглядно-конкретном, образном уровне. Вследствие этого ребенок учится безосновательно беспокоиться по поводу того, что может произойти, а не активно и уверенно преодолевать различные жизненные трудности [3].

Страх, беспокойство у детей могут вызвать постоянно испытываемые матерью нервно-психические перегрузки вследствие вынужденной или преднамеренной подмены семейных ролей (прежде всего роли отца). Так, мальчики и девочки боятся чаще, если считают главной в семье мать, а не отца. Работающая и доминирующая в семье мать часто беспокойна и раздражительна в отношениях с детьми, вызывая у них ответные реакции беспокойства. Доминирование матери также указывает на недостаточно активную позицию и авторитет отца в семье, что затрудняет общение с ним мальчиков и увеличивает возможность передачи беспокойства со стороны матери. Если мальчики 5—7 лет в воображаемой игре «Семья» выбирают роль не отца, как это делают большинство их сверстников, а матери, то страхов у них больше.

У девочек не только больше страхов, чем у мальчиков, но и их страхи более тесно связаны между собой, то есть в большей степени влияют друг на друга как в дошкольном, так и в школьном возрасте. Другими словами, страхи у девочек более прочно связаны с формирующейся структурой личности, и прежде всего с ее эмоциональной сферой. Как у девочек, так и у мальчиков интенсивность связей между страхами наибольшая в 3-5 лет. Это возраст, когда страхи «цепляются друг за друга» и составляют единую психологическую структуру беспокойства. Поскольку это совпадает с интенсивным развитием эмоциональной сферы личности, то можно предполагать, что страхи в данном возрасте наиболее скреплены и мотивированы.

На количество страхов оказывает влияние состав семьи. У девочек и мальчиков старшего дошкольного возраста число страхов заметно выше в неполных семьях, что подчеркивает особую чувствительность этого возраста к

Изложение основного материала статьи. В самом общем виде страх условно классифицируют на ситуационный (возникающий в необычных ситуациях) и личностно обусловленный (предопределяемый характером человека тревожной мнительностью). Страх бывает реальный и воображаемый, острый и хронический. Принято выделять также возрастные страхи, появление которых чаще всего совпадает с определенными изменениями в жизни ребенка, другими словами, возрастные страхи являются отражением личностного развития ребенка. Страхи условно можно разделить на ситуационные и личностно обусловленные. Ситуационный страх возникает в необычной, крайне опасной или шокирующей ребенка обстановке. Личностно обусловленный страх предопределен характером человека, например его склонностью к переживанию тревоги, и может появляться в новой обстановке или при контактах с незнакомыми людьми. И в страхе, и в тревоге есть общий эмоциональный компонент в виде чувства волнения и беспокойства, т. е. в них отражается восприятие угрозы или отсутствие чувства безопасности. Возрастную периодизацию формирования чувств и появления страхов у детей описывает Т.А. Данилиной [4].

Фобии возникают вследствие психического заболевания, неврозов, жизненных потрясений, физического или умственного переутомления, после травмирующих стрессовых воздействий. Чаще встречаются у людей со слабой волей, склонных к навязчивым эмоциональным состояниям, мыслям, воспоминаниям. Некоторые фобии встречаются у психически здоровых людей, например, страх перед темнотой, боязнь воды, высоты, появления некоторых животных и т. д., хотя они могут не содержать реальной угрозы [2].

Первичное формирование состояний с навязчивым страхом происходит в условиях внезапного переживания человеком отрицательной эмоциональной реакции (испуг, тревога, крайняя озадаченность и т. д.). Необходимо отметить, что боязливость и страх в дошкольном возрасте не являются устойчивой чертой характера и относительно обратимы при адекватном к ним подходе со стороны взрослых. Тем не менее, важность активной работы с детскими страхами обусловлена тем, что сам по себе страх способен оказывать патогенное влияние на развитие различных сфер личности. К.Д. Ушинский отмечал, что именно страх способен спровоцировать человека на низкий поступок, изуродовать его морально и убить душу [1].

Продолжающийся процесс урбанизации отдаляет человека от естественной среды обитания, ведет к усложнению межличностных отношений, интенсификации темпа жизни. Прямо и косвенно, через родителей, это может неблагоприятно отражаться на эмоциональном развитии детей. В условиях большого города иной раз трудно найти друга и поддерживать с ним постоянные отношения. К тому же из-за излишней опеки со стороны взрослых отсутствует достаточная самостоятельность в организации свободного времени вне дома.

У детей, живущих в отдельных квартирах, страхи встречаются чаще, чем у детей из коммунальных квартир, особенно у девочек. В коммунальной квартире много взрослых, больше сверстников, возможностей для совместных игр и меньше страхов. В отдельных квартирах дети лишены непосредственного контакта друг с другом. У них больше вероятность появления страхов одиночества, темноты, страшных снов, чудовищ и т. д. В первую очередь это

Анализ учебников по математике сделали возможным разработку системы упражнений по развитию математического мышления. В процессе использования этих упражнений на уроках математики выявилась некоторая положительная динамика влияния этих упражнений на уровень развития мышления младших школьников.

Система работы по развитию логического мышления учащихся направлена на формирование математического мышления. Дети учатся выявлять математические закономерности и отношения, выполнять посильные обобщения, учатся делать выводы. Использование на уроках опорных схем, таблиц способствует лучшему усвоению материала, побуждает детей активнее мыслить. В результате систематической работы по развитию математического мышления учебная деятельность учеников активизируется, качество их знаний заметно повышается.

М. А. Мазниченко считает, что ответственность с которой подходить педагог к организации и выбору содержания начального образования, чтобы, не форсируя, обеспечить своевременное интеллектуальное развитие ребёнка, учитывая, что к 8 годам он достигает 80% своих умственных возможностей. Как известно, назначение образования - дать каждому то, что нужно. Каждый нуждается в создании условий, содействующих его интеллектуальному росту за счёт максимального обогащения личного опыта [5, с. 84].

Выводы. Таким образом, актуальность модернизации школьного образования, реализуемая в настоящее время в рамках внедрения Федеральных государственных образовательных стандартов начального общего образования, выдвигает требования кразвитию мыслительных операций, самостоятельности и активности мышления. Цель российского школьного образования – создание условий для самореализации ученика в учебном процессе, формирование у школьника готовности быть субъектом продуктивной, самостоятельной деятельности на всех этапах своего жизненного пути.

В настоящее время в системе образования происходит изменение приоритетных направлений развития личности учащихся. Перед учебным процессом ставится задача формирования интеллектуально развитой личности, способной отвечать всем требованиям современного общества. Это обусловлено качественными изменениями социального заказа общества, потребностью в профессиональных кадрах.

Литература:

1. RusEdu.Ru: образовательный портал. – М., 2009. – [Электронный ресурс] URL: http://www.rusedu.info
2. Абульханова–Славская К.А., Брушлинский А.В. Философско-психологическая концепция С.Л. Рубинштейна. – М.: Наука, 2009
3. Асмолов А.Г. Как проектировать универсальные учебные действия в
4. История образования и педагогической мысли: Учеб. Для студ. высш.учеб. заведений. – М.: Изд-во ВЛАДОС – ПРЕСС, 2003. – 352 с.
5. Куценкова Т.С. Развитие математической деятельности младших школьников в условиях введения новых образовательных стандартов: перспективы. // Педагогическое образование: история и современность / отв.ред. В.И. Комарова – Орск: Издательство ОГТИ. 2009. – 189 с.
6. Мазниченко М.А. Мифы современного образования. / М.А. Мазниченко // Педагогика. – 2007.– №2.– С. 37-44.

7. Федеральный государственный образовательный стандарт [Электронный ресурс] URL: http://standart.edu.ru/catalog.aspx?CatalogId=223
8. Янов Ю.И. Математика, метаматематика и истина ИПМ им. М.В.Келдыша РАН Москва, 2006 – 230с.

Педагогика

УДК 371

кандидат педагогических наук Асанова Зарема Ризаевна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ПРОБЛЕМА СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ В ЭТНОПЕДАГОГИКЕ КРЫМСКОТАТАРСКОГО НАРОДА

Аннотация. В статье раскрываются особенности социализации личности в этнопедагогике крымскотатарского народа. Обозначено, что процесс социализации подрастающего поколения имеет свою специфику, связанную с культурой крымских татар, их воспитательными традициями, национально-психологическими особенностями народа, его образом жизни и отношением к окружающему миру. Уникальность, определяющая своеобразие системы социализации, выражается в совокупности, сочетаемости и структуре всех специфических проявлений народных педагогических традиций, которые являются отражением исторических, географических и психологических факторов.

Ключевые слова: социализация, этнопедагогика крымских татар, приобщение к культуре, взаимодействие с обществом.

Annotation. The article reveals peculiarities of socialization in ethnopedagogics of Crimean Tatar people. Indicated that the process of socialization of the younger generation has its own specifics related to the culture of the Crimean Tatars, their educational traditions, national and psychological characteristics of the people, their way of life and attitude towards the world. Uniqueness, originality defines socialization system, expressed in the aggregate, compatibility and structure of all specific manifestations of folk pedagogical traditions that are a reflection of historical, geographical and psychological factors.

Keywords: socialization, pedagogy of the Crimean Tatars, acculturation, interaction with society.

Введение. Проблема приобщения подрастающего поколения к культуре и особенностей вхождения человека в общество исследуется учеными – представителями различных наук: философии, социологии, культурологии, психологии, педагогики. Под социализацией в общем значении для всех научных направлений принято понимать развитие индивида во взаимодействии с обществом.

В конце XIX – в начале XX вв. благодаря этнографическим исследованиям стала формулироваться мысль об этнокультурных различиях в процессе социализации подрастающих поколений у разных народов (М. Мид и др.).

Annotation: The diagnostic questions and correction questions of the fears were essential because of its widespread among the children recently. The children with the presence of the expressed fears will remain in a constant state of tension, which led to a fatigue and decreased an efficiency. Often the children's fears were disappeared without a trace, if it was treated correctly and its causes were understood. If it was kept for a long time, it is a sign of adversity, it is told about the nervous child`s weakening, the misconduct parent`s behavior, the ignorance of the mental child`s characteristics, the having a fears, the conflicting relationships in family.

Keywords: the children's fears, the anxiety, the emotional adversity of the person, the diagnosis and the correction of fears.

Введение. В ситуации социальной нестабильности на современного ребенка обрушивается множество неблагоприятных факторов, способных не только затормозить развитие потенциальных возможностей личности, но и повернуть процесс ее развития вспять. Поэтому большое внимание проблеме страха уделяется в работах отечественных психологов и психотерапевтов, которые отмечают рост числа детей с разнообразными страхами, повышенной возбудимостью и тревожностью.

Детские страхи в той или иной степени обусловлены возрастными особенностями и имеют временный характер. Однако те детские страхи, которые сохраняются длительное время и тяжело переживаются ребёнком, говорит о нервной ослабленности малыша, неправильном поведении родителей, конфликтных отношениях в семье и в целом являются признаком неблагополучия. Большинство причин, как отмечают психологи, лежат в области семейных отношений, таких как попустительство, непоследовательность в воспитании, отрицательное или слишком требовательное отношение к ребёнку, которое порождает в нём тревогу и затем формирует враждебность к миру.

Психика ребенка отличается обостренной восприимчивостью, ранимостью, неспособностью противостоять неблагоприятным воздействиям. Невротические страхи появляются в результате длительных и неразрешимых переживаний или острых психических потрясений, часто на фоне болезненного перенапряжения нервных процессов. Поэтому невротические страхи требуют особого внимания психологов, педагогов и родителей, так как при наличии таких страхов ребенок становится скованным, напряженным. Его поведение характеризуется пассивностью, развивается аффективная замкнутость. В связи с этим остро встает вопрос ранней диагностики невротических страхов.

Формулировка цели статьи и задач. Детские страхи взаимообусловлены повышенной тревожностью ребёнка и способствуют развитию эмоционального неблагополучия личности, поэтому своевременная коррекция будет способствовать преодолению возрастных страхов у детей. Для преодоления детских страхов необходимо:

- изучить психологические причины формирования детских страхов;
- рассмотреть влияние страха и тревожности на формирующуюся личность ребёнка;
- выявить характер детских страхов и способы их коррекции в дошкольном возрасте.

qualities. Significant part of characteristics consists of judgments about moral traits. Older adolescents are quite critical about themselves. 76% of objects wrote about their relationships with surrounding people.

It is necessary to compare quantitative data of all three groups of our research. There were 51 utterances in the 4th grade, 63 in the 6th grade and 174 in the 8th grade. Significant difference in quantitative ratio of judgments related to the topic gives a reason to speak about an increasing role of communication for senior classes.

In late adolescence (14-15 years) there is a sharp increase in the total number of statements in pupils' self-descriptions. Thus, there are 265 utterances in the 4th grade, 374 in the 6th grade and 605 in the 8th grade that can be indicated as a growing ability to reflect self-image.

According to the mentally retarded adolescents' self-descriptions we can state with assurance that reflective analysis is mainly inherent in 14-15 year-old adolescents. When pupils are 12 years old their opportunities for critical analysis are limited, although some adolescents are able to do it identifying both their positive and negative qualities. But at the age of 12-13 years old mentally retarded adolescents show some infantilism. They do not have a necessity for maturity and also they are quite dependent of adults' opinion. Using self-descriptions adolescents try to express adults' views about them rather than their own judgments.

Awareness of mentally retarded adolescents' peculiarities, understanding the process of how they realize their own qualities will be very helpful for teachers who work with this category of children and try to cultivate in them positive aspects of personality. All the problems revealed in our research (adolescents' dependence, their infantile judgments about themselves and surrounding people) can be overcome during the process of special education.

Психология

УДК 159.9

кандидат психологических наук, доцент Лукьяненко Марина Алексеевна
Кубанский государственный университет (г. Славянск-на-Кубани);
кандидат психологических наук, доцент Исаакян Оксана Викторовна
Кубанский государственный университет (г. Славянск-на-Кубани)

КОРРЕКЦИЯ ДЕТСКИХ СТРАХОВ КАК ФАКТОР СОХРАНЕНИЯ ПСИХИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ ДОШКОЛЬНИКА

Аннотация. В последнее время вопросы диагностики и коррекции страхов приобрели важное значение, ввиду их довольно широкого распространения среди детей. Дети с наличием выраженных страхов будут, как правило, пребывать в состоянии постоянного напряжения, что обусловит повышенную утомляемость и снижение работоспособности. Детские страхи, если к ним правильно относиться, понимать причины их появления, чаще всего исчезают бесследно. Если же они сохраняются длительное время, то это служит признаком неблагополучия, говорит о нервной ослабленности ребёнка, неправильном поведении родителей, незнании ими психических особенностей ребёнка, наличии у них самих страхов, конфликтных отношений в семье.

Ключевые слова: детские страхи, тревожность, эмоциональное неблагополучие личности, диагностика и коррекция страхов.

Сегодня этнокультурный фактор рассматривается как важнейшее условие социализации (А Яковлева).

Крымскотатарским народом на протяжении многих веков создана богатая и самобытная культура. Педагогические воззрения народа, в том числе и вопросы социализации, исследует этнопедагогика. Этнопедагогические исследования направлены на анализ традиционной системы воспитания и социализации подрастающего поколения, сложившейся на протяжении веков у народа, и обоснование возможности использования потенциала народной педагогики в современных условиях. Мысль о том, что этнопедагогика крымских татар имеет огромный потенциал в воспитании подрастающего поколения и позволяет, учитывая современные реалии, использовать народные педагогические традиции в социализации детей подчеркивается учеными Э. Зарединовой, М. Иванниковой, Л. Кадыровой, М. Хайруддиновым и др.

Формулировка цели статьи – раскрыть особенности социализации личности в этнопедагогике крымскотатарского народа.

Изложение основного материала статьи. Процесс социализации в традиционной крымскотатарской культуре имеет свою специфику. У крымских татар семья была и остается одним из главных институтов социализации подрастающего поколения. Именно семья выполняет не только биологическую (воспроизведение населения) и хозяйственно-экономическую (материальное обеспечение семьи, ведение домашнего хозяйства, организация потребления материальных благ) функции, но и культурно-воспитательную (воспитание и социализация детей, организация досуга, потребление культуры вне семьи).

Важным социальным институтом в традиционной крымскотатарской культуре является «джемаатчылыкъ» (общественный совет), состоящий из соседей, наиболее авторитетных, высоконравственных и уважаемых людей, которые имеют определенный жизненный опыт и являются компетентными в решении различных семейных (внутренних) и общественных (межсемейных) проблем [1, с. 44].

К социальным институтам причисляют и школу. Идеальным для социализации подрастающего поколения, по мнению крымскотатарского сообщества, называют такое учебное заведение, где учебно-воспитательный процесс организован с учетом особенностей национальной культуры крымских татар и осуществляется на родном языке. В таком учреждении происходит содействие личности в получении образования с учетом, как этнических особенностей, так и перспектив её развития, гражданского и профессионального становления в полиэтническом сообществе.

Факторами социализации выделяют различные условия, влияющие на развитие детей. Обращаясь к традиционной культуре крымскотатарского народа, необходимо отметить, что своеобразная среда для успешной социализации ребенка создавалась с самого его рождения.

Для крымских татар иметь много детей почитается за великое благословение небес. «Новорожденный ребенок, как особое благоволение Аллаха к семейству, со дня рождения делается предметом беспредельной любви матери, которая постоянно осыпает его нежнейшими ласками. Отец в наслаждении от малютки, не спускает его с рук все время, пока усталый после дневного труда, не почувствует необходимости отдыха: он играет с ним, как играют девчонки с куклами, он вертит его на руках под напев национального танца, восхищается движением рук или ног и поминутно призывает имя

Аллаха в виде благословения» [2, с. 20]. О том, что ребенок – ценность народа говорят следующие крымскотатарские пословицы: «Бала – эвнинъ гулю» («Ребенок – цветок дома»), «Баласыз омюр – тузсыз аш» («Жизнь без ребенка, что еда без соли»).

Беспредельная любовь крымских татар в повседневной жизни выражается желанием всячески защитить своих детей: мать со дня рождения обвешивает своих детей разного рода молитвами (дувалар), зашитыми в вощанках, амулетами и другого рода предметами (козь монджакъ) [2, с. 29]. О преданности матерей к детям гласят крымскотатарские пословицы: «Баласы ичюн ана атешке кирер» («Ради ребенка мать в огонь пойдет»), «Ананы джаны балада» («Душ матери в ребенке»).

По мнению крымских татар, дети не должны быть лишены опеки взрослых. Если несовершеннолетние дети лишаются родителей, они переходят на попечение ближайших родственников, которые обязаны заменить родителей. Участие, принимаемое крымскими татарами в жизни сирот, хорошо выражается в следующих крымскотатарских поговорках: «Блажен тот, кто обмоет и причешет сироту», «Не обижай сироту» («Оксюзни агълатма»).

Чадолюбие породило такие традиции как ответственность старшего поколения за судьбу младшего, ответственность родственников за воспитание детей сирот и полусирот, взаимовлияние разнопоколенных семей в вопросах социализации детей, их активное участие в наиболее важных событий в жизни детей.

В традиционной крымскотатарской культуре приветствуется создание среды, способствующей всестороннему развитию личности. Однако приоритетным выделяется формирование нравственных отношений в обществе. В этнопедагогике крымскотатарского народа воспитание нравственности является важнейшей задачей социализации. Народ говорит, что «алим олмакъ къыйын дегиль, адам олмакъ къыйын» (ученым быть не трудно, трудно быть человеком). В традиционной крымскотатарской культуре «ребенок ни дома, ни в кругу родственников не видит несправедливости или позорных событий. Публика, собиравшаяся в его родительский дом, не имеет привычки осуждать или вообще сквернословить. Тихо, с обоюдным почтением они сообщают друг другу о делах общественных, собственных нуждах, или предаются воспоминанию преданий и рассказов отцов. Все это слышит ребенок, и добрые начала с детства вкореняются в его памяти» [2, с. 20].

Этнопедагогика крымскотатарского народа основана на уважении к старшим. Народная пословица предостерегает: «Баба-ана инджиткенни ахыры онъмаз» (Кто оскорбляет своих родителей, конец того бывает печален). Взаимоуважение в семье способствует сохранению хороших, доброжелательных связей с близкими и дальними родственниками. Поощряются добрые действия по отношению к ним, стремление прийти на помощь. Не случайно так высок авторитет пожилых людей у крымских татар. Ведь раньше значительную помощь в вопросах социализации подрастающего поколения оказывали бабушки и дедушки. Значение уважения к старшему поколению лучше всего отражено в крымскотатарских пословицах: «Къарткъа кульме, озюнъ де къартайсынъ» (Не смейся над стариком, и сам будешь старым), «Къарт сезни тутмагъан, къартайгъачы онъмаз» (Не поступающий по словам стариков, до старости будет неудачником). Корни истинного уважения к родителям, к старшим, к людям, по мнению народа, прежде всего, кроются в

objectively. 6th grade pupils mostly mention their moral qualities (78%) using different definitions (kind, polite, well mannered, etc.) while describing them. 30% of self-descriptions include emotional and volitional qualities (I've got will power; calm; sensitive). At the age of 12-13 years old mentally retarded adolescents consider self-esteem to be personally meaningful and emotionally-experienced. Adolescents are more focused on their own evaluation while criteria of self-esteem are being form. Nevertheless, there are some utterances about people's evaluations that define adolescents' self-esteem. At the same time we can say that mentally retarded adolescents' self-esteem passes through the same stages of its development as normal coevals' self-esteem does: the transition of personal qualities from outside to inside (L.S. Vygotsky), emotional and evaluative importance of self-image. But at this age (12-13 years) mentally retarded adolescents do not have these features as clearly identified ones. Evaluating their intellectual capabilities 6th grade pupils speak about their school achievements. Moreover, they try to underline their own attitude towards them ("I think I'm not silly because of studying well"). There also can be found the evaluation of common intellectual capabilities such as intelligent and well-educated (66,4%). Significant place in pupils' works is occupied by the description of their non-educational activities – hobbies and interests (66,7%).

More than a half of 6th grades (54%) tell about their relationships with surrounding people. They try to analyze their own experience of communication with other people. Quit large number of statements (38%) show that adolescents consider themselves to be an object of communication. It can be explained by the fact that the adolescents of this age usually pay their attention to themselves. The role of communication becomes more significant for them as well as the expression of particular attitude of a reference group. To some extend it can be characterized as an indicator of their own value in the self-image. 12-13 year-old adolescents show an increasing interest not only to their own qualities, but also to another person's individual characters. They write about themselves, their comprehension of others, but all these descriptions are expressed in a very primitive form. Understanding of an interlocutor is one of the most complex aspects of communication, suggesting recognition of peculiar features of his inner world. In psychological literature the formation of such attitude towards another person is strongly associated with adolescence. For mentally retarded adolescents relationships with significant people are becoming the most preferable theme for self-description.

The third group of objects is represented by 14-15 year-old adolescents (8th grade). 98% of pupils at this age outline features of their personal traits, giving them different evaluations. The analysis of these works reveals that adolescents' judgments are varied and lexically meaningful. Their evaluations are more differentiated and less categorical.

The content of self-descriptions reflects adolescents' understanding of ambiguity and complexity of personal manifestations. Giving themselves a common self-esteem some pupils argue it: "I'm a good person because…". Understanding difficulties of the analysis of their personal traits, one pupil admits: "I don't know. It's just hard to imagine myself". Thus we can see that giving themselves an overall self-esteem some pupils choose more realistic approach to the evaluation of their personality.

Treating themselves quite positively, older adolescents are also able to admit the existence of the negative personal traits as their own ones. They also accept the idea that one and the same person can demonstrate both negative and positive

teacher and get particular mark for their work. Thus they see the result of their activity and are able to compare their own efforts with the mark they get.

Accordingly, children's educational activity as a leading one demands special requirements for self-knowledge on the one hand and opens possibilities for it on the other. Moreover, development of self-image in early school years is also due to educational activity in which younger adolescence's image "I" strongly depends on teacher's evaluation. This image includes such steady characteristics as "a good pupil" and "a bad pupil". 64% of pupils evaluate themselves positively and only 4,7% of respondents show a critical attitude to their intellectual capabilities: "I'm not very good at mathematics", "my head doesn't think", "I consider myself to be silly sometimes".

38% of younger adolescences wrote about their relationships with surrounding people. Relationship with surrounding people assumes perception of oneself as an object of communication, the ability to talk with others, understand them and accept people's attitude adequately.

41,25% of pupils' judgments show their friendly relationships with surrounding people. But not all adolescences wait for the same acceptance of themselves by others. There are 19,6% of judgments that reflect surrounding people's attitude and only 11,75% of them contain understanding and care. 7,8% of judgments show negative assumptions such as "my friend don't think about me very well" while other 31,4% reflect pupils' own positive experiences with others. They also understand others' personality traits ("my friends are nice"). Only 3,9% of adolescences' self-description possess understanding of themselves as an object of communication (I'm a good friend).

Thus, there is a reason to speak about younger adolescences' certain awareness in the sphere of their life. This age is characterized by a reflection of positive aspects of relationships with people of inner circle.

The problem of analysis of relationships with other people turned to be extremely difficult for younger adolescents with intellectual insufficiency. They were asked to imagine and say independently what people of their inner circle think about them and there were very few reasonable answers. At this age adolescents have a tendency to repeat others' evaluation or interpret people's views on different situations as their own. Consequently, younger adolescents with intellectual insufficiency at the age of 10-11 years old were not able to realize reflective analysis. It means that self-descriptions do not contain reflective expectations.

In general, with the reference to the analysis of younger adolescences' self-descriptions we can make following conclusions. Teacher's evaluation is considered to be the main motive for younger adolescences and encourages them to achievements at school. Teacher's reasonable evaluation is essential not only for development of pupils' self-esteem but also for development of relationships in the classroom. From pupils' work we can see that in the majority of cases their judgments represent a repetition of words they hear from adults. These evaluations form a background that determines child's relation to himself, his own self-esteem.

Comparison of adolescents' self-descriptions from 4th and 6th grades (the second group of subjects) revealed the following. Firstly, there is a significant increase in a number of pupils trying to disclose a particular topic. It reflects a tendency to extension of adolescents' self-image from younger age to older. 12-13 year-old pupils not only describe features of their character but express their own attitude to it (100%). With an overall positive self-description they try to evaluate themselves

самосознании. Только человек, осознавший себя, свое место в обществе, любящий своих близких, свой очаг, свой родной край, свою Родину, способен проявить истинное уважение ко всем окружающим, понять необходимость уважать как старших, так и тех, кто моложе. Жизненный опыт старших передавался младшему поколению, а образы предков были своеобразным эталоном. Таким образом, основой формирования личности ребенка были и есть нравы того круга, в котором он растет.

Среди личностных качеств человека ценятся такие, как: *терпение*: «только терпеливый закончит дело, а торопливый упадет», «терпи, не спеши, волей сдерживай пыл, желанное лишь терпеливый добыл», «терпение – к завтрашней радости путь»; *честность и справедливость*: «будь честен в деяньях, в делах справедлив, поистине лишь справедливый счастлив»; *сдержанность*: «во всем и всегда будь сдержан и строг: в умеренных действиях счастья залог», «смири свои страсти и гнев укроти, и плоть удержи от кривого пути»; *гостеприимство*: «гостей своих с почетом принимай, пусть слава впереди тебя несется», «случится гость – дай спешиться, в жилище веди его с дороги отдыхать, любого человека, что приходит, умей и привечать, и угощать»; *скромность*: «будь скромен, пусть память о тебе хорошая надолго остается». Народ советует различать *добро и зло*: «чуждайся дурного, будь добрым всегда – все блага найдут к тебе путь без труда, от зла будь подальше – в нем гибель твоя: зло – насмерть разящая ядом змея»; *правду и ложь*: «от ложного слова язык удержи, с друзьями всегда себя честно веди», «ложь подобна тяжкому удару; если рана и заживает, рубец останется надолго»; ценить *дружбу*: «дружбу цени: вместо старых друзей временных не приближай: курица лучше в руках, чем фазан в поле не пойманный, знай» [3; 4; 5].

Особенностью крымскотатарской традиционной культуры является то, что процесс социализации детей четко дифференцирован по половому признаку. В прошлом основными воспитателями мальчика были отец, братья, дяди, дедушки, соседи мужского пола, а девочки, соответственно, – мать, сестры, тетки, бабушки, соседки. Ребенок с момента рождения находился сначала на женской половине дома. В его воспитании принимали участие мать, старшие сестры, тетушки. По исполнении одного года над малышом совершался обряд пострига волос. С этого момента детей одевали, подчеркнуто, в соответствии с их полом. Девочкам прокалывали ушки и вдевали в них сережки, а мальчика отрывали от материнской опеки и передавали на отцовское попечение [6]. Таким образом, социализация детей в крымскотатарской семье начинается с дифференциации общения окружающих с ребенком в зависимости от пола. Тем самым начинается его приобщение к ожидаемым формам и нормам полоролевого поведения. Такая двойственность в воспитании мальчиков и девочек сопровождает весь период социализации ребенка, заканчиваясь точным воспроизведением присущей прежним поколениям картины распределения между полами функций, ролей, состояний и других элементов жизнедеятельности семейного социума.

Особое значение в социализации мальчиков имеет, соблюдаемый крымскими татарами, обряд обрезания – суннет, который символизирует собой переход мальчика во взрослое состояние. У крымских татар суннет обычно проводят в возрасте от 3 до 7 лет, т.е. в возрасте, котором мальчик уже осознает себя (в отличие от иудеев, осуществляющих его на восьмой день после рождения). Обряд обычно проводит специалист – уста. По этому поводу

родители устраивают праздник, называемый «суннет-той». Приглашенные гости поздравляют мальчика словами «Машалла! Энди сен акъайлар сырасына кирдинъ!» («Молодец! Теперь ты вошел в мужское общество!»). С этого момента мальчик сознательно старается подражать живущим в семье взрослым мужчинам – отцу, деду, старшим братьям и др. – в одежде, манере и поведении. С обрядом инициации вступает в силу и традиция четкого распределения функций мальчика и девочки в домашнем хозяйстве. Мальчика в традиционной крымскотатарской семье очень редко можно увидеть за женским занятием. Исключение составляют семьи, в которых нет девочек, и сыновья стараются помочь матери в домашних делах. Функция «суннет» заключается в том, чтобы укрепить в сознании ребенка мысль, что он стал мужчиной, похожим на отца [6].

Таким образом, социализация в крымскотатарской традиционной культуре имеет четко дифференцированный характер по половому признаку, где идеал мужчины включает в себя такие качества, как обладание хорошим здоровьем, физическая сила, мужество, готовность к самопожертвованию для защиты Родины. Типичный образ крымскотатарского мужчины несет в себе такие характеристики, как: мужественный и нежный, трудолюбивый и веселый, опора семьи и женщины, хороший воспитатель своих детей. Идеал женщины имеет другую направленность: женственность, человечность, умение вести домашнее хозяйство, милосердие, доброта, супружеская верность, физическая красота, трудолюбие, гордость и великодушие, забота о воспитании детей.

В социализации личности немаловажную роль играют религиозные воззрения народа, отражающие на воспитании подрастающего поколения. Крымскотатарский народ – это народ, исповедующий мусульманскую религию. Исламская религия, сыгравшая огромную роль в формировании крымскотатарского народа [7, с. 6], повлияла на воспитательную практику народа. Этнограф Г. Радде, описывая образ жизни и нравы крымских татар, акцентирует внимание на том, что все народные обычаи имеют связь с религиозным верованием. Однако, несмотря на то, что татары-мусульмане так привязаны к отцовским преданиям и к учению Магомета, исламская религия не занимает такого места в жизни крымских татар, как, например, у арабов и османских тюрков. На это повлияло то, что ядро крымскотатарского народа составила тюркская основа, в связи с чем личностные отношения регулировались Законами Ясы и древнетюркскими традициями [8; 9; 10; 11].

Некоторые древнетюркские традиции [12, с. 46-155] отражаются в приобщении к жизненным условиям и сегодня: родовые обычаи (знание родственников до седьмого колена, почтение духа предков, коллективная ответственность и преемственность), институт «большой семьи», который обеспечивает стабильность, родовую взаимопомощь и общественную солидарность; идея свободы, которая видится не в личной вседозволенности, а в силе, единстве и дисциплине народа, идея не только физического питания своего тела, но и души («Спасение в поступках» – так понимали свое пребывание на Земле предки крымских татар); идея о моральном единстве и сплоченности народа.

Жизненные проблемы в крымскотатарских семьях не решаются в одиночку. Несмотря на то, что характер отношений участников процесса социализации в традиционной культуре крымских татар определяется как воздействие представителей старших поколений на младшие, а среди стилей

psychological problems faced by adolescents in situations of everyday life communication with surrounding people.

Pupils were asked to write an essay “What kind of person you are”. It was assumed that teenagers would write about themselves, about people of their inner circle and relationships with them. As a reference group there were parents, teachers, classmates and friends. Also it was expected that they would give some remarks about how other people treated them.

With the referring to the content of pupils’ self-descriptions (the 1st group of objects) we can identify different themes of adolescents’ utterance. They are: formal biographical data, relationships with surrounding people, self-esteem, characteristic of personal qualities, interpretation of their skills, interests and abilities, description of their behavioral features. Pupils are able to distinguish only two common categories: positive and negative.

According to the results, 94% of 10-11 year-old adolescents gave the most general self-esteem. Their utterances reflect repetition of adults’ evaluations. Moreover, pupils of this age do not have a hierarchical system of ideas and concepts of personal qualities. Young adolescents’ utterances can be evaluated as one-sided, generalized, low-informative statements such as "I'm a good person", "I know everything about myself." Younger adolescents are influenced by surrounding people’s assessment, especially if it is done by respected ones. At this age child’s self-image (an image “I”) is largely a projection of its external identification. It means that their self-concept and self-esteem are based on adults’ evaluative judgments. Mentally retarded younger adolescents’ self-descriptions showed that giving the overall self-esteem for their personality, they are guided by the surrounding adults’ assessment about their qualities. Evaluations of their teachers take the first place. It can be proved by the following statements, which was given by examinee herself: “I consider what I think about myself”. This characteristic reflects the peculiar transformation of teacher’s evaluation in relation to pupil’s carelessness during the lesson.

72% of pupils mentioned their own moral qualities. The predominant type of statements here are generalized statements. 48% of primary school children called themselves good. But only in a few cases they attempted to substantiate their allegations. Without being able to use compound sentences younger adolescents do not use the conjunction "because." They are inclined to give themselves stable positive or negative evaluative judgments. They determined such leading criteria as kindness and readiness to help friend. These concepts assimilate by children in the first instance, as these concepts are included in one of the main requirement that adults request. They come into experience of primary school children before other moral and ethical concepts, fix in their minds as undeniable form and exist in the practice of younger teenagers.

In addition to entrenched, homogeneous and frequently repeating statements there are some particular self-characterizations by younger adolescences. The closest ones for them were such moral qualities as “educated”, “hard-working” and “well-mannered”. Exactly these definitions are mentioned more frequently in works, along with the characteristic "kind". 62% of younger adolescences mentioned learning activity, as well as other interests.

With the help of learning activity pupils can form more or less adequate attitude toward themselves. At the end of the lesson on each subject they are estimated by a

Психология

УДК: 159.9.07

кандидат психологических наук, доцент Кожалиева Чинара Бакаевна
ГБОУ ВО «Московский городской педагогический университет»
Институт психологии, социологии и социальных отношений (г. Москва)

FORMATION OF REFLECTIVE ANALYSIS OF ADOLESCENTS WITH INTELLECTUAL INSUFFICIENCY

Аннотация. Статья посвящена исследованию специфики формирования образа Я на протяжении всего подросткового возраста у детей с интеллектуальной недостаточностью. Анализируются особенности становления рефлексивного анализа у подростков с умственной отсталостью. Представлены результаты самоописаний подростков и их анализ.

Ключевые слова: подростковый возраст, образ Я, личность, рефлексия, интеллектуальная недостаточность, самоописания, самооценка, взаимоотношения, адапатация, референтная группа, родители, педагоги, сверстники.

Annotation. Article focuses to study the specificity of the formation of an image “I” during adolescence in children with intellectual insufficiency. The article analyzes the peculiarities of formation of reflexive analysis in adolescents with mental retardation. Here are the results of adolescents ' self-descriptions and their analysis.

Keywords: adolescence, an image “I”, personality, reflection, intellectual insufficiency, self-description, self-esteem, relationships, adaptation, reference group, parents, teachers.

Research on specific features in personality formation process of mentally retarded adolescents is an important condition for their successful adaptation to the social environment and integration into surrounding community. Peculiar way of how they understand their uniqueness (their own “I”) represents a particular interest for us. Choice of appropriate forms for interaction with children of this age is possible with high professional training of teachers and psychologists working with this group of children.

Period of adolescence covers the age range from 10 to 15 years, during which personality of an adolescent and his self-awareness undergo a stage of development. The process of self-awareness formation should be examined from different aspects, such as problems of interpersonal relationships, emotional experience of the relationships, awareness of personal qualities and individual characteristics of surrounding people.

In order to study a self-image (an image “I”) as a holistic vision of adolescents with intellectual disabilities about themselves there was an experiment with three groups of pupils in special (correctional) schools of VIII-kind. Each group consisted of 50 people. The first group included 4th grades (10-11 year-old pupils); the second group is represented by 6th grade pupils (12-13 year-old pupils) and the third one consists of 8th grades (14-15 years old). All children had a diagnosis of mental retardation in the moron degree.

The method of free self-descriptions is the most appropriate method that is able to meet all goals of this research. It allows you to identify, justify, and then solve the

отношений старшего и младшего поколений доминирует авторитарный с такой разновидностью как «авторитет расстояния», который проявляется в том, что родители для поддержания своего престижа стараются быть подальше от детей – «чтобы они лучше слушались», в период затруднительных положений, которые нередки в повседневной жизни, роль спасательного круга играет «большая семья». «Большая семья» является давней традицией крымских татар и представляет собой круг родственников, отслеженных по горизонтали (около 100 человек), с которыми поддерживаются теплые отношения и периодические дружеские контакты. Носители традиций (готовых норм, правил и форм, которые нужно только усвоить) – старики, семья, родители – играют роль наставников, амортизирующих столкновения индивида с обществом. Они выполняют, как правило, функцию «большой семьи», не позволяющей своему представителю остаться в ситуации безысходного одиночества. Выделяются несколько социальных функций «большой семьи». Это функции: «референтной группы» для детей, подростков, молодых людей; «вече» или «мушавере» (совещания, согласования); материальной поддержки, играющей существенную роль для молодых людей; нравственной поддержки в трагических обстоятельствах; воспитания детей, оставшихся без родителей; поддержки престарелых и т.д. [13].

В традиции «большой семьи» заложен глубокий философский смысл. Благодаря принципам «большой семьи» сохранились многие традиции крымскотатарского народа, которые складывались и сохранялись именно в семье, поддерживались коллективным общественным мнением. Помимо этого, благодаря традиции «большой семьи» подрастающее поколение чувствует уверенность в завтрашнем дне, ребенок не боится остаться одиноким, создается благоприятный психологический комфорт в его душевном состоянии.

Еще одной характеристикой этнопедагогики крымскотатарского народа является учет возрастных особенностей детей в вопросах социализации подрастающего поколения. В результате определенных возрастных процессов формируются соответствующие индивидуальные возрастные свойства (различия), которые показывают, чем среднестатистический индивид данного хронологического возраста или находящийся на данной возрастной стадии отличается от среднестатистического индивида другого возраста.

Возраст в крымскотатарской культуре определяется не по количеству лет, а потому, что тот или иной ребенок может или умеет делать. Крымскотатарская народная педагогика в меру ей доступного учитывала и учитывает возрастные особенности детей. Одни обычаи и воспитательные традиции (инициации) окружают ребенка при рождении, другие после 40 дней жизни до 1 года, третьи после определенных обрядов инициации и т.д. Каждый возрастной этап имел свои определенные задачи социализации. Так, например, мальчик раньше, чем девочка, вступал в «переходный период взросления» (после обряда «суннет»), т.е. образ жизни мальчика начинал соответствовать образу жизни взрослого мужчины. Это предъявляло определенные требования к детям. На каждом возрастном этапе ребенок должен овладеть определенным минимумом жизненно важных умений и навыков. Важные события в жизни детей не только праздник для семьи, но и своеобразный экзамен для детей и родителей.

Современными исследователями выделяется такая сторона социализации как этническая. Ученые подчеркивают, что социализация человека необходима и для осознания себя представителем конкретного этноса [14]. Крупнейший психолог Ж. Пиаже, один из первых проследивший динамику развития этнической идентичности в онтогенезе, выделил три этапа ее формирования: сначала ребенок приобретает первые знания (фрагментные, несистематические) о своей этнической принадлежности; затем у ребенка развиваются национальные чувства, и идет четкая идентификация с членами своей этнической группы; и позже этническая идентичность формируется в полном объеме: ребенок осознает этническую самобытность не только своего народа, но и других [15]. Л. С. Выготский также подчеркивал, что детский возраст – это период, который ставит ребенка в непосредственное отношение к среде; это возраст, в котором ребенок приобретает все те навыки, которые необходимы взрослому, формы его поведения усложняются, и он вступает в новые отношения с окружающими [16, с. 247]. Современные этнопсихологи утверждают, в процессе взросления человек проходит первый этап инкультурации – процесс освоения человеком присущего культуре его народа миропонимания и поведения, в результате чего формируется его когнитивное, эмоциональное и поведенческое сходство с представителями культуры [17, с. 171-172].

Большинство крымских татар убеждены, что инкультурация индивида в первые годы жизни (период детства) – главный механизм стабильности и непрерывности культуры. Поэтому усилия народа направлены на передачу основных элементов своей культуры своим новым членам (прежде всего детям) с помощью механизма, который называется культурной трансмиссией. Родители (старшее поколение) с помощью основных механизмов научения передают детям культурные ценности, умения, верования и т. п., осуществляя тем самым вертикальную трансмиссию. Горизонтальная трансмиссия проявляется в процессе общения ребенка со сверстниками (в основном своей этнической группы) при освоении социального опыта и традиций родной культуры. Также родители стремятся, чтобы их ребенок обучался в специализированных институтах социализации (дошкольных учреждениях, школах и других образовательных организациях с крымскотатарским языком обучения), а также приобщать к процессу инкультурации других взрослых (родственников, старших членов общины, соседей и т.п.), для того, чтобы реализовывался механизм опосредованной трансмиссии.

Сегодня, несмотря на то, что переход общества к рыночным отношениям стал серьезным испытанием для традиционных устоев крымских татар, народу удается сохранить многие национальные нормы и ценности. Национальные нормы и ценности крымских татар имеют общественную направленность. На первое место ставятся такие моральные идеи как любовь к Родине, уважение к старшим, стремление обзавестись семьей и детьми, тесное общение с родственниками, добрые отношения с соседями любой национальности, гостеприимство, уважение к традициям и обычаям предков, свободолюбие, взаимная терпимость, открытость, конфессиональное и национальное равноправие, принцип открытого общества [18]. В процессе социализации детей крымскотатарский народ старается ориентировать подрастающее поколение именно на эти этические нормы и национальные ценности.

Для крымскотатарского народа в системе формирования социальных взаимоотношений характерно: уважение к старшим, долг признательности

3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

4. Каневская Ж.О. Педагогические условия формирования культуры учебной деятельности младших школьников: Автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. / Ставроп. гос. ун-т – Ставрополь, 2002. – 22 с.

5. Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной роботы изучающих иностранный язык: Пособие для учителей. – М.: АРКТИ, 2002. – 176 с.

6. Ніколаєва С.Ю. Державний стандарт середньої освіти з іноземної мови: окремі недоліки та шляхи їх усунення при укладанні нових програм // Іноземні мови. – 2004 – №1. – С. 8 - 9.

7. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языка) / Сост. Э.Г.Азимов, А.Н.Щукин. – СПб.: Златоуст, 1999. – 472 с.

8. Шаленко О. Ще раз про рівні володіння іноземною мовою // Іноземні мови. – 2004. – №2. – С. 3-8.

9. Ягеніч Л.В. Засоби формування у молодшого школяра стратегічної компетенції в процесі оволодіння англомовним аудіюванням // Наука і сучасність: Зб. наук. статей Нац. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова. – К.: НПУ, 2004. – Вип. 44. – С. 146-156.

10. A Guide For the Teaching of Second Language Listening / Ed. D. J. Mendelsohn, J.Rubin. – San Diego: Dominie Press, Ins, 1995. – 169 p.

11. Anisimova A.I. The Problem of Strategic Competence in the Context of Cultural Awareness // Мова, освіта, культура: наукові парадигми і сучасний світ: Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ Lingupax-YIII. Філологія. Психологія. Педагогіка. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2000. – №1-А. – С. 176-177.

12. Bimmel P., Rampillon U. Lernerautonomie und Lernstrategien. Erprobungsfassung Teil1 / Fernstudienangebot. – Munhen: Gothe-Institute, 1996. – 137 s.

13. Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / Ed. J.C.Richards, J.Platt, H.Platt. – Edinburg: Longman, Edinburg Gate, Harlow, Essex, 1999. – 415 p.

14. Douglas D. Assesing Languages For Spesific Purposes. Cambridge – Cambridge Univ. Press, 2000. – 176 p.

15. Ellis G., Sinclair B. Learning to Learn English: A Course in Learner Training. – N. Y., Cambridge, Pors Chester, Meldourne, Sydney: Cambridge Univ. Press, 1990. – 206 p.

16. Mitchell R., Myles F. Second Language Theories. – L., N.Y., Sydney, Anckland: Arnold, 1998. – 228 p.

17. O'Malley J.M., Chamot A.U. Learning Strategies in Second Language Acquisition. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1995. – 260 p.

18. Oxford R.L. Language learning strategies: what every teachers should know. – Boston, Massachusetts: Heinle & Heinle Publishers, 1990. – 343 p.

19. Teaching English As a Second or Foreing Language. – 3 ed. / Ed. M. Celce-Murcia. – Boston: Heinle & Heinle, Tomson Learning, 2001. – 149 p.

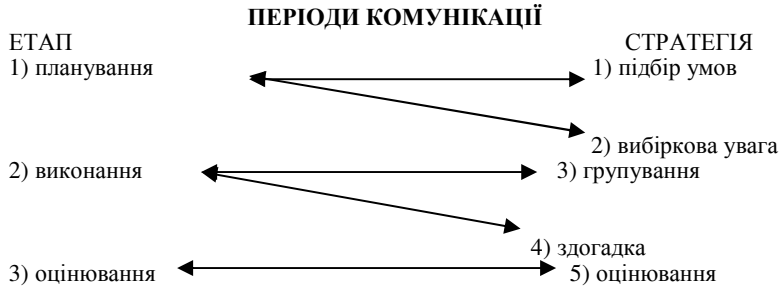

Рис. 2. Періоди аудіювання та відповідні їм стратегії

Для першого етапу планування у процесі виконання комунікативної вправи характерні такі стратегії: усвідомлений підбір умов, засобів для виконання завдання (arranging and planing); вибіркова увага (centering), яка акцентується на ключових словах, описах, мовних особливостях тощо – це *опосередковані стратегії*.

Протягом другого етапу виконання реалізуються такі стратегії: групування (grouping) слів, термінів відповідно до їхніх значень або характеристик, чи слухання текстів великими логічними частинами; висновок, зроблений з контексту (guessing intelligently) – використання додаткової інформації для здогадки про значення нової одиниці, передбачення результату, заповнення пропущеної інформації – це *прямі стратегії*.

Третій етап оцінювання передбачає лише стратегію розвитку світових знань, власного досвіду, відповіді на власні запитання (evaluating) – це розумовий процес співвідношення попереднього та теперішнього рівня сформованих умінь, створення зв'язків між двома блоками тільки що отриманої інформації, тобто оцінювання – це *опосередкована* стратегія.

Необхідність формування СК у процесі навчання іншомовної комунікативної академічної компетентності очевидна, практичне застосування якої полягає в навичках й уміннях будувати спілкування так, щоб досягти поставленої мети, знайти й оволодіти різними прийомами отримання і передачі інформації в усному спілкуванні. Формуючи вказані складники СК, у процесі оволодіння іншомовною комунікативною академічною компетенцією, неможливо відокремити мовленнєві функції, які визначають загальну стратегію спілкування. Усе це трактуємо як гнучкість володіння академічною мовою, що цілеспрямовано вивчається. Урахування цього фактора є одним із найважливіших у розвитку аспіранта-лікаря в діалозі культур. А це визначає перспективи подальших досліджень щодо інтеграції СК у всі види іншомовної комунікативної компетентності.

Література:

1. Бориско Н.Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения): Монография. – К.: Изд. центр КГЛУ, 1999. – 268 с.

2. Гальскова Н.Д., Никитенко З.Н. Теория и практика обучения иностранным языкам. Начальная школа: Методическое пособие. – М.: Айрис-пресс, 2004. – 240 с.

родителям, уважительное отношение к матери, почитание родительского дома, ответственность младшего или единственного сына за благосостояние родителей, ответственность старших детей за воспитание младших братьев и сестер, оказание помощи младшим, взаимопомощь родственных семей, взаимовыручка среди сверстников, толерантное отношение к людям других национальностей, уважительное отношение к учителю, его знаниям и опыту. Создание определенных условий в воспитании (в частности, «родноязычной среды»), может способствовать формированию тех отношений к действительности, которые характерны для народа. В то же время необходимо отметить, что ценности, культивируемые крымскотатарским народом, имеют диалектическое единство с общечеловеческими.

Выводы. Процесс социализации подрастающего поколения имеет свою специфику, связанную с культурой крымских татар, их воспитательными традициями, национально-психологическими особенностями народа, его образом жизни и отношением к окружающему миру. Уникальность, определяющая своеобразие системы социализации, выражается в совокупности, сочетаемости и структуре всех специфических проявлений народных педагогических традиций, которые являются отражением исторических, географических и психологических факторов.

Литература:

1. Зарединова Э. Р. Формирование нравственно-ценностных взаимоотношений родителей и детей младшего школьного возраста в современной крымскотатарской семье: Дис... канд. пед. наук. – К., 2004. – 253 л. – Библиогр.: л. 178–203.

2. Кондараки В. Х. Универсальное описание Крыма. Ч. 11 / В. Х. Кондараки. – СПб.: Тип. В. Веллинса, 1875. – 87 с.

3. Баласагунский Ю. Благодатное знание / Юсуф Баласагунский. – М.: Наука, 1983. – 560 с.

4. Поэзия древних тюрков VI-XII веков / переводы А. Преловского. – М.: Раритет, 1993. – 176 с.

5. Саади Муслихиддин. Избранное / Саади Муслихиддин. – Сталинобад: Таджикгосиздат, 1954. – 284 с.

6. Бекирова Л. Кто он – мужчина крымский татарин? / Лейля Бекирова // Голос Крыма. –2001. – 12 октября.

7. Никольский П. А. Крым. От крымского ханства до наших дней / П. А. Никольский. – Симферополь: Крымгосиздат, 1929. – 40 с.

8. Крым: прошлое и настоящее / [Институт истории СССР АН СССР]; [отв. ред. С. Г. Агаджанов, А. Н. Сахаров]. – М.: Мысль, 1988. – 107 с.

9. Крымский А. Школа, образованность и литература у российских мусульман (культурно-этнографический очерк) / А. Крымский // Этнографическое обозрение. – 1905. – Т. LXIII. – С. 1–23.

10. Куртиев Р. Крымские татары: этническая история и традиционная культура / Р. Куртиев. – Симферополь, 1998. – 152 с.

11. Меметов А. И. Крымские татары: историко-лингвист. очерк / А. И. Меметов; [ред. С. К. Сосновский]. – Симферополь: Анаюрт, 1993. – 54 с.

12. Безертинов Р. Н. Татары, тюрки – потрясатели Вселенной (История Великих Империй) / Рафаэль Нурудинович Безертинов. – 2-е изд., исправл. – Новосибирск: ЦЭРИС, 2001. – 733 с.

13. Бекирова Л. Национальные традиции и общечеловеческие ценности / Лейля Бекирова // Qasevet. – 2000. – № 1 (27). – С. 30-33.
14. Яковлева А. Н.. Этнопедагогические основы социализации школьников и студентов (На материале Республики Саха (Якутия)): Дис. ... докт. пед. наук. – Якутск, 2002 – 417 с.
15. Пиаже Ж. Избранные психологические труды / Жан Пиаже. – М. : Международная пед. академия, 1994. – 680 с.
16. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский; ред. В. В. Давыдов. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
17. Кукушин В. С. Этнопедагогика и этнопсихология / В. С. Кукушин, Л. Д. Столяренко. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 448с. – (Серия «Учебники, учебные пособия»).
18. Аблимичитов Р. Как нам восстановить и сохранить этническую самобытность / Равиль Аблимичитов // Голос Крыма. – 2004. – № 49.

Педагогика

УДК 37.035:373.5

преподаватель кафедры педагогики Асманов Алим Расимович
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ТОЛЕРАНТНОСТЬ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Аннотация: В статье рассматриваются актуальные вопросы воспитания будущих педагогов для работы в условиях поликультурной среды. Раскрываются возможности учебно-воспитательного процесса в формировании толерантных отношений и воспитания чувства национального самосознания учащихся.

Ключевые слова: толерантность, межнациональные отношения, многонациональное общество, национальные обычаи, полиэтническая школа, традиции, обычаи, родной народ, любовь к Родине.

Annotation. The article examines relevant questions of upbringing future teachers for the work in polycultural environment. It reveals the possibilities of educational upbringing process in the formation of the culture of international relations and upbringing the sense of national consciousness.

Keywords: tolerens, internation relations, people, multinational society, national traditions, polyethnic school, tradition, culture, native people, Love for one's country.

Постановка проблемы. В связи с изменениями, происходящими в современном мире, интенсивным развитием контактов между странами и народами, становлением во всем мире открытого общества, одним из основных проблем является, обеспечение формирования у учащихся общеобразовательных школ толерантных качеств личности школьника и межкультурных отношений в процессе поликультурного образования. В

Отже активізація навчальних і комунікативних стратегій при виконанні аудитивної вправи вказує на тісний зв'язок між діяльністю учіння (провідною в молодшому шкільному віці) й аудіюванням (домінуючого для молодшого школяра в іншомовному мовленні). Тому умовним містком, що приведе до успішного вирішення проблеми навчання іноземної мови в аспірантурі, є формування СК, зокрема оволодіння поданими вище стратегіями. Зобразимо це схематично (див. рис. 1).

Рис. 1. Схематичне зображення змісту СК в процесі формування іншомовної академічної комунікативної компетентності

У матеріалах Ради Європи визначено, що реалізація когнітивних принципів: *Планування, Виконання, Контролю, Корекції* [Загальноєвропейські Рекомендації… 2003: , p. 57] можна розглядати як застосування комунікативних *стратегій рецепції*. Проте, слідом за Д.Дугласом, ми називаємо ці чотири статегії *групами стратегій*, але, на нашу думку, їхніми складниками є і навчальні, і комунікативних стратегії [Загальноєвропейські Рекомендації… 2003, с. 72]:

1) *планування* передбачає конструювання: вибір, створення схеми, реалізація очікувань – все це включають навчальні стратегії;
2) *виконання* передбачає ідентифікацію знаків та висновки з них, що є використанням комунікативних стратегій;
3) *контроль* та *оцінювання* передбачають перевірку гіпотези, що реалізується використанням навчальних стратегій;
4) *корекція* передбачає повторний перегляд гіпотез, що забезпечується використанням навчальних стратегій.

У зарубіжній методичній науці отримала підтвердження теорія, що для успішного виконання комунікативної вправи потрібно обов'язково поєднувати навчальні та комунікативні стратегії, оскільки учень без метакогнітивного підходу до вивчення іноземних мов не може визначити перспективи напрямку діяльності в майбутньому [O'Malley, Chamot 1995, p. 229]. Було представлено такі періоди комунікації та характерні для них стратегії.

Аналіз методичної літератури [Коряковцева 2002; O'Malley, Chamot 1995; Douglas 2000] дозволив нам виокремити *навчальні вміння*, які необхідно формувати зокрема й в аспіранта. Оволодіння навчальними стратегіями забезпечить сформованість навчальних умінь, визначених у рекомендаціях Ради Європи [Загальноєвропейські Рекомендації… 2003, с.107], передусім це – *вміння ефективно використовувати навчальні можливості, створені ситуаціями навчання*, яке передбачає:

1) уважно стежити за презентованою інформацією;

2) усвідомлювати мету діяльності (визначати / ставити адекватні цілі відповідно до процесу навчання);

3) використовувати адекватні матеріали для самостійного навчання (самостійно або користуючись порадою викладача, підбирати засоби для виконання завдань);

4) самостійно організовувати навчання (оцінювати й співвідносити завдання із власними конкретними потребами й інтересами щодо оволодіння англійською мовою, визначати необхідний очікуваний результат відповідно до діяльності, адекватно оцінювати виконання завдання, вносити корективи в отримані результати).

В.Харріс, окрім навчальних, виділяє ще й комунікативні стратегії, оскільки для виконання комунікативного завдання залучається мовленнєва діяльність, та проходить оперування також й комунікативними стратегіями, які мобілізують і збалансовують ресурси того, хто вивчає іноземну мову, активізуючи навички й уміння для успішного здійснення комунікативного акту відповідно до поставленої мети за оптимальний час. Окрім цього, комунікативні стратегії забезпечують суттєвий зв'язок між різними компетенціями (природними чи набутими), якими оволодіває аспірант [Загальноєвропейські Рекомендації… 2003, с.159].

Р.Мітчел та Ф.Милес [Mitchell, Myles 1998, p.89-98] класифікували *комунікативні стратегії в аудіюванні* таким чином:

Компенсаторні стратегії:

- *концептуальні:*

1) Holistic – апроксимації, аналогії, антонімії, метонімії, синонімії, перекладу;

2) Analytic – розпізнавання за описом розміру, кольору, матеріалу, форми; аналіз складників, функцій; пояснення; повторення; наведення прикладів; переструктурування;

- *кодування:*

1) Transfer – перенесення значення значення слів з рідної мови в іноземну;

2) Morfo-creation – запозичення, інтернаціональні слова, транслітерація;

Скорочення:

1) Message abandonment and replacement – залишання або зміна місця;

2) Topic avoidance – уникнення теми;

3) Formal reduction – використання загальноприйнятих скорочень;

Взаємодії:

1) Appeal for assistance and ostension – прохання про допомогу, демонстрування необхідності у допомозі;

2) Mime and gesture – використання пантонімії та жестів.

организации этого процесса, основная роль принадлежит личности будущего учителя, профессиональная деятельность которого требует разносторонней теоретической подготовки, владения разнообразными педагогическими технологиями обучения и воспитания. Своеобразие ситуации, сложившейся в Крыму, требует от будущих педагогов использования особых технологий образования, в которых поликультурное воспитание детей осуществляется как неотъемлемая часть целостного процесса их личностного становления и духовного развития.

Анализ современных исследований. Понятие «поликультурное образование» представлено в научной литературе в виде мультиэтнического образования (Дж.Бенкс), мультикультурного образования (Я.Пэй, Р.Лисиер), поликультурного образования (В.П.Борисенков, Ю.С.Давыдов), поликультуризма в образовании (Г.М.Коджаспирова), поликультурного воспитания (Е.В.Бондаревская, А.Н.Джуринский, А.А.Реан), многокультурного образования (Г.Д.Дмитриев). Различные аспекты поликультурного образования раскрываются в работах О. И. Давыдовой, В.А. Ершова, Е.М. Ковальчук. Конкретным вопросам теории и практики полиэтнического воспитания детей посвящены исследования Ю.Ю. Беловой, Т.А. Атрощенко, О.В.Гукаленко, М.А. Хайруддинова [10], Л.И. Редькиной [7] и др. В них подчеркивается, что поликультурное, межэтническое воспитание в практике межнациональных отношений, связанно с воспитанием толерантности как особого качества личности.

Цель данной статьи - охарактеризовать педагогические основы подготовки будущих учителей к профессиональной деятельности в поликультурной среде Крыма.

Изложение основного материала исследования. Поликультурная подготовка будущего учителя, рассматривается нами как специально организованный учебно-воспитательный процесс, направленный на формирование его поликультурной компетентности и социализации в условиях поликультурного образовательного пространства.

На основе результатов современных исследований основными направлениями поликультурной подготовки будущего педагога являются: формирование и развитие национального сознания и межнациональной толерантности; воспитание культуры межнационального взаимодействия и общения; формирование и развитие поликультурной компетентности будущих педагогов; развитие умений и навыков толерантного поведения в работе с учащимися. (А.К. Солодка, С.П. Степанов [8]).

Анализ нормативных документов показывает, что наибольшими возможностями для реализации этих направлений в содержании учебного процесса в Вузе, обладают такие педагогические дисциплины как «Этнопедагогика», «История культуры народов Крыма», «Народоведение» и «Религиоведение». Однако анализ содержания учебных программ этих курсов показывает, что они недостаточно полно отражают опыт и практику толерантного взаимодействия, воспитания и образования студентов на овладение теоретическими знаниями и практическими умениями, необходимыми для работы будущего педагога с детьми разных национальностей в поликультурной среде.

Например, при организации учебно-воспитательного процесса в Вузе, в содержании дисциплины «этнопедагогика» центральное место должно занять

развитие коммуникативности, включающей межкультурное взаимопонимание и толерантность в межэтнической коммуникации.

Л.Н. Бережнова отмечает, что в 21 веке понятие «толерантность» стало международным термином, ключевым словом в проблематике мира. Понимание толерантности неоднозначно в разных культурах, оно зависит от исторического опыта народов. В Оксфордском словаре этот термин определяется как готовность и способность без протеста воспринимать личность или вещь, во французском языке слово «толерантность» означает уважение свободы другого, его образа мыслей, поведения, политических и религиозных взглядов. В китайском языке быть толерантным — значит позволять, допускать, проявлять великодушие в отношении других. В арабском толерантность — прощение, снисхождение, мягкость, снисходительность, сострадание, благосклонность, терпение, расположенность к другим, в персидском (фарси) — терпение, выносливость, готовность к примирению [2].

В современной социокультурной ситуации школа, должна стать местом, где создаются благоприятные условия для межэтнического общения, где всем учащимся прививается уважение к своей культуре и культурам других народов, поскольку именно в учебно-воспитательном процессе создаются ситуации культурного, межличностного, межнационального общения [3].

Современные социокультурные реалии, изменение социально-политической структуры общества, обострение межнациональных отношений, миграция населения выдвигают новые требования к воспитанию в области межнационального общения. С учётом перестройки этнического сознания людей всех национальностей межнациональное общение в школе призвано осуществляться на принципах гуманизма и культуросообразности в тесной взаимосвязи национальных и общечеловеческих ценностей. Базой воспитания культуры межнационального общения могут стать, родной язык, народные традиции и обычаи. Изучение сущности и функций народных традиций и обычаев тесно связано с преемственностью в культуре. Поэтому важно установить, в какой степени приемлемо использование народных традиций и обычаев для формирования гармоничных межнациональных отношений.

Воспитание культуры межнационального общения будет осуществляться более эффективно, в условиях конкретизации целей и задач воспитания на основе поликультурности; включения учащихся как субъектов межкультурного взаимодействия в различные виды культуросозидательной деятельности; проработки вертикальных связей поликультурного воспитания, отражающих процесс целостного культурного становления личности в системе цивилизованность – гражданственность – культура – духовность [3].

Способность и готовность выстраивать межкультурный диалог особенно важен сегодня в современной ситуации, так как социокультурная и политическая обстановка в мире наглядно демонстрирует тот факт, что никакие силовые методы, даже при подавляющем превосходстве в оружии, не в состоянии полностью разрешить ни оди политический конфликт.

Межкультурный диалог – это особая форма межличностного общения, в которой осуществляется конструктивное взаимодействие различных культур [4].

Не секрет, что сегодня всё большее распространение среди молодёжи получили недоброжелательность, озлобленность, агрессивность. Взаимная нетерпимость и культурный эгоизм через средства массовой информации проникают в семью и школу. Поэтому, необходимо активизировать процесс

Прямі стратегії:

- *запам'ятовування:*

1) Creating mental linkages – групування, асоціювання, впізнавання нових слів у контексті;

2) Applying images and sounds – утримання в пам'яті звуку для розуміння слова або фрази; утримання образу, ключового слова; використання уяви; повторення почутого;

1) Reviewing well – використання попередніх знань для інтелектуального збагачення;

2) Employing actions – використання фізичних рухів для зображення значення слова; реагування сигнальними картками;

- *когнітивні:*

1) Practicing – практика в розпізнаванні звуків, слів; реагування на почуте у різних видах мовленнєвої діяльності;

2) Receiving information – швидке розуміння основної ідеї почутого та швидке реагування на отриману інформацію;

3) Analyzing and recessing – розпізнавання слів; аналіз дії; перенесення знань, навичок і вмінь з рідної мови та в рідну мову;

3) Creating structure for input and output – створення структур почутого, асоціативних схем; підсумовування почутого; виділення почутого (зафарбування, окреслення тощо);

- *компенсаторні:*

4) Guessing intelligently – використання набутих знань для здогадки значення нових одиниць, передбачення подій тощо; використання знань з рідної мови.

Опосередковані стратегії:

- *метакогнітивні:*

1) Centering – повторення вже вивченого матеріалу; звертання уваги (прямої та вибіркової) на матеріал, що опановується; свідоме "затримання" процесу говоріння на початковому ступені з наданням переваги слуханню;

2) Arranging and planning – усвідомлення та підбір умов, засобів, які допоможуть у навчанні; планування послідовності діяльності; організація учіння; правильне планування повтрення (наприклад, наступного дня, перед уроком, через тиждень);

3) Evaluating – самооцінка вивченого; оцінка труднощів виконання завдання; аналіз і виправлення зроблених помилок; самостійне визначення власного рівня володіння іншомовним аудіюванням;

- *афективні:*

1) Lowering anxiety – використання фонової музики, жартів, різних видів відпочинку;

2) Encouraging – самозаохочення, самонагородження, самооцінка;

3) Emotional temperature – вираження позитивного або негативного ставлення до вивчення іноземної мови, створення позитивних установок;

- *соціальні:*

1) Asking questions – запитання з метою уточнення, підтвердження або вираження;

2) Cooperating – співпраця з колегами;

3) Empathizing – розвиток розуміння культури; розуміння думок і почуттів носіїв мови.

стратегіями рецепції для розуміння сприйнятого на слух мовлення з метою розв'язання комунікативних завдань.

С.В. Андерсон у когнітивній теорії окреслює значення *стратегії* так, що будь-який комплекс умінь може мати риси виконаного певного обсягу роботи, який потрібно компілювати й оформляти інтонаційно до перетворення його у знання на рівні автоматизму [цит. за O'Malley, Chamot 1995, p. 42-43]. У словнику методичних термінів [Словарь… 1999, с. 342] термін "*стратегія*" трактується як один із способів приєднання, збереження і використання інформації, що сприяє досягненню конкретної мети. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти *стратегії* визначаються як мовленнєві засоби, які користувач мовою застосовує для мобілізації та балансу своїх ресурсів, активізації вмінь та навичок, для того щоб задовольнити комунікативні потреби в економно можливий спосіб залежно від його/її конкретної мети. *Принципами стратегій* є добре спланована дія, баланс ресурсів комунікації, активізація навичок та вмінь для задоволення комунікативних потреб, успішне виконання поставленого завдання у найбільш зрозумілий або економний спосіб залежно від конкретної мети, спостереження за отриманими результатами й усвідомлення потреби в поправці [Загальноєвропейські Рекомендації… 2003, с. 57; Bimmel, Rampillon 1996, с. 92].

Проаналізувавши низку визначень, нами за основу взято визначення *стратегій* як процедури вчіння та міркування (цілеспрямованих дій), що поділяються на *навчальні* та *комунікативні* стратегії, які школяр використовує для оволодіння й використання іноземної мови [Dictionary… 1999, с. 355]. А даючи визначення через призму навчання іншомовного аудіювання, під учнівськими стратегіями в аудіюванні ми розуміємо самостійні, добре сплановані, цілеспрямовані дії, які передбачають вибір оптимального шляху сприйняття аудіоінформації з метою коректного її розуміння. Зауважимо, що стратегії не замінюють практики слухання, а наповнюють процес аудіювання, роблять його ефективнішим, допомагають учневі коректно розуміти отриману інформацію та правильно реагувати на неї [Teaching English …2001, p. 90; A Guide… 1995, p. 13]. Тому здатність учнів використовувати стратегії, зокрема в рецепції, сприяє успішному оволодінню іноземною мовою [A Guide… 1995, p. 19-20].

Як зазначалося вище, *стратегії рецепції* поділяються на навчальні та комунікативні, які ми розглядаємо змістом СК аспіранта в процесі вивчення іноземної мови. Під *навчальними стратегіями* розуміємо шляхи організації оволодіння іншомовним лексичним матеріалом і граматичними правилами та іншими аспектами мови [Dictionary… 1999, p. 208]. *Комунікативні* ж *стратегії* використовуються в комунікації з метою компенсації дефіциту знань з граматичного чи лексичного іншомовного матеріалу [Dictionary… 1999, p. 65].

Формування іншомовної комунікативної компетентності було об'єктом дослідження для багатьох методистів (B.Dahlhaus, S.D.Krashen, T.Lynch, W.M.Rivers, J.A.Wipf та інші). Відповідно виділено близько ста навчальних стратегій оволодіння іноземною мовою, які поділяються на *прямі* та *опосередковані* [Oxford 1990, p. 42-148; Mitchell, Myles 1998, p. 89-98]. Н.Ф.Бориско [1999, с. 81], спираючись на дослідження зарубіжних методистів, класифікує стратегії на *прямі* чи когнітивні (стимулюють запам'ятовування та сприяють оволодінню мовними явищами) та *опосередковані* чи метакогнітивні (афективні, соціальні та регулюючі процес учіння). Враховуючи описані вище дослідження, ми представимо лише основні групи навчальних стратегій.

поиска эффективных механизмов воспитания учащихся в духе толерантности межнационального согласия.

Использование национально-культурных ценностей в воспитании молодежи является важным условием духовно-морального благополучия любой нации. Процесс воспитания молодого поколения требует постоянного усовершенствования и обогащения его методов многовековым народным опытом. Не в коем случае нам нельзя забывать, что первоисточниками педагогики являются народные начала.

Наивно полагать, что народная педагогика способна решить все сложные проблемы общества, однако можно с уверенностью утверждать, что глубокое знание педагогического народного опыта, ее культурного наследия поможет сделать мир добрее и чище.

Большинство государств планеты, по данным ЮНЕСКО, многонациональны.

1995 год по инициативе ЮНЕСКО был объявлен Международным годом Толерантности. С того времени слово «толерантность» прочно вошло в нашу повседневную жизнь. Представители более чем 185 стран подписали Декларацию Принципов Толерантности, в которой четко определили этот термин. "Толерантность (от лат. tolerantia — терпение, терпимость к чужому образу жизни, поведению, обычаям, чувствам, мнениям, идеям, верованиям) – это уважение, принятие и правильное понимание богатого многообразия культур нашего мира, наших форм самовыражения и способов проявлений человеческой индивидуальности [6].

Яркий пример этому - Крымский полуостров, который на протяжении многих столетий является полиэтничным регионом, где плечом к плечу, проживают и трудятся украинцы и крымские татары, русские и караимы, крымчаки и греки и др. Народы региона принадлежат к различным религиозным и культурным традициям. Каждый из народов прошел свой длительный исторический путь, имеет богатую национальную культуру, язык, свою психологию. Стремление народов к постоянству и единству, служит первой основой жизненности идей мира и дружбы на полуострове.

Следовательно важнейшим условием прочности государства становится формирование дружественных межнациональных отношений на основе гибкой национальной политики, прежде всего в области образования. именно в период школьного обучения закладываются основы мировоззрения и миропонимания личности. В тоже время в условиях активного возрождения культуры этносов, (в том числе религиозной), развития национального самосознания актуализируется проблема углубления взаимосвязей народов и их культур, толерантности, уважения друг к другу, к людям другой конфессиональной принадлежности.

Традиционые приемы воспитания, которые обеспечивали в прошлом подготовку к жизни и заменяли школу в различных сферах – в труде, общении, праздниках, претерпели кардинальные перемены. В корне изменился и образ жизни человека : характер его труда, быта, общения, в том числе и в семейной сфере.

Школа, являясь важным звеном общества, тонко реагируя на все изменения, происходящие во всех общественных сферах, должна развиваться в диалоге между разными культурами и обеспечивать включение каждого этноса в процесс современного цивилизованного развития.

В этой связи задачей школы становится подготовка всесторонне развитой личности, гражданина, принадлежащего определенному этносоциуму, культуре, исторической эпохе, природно-географическому региону.

Мораль и социально-этические нормы поведения складываются, воспитываются прежде всего семейными и национальными традициями, национально-психологическим укладом жизни.

Следовательно, формирование культуры межнационального общения в ученическом коллективе, должно быть направлено на раскрытие и проявление лучших человеческих качеств, национального самосознания с целью сближения культур. А это означает, что учителю необходимо обратить внимание на повседневную жизнь детей, включающую совместный труд, сострадание, сочувствие, сопереживание не только в своем этносоциуме, но и в многонациональном сообществе.

Тайчинов М.Г. отмечает, что одним из теоретических оснований такого подхода является то, что содержание образования в учебно-воспитательных институтах с полиэтничным составом учащихся включает в себя три взаимосвязанных компонента:

- обеспечение каждому возможности самоидентифицироваться как представителю той или иной национальной культуры и традиций;
- создание условий для равноправного диалога с этнокультурным окружением;
- вовлечение растущей личности в цивилизационные процессы, основывающиеся на национальных, общегосударственных и общечеловеческих ценностях [9].

Учебно-воспитательный процесс необходимо построить таким образом, чтобы, усваивая родной язык и культуру, растущая личность входила в мировое культурное (образовательное) пространство.

Изучение культуры сопредельных народов должно способствовать формированию чувств равенства, достоинства, нравственной культуры межнациональных отношений, обеспечивать культурный диалог представителей различных национальностей.

В программы и учебные пособия не должны включаться материалы, унижающие другие нации и этносоциумы, оскорбляющие их достоинство.

В содержании подготовки будущих учителей для работы в поликультурном ученическом коллективе, должны быть полно представлены богатства национальных культур, образ жизни каждого этноса, их традиции, обычаи, социальные нормы поведения и духовные ценности.

Поэтому целью многонациональной школы является не только обеспечение общего образования но и приобщение детей к родному языку, истории, этнокультуре, воспитание у них культуры межнациональных отношений.

Для достижения целей, стоящих перед многонациональной школой, необходимо:

создать теоретически обоснованную дидактическую систему, где этносфера и человек были бы достаточно полно представлены в содержании образования и способствовали развитию личности школьника и возрождению национальной культуры;

проблемами, в чіткому, повільному та повторювальному мовленні [Загальноєвропейські Рекомендації… 2003, с. 232].

Умовами, які забезпечують оволодіння іншомовним аудіюванням, є: 1) постановка мети (мовне й комунікативне збагачення); 2) вибір стратегій, прогнозування результатів (евристичні навички й уміння), врахування нормативних законів мовлення (загальні фонетичні навички й уміння), самовдосконалення (навчальні навички та вміння). Все це включає стратегічна компетенція (СК) [Ягеніч 2004], яка також є складником іншомовної комунікативної компетенції [Dictionary… 1999, с. 68].

Метою цієї статті є окреслити зміст СК у процесі формування іншомовної академічної комунікативної компетентності.

Існує багато різних визначень терміна “стратегічна компетенція”. У 1980 році М.Кенел і М.Свейн давали визначення СК як сукупності *вербальних* та *невербальних комунікативних стратегій*, що використовуються у процесі спілкування різного характеру, коли відчувається недостатнє багатство мовних ресурсів [цит. за Anisimova 2000, с. 166-167]. Дж.С.Річардс та Р.В.Шмідт доповнюють подану вище дефініцію *компенсуванням паузи у процесі комунікації чи недостатньою компетенцією (insufficient competence) в одному чи декількох аспектах комунікативної компетенції*. Б.Дуглас розширює визначення СК *як зв’язок між учнівськими вміннями в комунікації* та *мовними знаннями*, тобто СК у процесі іншомовної мовленнєвої діяльності є умовним “містком”, який має зовнішній вияв та контролюється взаємореакцією [Douglas 2000, с. 76].

У чинних програмах метою вивчення іноземної мови визначає СК як *уміння вибирати ефективні стратегії для розв’язання комунікативних завдань і вміння самостійно здобувати і використовувати знання, планувати навчальний процес, оцінювати свої знання*. Зазначені вище вміння окреслено в загальних компетенціях, зокрема в загальнонавчальних компетенціях (вміннях вчитися), що сприяють оволодінню учнями *стратегіями мовленнєвої діяльності, спрямованими на розв’язання навчальних завдань і життєвих проблем*. Проте А.І.Анісімова, даючи визначення СК, зазначає, що її формування забезпечує аспірантові оволодіння *вміннями вчитися* [Anisimova 2000, с. 176-177]. Тому, слідом за Н.Ф.Коряковцевою [Коряковцева 2002, с. 20-21], ми підкреслюємо важливість навчальної компетенції (language learning competence) у вивченні мови, яка включає в себе технологічний складник вивчення мови (know how) – стратегії та прийоми роботи, і стверджуємо, що в процесі формування СК паралельно формуються й елементи навчальної компетенції, оскільки остання не обмежується лише оволодінням мовленнєвими стратегіями.

“Ядром” СК у процесі оволодіння іншомовним мовленням ряд науковців [Mitchell, Myles 1998, с. 87] визначають *компенсаторні стратегії*. Тому у методичній літературі також знаходимо ототожнення стратегічної й компенсаторної компетенцій, що трактуються так: можливість компенсувати у процесі спілкування недостатні знання мови, а також мовленнєвий та соціальний досвід спілкування іноземною мовою [Гальскова, Никитенко 2004, с. 87; Словарь… 1999, с. 344].

Узагальнюючи все описане вище та розглядаючи СК через призму оволодіння іншомовним аудіюванням, наведемо таке її визначення. СК у процесі навчання іншомовного аудіювання передбачає оволодіння

УДК 378:811.1

кандидат педагогічних наук, доцент Ягеніч Лариса Вікторівна
Кримський федеральний університет імені В. І. Вернадського
Медична академія імені С. І. Георгієвського (м. Сімферополь)

ЗМІСТ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АСПІРАНТА-ЛІКАРЯ

Аннотация. В статье описана проблема формирования компетентного владеющего английским языком врача, владеть только практическими умениями недостаточно, необходимо быть осведомленным и во многих других вопросах таких как, решения жизненных проблем, которые связаны с использованием теоретических знаний на практике. А иностранный язык в данном случаи выступает инструментом получения информации и обмена с коллегами. Таким образом, на сегодня медицина приоритетно готовит компетентного выпускника с активной жизненной позицией, а в перспективе и ученного в сфере медицины. Коммуникативная компетентность тесно связана с языковыми навыками и речевыми умениями, которые есть необходимыми в сфере медицины.

Ключевые слова: профессионально ориентированная академическая компетентность, иностранный язык.

Annotation. Foreign language is a way of solving some problems outside of the native country. The problem about doctor's education is described in this article. It is necessary not only to be a well skilled doctor it is also important to know how to use the obtained knowledge in practice in real life situation. It is preferable to give a good education to a future doctor too who has the active life position and can realize himself in medicine. The term 'competence' has already been analyzed. Competence indicates sufficiency of knowledge and skills that enable someone to act in a wide variety of situations.

Keywords: the professionally oriented competence of a future doctor, foreign language.

Вступ. Сьогодення диктує зміни, які зумовлені законами роботи відповідно до Болонського процессу, ми не можемо не говорити і про особливості роботи у вищій школі. В матеріалах Ради Європи визначається, що метою вивчення іноземної мови є формування іншомовної комунікативної компетенції, оволодіваючи якою, майбутній спеціаліст має досягнути рівня B2 + / C1 [Ніколаєва 2004, с. 8]. Термін "компетенція" трактується як сукупність знань, умінь і характеристик, що дозволяють учневі презентувати власну діяльність, зокрема учіння. Його об'єктом є мовленнєва діяльність як складник іншомовної комунікативної компетенції, що включає сприймання, відтворення, взаємодію, переклад [Загальноєвропейські Рекомендації… 2003, с. 57].

Сприймання в усній формі, тобто аудіювання, є пріоритетним видом іншомовної мовленнєвої діяльності в спілкуванні між лікарем та пацієнтом, оволодіває такими аудитивними вміннями: розуміти запитання, інструкції та повсякденні вирази, пов'язані з простими й конкретними щоденними

разработать учебно-методическую базу (учебные планы, планы внеурочных и внеучебных занятий) как часть этой системы, реализующую взаимодействие школы с этносоциумом, этническими диаспорами;

обучать родному языку, музыкальной, эстетической, художественно-прикладной культуре, истории, традициям, приобщать к иным духовным ценностям народов проживающих на территории Крымского региона;

представлять воспитанникам возможности приобретения знаний об этнокультурных ценностях народов;

создавать детям условия для усвоения национальных обычаев в процессе проведения (в том числе религиозно-духовных) праздников, имеющих историческую ценность для каждого этноса и всех народов в целом.

Наряду с родным языком в программу полиэтнических школ (которая может реализоваться во внеклассных, факультативных, кружковых, клубных и т.п. занятиях) следует включить специализированные курсы на выбор по темам: «Традиция и культура родного края», «Духовные основы народа», «Национальное искусство», «Народная педагогика», «История, литература, культура родного народа», «Народные промыслы», «Художественно-прикладной труд», «Экология родного края» и др., а также интегрированные курсы «Культура народов Крыма», «Религиозная культура народов Крыма»[1].

Нельзя чувствовать себя носителем той или иной национальной культуры, традиции, не усвоив истории происхождения своего народа, его мировоззрения и представлений о взаимоотношениях человека с природой, окружающим миром. Именно историко-географические знания дают возможность глубже понимать истоки нации, ее культуру и формируют основу национального самосознания.

При изучении языка и литературы решаются не только задачи культурно-национальной самореализации личности, но и формируются качества гражданина, ребенок начинает осознавать себя частью содружества наций.

С этой точки зрения, культура межнациональных отношений, отмечает Харламов И.Ф. – есть не что иное, как высокая степень совершенства и развития этих отношений, которые проявляются в межнациональных, экономических и духовных связях разных народов, в соблюдении определенного нравственного такта и взаимной уважительности друг к другу, в их общении и недопустимости какого-либо пренебрежения к языку, национальным обычаям и традициям других народов [5].

Время требует возращения к воспитательному опыту народа, к духовным корням развития этнической культуры, и это возможно лишь на основе глубокого изучения общего и специфического в культуре разных народов, самобытности и уникальности каждого народа.

Важнейшим условием успешной работы многонациональной школы является постоянное внимание педагогов к внутреннему миру воспитанника, понимание его индивидуальных, национальных и психологических особенностей и помощь в формировании культуры межэтнических отношений. Это связано с тем, что ребенок развивается в семейном окружении. В процессе общения с родителями, родственниками он с раннего возраста усваивает стереотипы этнического поведения, которые зачастую чем-то отличаются от общепринятых. Такое положение может вызвать неправильное восприятие сверстников. Чтобы сглаживать возможные недопонимания во

взаимоотношениях детей, педагог должен знать особенности каждой семьи, каждого ребенка.

Таким образом, целостный механизм, при помощи которого возможны разработка и реализация программы развития общего и национального образования в полиэтнических школах, должен учитывать культурные интересы всех проживающих в регионе этносов.

При таком построении образовательного процесса меняется роль учителя, задача которого – помочь воспитаннику осознать себя как представителя той или иной культуры и построить мост к культурным ценностям других народов.

С целью гармонизации межэтнических отношений, создания нормальной социально-этнической и психологической атмосферы в учебно-воспитательных учреждениях, а также формирования гуманистических этнокультурных связей целесообразно вовлекать школьников в многоплановые учебные и внеучебные виды деятельности:

проводить национальные праздники, отмечать памятные даты исторического значения, юбилеи выдающихся деятелей культуры, литературы, науки и народных героев;

организовывать олимпиады, выставки по национальной культуре, спортивные соревнования по национальным видам спорта и играм;

проводить фольклорные концерты с исполнением национальных песен и танцев;

организовывать конкурсы на лучшее приготовление национальных блюд и другие мероприятия [1].

Создание доброжелательной эмоциональной атмосферы, обеспечивающей психологический и социальный комфорт, толерантность и дружбу детей различных национальностей, – важнейшее условие воспитательной работы. Уже с раннего возраста им следует прививать уважение к законам и обычаям предков, передаваемых из поколения в поколение. По возможности надо помочь учащимся изучить свою родословную, происхождение фамилии, значение его имени и т.д. Необходимо обращать внимание на нравственно-этическую культуру поведения мальчиков и девочек; знакомить детей с декоративно-прикладными видами искусства, с творчеством национальных художников на занятиях, рисованию, лепке, аппликации.

В мире не существует идеальных систем образования, каждая основывается на культурно – исторических традициях народов и государств и зависит от социокультурных, экономических и политических реалий.

В системе образования России, Украины и других славянских государств есть огромный научный, культурный и научный потенциал и возможности, способные обеспечить их дальнейшее поступательное развитие на основе поликультурности [4].

Поликультурное образование позволяет взаимообогащать культуры в учебно – воспитательном процессе, выступает нормой, обеспечивающей сохранение национальной, религиозной, личностной идентичности в условиях глобализации и интеграции. Поликультурное образовательное пространство призвано выступить объединяющим фактором в динамичном продвижении народов и государств, оно является плацдармом для межнационального согласия различных этнокультур на пути воспитания всесторонне развитой, гуманистически направленной личности, человека культуры и гражданина Мира.

человека и реализация в научно-педагогическом процессе технологий, способов, которые активизируют развитие и саморазвитие личности.

Определение антропологизма как содержательной характеристики философской культуры человечества, признающей человека целостным, универсальным, биосоциальным и духовным существом, который является «мерой всех вещей», позволило нам на уровне рабочей дефиниции рассматривать антропологизм не только как совокупность концепций, но и как способ исследования проблем человека с помощью специальных методов, средств и технологий.

Антропологизм как интегральный методологично-инструментальный вектор образовательного простора, ориентирует на подготовку «целостной личности» в единстве ее биологических, политико-общественных, профессиональных, социокультурных и духовных феноменов. Он обеспечивает активность действий субъектов педагогического процесса, направленность педагогических технологий на саморазвитие, соответствие педагогического влияния природе ученика.

Главными принципами реализации инновационных педагогических технологий выступают культуросообразность (культура воспитания и воспитание культурой); амбивалентность (организация педагогического влияния, согласованного с постоянно изменяющимися природными и личностными условиями); создание благоприятных социальных условий для успешного развития саморазвития учащегося.

Литература:

1. Выготский Л.С. Педология и смежные с нею науки / Л.С.Выготский // Педология. - 1931. - № 7-8. С.12-22.
2. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів: Навчальний посібник / Іван Підласий. – К.: Україна, 1998. - 343с.
3. Библер В.С. Итоги и замыслы (Коспект философской логики культуры) // Вопросы философии. – 1993. - №5. - С.75-93.
4. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования / Є.В.Бондаревська // Педагогика. – 1997. - №4. С.11-17.
5. Аносов И.П. Педагогическая антропология: Учебное пособие / Иван Павлович Аносов. –К.: Твим интер, 2005. – 264с.

слабые стороны, а многообразие педагогических задач, психических особенностей детей, их субъективного опыта настолько безгранично, что нельзя решать все задачи успешно и адекватно с помощью односторонне ориентированных психологических и педагогических средств. Необходим интегральный подход в воспитании, соответствующий природе человека и синтезирующий внутренне-ориентированную и внешне ориентированную модели воспитания. Следует отметить, что при любой трактовке сущности природы человека всегда присутствует влияние социального. Это влияние может признаваться отрицательным (в антропоцентрических концепциях) или положительным (в социоцентрических), но можно с уверенностью сказать, что без ссылки на общество вряд ли можно рассматривать человека [1].

Воспитание обязательно должно реализовывать неразрывную связь человека с обществом, но при этом надо иметь в виду, что данная связь - это процесс, который содержит глубокие противоречия. Осознание этих противоречий необходимо для того, чтобы в процессе воспитания ослабить негативное влияние общества на человека и усилить конструктивную роль общества в развитии личности.

По нашему мнению, ознакомление с основными методологическими принципами современных антропологических подходов и их определение дает возможность совместить противоречивые гносеологические тенденции - природного, научного, экспериментального, умственного и герменевтического познания. Современная антропология объединила большое количество методологических подходов от неопозитивистских концепций, которые видят в культуре человека действие объективных законов, в феноменологические, которые объясняют ее сущность субъективностью человеческого разума. Современная антропология, и прежде всего педагогическая антропология открывают широкую методологическую перспективу для изменения человеческой жизни, поскольку трактуют человека как интегральное единство (биосоциокультурное), учитывая целостное влияние на него со стороны окружения. Это позволяет обеспечить гармонию субъективности и автономии индивида с широким контекстом природных и социальных явлений [5].

Антропологическая продукция, которая сложилась в результате деятельности выдающихся ученых, влиятельных национальных школ, с помощью тщательного анализа позволяет по-новому понять сущность культурных, образовательных процессов, в центре которых стоит человек во всех аспектах его жизни, потому что обращение к антропологии значительно отличает стиль исследования различных проявлений жизнедеятельности индивида, прежде всего в характере методов (структурного, функционального, эволюционного, исторического, психологического и т.п.), которые составляют богатый арсенал познавательных средств.

Выводы. Таким образом, антропологизм в обучении можно понимать как системно интегрированную методологию гуманистической педагогики и саморазвития личности, ядром которой является диалектическое единство образования как природосоответствующего социально-педагогического феномена и личности, которая обучается и имеет возможности самореализации и влияние на все составляющие педагогического процесса. Следовательно, антропологический фактор в образовании в понятийно-категориальном плане определяется как его знание, понимание биосоциальных, духовных феноменов

Литература:

1. Асманов А.Р. Формирование основ поликультурного общения у будущих педагогов // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: Збірник наукових праць, № 34-35, - г. Харьков: УИПА, 2012. – 276-280 с.
2. Бережнова Л.Н. Этнопедагогика. – М., 2008. – 240 с.
3. Гасанов З.Т. Национальные отношения и воспитание культуры межнационального общения // Педагогика. – 1996. – № 6. – С. 51-54.
4. Гукаленко О.В. Национальная школа в поликультурном образовательном пространстве // Поликультурное образование и национальная школа. Материалы круглого стола научно-теоретического журнала «Педагогика». – Симферополь, 2004 г.– 116 с., с. 30-36.
5. Харламов И.Ф. Педагогика.- М., Гардарики, 1999. –519 с.
6. Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь. – М.: МПСИ, 1999. – С. 245.
7. Редькіна Л.І. Єтнопедагогічни традиції виховання підростаючого покоління у караїмів Криму / Л.І.Редькіна // Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. доктора пед. наук: Київ, 2006. – 40 с.
8. Степанов Є.П. Формування культури міжетнічних відносин у студентів вищих навчальних закладів / Є.П.Степанов // Автореф. дис.. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: Луганськ, 2004. – 20 с.
9. Тайчинов М.Г. Развитие национального образования в поликультурном, многонациональном обществе // Педагогика, №2, 1999. – С. 30-35.
10. Хайруддинов М.А. Возвращение к истокам: народная педагогика крымских татар/ М.А. Хайруддинов // Педагогика. – 2004. - №7. - С. 99 – 106.

Педагогіка

УДК 159.955

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Бадер Світлана Олександрівна
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Луганськ);
магістрантка кафедри дошкільної та початкової освіти Каз Катерина Євгенівна
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка(м. Луганськ)

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотация. Статья посвящена проблеме развития креативного мышления у детей старшего дошкольного возраста. Проанализировано сущность понятий «креативность», «креативное мышление»; охарактеризованы особенности развития креативного мышления в дошкольном возрасте. Выделены признаки креативного мышления у старших дошкольников.

Ключевые слова: креативность, креативное мышление, дивергентное мышление, креативное мышление дошкольника, творчество.

Annotation. The article is devoted to the problem of development of creative thinking in children of preschool age. The essence of the concepts of «creativity», «creative thinking» is analyzed; the features of the development of creative thinking in the preschool age are characterized. The signs of creative thinking at the senior preschool age are marked.

Keywords: creativity, creative thinking, divergent thinking, the creative thinking of preschool age children, creation.

Вступ. Сучасний світ як ніколи потребує високоінтелектуальних, нестандартно мислячих особистостей, які здатні творити нове, продукувати та упроваджувати інновації. Саме тому проблема творчості, креативності та креативного мислення є такою, що досліджується багатьма науками, зокрема в галузі психології, педагогіки, менеджменту та маркетингу тощо. Тому, важливим є вже у дошкільному дитинстві розвивати творчий початок у дітей, вчити не лише приймати факти, а й аналізувати їх, критично оцінювати, стимулювати дітей до нетрадиційного вирішення тих чи інших життєвих труднощів. Звідси випливає необхідність розвитку креативного мислення дошкільників.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є аналіз проблеми розвитку креативного мислення дошкільників у науковій психолого-педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу. Дослідження творчості та креативності є однією з найперспективніших сфер сучасної психолого-педагогічної науки. Значний вклад у розвиток цього напряму зробили Д. Богоявленська, А. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, Б. Теплов, М. Холодна, В. Шадриков, О. Яковлєва та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що є різноманітні підходи до визначення поняття „креативність”, зокрема вона розуміється як:

– досягнення креативного результату в процесі напруженої діяльності у сприятливому середовищі (Г. Еквалл, С. Ісаксен, Р. Муні, М. Роудз);

– інтелектуальна активність особистості (Д. Богоявленська);

– когнітивний процес (Дж. Гілфорд, Е. П. Торренс, Д. Треффінджер);

– здібність до загостреного сприйняття недоліків та пропусків у знаннях, чутливість до дисгармонії тощо (Є. П. Торренс);

– здібність дивуватися, пізнавати щось нове, вміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття нового і здібність до глибокого усвідомлення свого досвіду (Е. Фромм).

Не дивлячись на розбіжність у трактуванні сутності креативності, учені наголошують на принципово новому продукті як результаті цього процесу, або новому баченні на існуючі ідеї, факти. Так, Д. Богоявленська вивчає креативність як комплексне явище і визначає креативність як здатність до прояву вищого рівня виконання будь-якої діяльності, її перетворення та розвитку. У якості системоутворюючого фактору креативності вона розглядає інтелектуальну активність як інтегральне утворення, властивість цілісної особистості, що відбиває процесуальну взаємодію інтелектуальних та мотиваційних компонентів системи в їх єдності і забезпечує здатність особистості до ситуативно нестимульованої продуктивної діяльності [1, с. 299].

Цікавою є думка Дж. Гілфорда, який вважав креативність категорією мислення та виокремив її параметри:

– семантична спонтанна гнучкість – здатність продукувати різні ідеї у нерегламентованій ситуації;

– образна адаптивна гнучкість – здатність змінити форму стимулу так, щоб побачити в ньому нові ознаки і можливості для використання;

задач и определение влияния информационных технологий. Основой информационной культуры личности выступает историческая память, уникальный духовный опыт и культурные традиции народа. Личность идентифицируется с определенным культурным окружением и уже на базе этой идентификации привлекается к культурным ценностям других народов [2].

В начале XXI века начал осуществляться переход от принципа общего образования, одинакового для всех, к образованию по способностям. Происходит дифференциация обучения в зависимости от способностей и наклонностей учащихся, создаются разноуровневые и разнопрофильные программы, учебники и учебные пособия. В системе пропедевтики обучения дифференциация начинается на этапе начального образования. В среднем звене она реализуется в виде углубленного изучения предметов, а в старших классах - в виде профильных классов.

Переход к системе личностно-ориентированной педагогике позволил специалистам обратить внимание на антропологический подход на современном этапе. Создание новой антропологической модели образования столкнулось с определенными объективными трудностями.

В наше время внутренние личностные ориентации наиболее последовательно выражены в идеях гуманистической психологии. Реконструкция личностного опыта - кардинальное направление воспитания, по мнению гуманистов-психологов (К. Роджерс, А. Маслоу и другие) [3].

Таким образом, для антропоцентрических теорий важным является положение о том, что ребенок - самоуправляемая система: его внутренние, импульсивные, неосознанные действия, его внутренняя потребность в саморазвитии сами подскажут, как, в каком темпе и в каких направлениях необходимо развиваться. Задача взрослых состоит в том, чтобы предоставить детям максимально возможные области для их развития, выбрать технологии, с помощью которых эти области можно осваивать.

Сторонники социоцентрической концепций решающее значение в развитии личности отводят внешним факторам, социуму.

На гармонии биологического и социального в развитии личности базируются взгляды Э. Фромма, известного представителя неофрейдизма, который считал, что человеческая натура - это не сумма врожденных, биологически закрепленных побуждений, не мертвый слепок с матрицы социальных условий, это продукт исторической эволюции в синтезе с определенными врожденными механизмами и законами [4].

В современной теории психологии приведены схемы экспликации категории «развитие» в трудах Г. Щедровицкого, который делает вывод, что без другого человека никакого личного развития индивида, очевидно, не осуществляется. Он предлагает концепцию персонализации, согласно которой личностное в человеке существует не только в самом человеке (внутреннем пространстве его бытия) и даже не только «между» ним и другими людьми, но и в пространстве жизни другого человека (других людей). Механизм личностного развития - это механизм персонализации (выделение себя из мира других), стереотипизации («растворение» себя в мире других) и рефлексии (осознания этого диалектического процесса развития).

Абсолютизация лишь одного фактора в развитии личности: психоорганического (внутреннего) или социального (внешнего) - не способствует целостному развитию личности. Каждая теория имеет сильные и

Сущность интерактивного обучения состоит в том, что к процессу познания вовлечены практически все студенты, которые имеют возможность на уровне рефлексии оценить себя. Причем, это происходит в атмосфере доброжелательности и взаимной поддержки, позволяет не только получать новое знание, но и развивает саму познавательную деятельность, переводит ее на более высокие формы кооперации и сотрудничества.

Интерактивная деятельность на занятиях предполагает организацию и развитие диалогового общения, которое способствует взаимопониманию, совместному решению общих, но значимых для каждого участника задач.

В процессе диалогового обучения студенты учатся критически мыслить, решать сложные проблемы на основе анализа обстоятельств и соответствующей информации, взвешивать альтернативные мнения, принимать продуманные решения, участвовать в дискуссиях, общаться с другими людьми. С этой целью используются такие виды работ, как индивидуальная, парная и групповая, творческая, организуются исследовательские проекты, ролевые игры, работа с документами и различными источниками информации.

Современное общество заинтересовано в личностно-ориентированном образовании, в основе которого лежат основные принципы антропологии. Именно оно может учесть социальные, психические, культурные характеристики субъектов образовательного процесса, их потребности в саморазвитии, самореализации в контексте четко определенного социума, который в свою очередь должен ориентироваться на компенсацию детских возможностей (комплекс мероприятий по восстановлению социального потенциала развития ребенка, который нивелирован негативным внешним воздействием) [1].

В ракурсе модернизации образовательной парадигмы появился огромный объем противоречивой информации: разрыв между гуманитарной и естественно-научной культурой, постепенная потеря людьми культурной и национальной идентичности, нивелирование ценностных ориентаций, попытки манипулировать общественным сознанием. Вместе с тем нельзя не отметить, что определенный уровень дезорганизации не влияет на разрушение системы, а наоборот приводит ее в динамическое состояние, способствуя тем самым избежанию застоя.

Образование, играя в обществе важную роль, имеет качества, которые оберегают систему. В самой идее образования заложено стремление совершенствования человека и общественной среды, в котором она существует, формирование определенных императивов поведения, чувства ответственности за свои действия. Основой образования в этом смысле выступает духовная культура с ее гуманными традициями. Именно образование в современном обществе призвано создать так называемый «семантический фильтр», который будет отсеивать в поступающей к человеку, все антигуманное, способствовать реализации стремлений каждого к саморазвитию, и самосовершенствование. Новые подходы в образовании предусматривают формирование и новой информационной культуры личности, важнейшими составляющими которой являются технологический, мировоззренческий, аксиологический компоненты. Эта парадигма информационной культуры личности означает и необходимость общей переориентации в постановке образовательных и научно-исследовательских

– семантична гнучкість – здатність виділяти функцію об’єкту і запропонувати його нове використання;

– оригінальність – здатність продукувати віддалені асоціації, незвичайні відповіді; здатність удосконалити об’єкт, додаючи деталі;

– здатність вирішувати проблеми, тобто здібність до аналізу і синтезу;

– здібність до продукування різних ідей (гнучкість);

– здібність до виявлення і постановки проблем; здібність до генерування великого числа ідей [2, с. 24–28].

Вітчизняний дослідник В. Моляко, у свою чергу, виділяє фактори креативності, а саме: оригінальність (здатність продукувати ситуації, незвичні відповіді, рішення, нестандартність); семантична гнучкість (здатність виділяти функції об’єкта і пропонувати різноманітні способи використання останнього); образна адаптивна гнучкість як здатність змінювати форму об’єкта таким чином, щоб побачити у ньому нові можливості; семантична стихійна гнучкість (здатність знаходити різноманітні ідеї у відносно обмеженій ситуації) [3, с. 45].

Аналіз наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних учених із проблем креативності дав підставу зробити висновок, що креативність слід розглядати як підґрунтя творчої активності людини, що необхідна для самоактуалізації та творчої самореалізації особистості у різних видах життєдіяльності. Отже, з огляду на сказане вище, креативність є характерною ознакою творчої особистості, спроможної реалізовувати свій творчий потенціал із власної ініціативи з вибором відповідних засобів.

Отже, під **креативністю** у сучасній психолого-педагогічній науці сьогодні розуміють здатність особистості сприйняти проблему та, використовуючи найоптимальніші для цього можливості, створити новий, оригінальний продукт соціальної важливості.

У свою чергу, сучасний словник з педагогіки подає визначення креативного мислення – це здатність висловлювати незвичайні ідеї, нетрадиційно мислити, швидко розв’язувати проблемні ситуації [4, с. 67]. Дослідження креативного мислення є доволі складним та викликає чималу кількість суперечок, оскільки накопичено достатньо емпіричних фактів щодо даної проблеми.

У зарубіжній психолого-педагогічній науці креативне мислення розглядають як здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення та здатність ризикувати (дивергентне мислення), гнучкість мислення, швидкість мислення, багату уяву, сприйняття неоднозначних речей, високі естетичні цінності, розвиток інтуїції (Дж. Гілфорд, Р. Сімпсон).

К. В. Тейлор розглядає креативне мислення як сукупність різних здібностей, кожна з яких може бути представлена в різному ступені.

Є. Торренс визначив креативне мислення як виникнення чутливості до проблем, пов’язаних з недоліком знань, ідентифікацією труднощів, процесом виникнення здогадок та формуванням гіпотез. Автор виділив параметри, що характеризують креативне мислення особистості:

– легкість – швидкість виконання текстових завдань;

– гнучкість – кількість переключень з одного класу об’єктів на другий під час відповідей;

– оригінальність – мінімальна частота даної відповіді до подібної групи; точність виконання завдань [5].

Учені (А. Лук, А. Матюшкин) визначили та охарактеризували структурні компоненти креативного мислення, до яких належать: здатність користуватися різними формами доказів; схильність до сумнівів; почуття новизни; гостра думки; інтуїція; естетичне почуття краси; творча уява; здатність відкривати аналогії; сміливість та незалежність суджень; інтерес до парадоксів; логічна строгість [6].

Отже, **креативне мислення** – це здатність людини не стандартно вирішувати завдання, що стоять перед нею, і знаходити нові, ефективніші шляхи досягнення своїх цілей; особливий вид діяльності, спрямований на: рішення поставленої задачі; знаходження нових способів вирішення; створення проектів, предметів (мистецтва дизайну, реклами тощо); перетворення сприйняття, особистісний ріст, творчу реалізацію.

Креативне мислення має велике значення у процесі дослідження чи будь-якої іншої праці людини, адже наскільки людина мислить нестандартно, настільки і буде високою, цікавою і потрібною її творча діяльність, тим більшу користь вона принесе суспільству. Саме тому важливо розвивати такий тип мислення починаючи з дошкільного дитинства. Натомість, означений напрямок не є всебічно дослідженим у науковій психолого-педагогічній літературі.

Проблема креативного мислення дошкільників висвітлена у роботах М. Подд'якова. Він виокремлює структуру творчої спрямованості людини, яка складається з кількох компонентів: потребнісно-мотиваційного; формування цілей; емоційної регуляції; системи пізнавальних засобів, які використовує людина (поняття, образи, дослідницькі стратегії); результатів пізнавальної діяльності; активного, творчого ставлення дитини до світу, яке ґрунтується на її мотиві до винайдення нових засобів дії і видів діяльності; здатності творчо мислити [7].

Цікавою є думка А. Матюшкіна, який розглядає креативне мислення дошкільників як основу обдарованості. Важливою характеристикою креативного мислення дітей автор називає виражену пізнавальну потребу. У свою чергу, до характерологічних особливостей обдарованості належать: ініціативність, наполегливість, уникнення шаблонів. Процес розвитку обдарованої дитини відбувається інтенсивніше, а особистісно-індивідуальні особливості виражені яскравіше і проявляються раніше, ніж у інших дітей. Ці особливості належать до „психосоціальної чуйності" (загострене почуття справедливості, динамічний моральний розвиток, висока емоційна чутливість, почуття відповідальності) [6]. Отже, розвиток креативного мислення пропорційно впливає на інтелектуальний розвиток дошкільника.

Аналіз прояву креативності та креативного мислення дітей старшого дошкільного віку здійснила В. Антонішина, яка виокремлює такі структурні компоненти креативності: когнітивний, емоційно-ціннісний, практично-діяльнісний. Когнітивний компонент зумовлений необхідністю креативних здібностей, основу яких складають інтелектуальні здібності. Тобто розвиток інтелекту виступає своєрідною базою, визначаючого прояв і розвиток креативних здібностей (ядра креативності). Емоційно-ціннісний компонент креативності дозволяє визначити особистісну значущість реалізації креативності в процесі творчої діяльності, виявити її зміст. Практично-діяльнісний компонент дозволяє визначити готовність до реалізації креативної діяльності [8, с. 76].

Однако, определение роли антропологического фактора в обучении является актуальным вопросом образовательного пространства. Вследствие усиления демократических тенденций в жизни общества, образование как его составляющая начала переносить акцент с массовых педагогических явлений на личность ребенка, на изучение возможностей и обстоятельств его индивидуального развития, условий саморазвития и самореализации на разных этапах жизнедеятельности.

Цель статьи: анализ и обоснование идей антропологизма в обучении как системно интегрированной методологии гуманистической педагогики, определение роли антропологического фактора в обучении.

Изложение основного материала статьи. Антропологизм современного образования обусловлен новыми подходами к вопросу о роли составляющих элементов образовательной системы. Современная наука по-новому рассматривает цель, содержание и методы современного образования. Так, например, Е. Бондаревская выделяет в содержании, наряду с научно-предметным, процессуальный (в том числе образовательные технологии), аксиологический и личностный компоненты. Личностный компонет является особенно актуальным [4].

На протяжении многих лет в центре внимания ученых-теоретиков и учителей-практиков был научно-предметный аспект образования, тогда как сама жизнь обусловила необходимость обратиться к процессуальной составляющей содержания современного образования и к его ключевому элементу - образовательной технологии. Однако усиление «технологичности» образования, по мнению ученых, не должно препятствовать появлению ярких индивидуальностей, то есть ничто не должно противоречить личностно-ориентированной педагогике. Эта проблема решается за счет акцента на личность учителя в образовательном процессе, его субъектность, включая обновление содержания и методов переподготовки педагогов.

Анализ современного образовательного процесса свидетельствует о том, что в современной педагогической практике все еще преобладают технологии информационного характера, тогда как объективные потребности общества создают проблему широкого внедрения личностно-ориентированных технологий, поскольку в обществе формируются новые характеристики знаний: широта, универсальность, гибкость, мобильность и тому подобное.

Модернизационные процессы образования связаны не только с превращением его содержания, но и с изменением целевых установок человека, получающего образование. Итак, на первый план выходит не репродукция знаний, а их производительная интерпретация в зависимости от решаемых задач. Механическое усвоение знаний отошло в прошлое, и без внедрения в практику образования методических инноваций, связанных с применением интерактивных методов обучения, достичь высоких результатов в образовании нельзя [5].

Интерактивное обучение - это специальная форма организации познавательной деятельности. Оно предусматривает как конкретные цели, так те, которые прогнозируются. Одной из таких целей является создание комфортных условий обучения, таких, при которых студент чувствует свою успешность, свои интеллектуальные возможности, что делает продуктивным сам процесс обучения.

4. Глушков В. М. Кибернетика, вычислительная техника, информатика [Текст]: избранные труды в 3-х т. Т. 2. ЭВМ - техническая база кибернетики / В. М. Глушков. – К.: Наукова думка, 1990. – 268 с.

5. Кремінь В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства [Текст] / В. Кремінь // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 4–8.

6. Jobs Steve. Memory and Imagination: New Pathways to the Library of Congress [Text] / Steve Jobs. – Amherst: Science Research Association, 1991. – 314 p.

Педагогика

УДК 37.011

преподаватель кафедры технологий начального образования
Юнусова Эльмаз Адиль-Гареевна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет», (г. Симферополь)

АНТРОПОЛОГИЗМ КАК ИНТЕГРИРОВАННАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ ПЕДАГОГИКИ

Аннотация. В статье автор рассматривает антропологизм в обучении как системно интегрированную методологию гуманистической педагогики, выявляет роль антропологического фактора в обучении.

Ключевые слова: гуманистическая педагогика, методология, антропологизм, обучение, антропологический фактор.

Ànnotation: The author considers anthropologism training as a systematic methodology for the integrated humanistic pedagogy, reveals the role of the anthropological factor in training.

Keywords: humanistic pedagogy, methodology, anthropology, education, anthropological factor.

Введение. Определение антропологизма как содержательной характеристики философской культуры человечества, признающей человека целостным, универсальным, биосоциальным и духовным существом, который является «мерой всех вещей», позволило нам на уровне рабочей дефиниции рассматривать антропологизм не только как совокупность концепций, но и как способ исследования проблем человека с помощью специальных методов, средств и технологий. Так, антропологический подход в образовании можно понимать как системно интегрированную методологию гуманистической педагогики и саморазвития личности, ядром которой является диалектическое единство образования как природосоответствующего социально-педагогического феномена и личности, которая учится и имеет возможности самореализации и влияния на все составляющие педагогического процесса [5].

Антропологический фактор в образовании в понятийно-категориальном плане определяется как ее системообразующий фактор, как знание, понимание биосоциальных, духовных феноменов человека и реализация в научно-педагогическом процессе технологий, способов, активизирующих развитие и саморазвитие личности.

Крім того, вчена визначає критерії креативності дітей старшого дошкільного віку: швидкість (здатність виробляти велику кількість ідей), оригінальність (здатність виробляти незвичайні, нестандартні ідеї), гнучкість (здатність застосовувати різноманітні стратегії при вирішенні проблем) [Там само, с. 77]. Очевидно, що креативне мислення дітей старшого дошкільного віку також має відповідати означеним критеріям.

Варто звернути увагу на дослідження М. Гнатко, який виокремлює поняття „актуалокреативогенезу" (АКГ). Результати його роботи засвідчили, що АКГ має три періоди становлення: дошкільний (3 – 7 років), шкільний (7 – 17 років) та постшкільний вік (17 – 20 років і більше). В останній період завершується процес формування актуальної креативності, який складається з двох попередніх періодів. У свою чергу, дошкільний період АКГ характеризується такими фазами як „сенсибілізаційна" (вік 3 – 5 років), „сатураційна" (вік 5 – 6 років) та „орієнтаційна" (вік 6 – 7 років).

Перша фаза характеризується тим, що діти прагнуть проявляти потенційну креативність, більше контактувати з найрізноманітнішими якостями навколишнього світу: формами, розмірами, відтінками барв тощо (підвищена позитивна чутливість потенційного креативу до цих якостей).

На другій фазі відбувається перенасичення продуктами активної пізнавальної взаємодії з універсумом. Спостерігається яскраво виражений спад відповідного прагнення і пов'язаної з ним активності.

І, нарешті, на третій фазі дитина шукає імпонуючі, привабливі орієнтири тієї чи іншої доступної діяльності – читання, ходіння тощо у вигляді відповідних ланцюжків нескладних дій.

Ці фази належно реалізуються, якщо немає негативних чинників впливу на АКГ [9, с. 32–35].

Схожої думки дотримується О. Дьяченко, яка виявила такі особливості розвитку креативного мислення дошкільників: діти від 3 до 5 років будують новий образ на основі певного елемента реальності; причому, цей елемент стає центральною частиною нового образу. У віці 4 – 5 років рівень продуктивної уяви знижується, що пов'язується із спрямованістю дітей на засвоєння норм, правил і зразків діяльності. Діти віком 6 – 7 років починають користуватися новим типом створення образу: елементи реальності відходять на друге місце в новому образі, що й забезпечує оригінальність та продуктивність рішень [10, с. 60–64]. Це доводить думку про необхідність розвитку креативного мислення саме на етапі старшого дошкільного віку.

Узагальнення думок різних учених (В. Антонішина, М. Гнатко, М. Поддяков, А. Матюшкін) дало нам змогу визначити певні показники креативного мислення дітей старшого дошкільного віку. До них ми віднесли:

– чутливість до проблем, готовність їх розв'язувати власними силами, відкритість новим ідеям інтерес до невідомого;
– уміння підійти до проблеми з різних точок зору;
– вносити щось нове, висувати оригінальні ідеї, розв'язувати нові завдання у різних видах діяльності, зокрема, у грі;
– уміння швидко переходити від одного способу розв'язання завдань до іншого;
– переконструйовувати елементи в нових комбінаціях (комбінаторні властивості);

– сміливість і незалежність суджень, неупередженість оцінок дотепність, почуття гумору, інтерес до парадоксів;
– самокритичність, здатність посміятись над собою;
– використання різних форм доказів;
– розвинена уява, метафоричність (створення фантастичних ідей), уміння дивуватися;
– здатність прогнозувати, передбачати, формулювати гіпотези, робити припущення;
– схильність відмовлятися від шаблонів, відходити від зразків, спроможність виходити за межі заданої ситуації;
– високий рівень пізнавальної активності, допитливість тощо.

Очевидно, щоб розвивати креативне мислення особистості вихователь повинен поєднувати пізнавальну, пошукову активність та ініціативу дитини, створювати умови для розвитку креативного мислення, використовувати різні форми, методи, прийоми, засоби діяльності, створюючи атмосферу, яка сприятиме появі нових ідей та думок, що допоможе дитині краще пристосуватися до світу, оточення, інших людей та до самого себе. На цьому наголошує у своїх дослідженнях В. Дружинін, підкреслюючи, що креативне мислення актуалізується лише тоді, коли це дозволяє середовище. Розвиток креативного мислення старшого дошкільника залежить від певних умов, зокрема, від того, що не існує: зразка регламентованої поведінки, позитивного зразка творчої поведінки, умов для наслідування творчої поведінки, соціального підкріплення творчої поведінки [11].

Схожої думки дотримується і С. Рубінштейн, вважаючи, що кожна педагогічна система розвитку креативного мислення дітей повинна передбачати розвиток їхнього мислення (особливо образного) і уяви, а також оволодіння довільністю (вмінням визначати мету і досягати її), самостійністю і свободою мовленнєвої поведінки (обирати тему висловлювання, засоби її розкриття, найкращого, найточнішого оформлення). Учений писав: "...Для того, щоб в результаті розумового процесу розв'язати задачу, треба прийти до більш адекватної свідомості" [12, с. 48], тобто використовувати різні операції розумового процесу.

Висновки. Отже, креативне мислення тлумачиться як такий тип мислення, що дозволяє генерувати нові ідеї, продукти тощо. Старший дошкільний вік є одним з найбільш сенситивних етапів щодо розвитку креативного мислення дітей. Так, у старшому дошкільному віці вдосконалюються можливості дитини діяти самостійно, на власний розсуд, ініціативно, творчо, що виявляється в практичних діях, мисленні, почуттях, у спілкуванні з оточуючими, ставленні до самої себе. Натомість, принципової важливості набуває створення необхідних умов у ДНЗ, які сприятимуть процесу розвитку дивергентного типу мислення, що, у свою чергу, вимагає якісної підготовки фахівців дошкільної галузі.

Література:

1. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Богоявленская. – М.: ИЦ "Академия", 2002. – 320 с.
2. Guilford J. P. Intelectual factors in productive thinking / J. P. Guilford // Productive thinking in education. – The National Education Association, 1968. – P. 5–21.

особистісно-оцінна, родинно-побутова, соціально-комунікативна, природно-екологічна, предметно-практична, художньо-продуктивна, сенсорно-пізнавальна, математична, мовленнєва, комунікативна.

Варіативна частина БКДО серед інших освітніх ліній, передбачає «комп'ютерну грамотність». Результатом навчання дітей комп'ютерної грамотності є сформованість інформатичної компетентності.

Зміст освіти інформатичної компетенції у варіативній частині передбачає обізнаність із комп'ютером, способами керування комп'ютером за допомогою клавіатури, «миші», здатність розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри тощо) та елементарні прийоми роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових та навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку; вміння дотримуватись правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером [2]. Тому реалізація освітньої лінії «Комп'ютерна грамотність» у ДНЗ вимагає відповідної підготовки майбутніх вихователів, формування у них професійно-інформатичної компетентності.

Аналіз наукового фонду та педагогічної практики з формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів засобами комп'ютерних технологій виявив низку суперечностей між:

– інформатизацією суспільства, швидкими темпами розвитку мережевих заходів комунікацій та недостатнім їх упровадженням у навчальний процес факультетів дошкільної освіти вишів;
– вимогами Базового компонента дошкільної освіти щодо реалізації освітньої лінії «Комп'ютерна грамота» у дошкільних закладах і відсутністю методичного супроводу використання комп'ютерних технологій;
– наближенням системи освіти України до світових стандартів і низьким рівнем володіння майбутніми фахівцями дошкільної освіти комп'ютерними технологіями.

Висновки. Отже, нами у статті подано аналіз поняття «комп'ютерні технології» та його варіанти «сучасні інформаційні технології», «інформаційно-комунікаційні технології», «інноваційні технології в освіті». Теоретично обґрунтовано нову редакцію державного стандарту - Базового компонента дошкільної освіти. Проаналізовано інваріантну і варіативну складові, які подано у змісті БКДО. Визначено зміст освіти інформатичної компетенції у варіативній частині БКДО.

Література:

1. Апатова Н. В. Інституційний чинник економічного зростання [Текст] / Н. В. Апатова // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. – 2010. – (Серія «Економіка і управління»; Т. 23 (62), № 1). – С. 22-29.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України, 23 листопада 2011 р. № 1392 // Веб сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_5-2736-12.
3. Богатырёв А. И. Современные информационные технологии [Текст] / А. И. Богатырев, А. В. Коптелов, Г. Н. Некрасова // Школа и производство. – 2001. – № 1. – С. 14-19.

ними все те, що стало альтернативою традиційним вербальним засобам передавання інформації чи то в монолозі педагога, чи в тексті підручника.

Особистісний підхід до використання ІТ висловлює В. Кремінь, який переконаний у тому, що НІТ визначають розвиток особистості, як основний критерій прогресу будь-якого суспільства і як ніколи раніше, роблять індивідуальний розвиток людини головним і основним важелем подальшого прогресу і людства в цілому [5].

Образно порівняв комп'ютер Стів Джобс, який зазначав, що комп'ютери - це як велосипед, тільки для нашої свідомості [6].

Враховуючи орієнтацію сучасної освіти на компетентнісний підхід, в Україні було розроблено нову редакцію державного стандарту - Базового компонента дошкільної освіти [2]. Засадами нового БКДО виступив компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь та навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів, особистісних якостей і вольової поведінки дитини; набуття нею різних видів компетенцій [2].

Компетентнісний підхід орієнтує на цілісний розвиток дитини, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття на подальших вікових етапах розвитку спеціальних знань та вмінь. Увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, формування навичок практичного життя та сприйняття розвитку індивідуальності дитини.

Набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається у різних видах діяльності і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, уміння доречно застосовувати набуту інформацію. Життєво компетентний дошкільник поводиться самостійно і конструктивно в різних соціальних і життєвих ситуаціях.

Базовий компонент визначає зміст і структуру дошкільної освіти за допомогою інваріантної і варіативної складових, які подано у змісті БКДО. Інваріантна складова змісту дошкільної освіти формується на державному рівні і є обов'язковою для всіх дошкільних навчальних закладів незалежно від їх підпорядкування та форм власності. Інваріантну складову змісту дошкільної освіти систематизовано так само, як й інші державні стандарти за освітніми змістовими лініями: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини», що дозволяє реалізувати принцип дитиноцентризму, особистісно зорієнтований та компетентнісний підходи і забезпечує неперервність змісту освітніх ліній дошкільної і початкової ланок освіти. Організація життєдіяльності дітей з урахуванням освітніх змістових ліній, що включені до інваріантної та варіативної складових, дає змогу забезпечити належний рівень соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку в структурі неперервної освіти. Освітня лінія «Особистість дитини» передбачає: формування позитивного образу «Я», створення бази особистісної культури дитини, її активної життєдіяльності [2].

Кожна освітня змістова лінія Базового компонента дошкільної освіти завершується узагальненим визначенням результату освітньої роботи – сформованістю певного виду компетенцій. Серед них: здоров'язбережувальна,

3. Моляко В. А. Психология детской одарённости. / В. А. Моляко, Е. И. Кульчицкая, Н. И. Литвинова. – К.: Знание, 1995. – 83 с.
4. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М.: Академия, 2001. – 173 с.
5. Torrance E. P. The nature of creativity as manifest in its testing / Ellis Paul Torrance // The nature of creativity / R. Stemberg, T. Tardif (eds). – 1988. – P. 43–75.
6. Матюшкин А. М. Загадка одаренности. / А. М. Матюшкин. – М.: Школа-Пресс, 1993. – 128 с.
7. Поддъяков Н. Н. Творчество и саморазвитие детей дошкольного возраста. / Н. Н, Поддъяков. – Волгоград: Перемена, 1994. – 48 с.
8. Антонішина В. Л. Структурний аналіз креативності дітей старшого дошкільного віку / В. Л. Антонішина // Наукові праці. – Вип. 161. – Т. 173. – С. 76–79.
9. Гнатко Н. М. Проблема креативности и явление подражания. / Н. М. Гнатко. – М.: ИП РАН, 1994. – 247 с.
10. Дьяченко О. М. Об особенностях воображения у детей дошкольного возраста / О. М. Дьяченко // Новые исследования в психологии. – 1979. – №2 (21). – С. 60–64.
11. Дружинин В. Н. Психология творчества / В. Н. Дружинин // Психологический журнал. – 2005. – № 10. – С. 101–109.
12. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2009. – 620 с.

Педагогика

УДК 37.035.3

магистрант Бердова Мария Витальевна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ГОТОВНОСТЬ СТАРШЕКЛАССНИКОВ К ВЫБОРУ БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИИ КАК СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Аннотация. В статье приводится краткий обзорный анализ проблемы готовности старшеклассников к выбору будущей профессии. Обосновывается необходимость дальнейших психолого - педагогических исследований в указанной области. Определяется цель, об'ект, предмет предполагаемых исследований. Формулируется гипотеза и, исходя из цели и гипотезы ставятся задачи исследования.

Ключевые слова: готовность старшеклассников к выбору будущей профессии, профессиональное самоопределение, организационно-педагогические условия.

Annotation. This article provides a brief overview of the problem of readiness of senior pupils to the choice of future profession. The necessity of further psychological - pedagogical research in this area. Defines the purpose, the object known, the subject of the alleged studies. A conjecture and based on the goals and objectives of the study hypothesis put.

Keywords: the readiness of senior pupils to a choice of future profession, professional self-determination, organizational and pedagogical conditions.

Введение. Основной вид деятельности, с помощью которого человек достигает важнейшие жизненные цели – профессиональная. Именно от ее качества зависит полнота самореализации личности. Поэтому в современных условиях конкурентоспособность специалистов на рынке труда определяется не только уровнем общей и специальной подготовки, но и предусматривает наличие таких качеств личности как ответственность, высокая мобильность, быстрая адаптация к изменяющимся условиям труда и тому подобное.

Следует отметить, что современные экономическая и социальная среды также заинтересовано в качественной подготовке подрастающего поколения к жизни и труду. Внедрение соответствующих государственных мероприятий призвано, прежде всего, с одной стороны уменьшить социальное напряжение в обществе и создать максимальное количество рабочих мест, а с другой усовершенствовать существующие условия для эффективного использования рабочей силы и обеспечить в будущем перспективные направления экономики квалифицированными работниками.

Экономическое значение эффективного использования возможностей человеческого фактора и повышения рентабельности производства в разные периоды развития нашего государства определялось и обеспечивалось государственной системой профессиональной ориентации населения. Исследования свидетельствуют, что результативность труда у специалистов, профессионально важные качества которых соответствуют требованиям профессии, на 20% - 40% выше, чем у тех, которые такого соответствия не имеют. Недостаточный учет этой проблемы определяется значительными потерями в производственном процессе, неэффективностью производства, низкими темпами внедрения в него достижений науки.

Формулировка цели статьи. Поскольку в настоящее время в современной науке остро стоит вопрос совершенствования подготовки молодежи к жизни и будущей трудовой деятельности, вопросы своевременного и адекватного профессионального самоопределения школьников приобретают особую актуальность. Тем более что выбор профессии, соответствующей возможностям и желанию личности и который, при этом согласован с требованиями конкретной профессиональной сферы и потребностями народного хозяйства в соответствующих специалистах – сложная личностная и общественная проблема.

Именно поэтому нами была выбрана **тема исследования** «Педагогические условия формирования готовности старшеклассников к выбору профессии».

Изложение основного материала статьи. Важным этапом развития и становления профессионала является своевременный сознательный и обоснованный выбор будущей профессии, соответствующей возможностям и желанию личности и который согласован с требованиями объективных факторов рынка труда. Одним из путей решения этой социально-педагогической проблемы является подготовка старшеклассников к профессиональному самоопределению в процессе учебно-трудовой деятельности.

Фундаментальные психолого-педагогические исследования проблемы подготовки молодежи к выбору будущей профессии были осуществлены

О. Трифонової, Н. Гавриш, Т. Степанової та інших. Вчені визначили чинники ефективного формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти як-от: усвідомлення суспільного та соціального значення феномена «компетентності» та необхідності її формування; врахування ціннісних професійних орієнтацій, потреб і запитів дітей; осмислення, засвоєння змісту предметів, творче використання наявних знань, доведення до досконалості професійних умінь, навичок, операцій у сучасних умовах, розвиток професійних здібностей і високої кваліфікації фахівця, його професійної мобільності, готовності до інноваційної діяльності, творчого зростання.

Мета статті – проаналізувати компетентнісний підхід щодо варіативної складової базового компонента дошкільної освіти «комп'ютерна грамотність».

Завдання:

1. Аналіз поняття комп'ютерні технології навчання;
2. Теоретично обґрунтувати нову редакцію державного стандарту - Базового компонента дошкільної освіти;
3. Проаналізувати інваріантну і варіативну складові, які подано у змісті БКДО;
4. Визначити зміст освіти інформатичної компетенції у варіативній частині БКДО.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом поняття «комп'ютерні технології» дедалі більше поширюється в науці й освіті. Його варіанти «сучасні інформаційні технології», «інформаційно-комунікаційні технології», «інноваційні технології в освіті» - широко використовуються в психолого-педагогічній палітрі з варіативними формулюваннями, залежно від того, як автори уявляють структуру і компоненти освітнього процесу.

Зазначимо, що термін «інформаційні технології» уперше ввів у науковий обіг В. Глушков, який визначив інформаційні технології як процеси, що пов'язані з переробкою інформації [4]. Не порушуючи загальності визначення, Н. Апатова конкретизувала його таким чином: «інформаційна технологія – це сукупність засобів і методів, за допомогою яких здійснюється процес переробки інформації» [1].

Через призму поглядів В. Глушкова та його учнів (О. Богатирьов, А. Коптєлов, Г. Некрасов) інформаційними технологіями (ІТ) називають сучасні види інформаційного обслуговування різних сфер людської діяльності, що організовані на базі комп'ютерної техніки і засобів зв'язку. Комп'ютерні технології навчання – розглядають як процеси підготовки та передавання інформації вихованцю, засобом здійснення яких є комп'ютер; як процес підготовки і передання інформації тому, хто отримує освіту, засобом здійснення якого є комп'ютерна техніка та програмові продукти [3].

Подекуди зустрічається зміщування понять «інформаційні» з «телекомунікаційні» технології, що передбачають «технологію передання й одержання інформації за допомогою глобальних комп'ютерних мереж». Варто усвідомити, що нові інформаційні технології надають можливість педагогу для досягнення дидактичної мети застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їх набір, тобто спроектувати навчальне середовище.

Під інформаційними технологіями розуміють ще й такі, які обов'язково пов'язані з комп'ютерною технікою, хоча більш правильно було б розуміти під

Педагогіка

УДК 373.21.214.19:004

кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти Чекан Оксана Іванівна
Мукачівський державний університет (м. Мукачево)

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВАРІАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ БКДО «КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ»

Аннотация. В статье представлен анализ понятия «компьютерные технологии» и его варианты «современные информационные технологии», «информационно-коммуникационные технологии», «инновационные технологии в образовании». Теоретически обосновано новую редакцию государственного стандарта - Базового компонента дошкольного образования. Проанализированы инвариантную и вариативную составляющие, которые представлены в содержании БКДО. Определено содержание образования информатической компетенции в вариативной части БКДО.

Ключевые слова: компьютерная грамотность, компьютерные технологии, современные информационные технологии, информационно-коммуникационные технологии, инновационные технологии в образовании.

Annotation. The article analyzes the concept of "computer technology" and its variants "Modern information technologies", "Information and Communication Technologies", "Innovative Technologies in Education". Theoretically reasonably new version of International Standard - Basic component of preschool education. Analyzed invariant and variable components, which are listed in the content BKDO. The content of education informatychnoyi competence in the variable part BKDO.

Keywords: Computers, computer technology, modern information technology, information and communication technologies, innovative technologies in education.

Постановка проблеми. Підготовка спеціалістів із вищою освітою вимагає підвищення їхнього загального рівня інформатизації, оволодіння ними інформаційно-комунікаційними технологіями та сучасними методами навчання, засобами комп'ютерних технологій, засобами інтелектуальних та алгоритмічних комп'ютерних технологій у навчальному процесі, де ефективно формуються інформатичні вміння і навички та розв'язується низка інших дидактичних завдань.

Аналіз досліджень і публікацій. Застосування комп'ютерних технологій у навчанні досліджувалось у працях А. Бєляєва, В. Безпалька, Л. Буркова, А. Давиденко, М. Жалдака, В. Лаптєва, А. Марона, Є. Кузнєцова, І. Румянцева, Ю. Машбиця, А. Єршова, Я. Ваграменко та інших. Рівень підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в галузі комп'ютерних технологій ще не відповідає сучасним вимогам суспільства і не забезпечує студента обсягом знань та вмінь, що необхідні для майбутньої фахової діяльності з навчання дошкільників комп'ютерної грамоти. Професійна компетентність сучасного фахівця дошкільної освіти є складним багатокомпонентним поняттям, яке передбачає і оволодіння комп'ютерними технологіями.

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядалась у роботах Л. Артемової, Г. Бєлєнької, А. Богуш, С. Будака, А. Гончаренко,

К. Альбуханова-Славской, Е. Климовым, и другими исследователями, которые определили методологические подходы, цели, задачи, содержание этого процесса и средства его реализации [1, 6].

Исследование социально-экономических, педагогических и психологических аспектов проблемы профориентационной работы с учащейся молодежью освещены в работах К. Платонова, Н. Пряжникова, С. Чистяковой и др., а также зарубежных исследователей: Л. Йовайши, С. Крягдже и др [5, 7, 9, 10].

Проведенный анализ психолого-педагогической литературы показал, что исследователи, работавшие над проблемой готовности, предлагают одним из путей ее решения – совершенствование качества содержания подготовки и создание благоприятных условий для сознательного профессионального самоопределения. При этом, основное внимание сосредотачивается на формировании активности, инициативности, ответственности, самостоятельности, творчества, дисциплинированности и т.д., т.е. главных свойствах личности, которые необходимы для быстрой ориентации в различных жизненных ситуациях в условиях рыночных отношений.

Из всех существующих педагогических средств подготовки старшеклассников к выбору будущей профессии мы сосредоточили свое внимание на организационных и методических аспектах конструирования содержания подготовки и средств его реализации в общеобразовательных школах. Именно там, за счет вариативной части школьного компонента имеются большие возможности для осуществления мероприятий по профориентационной работе.

На сегодняшний день профориентационные вопросы исследованы и изучены довольно тщательно. При этом можно выявить ряд противоречий, касающихся путей усовершенствования профориентационных возможностей содержания учебно-трудовой деятельности старшеклассников. Выделим среди них несколько, а именно:

- профориентационные мероприятия не связаны, как правило, с актуальными проблемами школьников и касаются, главным образом вопросов диагностики отдельных аспектов профессионального самоопределения личности;
- недостаточно используется информационная функция профориентации, поскольку существенно не соответствует современным требованиям ведения рыночной экономики;
- не согласованы формы и методы координации деятельности субъектов профориентации в структуре подготовки учащейся молодежи к выбору будущей профессии, организационно-педагогические условия их взаимодействия и тому подобное.

Выявленные противоречия обусловили:

- необходимость обеспечения содержания подготовки старшеклассников к выбору будущей профессии достоверной и динамичной профессиографической информацией (конъюнктура рынка труда, учебные заведения среднего и высшего профессионального образования различных форм собственности, современные требования профессий);
- согласование содержания деятельности субъектов профориентационного воздействия путем корректировки или составления школьного (а по возможности регионального или городского) плана по профессиональной ориентации учащейся молодежи;

- определение педагогических аспектов использования указанного плана профориентационной работы для изучения учащимися основ выбора профессии.

Исходя из выше сказанного нами предлагается выбрать **объектом исследования** процесс подготовки учащихся старших классов к выбору будущей профессии.

Предметом исследования определим организационно-педагогические условия подготовки старшеклассников к выбору будущей профессии в учебно-трудовой деятельности.

Цель исследования: теоретически обосновать и экспериментально проверить эффективные организационно-педагогические условия подготовки старшеклассников к выбору будущей профессии в учебно-трудовой деятельности.

Гипотезу исследования будем основывать на предположении о том, что готовность старшеклассника к выбору будущей профессии – сложное личностное образование, имеющее свою структуру и подлежащее целенаправленному формированию. Эффективность этого процесса возрастет, если подготовка старшеклассников к выбору будущей профессии будет координироваться школьным или региональным планом профессиональной ориентации учащейся молодежи, введение которого предусматривает интеграцию содержания плана и содержания подготовки старшеклассников по основам выбора будущей профессии.

В соответствии с поставленной целью и определенной рабочей гипотезой предполагается **решить следующие задачи:**

1. Проанализировать состояние проблемы в педагогической теории и практике.

2. Уточнить сущность и структуру понятия "готовность старшеклассника к выбору будущей профессии" (ГСВБП), раскрыть содержание, определить уровни, критерии и показатели этой готовности.

3. Выявить и обосновать организационно-педагогические условия совершенствования подготовки старшеклассников к выбору будущей профессии, которые ориентированы на координацию профориентационной работы и находят свое отражение в интеграции содержания подготовки по основам выбора профессии и содержания школьного или регионального плана по профессиональной ориентации учащейся молодежи.

4. Экспериментально проверить влияние определенных организационно-педагогических условий на уровень ГСВБП.

Таким образом, как уже было отмечено выше, проблема готовности личности к выполнению определенного вида трудовой деятельности находится в центре внимания исследователей психологов и педагогов довольно таки давно. В частности со второй половины 19 в. К этому времени относится появление этого термина в научной литературе, который сейчас широко используется в области психологии труда, спорта, в инженерной, космической и военной сферах, а также в педагогике, при изучении и решении различных проблем обучения и воспитания. Готовность выступает объектом специальных исследований, которые связываются с именами психологов, физиологов, педагогов, таких как Б. Ананьев Г. Костюк, Д. Узнадзе и др.

В научной литературе различают несколько этапов исследования проблемы готовности. На первом этапе (конец XIX - начало XX в.) готовность

	основе использования информационных систем и интернет-ресурсов.							
16	Тема 16. Самообразовательная деятельность, творческие контакты с коллегами на основе использования информационных систем и интернет-ресурсов.	10	6	2	2	2	4	
	ИТОГО:	**108**	**72**	**32**	**12**	**28**	**36**	**10**

Выводы: Таким образом, поиск пути совершенствования, качества подготовки специалистов в вузах послужит основанием к развитию инновационных процессов, которые охватят разработку новых методов и приемов обучения на основе ИКТ.

1. Для пропедевтической информатики в младших классах и средней школы необходимо сформировать соответствующие знания, умения и навыки у будущих учителей начальных классов;

2. Будущие учителя должны не только уметь преподавать основы информатики, но и использовать ИТ в своей профессиональной деятельности.

3. Для обеспечения качественной подготовки будущих учителей начальных классов необходим специальный учебный курс, охватывающий теорию и методику преподавания пропедевтической информатики.

4. При изучении специального курса появляются возможность променять современные педагогические технологии, в том числе, сами информационные технологии и деловые игры.

В дальнейших исследованиях планируется провести апробацию разработанного специального учебного курса по информатике и информационным технологиям в преподавании для учителей начальных классов, а также создать специально учебно-методические курсы по теории и методике преподавании информатики в начальной школе.

Литература:

1. Белова Т.В. Начинающий учитель: проблемы адаптации // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2000. – №4. – С. 82-85.

2. Минькович Т.В. О совершенствовании стандарта методической подготовки учителей информатики // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2001. – №4. – С. 62-68

3. Мылова И.Б. Подготовка специалистов в области информатизации начального образования // Информатика и образование. – 2004. –№ 9. – С. 83-88.

4. Халилова Ф.С. Программа спецкурса «Информационные технологии в профессиональной деятельности учителя начальной школы» // Педагогический веник Крыма – № 8 – 2007 – С. 5–7.

5. Халилова Ф.С. Концептуальные основы обучения информатике младших школьников / Монография. – Симферополь: Издательство «ДОЛЯ», 2006. – 120 с. – На русском языке.

	пособий							
8	Тема 8. Подготовка демонстра-ционного материала к уроку	8	6	2	2	2	2	
9	Тема 9. Подготовка тестового материала к уроку	8	6	2	2	2	2	
Раздел 4 ЭЛЕКТРОННЫЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ								
10	Тема 10. Компьютер как дидактическое средство обучения в начальной школе.	6	4	2	2	-	2	2
11	Тема 11. Формы организации уроков с использо-ванием электронных средств обучения в начальной школе.	6	4	2	-	2	2	
12	Тема 12. Технология проведения урока с использо-ванием электронных средств обучения в начальной школе	6	4	2	-	2	2	
Раздел 5. ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ								
13	Тема 13. Проектная деятельность учащихся в начальной школе.	8	6	2	2	2	2	–
14	Тема 14. Методические приемы организации проектной деятельности младших школьников.	10	8	2	2	4	2	
Раздел 6. ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ								
15	Тема 15. Подготовка к урокам и внеклассным занятиям на	10	6	2	-	4	4	2

изучали в связи с исследованием структуры личности, были аналитически выделены отдельные психические процессы и свойства, которые рассматривались как составляющие готовности. Именно в этот период сложилось понимание готовности как психологической установки.

На втором этапе готовность исследуется как некий феномен устойчивости человека к внешним или внутренним изменениям. Такое понимание было обусловлено интенсивным исследованиям нейрофизиологических механизмов регуляции и саморегуляции поведения индивида.

Последний этап связан с исследованием в области теории деятельности. Именно в этот период готовность рассматривается в связи с эмоциональным, волевым и интеллектуальным потенциалом личности к выполнению конкретного вида деятельности. Готовность характеризуется как качественный показатель саморегуляции на физиологическом, психологическом и социальном уровнях.

Исследование проблемы готовности к выполнению конкретной деятельности в заранее определенных условиях с позиций системного подхода, который пришел на смену аналитическим исследованиям в 80-х годах, привлекло внимание ученых с точки зрения выявления составляющих ее структуры. Определение компонентов структуры готовности молодежи к будущей трудовой деятельности впервые актуализировало проблему исследования именно составляющих, которые детерминируются потребностями и требованиями общества (осознание цели, оценка условий, прогнозирование, мобилизация и т.д.).

Именно изучение указанных аспектов проблемы приводит исследователей к выводу, что готовность – это устойчивая и динамичная характеристика личности, которая состоит из совокупности определенных компонентов, обеспечивающих успешное выполнение определенной деятельности.

В настоящее время готовность рассматривается в нескольких плоскостях:

1) в связи с различными условиями осуществления той или иной деятельности (привычные условия, экстремальные условия);

2) в связи с различными временными характеристиками деятельности: временная готовность (ситуативная) и долговременная (стойкая) (Н. Левитов, Л. Нерсесян, В. Пушкин);

3) в контексте конкретных видов труда: трудовой, спортивной, умственной, физической и т.д. (А. Ковалев);

4) как функциональная и личностная готовность (Платонов, В. Пушкин, В. Сериков);

5) как психологическая и практическая готовность;

6) как общая и специальная готовность.

На основе анализа психолого-педагогической литературы было выявлено, что личностный подход доминирует при исследовании психологических аспектов готовности личности к профессиональному самоопределению. В таких работах рассматривается структура психических свойств личности, которые обусловливают эффективность этого процесса [2, 4, 9].

Современные исследователи выделяют этот этап как результат допрофессиональной подготовки. По их мнению – это комплекс мероприятий по подготовке учащихся к работе в системе дифференцированного обучения, направленного на формирование готовности личности к профессиональному обучению в специализированном учреждении и до следующей

профессиональной деятельности. На этом этапе происходит окончательное самоопределение учеником своего отношения к определенному типу деятельности и утверждения профессионального интереса, приобретение специального опыта, развитие способностей и их коррекция в соответствии с требованиями профессионального труда [9].

В научной литературе встречаются и другие определения этого понятия. Так Б. Жизневский рассматривает готовность к определенному виду деятельности как целенаправленное проявление личностных свойств человека, в частности, его убеждений, взглядов, мотивов, чувств, волевых и интеллектуальных качеств, знаний, умений, навыков, установки и т.д. По его мнению, такая готовность является результатом идейной, морально-политической, психологической, профессиональной и физической подготовки [3].

Психологическая готовность к деятельности рассматривается Д. Мехиладзе, как особое состояние, которое имеет сложную динамическую структуру и является проявлением совокупности взаимосвязанных мотивационных и устойчивых волевых характеристик личности, поэтому в структуре готовности нужно рассматривать моральную, психологическую и профессиональную сторону [8].

Нам представляется также целесообразным рассмотреть соотношение понятий «профессиональное самоопределение» и «выбор профессии». Впервые исследователи разделили эти понятия в начале 80-х гг. Внимание ученых к этому вопросу привлекло введение в исследованиях проблем профессиональной ориентации учащейся молодежи системного подхода и исследования профессионального самоопределения, выбора профессии и принятия решения о выборе профессии с позиции личностного развития [11].

Выводы. Приведенные примеры дают основания утверждать, что принципиальной разницы между понятиями готовность старшеклассников к выбору будущей профессии в жизненном и психологическом аспектах нет.

Итак, проведенный краткий теоретический анализ этой проблемы позволил определить, что готовность старшеклассников к сознательному и обоснованному выбору будущей профессии – сложное системное образование, имеющее собственную структуру и подвергающееся целенаправленному формированию. Выявление организационно-педагогических условий совершенствования подготовки старшеклассников к выбору будущей профессии, которые будут ориентированы на координацию профориентационной работы в определенном регионе и, при этом находить свое отражение в интеграции содержания подготовки по основам выбора профессии и содержания школьного плана по профессиональной ориентации учащейся молодежи довольно актуальная и решаемая задача.

Литература:

1. Альбуханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. - М.: Наука, 1980. - 335 с.

2. Взаимодействие школы, семьи и общественности в подготовке школьников к выбору профессии; Сб. науч. тр. / Под ред. С. Н. Чистяковой. - М.: АПН СССР, 1989. - 82с.

3. Жизневский Б. П. Роль игры в формировании социально-психологической готовности к совместному труду // Психология совместного труда детей: Сб.науч.трудов. - М., 1987. - С. 49 - 56.

Таблица 1

Рабочая программа спецкурса «Информационные технологии в профессиональной деятельности начальной школы»

№ п/п	Название разделов и тем	Всего часов	Аудиторные	Лекции	Семинар	Лабораторный практикум	Самостоятельная работа	Консультации
Раздел 1. ВВЕДЕНИЕ В ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ								
1	Тема 1. Информационные технологии в начальной школе	4	2	2	-	-	2	2
2	Тема 2 Коммуникационные технологии, возможности их использования учителем начальной школы.	4	2	2	-	-	2	
Раздел 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ФИЗИОЛОГО-ГИГИЕНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ								
3	Тема 3. Психологическая и физиологическая безопасность младшего школьника при работе за компьютером.	4	2	2	-		2	–
4	Тема 4 Организация работы младшего школьника за компьютером	6	4	2	-	2	2	
5	Тема 5. Возможности использования информационных технологий для проведения педагогической диагностики учащихся.	6	4	2	-	2	2	
Раздел 3. РАЗРАБОТКА ОСНОВ ПРЕЗЕНТАЦИИ К УРОКУ								
6	Тема 6. Подготовка служебных документов	6	4	2	-	2	2	2
7	Тема 7. Подготовка раздаточного материала и	6	4	2	-	2	2	

курса, а также методику анализа урока. Использование деловой игры способствует, во-первых, развитию таких специальных педагогических способностей, как умение ясно и кратко излагать учебный материал, наблюдательность, быстрая и точная ориентировка в разных ситуациях; во-вторых, организаторских способностей; в-третьих, воспитанию целеустремленности, выдержки, самоконтроля, сознательного управления мыслями, желаниями, настроением для достижения учебно-воспитательной цели и др. [1].

Рассмотрим основное содержание подготовки будущих учителей в области информационных технологий.

Тема 1. Информационные технологии в начальной школе.

Тема 2. Коммуникационные технологии, возможности их использования учителем начальной школы.

Тема 3. Психологическая и физиологическая безопасность младшего школьника при работе за компьютером.

Тема 4 Организация работы младшего школьника за компьютером.

Тема 5. Возможности использования информационных технологий для проведения педагогической диагностики учащихся.

Тема 6. Подготовка служебных документов.

Тема 7. Подготовка раздаточного материала и пособий.

Тема 8. Подготовка демонстрационного материала к уроку. Тема 9. Подготовка тестового материала к уроку.

Тема 10. Компьютер как дидактическое средство обучения в начальной школе.

Тема 11. Формы организации уроков с использованием электронных средств обучения в начальной школе.

Тема 12. Технология проведения урока с использованием электронных средств обучения в начальной школе.

Тема 13. Проектная деятельность учащихся в начальной школе.

Тема 14. Методические приемы организации проектной деятельности младших школьников.

Тема 15. Подготовка к урокам и внеклассным занятиям на основе использования информационных систем и интернет-ресурсов.

Тема 16. Самообразовательная деятельность, творческие контакты с коллегами на основе использования информационных систем и интернет-ресурсов.

Примерное тематическое планирование представлено в таблице 1.

4. Захаров Н. Н., Симоненко В. Д. Профессиональная ориентация школьников (Б-ка учителя труда). - М.: Просвещение, 1989. - 192 с.

5. Йовайша Л. А. Проблеми профессиональной ориентации школьников: Пер. с лит. - М.: Педагогика, 1983. - 128 с.

6. Климов Е. А. Введение в психологию труда: Учебн. пособие для студ. вузов обуч. по спец. "Психология". - М.: Моск. ун -т, 1988. - 199 с.

7. Крягдже С. П. Психология формирования профессиональных интересов. - Вильнюс: Валгус, 1981. - 236 с.

8. Мехиладзе Д. Р. Педагогические условия воспитания психологической готовности старших школьников к обшественно полезному труду: Автореф. дис. ... к. пед. н.: 13. 00. 01 / Гос. пед. ин-т. - Тбилиси, 1986. – 27 с.

9. Платонов К. К. Вопросы психологии труда - 2-е изд. доп. - М.: Медицина, 1970. - 264 с.

10. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение. - М.: Ин-т практической психологии, 1996. - 256 с.

11. Формирование личности старшеклассника / Под ред. И. Ф. Дубровиной. - М.: Педагогика, 1989. - 168 с.

Педагогика

УДК 348.147

ассистент кафедры прикладной механики, физики и математики Бережная Татьяна Егоровна
Южный филиал Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Крымский агротехнологический университет» (г. Симферополь)

МОНИТОРИНГ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТЕХНИКИ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ СТУДЕНТОВ ИНЖЕНЕРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Аннотация. Статья посвящена изучению состояния самостоятельной работы студентов инженерных специальностей, анализу используемых форм и методов организации самостоятельной работы, выявлению уровня использования компьютерной техники для ее реализации.

Ключевые слова: самостоятельная работа, компьютерные технологии, методическое обеспечение, компьютерная грамотность, сеть Internet.

Annotation. Article focuses on the study of the state of independent work of students of engineering specialties, analysis used forms and methods of organization of independent work, identification the level of use of computer equipment for its implementation.

Keywords: independent work, computer technology, methodological support, computer literacy, the Internet.

Введение. В последние годы в системе инженерного образования происходят значительные изменения. Традиционным результатом подготовки инженеров рассматривались знания, умения и навыки, определяющие в дальнейшем специалиста как адаптационную личность. Теоретический анализ работ В.А. Ядова, В.Е. Столяренко, Л.Д. Столяренко и др. [1, 2] показывает,

что инженерная деятельность сегодня приобретает инновационный, творческий характер, связана с производством нового знания, сопровождающегося процессами анализа, синтеза, выдвижением гипотез и принятием адекватного решения с использованием современных информационных компьютерных технологий.

В связи с этим особую значимость приобретает самостоятельная работа по информатике, которая в настоящее время занимает не менее 50% учебного времени, и в дальнейшем, имеет тенденцию к увеличению [1, с. 121].

Формулировка цели статьи. С целью выработки направления эффективной организации самостоятельной работы по информатике мы проанализировали ее текущее состояние по следующим аспектам:

- понимание значимости самостоятельной работы студентами;
- понимание сущности, звеньев, форм самостоятельной работы студентов;
- текущее состояние организации самостоятельной работы студентов по информатике;
- какой хотят видеть студенты организацию самостоятельной работы по информатике.

В ходе исследования данной проблемы было опрошено 217 студентов специальностей 35.04.06 «Агроинженерия», 19.03.02 «Продукты питания из растительного сырья» и 19.03.03 «Продукты питания животного происхождения».

Перед нами ставились следующие задачи анкетирования:

1. проанализировать отношение студентов к самостоятельной работе как виду учебно-познавательной деятельности;
2. выявить содержание и формы самостоятельной работы в вузе, технологию и регулярность ее организации;
3. определить наличие и характер методического обеспечения самостоятельной работы студента;
4. проанализировать виды методических разработок, которыми пользуются студенты при выполнении самостоятельных работ;
5. определить характер задач, заданий (ситуаций, проблем), предлагаемых студентам;
6. выявить наличие использования в образовательном процессе творческих проектов в команде, программ самостоятельной работы и пр., позволяющих обучаемым выбирать собственный образовательных маршрут.

Изложение основного материала статьи. По результатам анкетирования нами были получены следующие результаты.

На вопрос «Какие формы аудиторных занятий побуждают Вас к самостоятельному поиску?» 57,1% студентов указали семинарское занятие, 20,2% отметили практическое занятие. Наименьшее значение получили лекция, лабораторная работа и производственная практика, которые составили 8,3%; 8,3% и 6,0% соответственно.

В числе тем учебных дисциплин, выносимых на самостоятельное изучение, 62,5% студентов указали, что хотели бы видеть темы практического направления, 55,0% указывают на темы для повторения и закрепление материала, 37,5 % хотят видеть темы исследовательского направления и 25,0% указывают на темы, ориентированные на общее развитие.

Наибольшую ценность для студентов представляют следующие формы самостоятельной работы (рис 1.): решение типовых задач – 55,3%, , работа в

особенности элементов методической системы обучения информатике (цель, содержание, методы обучения, средства обучения, организационные формы), а также учебные программы различных авторских коллективов. Этот блок реализуется на семинарах и лабораторном практикуме.

При организации деятельности обучаемых используются групповые (в частности, парные), коллективные формы работы и индивидуальное консультирование. В качестве основных форм обучения приняты аудиторные занятия (лекции, семинары, лабораторно-практические занятия) и самостоятельная работа. Выбранные формы обучения дают возможность реализовать специфические методы обучения учителей начальных классов методике преподавания информатики на курсах повышения квалификации.

Выделены две группы методов обучения: методы обучения с использованием комплекса средств ИКТ и методы взаимного сотрудничества. Под методами обучения с использованием комплекса средств ИКТ будем понимать методы обучения, основанные на применении программных, программно-аппаратных и технических средств и устройств, функционирующих на базе микропроцессорной техники, а также на использовании локальных сетей и Интернета. К этой группе методов мы относим лекции-презентации, электронные лекции, педагогические экспромты с использованием различных приложений и программных продуктов для начальной школы, проблемно-поисковые методы обучения с использованием сети Интернет, тестирование. Методы взаимного сотрудничества основаны на передаче знаний и обмене опытом между обучающимися коллегами и другими участниками учебного процесса. К методам взаимного сотрудничества относятся: взаимообучение, дискуссии, метод экспертизы имеющихся наработок, исследовательские игры, ситуационные задачи.

В процессе обучения учителя создают учебно-методические комплекты по одной из тем пропедевтического курса информатики. Такой комплект включает в себя презентацию к уроку, задания на закрепление и проверочные задания (т. е. дидактический материал), а также подробный конспект урока (методический материал). В ходе изучения курса студенты знакомятся с целями и задачами начального обучения информатике, основными направлениями его содержания, структурой (базовыми подходами к преподаванию), методами, средствами и формами обучения. Теоретический материал курса студенты усваивают на лекционных и семинарских занятиях. Во время подготовительного этапа, на семинарах для формирования умений студентам необходимо давать задания по анализу авторских программ, предложенных в научно-методической литературе, для определения их концептуальных положений, локальных измеряемых целей, содержания курсов по информатике и информационным технологиям для начального обучения, . Закрепление, углубление, систематизация знаний происходят на лабораторных практикумах в процессе учебного проектирования уроков с использованием игровых, логических, проектных заданий. Выполняются также работы по планированию уроков с применением специально разработанных нами тетрадей на печатной основе. Защита учебных проектов происходит в форме деловой игры, в процессе которой студенты поочередно выполняют роли учителя и учащихся.

Проведение уроков с дальнейшим подробным их анализом позволяет в неформальной обстановке усвоить методику преподавания конкретных тем

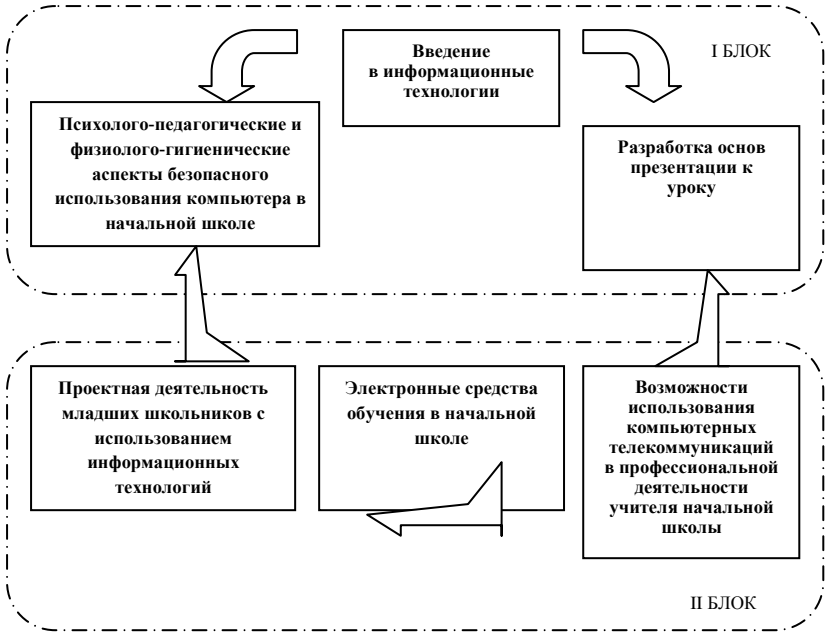

Рис. 1. Структура курса «Информационные технологии в профессиональной деятельности учителя начальной школы»

Эти блоки, представлены в виде модулей, отражающих конкретные темы, подлежащие изучению, причем каждый модуль, в свою очередь, может быть дифференцирован по уровням сложности. Программа обучения строится из набора модулей, учитывающих требования к подготовке учителя на конкретном этапе его обучения с элементами опережающей подготовки, с учетом профильных и личностных предпочтений. Модули, объединенные по содержательному принципу, образуют блок. Первый блок «Психологические и организационные аспекты обучения информатике в начальной школе» позволяет сформировать у учителей начальных классов комплекс знании, умении и навыков, необходимых для эффективного преподавания пропедевтического курса информатики с использованием средств ИКТ. Рассматриваются такие темы как: знакомство с возрастными, физиологическими, психологическими особенностями детей младшего школьного возраста; спецификой оснащения кабинета информатики для детей этого возраста; санитарно-гигиеническими нормами и рекомендациями по проведению занятий и техникой безопасности; правилами поведения в компьютерном классе.

Второй блок «Общеметодические основы преподавания информатики в начальной школе» включает вопросы общей методики преподавания пропедевтического курса информатики. В данном блоке изучаются

сети Internet – 57,3%. Менее значимыми студенты указали участие в студенческих конференциях и олимпиадах (20,5%) и работа с библиотечными ресурсами (16,6%). Такие продуктивные формы самостоятельной работы, как работа в команде, коллективные проекты, позволяющие реализовать активное взаимодействие, недостаточно используются в образовательном процессе. На их значимость указали всего лишь 14,3%. Неактуальной формой самостоятельной работы студенты считают работу в проблемных семинарах (8,2%).

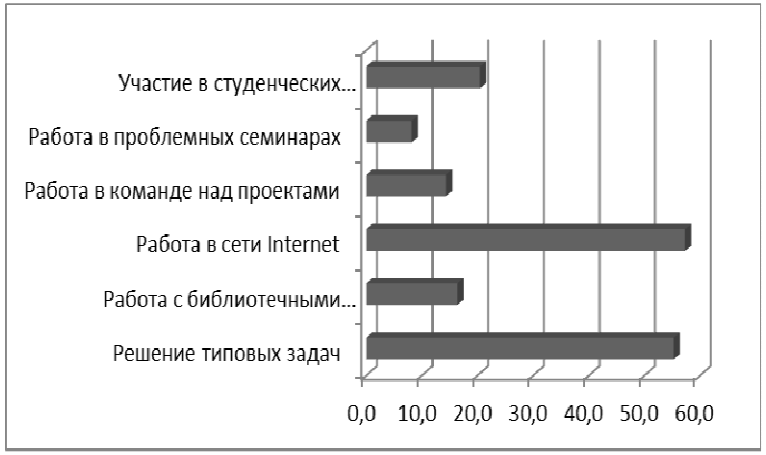

Рис. 1. Диаграмма форм самостоятельной работы используемые студентами инженерных специальностей ЮФ НУБ и П Украины «КАТУ»

В числе форм самостоятельной работы, которые студенты хотели бы видеть в вузе, указывались выезды на предприятия, применение рассматриваемых задач на производстве, проведение семинаров-дискуссий, взаимодействие студентов и преподавателей через сеть Internet.

Опрос показал, что студенты не готовы творчески мыслить. 42,9% опрошенных студентов хотели бы получать задания различного вида сложности по своему усмотрению, индивидуальные творческие задания готовы выполнять лишь 13,1%, а 11,9 % готовы работать над проектными командными заданиями. В основном студенты предпочитают задания, носящие репродуктивный характер: 16,7% предпочитают задания различного типа сложности от простого к сложному, а однотипные задания по вариантам готовы выполнять 15,5% (рис. 2).

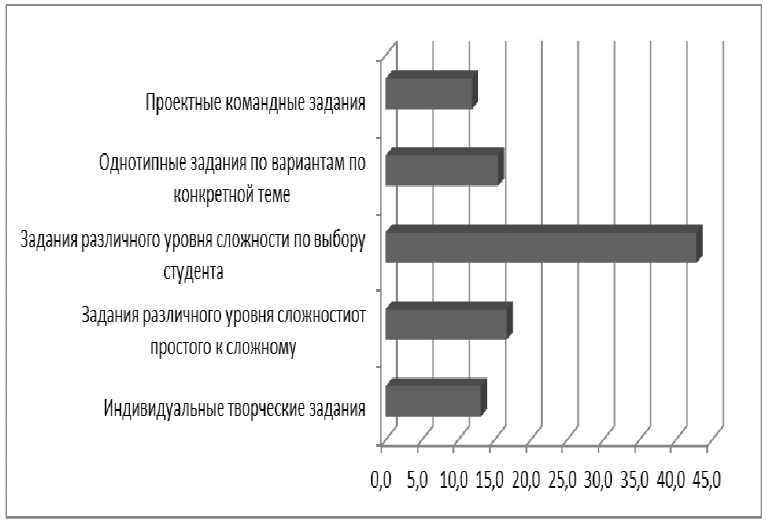

Рис. 2. Диаграмма предпочтений заданий для самостоятельной работы студентами инженерных специальностей ЮФ НУБ и П Украины «КАТУ»

Из причин, мешающих эффективной самостоятельной работе, студенты в основном указали на трудность получения необходимой информации – 40,0%, недостаток времени – 35,8% и недостаток методического руководства – 31,6%. Наименее значимыми причинами студенты указали: отсутствие технических средств получения информации (19,0%), неумение планировать самостоятельную работу (16,9%) и неумение обрабатывать информацию (12,6%). Данные отображены на рисунке 3.

Таким образом, профессиональная компетентность рассматривается в качестве результата информационно-технологической подготовки учителя начальной школы, и в процессе обучения должны быть учтены те положения, которые на сегодняшний день рассматриваются в качестве основополагающих при организации обучения, ориентированного на развитие педагогической компетентности, т.е. модель деятельности специалиста, с учетом ее специфики, должна получить отражение в профессиональной подготовке. Нами разработан спецкурс «Информационные технологии в профессиональной деятельности учителя начальной школы». Данная программа утверждена решением коллегии МОН АРК №4/3 от 22.08.07.

Изложение основного материала. Спецкурс «Информационные технологии в профессиональной деятельности учителя начальной школы» – предназначен для студентов III—IV курсов. Специфика данного спецкурса ориентировано на формирование ключевой информационно-технологической компетентности учителя начальной школы, использующего информационные технологии в своей профессиональной деятельности, которое носит практическое назначение. Программа включает тематический план курса, содержание тем, основную литературу и проблематику творческих рефератов.

На изучение курса отводится 108 часов: из них 32 часа – лекционных занятий; 12 часов – семинара; 28 часа – лабораторного практикума; 36 часов – самостоятельной работы студентов. Завершается изучение курса защитой творческих рефератов, демонстрацией и анализом учебных достижений. Рекомендуемая форма контроля — дифференцированный зачет [1].

Содержание спецкурса «Информационные технологии в профессиональной деятельности учителя начальной школы» представляет собой законченный самостоятельный комплекс, что позволяет перевести обучение на субъект-субъектную основу, повысить уровень его персонализации, способствует эффективному достижению запланированных результатов обучения, обеспечивает мобильность и вариативность индивидуальной и групповой учебно-познавательной деятельности студентов. Содержание курса сформировано согласно модели методической системы обучения информатике: социальный заказ – цели обучения – содержание обучения – структура обучения – методы обучения – средства обучения – формы обучения [2].

С этой целью программа курса представлена в виде комплекса, состоящего из двух блоков (рис.1).

Педагогика

УДК 371.681.3

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры технологий начального образования Халилова Фатиме Ситмеметовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ПРЕПОДАВАНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аннотация. В статье раскрываются особенности подготовки специалистов в области информационных технологий для преподавания в начальной школе.

Ключевые слова: информационные технологии, начальная школа.

Annotation. The article reveals the peculiarities of training of specialists in the field of information technology for teaching in the elementary school.

Keywords: information technology, elementary school.

Постановка проблемы. Информатизация образования вносит существенные изменения в педагогическую деятельность, что актуализирует проблему совершенствования профессионально-методической подготовки будущего учителя начальной школы. Необходимо разработать методику подготовки учителей начальной школы по использованию информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) определяет актуальность нашего исследования.

Для восполнения потребности в кадрах, способных осуществлять пропедевтику информатики в системе начального образования, в ряде вузов России началось обучение по специальности 44.03.01 „Начальное образование" с дополнительной квалификацией „Учитель информатики начальной школы", которые осуществляют подготовку специалистов по образовательно-квалификационному уровню „бакалавр". Однако выпускники вузов, получившие соответствующее образование, еще не скоро придут в школу, и проводить уроки информатики предстоит учителям начальных классов, не имеющим специального образования в данной области. Поэтому возрастает необходимость в дополнительной подготовке специалистов к преподаванию информатики в начальной школе. Такая подготовка может быть включена в программу повышения квалификации учителей начальных классов, где следует пересмотреть и расширить программу подготовки в разделе «Информационные и телекоммуникационные технологии в практике работы начальной школы», или реализовывать поставленную задачу на специализированных курсах.

Целью данной статьи является определение содержания подготовки учителя начальных классов к применению информационных технологий в профессиональной деятельности.

Анализ последних публикаций [1], [2] по вопросам теории и практики профессиональной подготовки учителя информатики показывают, что методическая подготовка будущего учителя информатики в начальной школе должна ориентироваться на формирование профессиональной компетентности в области компьютерных технологий, знаний и умений по применению новых информационных технологиях в профессиональной деятельности.

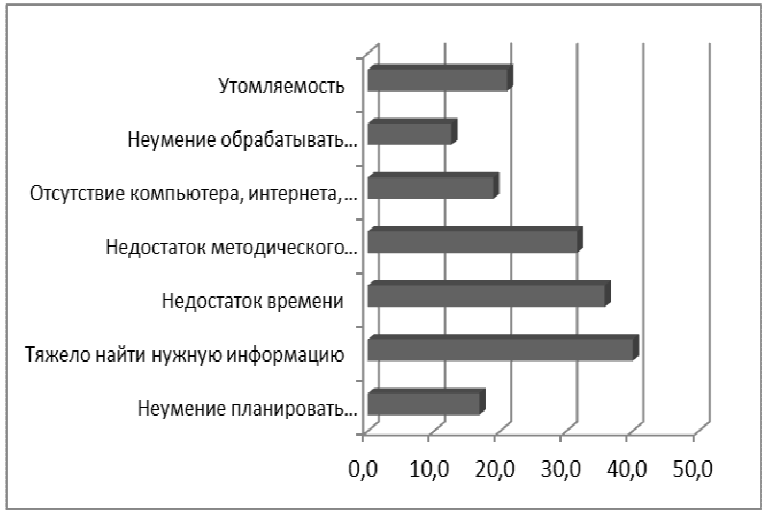

Рис. 3. Причины, мешающие самостоятельной работе студентов инженерных специальностей ЮФ НУБ и П Украины «КАТУ»

82,1 % опрошенных студентов оценивают свою компьютерную грамотность на среднем уровне, 9,5% рассматривают ее как высокую и лишь 8,3% считают ее низкой (рис. 4). По десятибалльной шкале это составило 7,4 балла.

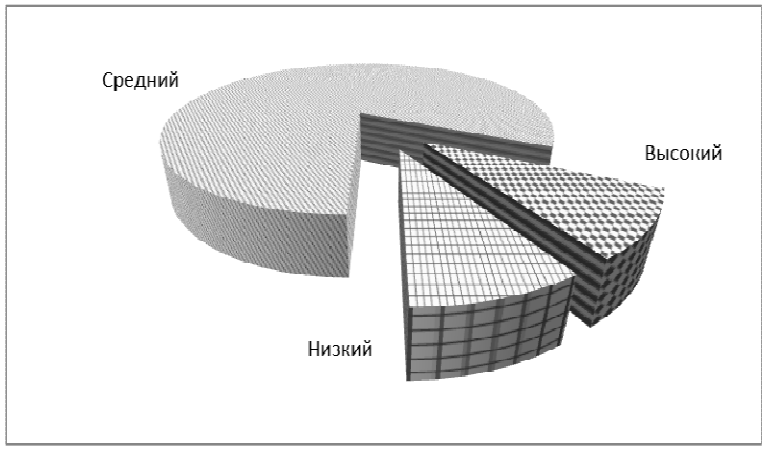

Рис. 4. Диаграмма оценки компьютерной грамотности студентов инженерных специальностей ЮФ НУБи П Украины «КАТУ»

Студенты хотят консультироваться с преподавателями, в основном, только при отработке пропущенных занятий. Об этом сказали 53,6% студентов, 28,6% консультируются при выполнении домашних заданий. Углубленное изучение материала требует консультации лишь в 17,9% (8,3% отводится на уточнение деталей лекционного материала, 8,3% на решение дополнительных заданий и дискуссии на актуальные темы составляют 1,2%).

Преподаватели при работе со студентами используют следующие виды методического обеспечения: указания к лабораторной работе (56,3%) и практическим занятиям (46,2%). Значительно меньше в своей работе преподаватели используют учебные пособия, пакеты разноуровневых задач и творческих заданий, сборники задач (15,5; 17,5; 11,6 13,6% соответственно). Лишь 5,8% преподавателей используют программы самостоятельной работы (рис. 5).

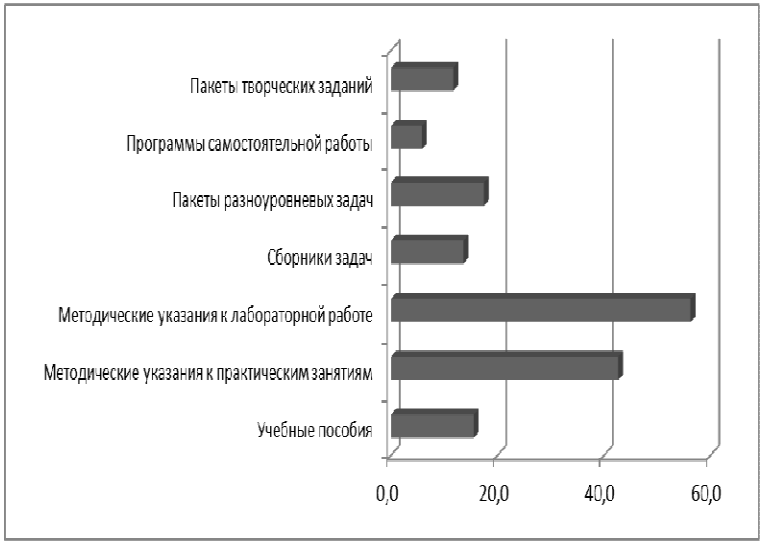

Рис. 5. Диаграмма использования методического обеспечения преподавателей инженерных специальностей ЮФ НУБи П Украины «КАТУ»

На вопрос «Чем Вы руководствуетесь при выполнении заданий, вынесенных на самостоятельное изучение?» 36,9% студентов указали, что только лекционным материалом, 31,0% пользуются ресурсами Интернет, 15,5% пользуются дополнительными методическими разработками и 14,3% пользуются библиотечной литературой (рис. 6).

тексті. Саме в цих характеристиках видно ту «призму», крізь яку і з позиції якої можна зрозуміти сутність педагогічного або мистецького явища, що досліджується, моделюються уявлення про нього, ураховується науковий і художній контекст, здійснюється пошук засобів і умов його удосконалення і ефективного розвитку.

У цьому контексті вважаємо за необхідне зупинитися на понятті «парадигма», як одній із фундаментальних категорій науки, яка відноситься не до об'єкта науки, а до самої науково-дослідницької діяльності. За визначенням науковців парадигма – це модель наукової діяльності (Т. Кун), сукупність теоретичних стандартів, методологічних норм, ціннісних критеріїв (В. В. Краєвський), теорія або модель постановки проблем, що прийнята в якості зразка розв'язання дослідницьких завдань. Парадигму науки характеризують парадигма наукового знання і парадигма пізнання. Перша з них задає зразок у вигляді специфічних вимог: теоретичність, предметність, загальнозначущість, перевіреність і відтворення висновків, інтенсивність і рефлективність [2, с. 196]. Друга постає у вигляді приписів до пізнавальної процедури.

Висновки. Таким чином, узагальнюючи викладене вище, зробимо висновок: *методологічна культура майбутнього вчителя музики* як складова його науково-дослідницької культури має вираження у сформованій методологічній свідомості і методологічному мисленні як системоутворюючих чинниках дослідницького пошуку, що забезпечують розуміння діалектики педагогічної науки і музично-освітньої дійсності, концептуальне бачення розв'язання науково-педагогічних проблем, експлікування педагогічних і мистецьких феноменів, їх цілісне, критичне, сутнісне осмислення на філософському, загальнонауковому і частково-науковому рівнях методологічного аналізу, творче застосування опанованого теоретико-методологічного фонду у розрізі музично-педагогічного «мультидослідження» і на практиці.

Обраний нами напрямок дослідження має продовження у вивченні методологічної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва за кордоном.

Література:

1. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования: Учебное пособие / В.И. Загвязинский, Р. Атаханов. – М.: Изд.центр «Академия», 2001. – 208 с.

2. Краевский В.В. Методология для педагога: теорія и практика / В.В. Краевский, В.М. Полонский. – Волгоград: Перемена, 2001. – 215 с.

3.Методологическая культура педагога-музыканта: Учебное пособие дл ясутд. Высш. Пед.. учеб. Заведений / Э.Б. Абдуллин, О.В. Ванилихина, Н.В. Морозова и др..; Под ред. Э.Б. Абдуллина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 272 с.

4. Розин В.М. Обучение, образование, культура / В.М. Розин // Вестник высшей школы. – 2005. - №2. – С.21-26.

5. Тушева В.В. Теоретико-методичні засади формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки: Монографія / В.В. Тушева; УМО НАПН України. – Харків: Видавництво «Федорко», 2013. – 421 с.

У методологічній підготовці студента, майбутнього вчителя музики, важливе місце належить вмінню обирати і оцінювати *методологічні орієнтири музично-педагогічного дослідження*, що проводиться. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки, що характеризується відкритістю новим ідеям, концепціям, течіям і напрямкам, співіснують різні методологічні орієнтири, які так чи інакше впливають на вибір стратегій і методів, дослідницьких програм і зміст наукового пошуку. Добір методологічних орієнтирів у процесі наукового дослідження, насамперед, залежить від позиції конкретного дослідника, сформованого світогляду і методологічної рефлексії. Висунуті наукові педагогічні теорії і концепції матимуть різні підстави, виведені з індивідуальних уявлень і уподобань майбутнього дослідника, заснованих на його конкретних наукових позиціях і світоглядних засадах.

Цінність методологічних орієнтирів полягає в тому, що вони:

1) науково обґрунтовують проблему музично-педагогічного дослідження, добір методів і способів її вирішення, визначення меж аналізу результатів дослідження і пошуку критеріїв їх об'єктивної і науково аргументованої оцінки;

2) обумовлюють саморегуляцію наукового і дослідницького пошуку у процесі розробки концепції і побудови програми дослідно-експериментальної роботи;

3) впливають на структуру і стиль наукового мислення, добір поняттєво-категоріального апарату і мову наукового тексту;

4) слугують підставою для створення типології або систематизації різних виявів педагогічної та мистецької реальності, задають конкретні зразки і форми її наукового пізнання.

Методологічні орієнтири можна згрупувати таким чином: 1) при описі педагогічної реальності (емпіричні); 2) при вивченні процесів пізнання об'єктів педагогічної реальності (гносеологічні); 3) при її цілеспрямованому перетворенні з позицій наукової ідеї і теорії (конструктивні); 4) при побудові нормативної моделі і проекту дій учасників педагогічного процесу, спрямованих на перетворення освітньої ситуації; 5) при оцінюванні результатів цілеспрямованого і науково обґрунтованого перетворення практики або введення новацій, що виникають з ініціативи педагогів.

Відомо, що в процесі наукового пізнання об'єктів сучасної педагогічної освіти, пояснення їхньої природи, пошуку шляхів і механізмів відновлення або удосконалювання освітньо-педагогічної практики майбутньому вчителю-досліднику, зокрема в галузі музично-педагогічної освіти, необхідно спиратися на різні підходи, принципи і методи, вибудувати адекватний предмету і завданням свій поняттєво-термінологічний апарат. Методологічна основа при розкритті основних категорій (понять) загальної і мистецької педагогіки включає розкриття їх сутності, змісту, механізмів дії, використання, втілення в конкретному розмаїтті суспільних явищ. Головне завдання полягає в розкритті педагогічних категорій як тотожності багатьох визначень.

Виходячи з цих міркувань, можна стверджувати, що методологічна основа сучасного наукового музично-педагогічного дослідження має вибудовуватися як різнорівнева система настанов, які із самого початку орієнтують вчителя-дослідника-музиканта на цілісне, всебічне, багатомірне врахування особливостей проведеного музично-педагогічного дослідження, а не на лінійне перерахування методологічних орієнтирів зі свободою їх подання в науковому

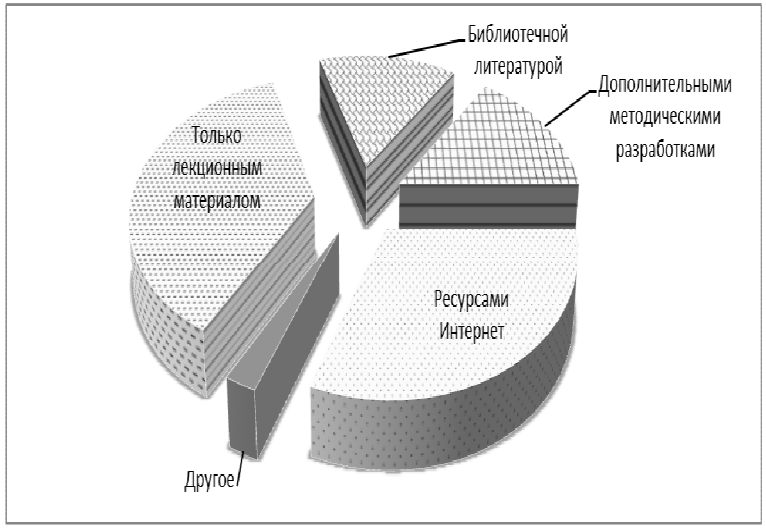

Рис. 6. Диаграмма предпочтений выполнения заданий самостоятельной работы студентов инженерных специальностей ЮФ НУБиП Украины «КАТУ»

В анкетировании был проведен анализ времени, затрачиваемого студентами на работу в библиотеке и сети Интернет, данные которого приведены в таблице 1.

Таблица 1

Среднее время работы студентов в течение дня в библиотеке и сети Интернет

	Время, количество студентов, %				
	До 1 часа	До 3 часов	Свыше 3 часов	Затрудняюсь ответить	Другое
Работа в библиотеке	12,0	5,0	0,0	14,0	69,0
Работа в сети Интернет	32,0	39,0	18,0	9,0	2,0

В последнее время наметилась тенденция к значительному сокращению времени работы студентов с библиотечными ресурсами. Около 17,0% студентов готовятся к занятиям в библиотеке. В то же время студенты достаточно активно используют в образовательных целях Интернет. Очевидно, именно этот источник является альтернативой традиционным книгам и учебникам.

Выводы. Проведенный анализ состояния самостоятельной работы в вузе и методического обеспечения данного процесса позволяет утверждать, что:

- самостоятельная работа в большинстве своем выполняет функцию закрепления, доучивания, повторения, уточнения материала, т.е. ее статус значительно ниже статуса аудиторных занятий;
- самостоятельная работа, преимущественно, является воспроизводящей, не направленной на исследовательскую, творческую деятельность студентов;
- при использовании гибкого графика самостоятельной работы студентов функция преподавателя в большинстве случаев является поддерживающей, а не координирующей;
- при наличии положительной мотивации к познанию, потребность в регулярной самостоятельной работе, в самообразовании и самоактуализации у студентов не сформирована;
- существующее методическое обеспечение самостоятельной работы в большинстве своем не дает студенту возможности формирования собственного образовательного маршрута самостоятельной деятельности;
- студенты широко используют компьютерную технику в обучении, однако, методическое обеспечение самостоятельной работы на основе использования IT-технологий развито слабо.

Литература:

1. Петухова, Т.П. Самостоятельная работа как средство развития информационной компетенции // Высшее образование в России. – 2008. – № 12. – С. 121–126.
2. Социально-психологический портрет инженера. По материалам обследования инженеров ленинградских конструкторских организаций/ Под ред.. В.А. Ядова. – М. Мысль, 1997. – 231с.
3. Столяренко Л.Д., Столяренко В.Е. Психология и педагогіка для технических вузов. – Ростов на Дону: Изд-во «Феникс», 2001. – 512с.

Педагогика

УДК: 378,2

магистрант Борисова Ирина Владимировна
Уральский государственный педагогический университет (г. Екатеринбург)

РАВНЫЙ ДОСТУП КАЧЕСТВЕННОМУ ОБРАЗОВАНИЮ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ

Аннотация. В данной статье рассматривается проблема сопровождения детей с ОВЗ в процессе инклюзии в условиях дошкольного образовательного учреждения. Данное направление дополняется рассмотрением сущности и содержания процесса инклюзии.

Ключевые слова: дети с ограниченными возможностями здоровья, инклюзия, сопровождение.

Annotation. This article considers the problem of supporting children with special needs in the inclusion in the conditions of preschool educational institution. This trend is complemented by a consideration of the nature and content of the process of inclusion.

Keywords: children with disabilities, inclusion, support.

вчителя-практика і дослідника в зумовлює відмінність їх методологічної культури, при чому існування зв'язку між суб'єктами практико орієнтованої і наукової діяльності є умовними, оскільки сучасний освітянин має включатися у науково-пізнавальний дослідницький процес і в педагогічну практику, на яку він орієнтований. У зв'язку з цим слід говорити про необхідність відтворення педагогічного процесу двічі – спочатку у проекті, а потім у самій діяльності вчителя.

Осмислюючи вище викладене, зробимо *висновок*: методологічна культура вчителя музики виявляється у здатності науково обґрунтовувати, критично осмислювати та творчо застосовувати наукові концепції, методи пізнання, управління, конструювання у дослідницькому музично-педагогічному пошуку; реалізації методологічної рефлексії, тобто вмінні додержуватися певних методологічних орієнтирів, аналізувати і об'єктивно оцінювати власну науково-дослідницьку діяльність.

У розрізі професійної підготовки сформована методологічна культура забезпечує актуалізацію та систематизацію теоретичних і методологічних знань в умовах сучасного багатовимірного інформаційного простору, засвоєння студентами «мови науки» (поняття, закон, теорія, гіпотеза, модель, метод, факт, процес, інформація тощо), осмислення студентами методології навчального пізнання, науково-дослідницької діяльності, педагогічного процесу. Важливим у структурі методологічної культури є не тільки фундаментальне предметне методологічне знання, а й цілісне знання про процес пізнання, про себе як суб'єкт цього процесу і «знання про незнання» (проблемна галузь незнання).

Ураховуючи змістовні характеристики методологічної культури як складової НДК МВМ, нами визначено такі емпірично фіксовані її прояви:

- уміння визначати методологічні характеристики музично-педагогічного дослідження (об'єкт, предмет дослідження, мету, завдання, гіпотезу, наукову новизну, методи дослідження) і відповідно до цих характеристик здійснювати науково-дослідницьку діяльність;
- уміння формувати методологічне забезпечення наукового музично-педагогічного дослідження, застосовуючи джерела такого забезпечення: знання з філософії, загальної методології науки і методології педагогіки музичної (мистецької) освіти;
- уміння формулювати дослідницькі й педагогічні завдання, розрізняти науково-педагогічний й методологічний контекст пізнання;
- уміння вести дослідження відповідно до обраних методологічних підходів, розуміючи завдання і мету кожного з них;
- уміння бачити проблеми, у відомому невідоме, тобто протиріччя, виявляти скриті (імпліцитні) причини тих чи інших музично-педагогічних подій, установлювати пріоритети (ієрархії) протиріч відповідно до суспільних, мистецьких та особистісних цінностей; виявляти протиріччя на рівні визначення причин, що їх обумовили, а не тільки бачення їх проявів;
- уміння концептуалізувати знання, працювати з понятійно-категоріальним апаратом, його збагачувати;
- уміння розробляти теоретичну (концептуальну) і нормативну модель музично-педагогічного дослідження, творчо застосовувати педагогічні концепції, теорії, поняття, виявляти їх сутнісний зміст, смисл.

випливає з них, що і уможливлює вибудувати нову цілісну концепцію становлення і розвитку музично-педагогічної освіти.

У дидактичному аспекті методологічна культура вчителя, педагога висвітлюється у концепціях О. В. Бережнової, Є. В. Бондаревської, В. К. Буряка, В. В. Краєвського, В. О. Мосолова, В. О. Сластьоніна, В. Е. Тамаріна, О. М. Ходусова. Наголошуючи на тому, що методологічна культура вчителя у загальному сенсі є культурою його мислення, діяльністю педагогічної свідомості, вчені виділяють такі якості особистості, що розкривають зміст цієї культури: здатність до проблемного бачення педагогічної дійсності, вміння ставити перспективні цілі, визначати смисл педагогічних явищ, понять, зіставляти їх значення. У цьому контексті методологія розглядається як спосіб знаходження, відтворення і застосування нового смислу педагогічних знань, завдяки глибинного проникнення, як в їх джерело (методологічну основу), так і в рушійні сили, механізми (умови і засоби реалізації).

Розглядаючи методологічну культуру в контексті музичної освіти, Е. Б. Абдуллін [3] вказує на здатність вчителя-музиканта мислити, самостійно порівнювати, зіставляти різні точки зору, виявляти власну наукову позицію, науково обґрунтовувати і професійно відстоювати її. Науковець робить висновок про необхідність осмислювати вчителем-дослідником отримані наукові знання з позиції перспектив професійної діяльності і з урахуванням специфіки музичного мистецтва. Для вчителя-дослідника-музиканта вивчення впливів на особистість вихованця засобами музичного мистецтва є галуззю наукового, дослідницького, творчого потенціалу.

Отже, завдання методологічного аналізу вчителя-дослідника-музиканта у «переінтонуванні» філософських і загальнонаукових, міждисциплінарних знань в галузі мистецької педагогіки, їх зверненості до проблем музично-педагогічної освіти, коли загальнонаукові педагогічні положенні, закономірності, принципи входять в орбіту тих умов і вимог, які пред'являє до вчителя-освітянина його професійна діяльність. Фокусуючи увагу на особливостях методологічної свідомості і методологічного мислення у розкритті методологічної культури майбутнього вчителя-дослідника-музиканта, ми звертаємо увагу на вміннях мислити широкими аналогіями, вибудовувати асоціативні зв'язки на основі діалектичної логіки, вести цілісний і системний аналіз музично-педагогічної проблеми, звертаючись до сутнісного, критичного осмислення мистецької дійсності, концептуального підходу.

В. В. Краєвський [2] вказує на необхідність застосування наукового знання для осмислення і удосконалення практичної педагогічної діяльності. За висловом вченого практична діяльність майбутнього вчителя у галузі педагогіки має бути співвіднесена з діяльністю науковою і, що не завжди береться до уваги, методологічною. Науковець розводить поняття методологічна культура вчителя-практика і педагога-дослідника, підкреслюючи, що практична діяльність спрямована на перетворення конкретної педагогічної ситуації, а теоретична – виявляє спосіб цього перетворення, тому наукову та практичну діяльність характеризують різні об'єкти, засоби й результати. Якщо об'єктом педагогічної діяльності виступає людина, яка навчається і виховується, її суб'єктно-суб'єктні та суб'єктно-об'єктні відносини, то об'єктом наукової діяльності є педагогічний факт (явище). На думку В. В. Краєвського, різниця у формах і змісті діяльності

Введение. Тенденции снижения жизненного уровня семей, ухудшения экологической ситуации в России порождают условия, при которых на фоне повышения выживаемости уровень здоровья детей значительно снижается. Число с проблемами в развитии из года в год возрастает с ростом факторов риска. По данным НИИ детства, ежегодно рождается 5–8 % детей с наследственной патологией, 8–10 % - имеют выраженную врождённую или приобретённую патологию, значительное количество детей имеет стёртые нарушения развития. Около 25 % детей нуждаются в специализированной (коррекционной) помощи. Для них нужны специальные программы и условия обучения.

В последние годы социальная политика государства изменила свои позиции «оживились» наука, и практика и общественное сознание в отношении детей-инвалидов. Понятия «инвалид» и «ребенок-инвалид» стали наполняться другим содержанием, приобретать социальный смысл.

Особенное внимание в последнее время уделяется идее внедрения в систему образования, так называемого инклюзивного метода.

Инклюзивное, или «включенное», образование – термин, используемый для обозначения процесса обучения детей с особыми потребностями в общеобразовательных школах и детских садах общего типа.

Главной задачей инклюзии является создание системы, которая бы удовлетворила потребности каждого, а главной целью - предоставление возможности всем желающим наиболее полного включение в социальную жизнь общества [Ярская-Смирнова Е.Р., Романов П.В. 2005].

В отношении детей дошкольного возраста, нуждающихся в коррекции психофизического развития современные ученые (М. Малофеев, Н. Шматко и др.) Предлагают модели инклюзивного образования:

1) постоянную полную (модель нерегламентированного совместного обучения) - для дошкольников, у которых уровень психического развития соответствует возрастной норме или приближен к ней (предполагает максимальную нормализацию их социального и учебного взаимодействия);

2) постоянное неполное - для дошкольников с психофизическими нарушениями, которые имеют опыт общения, взаимодействия и обучения со здоровыми сверстниками (предусматривает дальнейшее расширение их социального и учебного взаимодействия);

3) постоянное частичное - для дошкольников, которым вследствие имеющихся психофизических нарушений трудно общаться и взаимодействовать со сверстниками с нормативным уровнем развития (предполагает постоянную организацию совместной деятельности, регламентируя его характер и содержание с учетом актуальных возможностей ребенка;

4) временно частичное - для детей с минимальными возможностями общения и социального взаимодействия с другими (предусматривает регулярное, специально подготовленное объединения детей на определенный и не очень длительный промежуток времени) [Малофеев Н. Н. 2010].

Создание инклюзивного образовательного пространства может осуществляться по таким моделям:

1) вариант регулирующей инклюзии, при которой решение о начале реализации программы по продвижению совместного обучения детей с

психофизическими нарушениями и их здоровыми сверстниками принимает управления образованием города или района:

- Преимущества: административная поддержка продвижения инклюзии; возможность использования административного ресурса; обмен опытом работы организаций-участников проекта по развитию инклюзивного образования.

- Недостатки: первоначально слабая мотивация детских коллективов; отсутствие мощной родительской общности в начале реализации проекта; отсутствие у педагогического коллектива общеобразовательных учреждений опыта взаимодействия с детьми с нарушениями психофизического развития.

2) создание инклюзивного образовательного пространства как принципиально нового, инновационного по своим подходам по образованию детей с нарушениями психофизического развития. В данном случае первый толчок задает группа заинтересованных лиц (например, общественные организации).

- Преимущества: мощная мотивация родительского и педагогического сообщества; возможность реализовать собственную концепцию инклюзивной школы.

- Недостатки: возможна слабая административная и финансовая поддержка со стороны государства; отсутствие административной защиты при проведении образовательным учреждением инновационной программы; отсутствие обмена опытом; трудности обобщения и трансляции нового опыта, поскольку он не признается уникальным;

3) создание в учебном заведении инклюзивного пространства для детей, нуждающихся в коррекции психофизического развития с целью обеспечения их доступа к образованию. Инициаторами данного варианта является администрация указанного образовательного учреждения:

- Преимущества: приход в общеобразовательные учебные заведения детей с нарушениями психофизического развития влияет на их здоровых сверстников и педагогов, расширяя их представления о возможностях обучения таких детей; полное вовлечение родителей в работу инклюзивной группы.

- Недостатки: данная модель обеспечивает лишь территориальную интеграцию и очень локальна; родители детей не инклюзивных групп не вовлечены в инновационные процессы; неустойчивость модели, возможно закрытие групп со сменой руководителя учебного заведения [Чигрина А.Я., 2011].

С введением инклюзивного образования в детских садах увеличилось количество детей с ограниченными возможностями здоровья. Однако, как показывает практика, существует ряд трудностей при взаимодействии педагогов с детьми:

- Незнание приемов и методов при работе с детьми ОВЗ выявлено у 75% педагогов, работающих с данной категорией детей;
- Невозможность осуществлять большинству педагогам (95%) индивидуальный подход к детям с ОВЗ, из-за большого количества детей (25 человек) в группах детского сада;
- Низкий темп работы детей ОВЗ при проведении образовательной деятельности отметили 85% педагогов.

Согласно диагностическим данным специалистов ДОУ у детей зачастую встречаются следующие затруднения в процессе освоения программы и в

Зокрема, методологія педагогічної науки включає учення про: структуру і функції педагогічного знання; вихідні, ключові, фундаментальні педагогічні положення (теорії, концепції, гіпотези), що мають загальнонаукове значення; логіку і методи педагогічного дослідження; способи використання отриманих знань для удосконалення практики.

Поняття «методологія музичної освіти» за Е.Б. Абдулліним, розглядається як галузь науки, що включає:

по-перше, знання про принципи побудови, форми і способи науково-дослідницької музично-педагогічної діяльності;

по-друге, систему діяльності, спрямовану на отримання цих знань і наукове обґрунтування їх ефективності.

У методологічному аналізі музично-педагогічних проблем особливого значення, на думку Е. Б. Абдулліна, має взаємозв'язок об'єктивного і суб'єктивного, що виявляється у здатності вчителя-музиканта в процесі дослідження досягти необхідного сплаву між об'єктивними за характером науковими знаннями і власними інтуїтивно-суб'єктивними уявленнями, уміннями утримувати у полі зору основний для мистецтва і педагогіки «предмет» – особистість (вихованця або вчителя) [3].

Теоретичні розміркування дають підстави стверджувати, що для майбутнього вчителя-дослідника-музиканта методологічні знання виступають орієнтиром дослідницького пошуку в галузі музично-педагогічної освіти, джерелом його наукового забезпечення і змістом методологічної рефлексії. Методологічний аналіз вчителя-музиканта набуває поліфункціонального характеру і представляє діяльність, яка ґрунтується на методологічних знаннях певної науки і суміжних наукових галузей (філософських, художніх, науково-гуманітарних) і здійснюється на основі творчого підходу (дослідницьких принципів, методів) у розв'язанні професійно-значущих музично-педагогічних проблем. У цьому контексті характерною особливістю методологічного аналізу наукової проблеми стає його *цілісність* як єдність наукового, художнього і педагогічного начала, пошук зв'язків і відношень між різними педагогічними категоріями і поняттями, компонентами мистецького процесу, що забезпечить багатоаспектність, багатомірність вивчення означеної музично-педагогічної проблеми.

Методологічний аналіз вчителя-дослідника-музиканта не є якимось одним методом, він включає в себе сукупність принципів, методів дослідницького пошуку, спрямованого на розв'язання музично-педагогічних проблем і цілісне багаторівневе, концептуальне обґрунтування отриманого результату. Методологія орієнтує вчителя-дослідника у підходах, принципах і засадах художньо-наукового пізнання, дає уявлення про об'єкт і предмет музично-педагогічного дослідження як динамічні системи, соціокультурну детермінацію явищ і процесів у логіці їх вивчення, співвідношення об'єктивних і суб'єктивних ознак, кількісних і якісних даних.

Рівні методологічного аналізу набувають такої конкретизації: філософський рівень дозволяє розглядати явища, виходячи за межі педагогіки і мистецтва, пов'язуючи музично-педагогічні явища у широкому соціокультурному аспекті. Загальнонауковий рівень аналізу орієнтований головним чином на музичну (мистецьку) педагогіку. Конкретно-науковий рівень методологічного аналізу концентрує в себе два попередніх рівня і

стверджувати, що сучасний студент має вибудовувати науково-дослідницьку діяльність на основі продуманої методологічної системи, методологічних орієнтирів, науковий пошук якого спрямований на нові шляхи і способи пізнання, що забезпечують безперервність і наступність його науково-пізнавальної діяльності.

В умовах багаторівневої професійної освіти «бакалавр – магістр», що відповідає європейським стандартам і ґрунтується на глибокій фундаментальній, загальнонауковій, методологічній і теоретичній підготовці студентів – майбутніх освітян, домінуючу роль відіграє сучасний науковий стиль мислення з такими його характерними ознаками як системність, гнучкість, варіативність, концептуальність, перспективність, динамізм. Цілком слушною є точка зору В.М. Розина, який наголошує: «сучасне педагогічне дослідження – це «мультидослідження» (соціологічне, психологічне, філософське і т. ін.), воно не може здійснюватися без глибокої методологічної роботи педагога» [4, с. 22].

Аналіз актуальних досліджень. Вивченню окремих аспектів професійної культури педагога були присвячені роботи таких вчених, як А.М. Алексюк, І.М. Богданова, С.Я. Батишев, В.М. Гриньова, М.Б. Євтух, І.А. Зязюн, І.Ф. Ісаєв, В.Г. Кремень, З.Н. Курлянд, В.І. Лозова, Н.Г. Ничкало, О.М. Пєхота, І.П. Підласий, І.Ф. Прокопенко, З.І. Равкін, Ю.В. Сенько, В.В. Серіков, С.О. Сисоєва, А.І. Щербаков та інші. Проблеми загальнонаукової та методологічної підготовки студентів розглядались в роботах В.П. Андрущенка, Ю.К. Бабанського, Г.О. Балла, О.В. Бережнової, В.К. Буряка, М.Г. Герасимова, П.П. Горкуненко, С.У. Гончаренка, В.І. Журавльова, В.І. Загвязинського, І.А. Зимньої, М.О. Князян, В.В. Краєвського, В.А. Кушніра, О.М. Микитюка, О.М. Новикова, В.М. Полонського, В.А. Семиченко, М.М. Скаткіна, О.С. Цокур та ін. У музичній педагогіці проблема науково-дослідницької культури вчителя-музиканта (окремі її аспекти) була започаткована в роботах Е.Г. Абдулліна, Л.Г. Арчажнікової, В.А. Лісового, Г.Ю. Ніколаї, О.М. Олексюк, В.Ф. Орлова, Г.М. Падалки, О.П. Рудницької, М.І. Фалько, О.П. Щолокової та ін. Проте питання щодо методологічної культури майбутнього вчителя музики як складової його науково-дослідницької культури сьогодні залишається недостатньо вивченим.

Мета статті – дослідити формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики у процесі професійної підготовки. **Завдання** – розкрити сутність методологічної культури як важливої складової науково-дослідницької культури майбутніх вчителів-дослідників-музикантів.

Виклад основного матеріалу статті. Як відомо, поняття «методологія педагогіки» виступає частковим варіантом загальної методології і розглядається як: система знань про засади і структуру педагогічної теорії, принципи, підходи і способи добування знань, що відображають педагогічну дійсність (М. О. Данилов); система діяльності щодо отримання таких знань і обґрунтування програм, логіки і методів, оцінки якості дослідницької роботи (В. В. Краєвський); учення про вихідні (базові) положення, структуру, функції і методи педагогічного дослідження (В. С. Ільїн, В. І. Загвязинський), про пізнання і створення педагогічної дійсності (Н. Д. Никандров).

Як зазначають науковці, методологія конкретної науки (зокрема, педагогіки) містить в собі і те спільне, що властиве розвитку будь-яких соціальних систем, і специфічне, властиве тільки явищам даної галузі науки.

общении со сверстниками: отсутствует мотивация к познавательной деятельности; темп выполнения заданий очень низкий; нуждаются в постоянной помощи взрослого; низкий уровень развития свойств внимания (устойчивость, концентрация, переключение); низкий уровень развития речи, мышления (классификация, аналогии); трудности в понимании инструкции; инфантилизм; нарушения координации движений; низкая самооценка; повышенная тревожность; высокий уровень мышечного напряжения, низкий уровень развития мелкой и крупной моторики;

Основной задачей психолого-медико-педагогического сопровождения детей с ОВЗ является обеспечение доступного, качественного и эффективного развития с учетом возможностей детей, а так же развития адаптивных социальных качеств, необходимых для поступления в школу.

Для педагогического коллектива – дефектолога, логопеда, невропатолога, педагога – психолога, музыкального руководителя важно выстроить систему сопровождения этих групп детей в единстве диагностики и коррекции, в соответствии с комплексным системным подходом, который включает в себя согласованную работу всех специалистов ДОУ.

Он включает в себя:

- Создание предметно-развивающей среды;
- Материально-техническое оснащение;
- Разработку индивидуальных программ воспитания обучения и развития.

Лечебно-восстановительную работу по направлениям:

а) посильная медицинская коррекция зрительного дефекта;

б) профилактика: плановые осмотры детей; проведение профилактических мероприятий.

Обязательное обучение родителей педагогическим приёмам общения со своим ребёнком и приёмам развивающих занятий в домашних условиях.

В процессе сопровождения специалист должен помочь в решении следующих основных задач [Малофеев Н.И., 2010]:

1) определить «место», на котором в момент обращения находится ребенок, выявить, в чем заключается его проблема, суть и причины его жизненного неблагополучия. В традиционной терминологии это обозначается как диагностика;

2) установить «место», куда ребенок хочет прийти, совместно с ним создать образ того состояния, которого он хочет достичь (представление о благополучии, степень реальности его достижения), то есть определить направление и наметить пути реабилитации;

3) помочь ребенку добраться до своей цели, осуществить свои желания.

Компенсировать функциональные ограничения, влияющие на качество обучения детей с особыми потребностями, и оказать необходимую поддержку возможно путем внедрения системы сопровождения их обучения. Сопровождение обучения должно осуществляться по следующим направлениям: техническое, педагогическое, психологическое, медико-реабилитационное, спортивное, социальное, профессиональная адаптация и реабилитация. Оно должно начаться с момента вступления человека с особыми потребностями в учебное заведение.

Процесс вхождения ребенка в социальную среду под руководством взрослого называют воспитанием - это комплекс воздействий, что

обеспечивает социализацию индивида. Главной задачей взрослого является передача ребенку нравственных качеств и норм поведения, соответствующих требованиям общества. Отсутствие способности усваивать знания приводит к нарушению процесса социализации.

А. Беспалько отмечает, что социализация - это процесс последовательного вхождения индивида в социальную среду, сопровождающийся усвоением и воспроизведением культуры общества, в результате взаимодействия человека со стихийными и целенаправленно создаваемыми условиями жизни на всех ее возрастных этапах. Социализация невозможна без активного участия самого человека в процессе усвоения широкого круга ценностей, понятий и навыков, на основе которых складывается ее повседневную жизнь. Но инвалидность ограничивает ребенка физическими, психическими, сенсорными, социальными, культурными, законодательными и иными барьерами, которые не позволяют интегрировать в общество и принимать участие в жизни семьи и государства в равноправных условиях с другими членами общества [Беспалько А., 2003, С.23].

Одной из главных задач, стоящих перед педагогами и администрацией учебного заведения является создание общей позитивной атмосферы. Ведь негативное влияние на общее развитие особого ребенка могут оказать значительные перерывы в воспитании и обучении. Только комплексный подход обеспечит эффективность процесса социализации ребенка-инвалида.

Известно, что привлечение особого ребенка ко всем видам деятельности является одним из эффективных коррекционных методов. С помощью различных занятий в сфере спорта, туризма, а также культурно-массовых мероприятий можно достичь высоких результатов [Крыжановская Л.М., 2013].

Для успешной реализации инклюзивных программ чрезвычайно важно эффективное сотрудничество педагогов и семей детей с особыми образовательными потребностями. Готовность школы сотрудничать придает родителям моральную стойкость для воспитания ребенка с определенными психофизическими недостатками. Если ребенок подготовлен в семье и школе, правильно воспринимает свою болезнь, он сам, прошел все этапы социализации, то он будет чувствовать себя полезным и ценным членом общества.

К сожалению, существует непреодолимый страх здоровых людей перед чем-то другим. Это действительно преграда, которую нужно преодолеть. Необходимо не только подготовить ребенка-инвалида к жизни в обществе здоровых людей, но и подготовить общество к тому, что инвалид - такой же полноценный член общества, как и здоровые люди [Корягина Л.В., 2012, с.26].

Следовательно, процесс интеграции в жизнь особого ребенка должен осуществляться с ранних лет жизни. С одной стороны совместное пребывание в образовательном учреждении вместе со здоровыми детьми имеет большое значение для социализации ребенка с определенными недостатками. С другой - у сверстников с раннего возраста будет сформирована установка на толерантное отношение и понимание инвалидности как определенного образа жизни.

Выводы. В последние годы во всем мире особое внимание уделяется обеспечению прав детей на получение образования. Все страны вносят изменения в свои образовательные системы, пытаясь создать условия, которые дадут юным гражданам возможность развиваться, расти здоровыми,

4. Сінько Ю. І. Особливості підготовки викладачів і студентів до використання інформаційних технологій навчання математики у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Юрій Іванович Сінько. – Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/364

5. Черниш Т. В. Психологічні чинники успішності впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність вчителя [Електронний ресурс] / Т. В. Черниш. – Режим доступу: http://timso.koippo.kr.ua/blogs/media/blogs/Internetkonferencia/Materiali_konferencii_2011.pdf

Педагогіка

УДК [371.124:7.071.2:001] (477)

доцент, кандидат педагогічних наук Тушева Вікторія Володимирівна
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди (м. Харків)

МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы относительно методологической культуры будущего учителя музыки как дидактичной категории, которая отображает культуру мышления и выявляется в способности к проблемному видению музыкально-педагогической действительности, умениях концептуализировать знания, следовать выбранным методологическим ориентирам в музыкально-педагогическом исследовании.

Ключевые слова: методологическая культура учителя музыки, методологическая подготовка, методологические ориентиры исследования, методология педагогики, методология музыкального образования.

Annotation. In the article the questions of relatively methodological culture of future music master are considered as a didactics category that represents a thinking culture and comes to light in a capacity for problem vision to musical and pedagogical reality, abilities to line up conception, knowledge, to follow the chosen methodological reference-points in musical pedagogical research.

Keywords: methodological culture of music master, methodological preparation, methodological reference-points of research, methodology of pedagogics, methodology of musical education.

Вступ. Необхідність підвищення рівня загальнонаукової, методологічної підготовки студентів вищої педагогічної школи, зокрема майбутніх вчителів музики, є характерною ознакою сьогодення в галузі професійної педагогічної освіти, оскільки глибоке розуміння сутності педагогічних явищ, інноваційне розв'язання неординарних музично-педагогічних проблем неможливі без оволодіння всього спектру методів наукового пізнання, розуміння логіки дослідницького пошуку, досвіду аналізувати і прогнозувати його подальший розвиток.

Ураховуючи фундаментальні пріоритети професійної підготовки майбутніх вчителів-дослідників, зокрема музики, у вищій школі, можна

4. Створення лабораторії інформаційно-комунікаційних технологій у кожному вищому навчальному закладі.

5. Належна фінансова та технічна підтримка тривалого використання інформаційно-комунікаційна технологій.

6. Достатній рівень готовності викладачів та студентів до використання ІКТ в навчальному процесі.

7. Достатній рівень інформаційної культури викладачів та студентів.

8. Наявність значного педагогічного досвіду та певного досвіду викладачів у галузі використання освітніх інформаційних технологій.

9. Зацікавленість викладача у використанні інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, уміння долати відповідні психологічні бар'єри.

10. Оцінювання ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

11. Доступ викладачів та студентів до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема до сучасного комп'ютерного обладнання, сучасних технічних засобів навчання, програмного забезпечення і телекомунікаційних мереж.

12. Постійне удосконалення викладачами та студентами практичних навичок роботи в новому інформаційному середовищі.

13. Створення творчих груп викладачів за навчальними дисциплінами для розробки, апробації та впровадження новітніх засобів навчання на базі інформаційно-комунікаційних технологій.

14. Розміщення розроблених викладачами навчальних матеріалів на веб-сайтах відповідних вищих навчальних закладів.

15. Участь викладачів та студентів у роботі семінарів та конференцій щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі, участь у спільних науково-освітніх проектах, Інтернет-комунікація із зарубіжними колегами з проблем оптимізації навчального процесу засобами ІКТ.

Висновки. Інформатизація та комп'ютеризація вимагають від людини нових знань, умінь та навичок, які будуть адаптовані до умов інформаційного суспільства. Реорганізація навчального процесу у вищому педагогічному навчальному закладі в напрямку створення інформаційного освітнього середовища та відповідних умов уможливлює комплексне застосування ІКТ, що забезпечує справжню інтерактивність навчання.

Перспективним вважаємо подальше вивчення особливостей застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час підготовки майбутніх педагогів різних предметних галузей.

Література:

1. Іщенко О. А. Передумови й проблеми застосування нових інформаційних технологій при викладанні суспільно-гуманітарних дисциплін / О. А. Іщенко // Коледжанин – 2002. – № 3. – С. 33 – 34.

2. Когут У. П. Передумови ефективної інтеграції ІКТ в навчальний процес бакалаврів інформатики педагогічного університету [Електронний ресурс] / Уляна Петрівна Когут. – Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/785/1/454.pdf

3. Образцов П. И. Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения / П. И. Образцов. – Орел: ОрелГТУ, 2000. – 145 с.

творческими, защищенными от любых форм насилия, с чувством собственного достоинства.

Проблема обучения, воспитания, развития, а также социальной, педагогической, психологической реабилитации детей-инвалидов дошкольного возраста является сложной и разноплановой. Серьезность проблемы обусловлена не только тем, что за последнее время увеличилось число людей, особенно детей, имеющих значительные физические или психические недостатки, но и чрезвычайно низким уровнем материального обеспечения, их социальной и моральной незащищенностью. До недавнего времени эта проблема в определенной степени касалось только самого человека, который имеет инвалидность, и его семьи.

Обобщая все вышесказанное, следует сделать выводы в пользу инклюзивного образования. Основываясь на опыт практической деятельности - инклюзивная модель должна внедряться в систему образования, прежде всего, ради той категории детей, которая все еще остается оторванной от своих сверстников, а изменения, которые предусматривает включение обучения детей с особыми потребностями в полноценную образовательную среду, наполняет смыслом жизни всех детей с особыми потребностями и даже может создать предпосылки для полноценной социальной мобильности молодых людей с ограниченными возможностями.

Литература:

1. Беспалько В.П. Природосообразная педагогика / Народное образование. - М., 2008.

2. Корягина Л.В. Обучение детей с ограниченными возможностями в здоровья в общеобразовательной школе // Справочник руководителя образовательного учреждения. – 2012. - №12. - с. 26-29.

3. Крыжановская Л.М. Психологическая коррекция в условиях инклюзивного образования. – М., Владос, 2013.

4. Малофеев Н.Н. Специальное образование в меняющемся мире / Просвещение. – М., 2013.

5. Чигрина А.Я. Инклюзивное образование детей – инвалидов с тяжелыми физическими нарушениями, как фактор их социальной интеграции. – Н.Н., 2011.

6. Ярская-Смирнова Е.Р., Романов П.В. Социальная антропология. - М., 2005.

Педагогіка

УДК: 378.015.3: 796.071.43

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теоретичних методичних основ фізичного виховання і реабілітації ВНЗ Борщов Сергій Миколайович
Донбаський державний педагогічний університет (м. Слов'янськ);
студент 5 курсу магістратури, факультету фізичного виховання ВНЗ Гейтенко Владислав Володимирович
Донбаський державний педагогічний університет (м. Слов'янськ)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ І ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕФОРМАЛЬНИХ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР У ВИХОВНІЙ РОБОТІ ЗІ СТАРШИМИ ШКОЛЯРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Аннотация. В статье представлены теоретико-методические и характеристики основы молодежных субкультур в воспитательной работе со старшими школьниками по физической культуре. Важное значение в воспитательной работе по физической культуре со старшими школьниками является поиск оптимальных путей сотрудничества с молодежными группами и объединениями (субкультурами) в современных условиях. Неотъемлемой частью в воспитательной работе является предоставление педагогической помощи, способствующая всестороннему формированию личности школьников.

Ключевые слова: молодежная субкультура, общение, формирования всесторонне-развитого человека, процесс воспитания старшеклассников.

Annotation. Are presented in article teoretiko-methodical and characteristics of a basis of youth subcultures in educational work with the senior school students on physical culture. The importance in educational work on physical culture with the senior school students is search of optimum ways of cooperation with youth groups and associations (subcultures) in modern conditions. An integral part in educational work is the providing the pedagogical help promoting comprehensive formation of the identity of school students.

Keywords: youth subculture, communication, formations comprehensively - the developed person, process of education of seniors.

Вступ. Важливе значення у виховній роботі з фізичної культури зі старшокласниками є пошуки оптимальних шляхів співпраці з неформальними молодіжними групами і об'єднаннями. Ці групи досить різноманітні за родом своєї діяльності. Особливістю цих груп є те, що практично всі вони пропонують привабливі для індивіда перспективи. Основною метою виховної роботи вчителя фізичної культури зі старшокласниками є залучання до занять фізичною культурою і спортом, та активність, спрямована на фізичне вдосконалення, і практичну діяльність дітей, що виявляється у виконанні фізичних вправ» [2,5].

А в сучасних умовах метою фізичного виховання є задоволення потреб окремих людей і суспільства в цілому у формуванні всебічно «фізично і духовно» розвиненої людини, які сприяють підвищеню їх життєдіяльності.

Саме тому актуальність проблеми формування громадської активності зі старшокласниками в роботі вчителя фізичної культури (в якості класного

у відсутності, в більшості викладачів, позитивного досвіду використання комп'ютерно-орієнтованих технологій під час проведення занять. Новизна явища, до якого належить інформатизація навчального процесу, додаткові навантаження на викладача, що пов'язані з опануванням нових, незвичних знань, умінь і методичних навиків, у деяких випадках відсутність належної якості сучасної комп'ютерної техніки, збільшення часу, необхідного для підготовки до занять, – все це мимоволі формує в окремих викладачів певну упередженість, своєрідний психологічний бар'єр, що стримує позитивну мотивацію до опанування і використання інформаційних технологій навчання [3, с. 67].

• Визначальною умовою ефективності професійної діяльності викладача в таких умовах стає інформаційна культура. Це означає, що викладач, який використовує в навчальному процесі інформаційні технології, повинен: знати можливості комп'ютерних засобів навчання у своїй предметній галузі та володіти навичками роботи з ними, уміти планувати навчальну роботу студентів у комп'ютерному класі, контролювати її хід, уміти відбирати і відповідним чином компонувати навчальний матеріал, відповідно до мети навчання створювати проблемні ситуації на заняттях, уміти раціонально поєднувати комп'ютерні засоби навчання з іншими видами навчальної діяльності.

Якщо формування інформаційної культури викладачів розглядати як важливий складовий елемент педагогічної майстерності, тоді комп'ютерна підготовки викладачів є украй необхідною. Вона обов'язково буде позитивно результативною, оскільки комп'ютерна підготовка викладачів набуває форм чітко виявленої професійної цільової настанови, мотиви робляться суспільно значущими, більш стійкими [3, с. 68].

• Необхідною умовою застосування інформаційних технологій навчання є зацікавленість викладача в її використанні. Це означає, що викладач повинен усвідомлювати, що ця технологія дозволяє підвищувати ефективність проведення навчального процесу в цілому, використовувати сучасні інформаційні технології для реалізації нових методів представлення та подання знань, нових способів доступу до нормативних і дидактичних матеріалів, моніторингу якості навчального процесу, що забезпечує посилену індивідуалізацію, персоніфікацію процесу навчання. При цьому інформаційні технології навчання є, з одного боку, засобом інтеграції навчальної, методичної й комунікативної діяльності суб'єктів педагогічного процесу, з іншого – дидактичною умовою, що забезпечує ефективність процесу підготовки студентів [4, с. 179].

Враховуючи вищенаведене та спираючись на аналіз останніх досліджень, вважаємо за необхідне визначити основні передумови впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки майбутніх педагогів.

1. Проведення комплексних психолого-педагогічних досліджень впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на процес навчання майбутніх педагогів.

2. Спільне бачення процесу інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у всіх учасників навчального процесу і за умови сприяння й підтримки з боку керівництва системою освіти.

3. Наявність необхідної матеріальної бази (комп'ютери, обладнання, програми) та ресурсів для забезпечення навчальних курсів.

• спільного бачення процесу інтеграції інформаційних технологій у всіх учасників навчального процесу і за умови сприяння й підтримки з боку керівництва системою освіти;

• наявності певного досвіду викладачів у галузі використання освітніх інформаційних технологій;

• знання освітніх стандартів і наявності ресурсів для навчальних курсів;

• володіння особистісно-орієнтованою методикою навчання;

• оцінювання ефективності застосування інформаційних технологій у навчальному процесі;

• наявності технічної допомоги під час використання й обслуговування технологічних ресурсів;

• належної фінансової підтримки тривалого використання інформаційних технологій;

• наявності відповідної політики і стандартів, що підтримують новітні навчальні середовища;

• доступу до сучасних інформаційних технологій, зокрема до програмного забезпечення і телекомунікаційних мереж [2].

На думку Т. Черниш, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, як і будь-які інші інновації, проходять, так званий, 5-етапний процес прийняття:

• Пізнання (вчитель постає перед фактом існування даної інновації і отримує певне уявлення про її функції).

• Переконування (вчитель формує у собі сприятливе або несприятливе ставлення до інновації).

• Рішення (вчитель розпочинає діяльність, що веде до прийняття або ігнорування інновації).

• Впровадження (вчитель розпочинає застосування інновації).

• Підтвердження (вчитель шукає підкріплення для зробленого вибору або переглядає попереднє рішення про прийняття або ігнорування інновації в разі отримання суперечливої інформації щодо неї).

Досвід показує, що успішно долається цей поетапний шлях у тому разі, якщо впровадження інновацій відбувається у відповідному навчальному середовищі. Тобто в штучно створеній системі навчання, яка породжує постійний (безперервний) потік навчальних впливів на противагу так званим «дотиковим» навчальним впливам, які не є постійними і здійснюються, з різними, інколи досить великими, часовими розривами. Вважається, що дотикові навчальні впливи не сприяють глибокому «зануренню» учня (студента) в навчальний процес з певного навчального предмета або освітньої галузі на відміну від використання середовища, в якому підтримується постійний емоційний та інтелектуальний зв'язок між викладачем і учнем (студентом). Прихильники такого підходу посилаються на широко відоме висловлювання К. Роджерса про те, що: «Не можна нікого нічого навчити, а можна лише створити середовище» [5].

Дослідник Ю. Сінько наводить наступні причини проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій:

• Психологічний бар'єр. З точки зору психології, в умовах застосування інформаційних технологій навчання в окремих викладачів, особливо середнього та більш старшого віку, виникають труднощі в опануванні комп'ютерною грамотністю, що криються в боязні контакту з новою технікою,

керівника, у процесі позокласної і позашкільної роботи) повинні переважати напрями діяльності, які пов'язані з переорієнтацією асоціальних груп) чи деяких їх членів у просоціальні.

Згідно з Конституцією України, яка прийнята на 5 сесії ВР України 28 червня 1996 р. та закону України «Про фізичну культуру і спорт», введеного в дію Постановою ВР України від 24 грудня 1993 р. № 3809 – XII.

Стаття № 1 розглядає: « Фізична культура і спорт є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво-важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків, стосунків між народами і зміцненням миру».

Стаття № 4. Право громадян на заняття фізичної культури і спортом. Громадяни мають право займатися фізичної культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статті, освіти і віросповідання, роду чи характеру занять, місця проживання та інших обставин.

Стаття № 23. Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості. Якщо при цьому не порушуються права і свобода інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Стаття № 49. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту. Забеспечує санітарно-гігєнічне благополуччя [2].

Молодіжні неформальні субкультури в теоретичній частині практично нічим не відрізняються від опису субкультур загалом. Єдине, що учасниками молодіжних субкультур є в основному молодь. Школярів у субкультурах приваблює можливість спілкування із собі подібними, а також зовнішня атрибутика, яка дає можливість демонструвати свою позицію в соціумі. Питаннями неформальних молодіжних субкультур займалися такі фахівці: Н.Менчінський, Є. Кобанова – Меллер, В.Павлов, С.Рубінштейн, Ю.Самарін, В.Сеченов, П.Гальперін, А.Леонтьєв, В.Кименська, О.Лісовець, Л.Мосиєнко, С.Омельченко, Н.Краснова, Н.Шабаєва, Я.Юркін [1,3,4,6,7,8,9].

Формування мети статті та завдань. Метою статті є визначення і характеристика неформальних молодіжних субкультур у виховній роботі зі старшокласниками.

Завданнями статті є:

- змістовне обгрунтування теоретико-методичних джерел з досліджуваного питання;
- визначення неформальних молодіжних субкультур, які пропагандують активні заняття фізичною культурою і спортом;
- розробити види і характерні особливості неформальних молодіжних субкультур з елементами акробатики, художньої гімнастики, спортивної аеробіки.

Виклад основного матеріалу статті. У виховній роботі співпраця з неформальними молодіжними групами та об'єднаннями надзвичайно важлива, але й дуже складна. Можливості соціально-педагогічного впливу на більшість неформальних груп мінімальні, а наслідки його важко передбачити.

Роботу з групами різної спрямованості, на думку М. Шакурової, можна реалізовувати в таких напрямах:

1) використання потенціалу існуючих просоціальних груп із метою розв'язання завдань педагогізації соціального середовища, створення опосередкованих умов розвитку, реабілітації чи корекції конкретної особистості; надання просоціальним групам необхідної підтримки;

2) ініціювання створення груп соціальної спрямованості; включення їх у систему соціально-педагогічної діяльності закладу, мікросоціуму;

3) спільна робота з організаторами дитячого руху для переорієнтації асоціальних груп у просоціальні;

4) спільна діяльність із психологом, батьками, педагогами для виведення неповнолітніх із груп асоціальної спрямованості, переорієнтація їхніх установок і поведінки.

У виховній роботі вчителя фізичної культури (в якості вчителя, класного керівника, і відповідного за спортивно-масову роботу) переважають напрями діяльності, пов'язані з переорієнтацією асоціальних груп чи деяких їх членів у просоціальні. Механізмами переорієнтації є дезорганізація – процес, спрямований на руйнування структури групи (зв'язків між членами, дисципліни, узгодженості), і реорганізація, що полягає не тільки в перебудові структури, а й зміні спрямованості. Зміст роботи педагога полягає у виявленні авторитетних осіб у групі, вивченні їхніх інтересів, соціальних ролей, постійному контролі за їхньою поведінкою і залученні до громадських корисних видів діяльності, проведенні роботи з лідерами груп, спонуканні їх змінити погляди, позиції, поведінку і виховній роботі з членами групи з метою відриву їх від лідера, нейтралізації його впливу та зниження авторитету.

Існує цілий ряд неформальних молодіжних субкультур, які виникли в середині і кінці XX ст. (стиляги, хулігани, бітломани, хіпі, скінхеди, байкери, індіаністи, брейкери, графітчики, хакери, геймери, ролери, панки, готи, гопники, толкієністи, сатаністи, трейсери, емо, райвери, мажори, кислотники, металісти) [1,3,4,5].

Реорганізувати всі асоціальні групи у просоціальні нереально, тому доводиться їх руйнувати за допомогою таких прийомів:

- організування соціально корисної діяльності групи, спрямованої на висунення певних членів групи як нових лідерів;
- організування ситуацій, які сприятимуть закріпленню за новим лідером провідних офіційних ролей;
- залучення групи до цікавих, захопливих справ (заняття спортом, участь у змаганнях, виїзд до табору та ін.);
- штучне створення суперечностей між лідером і членами групи;
- залучення лідерів неформальних груп до участі в організуванні суспільно корисної діяльності.

Для взаємодії з неформальними молодіжними об'єднаннями, як зазначає М. Сінягіна, обирають такі її стратегії, методи та прийоми [6].

1. Стратегія заборони і репресій. У ній найповніше виявляється конфлікт поколінь, що часто призводить до ще більшого згуртування та активізації неформальної групи чи об'єднання. Однак щодо антисоціальних груп її необхідно застосовувати через використання таких "репресивних" методів:

- руйнування (дезорганізація внутрішньої структури групи і механізмів управління груповою діяльністю);
- відокремлення (фізичне роз'єднання групи, що не дає змоги їй збиратися і скоювати злочини), яке полягає в: переведенні до іншого

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні основних передумов впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу статті. Використання ІКТ у професійній діяльності викладача дозволяє оптимізувати зміст навчання, модернізувати методи та форми організації навчального процесу, забезпечити високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищити ефективність та якість надання освітніх послуг. Тому, під час підготовки майбутніх педагогів, необхідно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у всіх формах організації навчальної роботи.

Так О. Іщенко зазначає, що використання ІКТ надає широкі можливості для суттєвого підвищення якості навчального процесу, підвищує як рівень засвоєння знань, так і інтерес до навчання в цілому. Навчальні заняття із застосуванням ІКТ набувають іншого характеру та стилю, потребують нових методичних підходів. Передумови, які сприяють ефективному використанню ІКТ, наступні:

• Необхідна матеріальна база, тобто наявність комп'ютерів, обладнання, програм;

• Інформаційна культура викладача. Тут важливого значення набуває відповідна підготовка педагога до використання ІКТ. Вона передбачає оволодіння певними уміннями та навичками, які свідчать про досконале володіння комп'ютером на рівні середньо досвідченого користувача. А саме – підготувати персональний комп'ютер до роботи, прочитати перелік програм, запустити необхідну програму на виконання, вміти зберегти інформацію, скористатись принтером. Тобто – це вміння не лише застосування комп'ютера як друкарської машинки. На превеликий жаль, більшість викладачів не готова до застосування ІКТ саме з цієї причини.

• Інформаційна культура студента. Від того, наскільки досконало студент володіє комп'ютером на рівні користувача залежить, чи досягне праця викладача успіху. Якщо ж значна частина студентів має обмаль знань щодо володіння комп'ютером, то перед викладачем неминуче постає питання про доцільність застосування фронтальних комп'ютерних технологій.

• Наявність значного педагогічного досвіду. З ІКТ може працювати лише той викладач, який користується всім арсеналом традиційних методик. Навчальне заняття у комп'ютерному класі вимагає від викладача додаткових психологічних та методичних зусиль.

• Знання методик ефективного застосування комп'ютерних програм. Можна помітити в цілому таку тенденцію – молоді, недосвідчені викладачі, що добре знають комп'ютер, хочуть, але не завжди вміють ефективно використовувати ІКТ під час викладання предметів; досвідчені викладачі старшого покоління, що мають за плечима досвід та багатий арсенал засобів навчання і могли б ефективно використати ІКТ, навпаки, переважною більшістю, через незнання комп'ютера не застосовують його.

• Наявність відповідного педагогічного програмного забезпечення, що відповідало б навчальним програмам дисциплін [1, с. 33 – 34].

Сучасна дослідниця У. Когут вважає, що навчальне середовище, у якому можливе повноцінне використання інформаційних технологій, створюється внаслідок поєднання декількох передумов, а саме:

Педагогіка

УДК 378:004

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи Топольник Яна Володимирівна
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ)

ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Аннотация. В статье рассмотрены аспекты проблемы использования информационно-коммуникационных технологий в образовании. Проанализированы научные труды современных исследователей, в которых охарактеризованы особенности применения ИКТ в учебном процессе. Определены основные предпосылки использования информационно-коммуникационных технологий при подготовке будущего преподавателя.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, предпосылки, учебный процесс, будущий педагог, образование.

Annotation. In the article considers aspects of the problem of the use of information and communication technologies in education. Scientific works of modern researchers, who described the features of the application of ICT in the learning process, are analyzed. Preconditions of the use of information and communication technologies in the preparation of the future teacher are defined.

Keywords: information and communication technologies, preconditions, learning process, future teacher, education.

Вступ. Світовий досвід свідчить, що розв'язання проблем освіти починається з професійної підготовки педагогів. У зв'язку з цим актуальним нині є таке навчання, яке ґрунтується не тільки на фундаментальних знаннях в певній галузі, в педагогіці, психології, й на культурі особистості, яка включає інформаційну. Педагогічна діяльність науково-педагогічного працівника вищого навчального закладу на сучасному етапі не можлива без використання інформаційних технологій у методичній та навчальній роботі.

Проблеми інформатизації системи освіти, педагогічного потенціалу інформаційних технологій, формування інформаційної культури вчителів досліджувалися у працях Н. Апатової, В. Бикова, Л. Бабенко, Л. Білоусової, І. Булах, А. Верланя, Б. Гершунського, Ю. Дорошенка, А. Єршова, М. Жалдака, В. Мадзігона, В. Монахова, Н. Морзе, О. Пєхоти, С. Ракова, Ю. Рамського та інших науковців.

Психологічні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі досліджені у працях В. Безпалька, В. Бондаревської, П. Гальперіна, В. Зінченка, Т. Ільїної, О. Леонтьєва, В. Львовського, Ю. Машбиця, В. Паламарчук, В. Рубцова, Н. Тализіної та інших. Питання підготовки вчителя в умовах інформатизації освіти висвітлюються у працях С. Гунька, Ю. Жука, О. Майбороди, О. Разинкіної, І. Смирнової, С. Тадіян, О. Трофімова, О. Шиман тощо.

навчального закладу; направленні кількох членів групи до спеціалізованого табору праці і відпочинку, археологічної експедиції; переїзду певних членів групи до іншого населеного пункту; направленні активу групи до спецшколи; залученні учасників групи до спортивної секції чи іншого формального об'єднання. Необхідно зважати на такі обставини: відокремлення має бути достатньо тривалим, але не абсолютним, бо часто це ще більше згуртовує групу.

2. Стратегія переорієнтації (ресоціалізації) з антисоціальної та криміногенної спрямованості. Методи роботи з лідерами такої групи полягають в ізоляції, дискредитації (компрометації), нейтралізації, висуненні альтернативних лідерів, методі "вибуху".

3. Стратегія профілактики. Вона полягає у спрямуванні зусиль на викорінення причин та умов, що призводять до виникнення асоціальних груп. Важливим напрямом цієї стратегії є надання альтернативи, тобто створення соціально-педагогічних умов для задоволення потреб (реалізації мотивів), які підштовхують підлітка до неформальної групи, у соціально-сприйнятливій (соціально-позитивній формі): залучення підлітка до продуктивних, творчих видів діяльності, використання механізму "гедоністичного ризику", розширення сфери дозвільної діяльності, створення просоціальних груп і об'єднань підлітків та молоді (громадських організацій).

4. Стратегія моральної паніки. Це скоріше спосіб реагування суспільства, який теж може бути спланованим, продуманим і масштабним. Ініціатором стратегії стають ЗМІ. Ризик полягає у своєрідній рекламі певної асоціальної групи і, як наслідок, збільшенні її популярності, активності і чисельності.

5. Стратегія розуміння і діалогу. Вона передбачає розуміння і сприйняття молодіжної культури; перехід від розуміння як інтерпретації до розуміння як комунікації, діалогу. [1, 2, 5]

На сьогодні науковцями розроблено методику надання педагогічної допомоги представникам неформальних молодіжних груп та об'єднань [9]. Така допомога старшокласникам – представникам неофіційних юнацьких субкультур – перебуває на межі стихійної, відносно керованої і соціально контрольованої соціалізації і хоча б часткового прагнення до свідомої самозміни людини. Вона передбачає діалектичний компроміс за дотримання таких умов:

- безумовне сприйняття вихованця, незважаючи на погляди, які він поділяє, інформування його про можливі соціальні санкції;
- вибудовування діалогу між культурою і субкультурою, пред'явлення загальноприйнятих зразків;
- спрямування діалогу від суб'єктивних поглядів школяра до соціокультурних ідей.

Зовнішній вигляд педагога має відповідати основним тенденціям моди, щоб викликати прихильність учнів, проте елементи одягу не повинні втілювати належність до тієї чи тієї субкультури. Важливими складовими іміджу є здатність словом і діями викликати довіру до себе, володіння навичками так звваної стилізованої комунікації – використання адекватних для молодіжної субкультури способів передачі інформації, отримання відповідей, налагодження стосунків, обміну думками. Стиль поведінки педагога не може суперечити основній меті надання соціально-педагогічної допомоги, він має викликати відчуття безпеки, віру у свою порядність і компетентність.

Ефективність педагогічної допомоги сприяє володіння педагогом видом занять, значущим для представників юнацької субкультури (гра на гітарі, певний вид спорту, брейк-данс, графіті, рольові ігри та ін.) чи суміжними з субкультурними видами діяльності, наприклад: **акробатичний рок-н-рол, художня гімнастика, спортивна аеробіка,** тощо.

Необхідною умовою успішності педагогічної допомоги є конструктивний діалог між педагогом і представниками неофіційних юнацьких субкультур, що передбачає:

- наявність угоди як культурного механізму, що регулює стосунки між педагогом і старшокласником;
- побудову спілкування на безумовному сприйнятті вихованця, незважаючи на ідеї, які він підтримує і пропагує;
- консультування вихованця про можливості соціального середовища, установ у розв'язанні проблем соціалізації;
- емоційна підтримка принципу свободи вибору;
- оснащення вихованців засобами саморозуміння.

Ефективним засобом педагогічної допомоги представникам юнацьких субкультур є створення клубного співтовариства на основі цих практик, що сприятиме розкриттю, схваленню вихованцем себе, оволодінню різними варіантами самовираження в соціально прийнятних формах, освоєнню способів розв'язання комунікативних завдань (зокрема, конструктивного діалогу з дорослими, представниками інших субкультур).

Організувати експериментування і самовираження у сфері юнацького неформалізму можна за допомогою конструювання своєрідних "карнавальних" майданчиків, де у процесі забав, ігор, конкурсів учасники можуть змінювати свій зовнішній вигляд, приміряти атрибути представників різних неформальних груп. Атмосфера розкутості забезпечується захистом школярів від санкцій з боку суб'єктів соціального виховання і агентів субкультур. Для повноцінного експериментування, самовираження вихованців педагог повинен приймати стилістику субкультури як модель їх самореалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обгрунтуванням отриманих наукових результатів. Методика надання педагогічної допомоги старшокласникам – представникам юнацьких субкультур – передбачає поєднання групової та індивідуальної форм роботи. Так, організувати експериментування вихованців у способах самовираження можна лише в груповій роботі, обговорення смислу значень, текстів субкультур найефективніше здійснюється в колективі. Водночас ситуація кожного старшокласника особлива, вимагає конфіденційності обговорення, що можливе лише в межах індивідуальної роботи педагога з вихованцем.

Нами було проведено опитування старших школярів щодо неформальних молодіжних субкультур [3]. Учасниками опитування були старші школярі Краматорської ЗОШ № 8 (25 осіб) і Билбасівської ЗОШ Слов'янського району (25 осіб). Результати свідчать, що із загальних питань анкети відповіді правильні в учнів Краматорської ЗОШ № 8, а з визначення молодіжних субкультур, які пропагують фізичну культуру і спорт ураці результати в учнів Билбасівської ЗОШ. Так, учні Краматорської ЗОШ 8 з пункту 16 відповіли правильно 13 осіб (52%), з пункту 17 – 14 осіб (56%). Учні Билбасівської ЗОШ з пункту 16 відповіли правильно 20 осіб (80 %), з пункту 17 – 19 осіб (76%). Результати анкети свідчать, що послідовне, активне пропагування фізичної

6.4° для любого $a \in R$ существует такой элемент $(-a) \in R$, что $a + (-a) = 0$

6.5° $(a \cdot b) \cdot c = a \cdot (b \cdot c)$ для любых $a, b, c \in R$

6.6° $a \cdot b = b \cdot a$ для любых $a, b \in R$

6.7° в R существует такой элемент 1, что $a \cdot 1 = a$ для любого $a \in R$

6.8° для любого $a \in R$, $a \neq 0$ существует такой элемент $a^{-1} \in R$, что $a \cdot a^{-1} = 1$

6.9° $(a + b) \cdot c = a \cdot c + b \cdot c$ для любых $a, b, c \in R$

6.10° если $a \neq b$, то либо $a \phi b$, либо $b \phi a$

6.11° если $a \phi b$, $b \phi c$, то $a \phi c$

6.12° если $a \phi b$, то $a + c \phi b + c$

6.13° если $a \phi b$, $c \phi 0$, то $a \cdot c \phi b \cdot c$

6.14° если $a \phi 0$, $b \phi 0$, то существует $n \in N$ такое, что $na \phi b$

6.15° для любого сечения $A | A'$ в множестве действительных чисел существует действительное число β, которое производит это сечение.

Вывод: Предложено построение множества действительных чисел в курсе высшей математики для инженеров-педагогов, основанное на последовательном расширении множеств натуральных, целых и рациональных чисел.

Литература:

1. Выгодский М.Я. Справочник по элементарной математике. - Москва: Наука. - 1986. - 320 с.
2. Зорич В.А. Математический анализ. В 2 томах - Т.1. - Москва: Наука. - 1981. - 544 с.
3. Федяев О.И. Числовые системы - Москва: Наука. - 1991. - 74 с.
4. Письменный Д.Т. Конспект лекций по высшей математике: полный курс. – 9-ое изд. - Москва: Айрис-пресс. - 2009. - 608 с.

4.1^{o} каждое рациональное число попадает в одно и только одно из множеств A или A';

4.2^{o} каждое число *a* множества A меньше каждого числа *a´* множества A'.

Такое разбиение множества рациональных чисел называется сечением. Множество A называется нижним классом сечения, множество A' - верхним классом. Обозначается такое сечение через $A|A'$.

Можно показать, что возможны два принципиально различных случая:

5.1^{o} в верхнем классе есть наименьшее рациональное число *r*, а в нижнем классе нет наибольшего числа, либо наоборот – в нижнем классе есть наибольшее рациональное *r,* а в верхнем классе нет наименьшего числа;

5.2^{o} в верхнем классе нет наименьшего рационального числа, а в нижнем – нет наибольшего.

В случае 5.1^{o} говорят, что сечение производится рациональным числом *r.*

Определение. Будем говорить, что сечение $A|A'$, в котором у нижнего класса нет наибольшего рационального числа, а у верхнего класса наименьшего числа определяет некоторое иррациональное число α.

Определение. Рациональные и иррациональные числа образуют действительные числа, которые обозначим через *R*.

Определим на множестве *R* бинарные операции суммы, умножения и отношение сравнения. Пусть $\alpha,\beta \in R$, рассмотрим всевозможные рациональные числа $a, a', b, b' \in Q$ такие, что $a \pi \alpha \pi a'$, $b \pi \beta \pi b'$, тогда суммой чисел $\alpha+\beta$ назовем такое действительное число γ, для которого выполняется неравенство $a+b \pi \gamma \pi a'+b'$, произведением чисел $\alpha\cdot\beta$ назовем действиельное число γ, для которого выполняется неравенство $a \cdot b \pi \gamma \pi a' \cdot b'$. Если действительное число α определяется сечением $A|A'$, а вещественное число β определяется сечением $B|B'$, то $\alpha \phi \beta$, если множество *A* целиком содержит множество *B*.

Множество действительных чисел R обладает следующими свойствами.

6.1^{o} $(a+b)+c=a+(b+c)$ для любых $a,b,c \in R$

6.2^{o} $a+b=b+a$ для любых $a,b \in R$

6.3^{o} в R существует такой элемент 0, что $a+0=a$ для любого $a \in R$

культури і спорту залежить від дії вчителя фізичної культури, класних керівників, організаторів як з виховної, так і спортивно-масової роботи, які повинні активно допомагати учням самовизначитися, прищеплювати знання, уміння і навички до фізичної культури, переорієнтуватись в суміжні з субкультурами види діяльності, особливо занять спортом. (Таблиця 1)

Таблиця 1

Результати анкети старших школярів щодо неформальних молодіжних субкультур за даними Лісовець О. В. – 2011 р. і доповненими нами

№ п/п	Зміст питання	Кількість школярів, які вірно відповіли на питання	Крама-торськ ЗОШ № 8	Кількість школярів, які вірно відповіли на питання	Билба-сівська ЗОШ Слов'ян-ського району
		25 осіб		25 осіб	
1.	До просоціальних неформальних молодожних об'єднань належать	13	52%	13	52%
2.	Механізмами переорієнтації асоціальних груп у процосіальні є	15	60%	2	8%
3.	Громадська молодіжна організація відрізняється від неформального молодіжного об'єднання	13	52%	3	12%
4.	Провідною функцією у співпраці соціального пе-дагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями є	19	76%	2	8%
5.	Просоціальний характер має неформальне молодіжне об'єднання.	15	60%	3	12%
6.	Залучення ЗМІ для впливу на представників неформальних об'єднань передбачене стратегією	13	52%	4	16%
7.	Рух графіті зародився у:	12	48%	4	16%
8.	Носіня «єгипетського хреста» - анкха – є типовим для	15	60%	20	80%
9.	До якої субкультури можна віднести таке твердження: «зародилася у 70- роках, головні цінності: свобода, вільна любов, вільне життя»	15	60%	19	76%
10.	У якій країні вперше зя'вилися байкери?	20	80%	7	28%
11.	Яка субкультура шанує культуру північноамериканських	16	64%	8	32%

	індіанців?				
12.	До якої субкультури належить гасло: «Назад до Африки» ?	17	68%	12	48%
13.	Назвіть групи людей, які хочуть виглядати дуже яскраво?	15	60%	8	32%
14.	У яких роках виникла субкультура «стиляги»?	15	60%	2	8%
15.	У яких роках виникла субкультура «бітломанія»?	15	60%	6	24%
16.	Яка із субкультур пропагує «мистецтво руху» і може вважатися екстремальним видом спорту?	13	52%	20	80%
17.	Визначте одну із субкультур, більшість шанувальників якої займаються спортом?	14	56%	19	76%
18.	Яка із субкультур використовує для самовираження спеціальне спортивне знаряддя	19	76%	3	12%

Педагогічна допомога у груповій роботі реалізується через педагогічні завдання, спрямовані на:

- створення в групі позитивного емоційного клімату;
- отримання підлітком досвіду конструктивної взаємодії з оточенням;
- розширення знань про способи і варіанти вираження, представлення себе іншим;
- набуття досвіду самовираження в цій групі;
- освоєння способів обговорення, осмислення і розуміння значень символів і знаків, властивих різним субкультурам, усвідомлення своїх індивідуальних особливостей [5, 7, 8].

Нами було розроблено види і характеристики неформальних молодіжних субкультур, які застосовують в своїй діяльності елементи фізичної культури і спорту, а саме акробатичні елементи, рок-н-рол, елементи художньої гімнастики, спортивна аеробіка,роликові ковзани, роликові дошки, біг, біг з різноманітними елементами перешкод (Таблиця 2).

Среди всех пар выделяется особым свойством пара вида (a,a). Действительно для любой пары (m,n), согласно определенных операций сложения и умножения будем иметь:

$$(a,a)+(m,n)=(a+m,a+n),$$

$$(a,a)\cdot(m,n)=(a\cdot m+a\cdot n,a\cdot n+a\cdot m).$$

Обозначим класс пар эквивалентных паре (a,a) через **0** и назовем его «нулем». Рассмотрим класс {(1,2)} и сравним его с **0**={(1,1)}: $1+1\ \pi\ 1+2$. Получили, что {(1,2)} π {(1,1)}. Обозначим класс {(1,2)} через $\{-1\}$. Аналогично можно рассмотреть классы пар эквивалентных паре (1,3), (1,4) и т.д. Обозначим их соответственно $\{-2\}$, $\{-3\}$ и т.д.

Определение. Назовем классы $\{-2\}$, $\{-3\}$ и т.д. отрицательными целыми числами и обозначим через Z_-.

Объединим в множество Z множества Z_-, Z_+ и **0.** В итоге получим ряд $Z=\{...,-2,-1,0,1,2,...\}$, который назовем рядом целых чисел.

Определим ряд рациональных чисел, используя ряд целых чисел.

Определение. Рациональными числами назовем пары (a,b), где a – целое число, b – целое положительное число и для которых определены операции суммы, произведение и отношение порядка задаваемые следующим образом:

3.1° $(a,b)+(c,d)=(a\cdot d+b\cdot c,b\cdot d)$

3.2° $(a,b)\cdot(c,d)=(a\cdot c,b\cdot d)$

3.3° $(a,b)\ \pi\ (c,d)$, если $a\cdot d\ \pi\ b\cdot c$,

$(a,b)=(c,d)$, если $a\cdot d=b\cdot c$

$(a,b)\ \phi\ (c,d)$ если $a\cdot d\ \phi\ b\cdot c$.

Одной из задач, которая привела к понятию числа является задача измерения длин отрезков. Если рассмотреть квадрат, длина стороны которого равна еденице измерения, то его длину нельзя измерить (соотнести) никаким рациональным числом, а именно справедлива

Теорема ([4]). Не существует рационального числа, квадрат которого равен числу 2.

Для того, чтобы устранить такаго рода недостатки определяется понятие сечения в области рациональных чисел.

Определение. Рассмотрим разбиение множества рациональных чисел на два непустых множества A и A', для которых выполняются следущие условия:

Определение ([3]). Множество *N,* на котором задано бинарное отношение ' «непосредственного следования » называется системой натуральных чисел, а его элементы натуральными числами, если:

1.1^{o} в *N* существует элемент, непосредственно не следующий ни за каким другим элементом; этот элемент назовем «еденицей» и обозначим через 1;

1.2^{o} для любого элемента *n* множества *N* существует и притом единственный элемент непосредственно следующий за *n* такой, что *m*= *n'*;

1.3^{o} для любого элемента *m* множества *N*, отличного от еденицы существует и притом единственный элемент *n* множества *N,* за которым *m* непосредственно следует;

1.4^{o} если *A* –подмножество множества *N,* содержащее 1 и вместе со всяким своим элементом *a*-непосредственно следующий за ним *a'*, то *A* совпадает с *N.*

Эти четыре пункта в определении называют «аксиомами Пеано». На множестве натуральных чисел определены две бинарные операции – сложение и умножение и бинарное отношение сравнения.

Далее определим систему целых чисел. Для этого рассмотрим пары натуральных чисел.

Определение. Назовем пары натуральных чисел (a,b) и (c,d) эквивалентными, если $a+d=b+c$.

Все пары эквивалентные паре (a,b) объединим в одно множество (класс), которое обозначим через ***z***= $\{(a,b)\}$. Тогда все множество пар натуральных чисел можно будет представить как объединение всех указанных множеств ***z*** . Для двух множеств $z_1=\{(a_1,b_1)\}$ и $z_2=\{(a_2,b_2)\}$ определим бинарные операции суммы, произведения и бинарное отношение сравнения следующим образом:

2.1^{o} $z_1+z_2=\{(a_1+a_2,b_1+b_2)\}$

2.2^{o} $z_1\cdot z_2=\{(a_1\cdot a_2+b_1\cdot b_2,a_1\cdot b_2+a_2\cdot b_1)\}$

2.3^{o} $z_1 \pi z_2$ тогда и только тогда, когда выполняется неравенство

$$a_1+b_2 \pi a_2+b_1.$$

Определение. Будем называть классы пар эквивалентных паре вида (*a,b*), где $a \phi b$ - целыми положительными числами и обозначим через Z_+.

Таблиця 2

Види та характерні особливості молодіжних субкультур з елементами фізичної культури і спорту

Субкуль-тура	Класи-фікація	Виник-нення	Атрибутика	Цінності	Сучасний стан в Україні	Фактор небезпеки
Брейкери	Танцю-вальна	70-ті р.	Яскравий спортивний одяг, кросівки, налобні пов'язки	Використання великої кількісті елементів акробатики	Існують	
Ролери	Самовир аження гедоністи чно-розважал ьний	80-ті р.	Ролікови ковзани та роликові дошки (скейти)	Вони організовані, мають виражену еліту, проводять регулярні змагання, їх підтримують владні структури	Виділяють журнали «Екстремум» Ролери поступово переростає в рух з екстремальних видів спортивних розваг.	
Трейсери	Мистец-тво руху або паркуром	Кінець XX ст.	Спортивний одяг	Трейсери пересуваються містом обираючи найкоротший шлях, долають найрізноманітні ші перешкоди. Стіни, огорожі, використовуюч и біг, акробатику.	Є молодим видом спорту. Одним із перших стала «Deus PK Team» з Івано-Франківська	

В індивідуальній роботі педагогічна допомога передбачає сприяння вихованцю в самовизначенні, посередництво в конфліктах із дорослими й однолітками, сприяння у вияві ініціативи і самостійної діяльності, спрямованої на гармонізацію взаємин із дорослими й однолітками. Індивідуальну роботу з вихованцем здійснюють у такій послідовності: встановлення контакту між педагогом і вихованцем; пошук і з'ясування спільних інтересів, намірів кожного учасника діалогу, укладення угоди про взаємодію з метою подолання індивідуальної проблеми вихованця; розроблення відповідного плану дій; його реалізація, аналіз і корекція діяльності; рефлексія змін, що відбулися; визначення наслідків і перспектив розвитку індивідуальної ситуації дитини. Після реалізації угоди можливий перехід до нової домовленості і наступного етапу роботи за спільним бажанням вихованця і педагога [4, 6, 9].

Отже, у виховній роботі здійснюється педагогічна допомога, яка забезпечує розв'язання проблем соціалізації представників неофіційних юнацьких субкультур, якщо педагог володіє референтним для вихованців видом діяльності; його імідж адекватний юнацькій субкультурі; член субкультури бере участь у клубному співтоваристві, створеному на основі юнацьких субкультурних практик; взаємодія педагога і старшокласника є конструктивним діалогом.

Висновки.

1. Теоретико-методичний аналіз характеристики неформальних молодіжних субкультур доводить, що пропаганда, роз'яснення дуже суттєво впливає на процес виховання старшокласників.

2. Проведене опитування старших школярів щодо неформальних молодіжних субкультур Краматорської ЗОШ № 8 і Билбасівської ЗОШ Слов'янського району визначає їх позитивне ставлення до цього питання у суспільстві.

3. Визначено, що основні види і характеристики особливостей молодіжних субкультур з елементами фізичної культури і спорту активізує виховний процес.

4. Важливе місце у виховній роботі зі старшокласниками з питань неформальних молодіжних субкультур є надання педагогічної допомоги школярам та активного залучення їх до занять фізичною культурою і спортом.

Література:

1. Армер Л.А., Молодежные субкультуры Санкт-Петербурга. Справочник изд. 2-ое, спр., доп. / Ерофеева А.И., Коваленко С.Е., Суслин А.Н. Армер Л.А., Санкт-Петербург, 2009. – 85 с.

2. Круцевіч Т. Ю. Концепція удосконалення програм з фізичної культуриу загальноосвітній школі. Журнал. / Круцевіч Т. Ю. / Фізичне виховання в сучасній школі № 2, 2012 с. 9-11.

3. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України: навч. пос. / О. В. Лісовець – Київ. «Академія», 2011 с. 201-244.

4. Мосиенко Л. В. Молодежная субкультура и диалог / Л. В. Мосиенко // Высшее образование России. – 2011. – № 1 – С. 132-136

5. Шамич О. М. Науковий підхід до методики формування громадської активності підлітків у дитячих спортивних об'єднаннях / О. М. Шамич. Журнал. Фізичне виховання в сучасній школі № 5, 2012 р. с 36-40.

6. Косарецкая С. В. О неформальных объединениях молодежи / Н. Ю.Синягина. – М.: Владос, 2004. – 159 с.

7. Омельченко С. О., Соціально-педагогічна робота з дидактичними та молодіжними об'єднаннями й організаціями. / С. О. Омельченко, Н. П.Краснова, Н. С. Шабаєва, Я. І. Юркін / м. Слов'янськ навч. метод. посібник вид-во Б. І. Моторіна. 2015 – с. 172-234.

8. Позакласний час. Журнал № 19-20. – 2009. ТОВ "Редакц.газета". – "Позакласний час" - с. 123-132.

9. Сенченко Н. А. Соціально-педагогічна допомога старшокласникам представникам юнацьких субкультур: дис. Канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. А. Сенченко. – Кострома, 2005. – 214 с.

через Q. На множестве рациональных чисел определены четыре операции: сложение, вычитание, умножение и деление (на число отличное от нуля) которые задаются формулами:

1) $\frac{a}{b}+\frac{c}{d}=\frac{a\cdot d+b\cdot c}{b\cdot d}$; 2) $\frac{a}{b}-\frac{c}{d}=\frac{a\cdot d-b\cdot c}{b\cdot d}$; 3) $\frac{a}{b}\cdot\frac{c}{d}=\frac{a\cdot c}{b\cdot d}$; 4) $\frac{a}{b}:\frac{c}{d}=\frac{a\cdot d}{b\cdot c}$.

В итоге, к моменту окончания средней школы, как показывает практика, значительная часть выпускников имеет определенное представление о натуральных, целых и рациональных числах; они знают о том, что можно складывать и умножать натуральные числа, а целые еще и вычитать одно из другого, знают, как осуществлять сложение, вычитание, умножение и деление рациональных чисел. Что же такое действительные числа выпускник средней школы представляет, как правило, весьма приблизительно. На вопрос об определении действительных чисел, он отвечает, что это число, которое записывается с помощью бесконечной десятичной дроби. Для того, чтобы определить какое число «изображает» эта бесконечная десятичная дробь надо знать, что такое предел числовой последовательности рациональных чисел, которая сходится к вещественному числу. Понятие предела числовой последовательности, как показывает практика, выпускникам средних школ незнакомо. Отсюда и весьма расплывчатое представление о действительных числах и о том, как они связаны с рациональными числами.

Математическая подготовка будущих инженеров-педагогов основывается на компетентностном подходеобучения. Одной из задач такой подготовки является точное представление об изучаемых в курсе «Высшей математики» понятий. Базовым понятием в курсе математики является понятие числа, прежде всего действительного. В результате изучения курса будущий инженер-педагог должен иметь представление о числах, о том как и почему при решении различных задач можно применять приближенные вычисления. В [2] говорится: «…особое место в математике и приложениях занимают числовые функции. Они (точнее, так называемые дифференцируемые числовые функции) составляет главный объект исследования классического анализа. Но сколь-нибудь полное, с точки зрения современной математики, описание свойств этих функций, как вы уже могли почуствовать в школе и в чем вскоре убедитесь, невозможно без точного определения множества вещественных чисел, на котором эти функции действуют».

Действительные числа можно определять с помощью разных подходов. При этом с нашей точки зрения эти подходы должны углублять и обобщать представление студентов о числах, создавать у студентов единое представление о них. Поэтому начинать нужно с точного определения натуральных чисел.

С.М.Никольский, И.И.Баврин, О.В.Мангуров, В.Ф.Бутузов, П.Е.Данько, А.Г.Попов и др.

Актуальность нашего исследования обусловлена необходимостью ясного представления о действительных числах у обучающихся при изучении курса высшей математике по программе подготовки инженеров-педагогов.

Цель статьи заключается в изложении основ теории действительных чисел при обучениии высшей математике инженеров-педагогов.

Изложение основного материала статьи. Для определения действительных чисел в курсе высшей математики для инженеров-педагогов надо учитывать, как в школьном курсе математики определяют действиельные числа. Прежде всего, определяются натуральные числа. «Результатом счета являются числа один, два, три и т.д. Эти числа называются натуральными. Они образуют натуральный ряд, который продолжается бесконечно $N = \{1,2,3,...\}$» ($[1]$). На множестве натуральных чисел определяется операция сложения, которая для любых двух чисел ставит в соответствие их сумму. Задачи практики привели к возникновению операции обратной по отношению к операции сложения – к операции вычитания. Но выполнить эту операцию в рамках множества натуральных чисел возможно не всегда. Это привело к расширению множества натуральных чисел. Число $\{0\}$ - это число, при котором для любого натурального числа *a* выполняется равенство $a + 0 = 0 + a = a$. Целое отрицательное число *c* – это число, которое определяются из равенства $a + c = 0$, где *a* – некоторое натуральное число. Множество, содержащее все натуральные числа, нуль и все целые отрицательные числа называется множеством целых чисел и обозначается через $Z = \{0, \pm 1, \pm 2, \pm 3, ...\}$. Наряду с операцией сложения на множестве целых чисел определяется операция умножения, которая сопостовляет любым двум целым числам *a* и *b* число $a \cdot b$, называемое их произведением. Число 1 обладает особым свойством при умножении $a \cdot 1 = 1 \cdot a = a$, для любого целого числа *a*. Для некоторых целых чисел возможна операция обратная по отношению к операции умножения – операция деления. Но эта операция не всегда выполнима в рамках множества целых чисел. Это привело к расширению множества целых чисел – к ним добавили дроби $\frac{a}{b}$, где $a \in Z$ и $b \in N$. Дробь $\frac{a}{b}$, где $b \neq 0$, определяется равенством $b \cdot \frac{a}{b} = a$. Дробь вида $\frac{a}{1}$ соответствует целому числу *a*. Множество всех дробей вида $\frac{a}{b}$, где $a \in Z$ и $b \in N$ называется множеством рациональных чисел и обозначается

УДК 378.026

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
сучасних європейських мов Волкова Людмила Вікторівна
Національний університет державної податкової служби України (м. Київ)

УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Аннотация. В статье доказана важность формирования иноязычной коммуникативной компетенции в контексте профессиональной подготовки, рассматриваются условия эффективной реализации коммуникативного подхода в процессе изучения иностранного языка.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетенция, профессиональная подготовка, коммуникативный подход, изучение иностранного языка.

Annotation. The importance of forming foreign language communicative competence in the context of professional training has been ascertained for efficient usage in learning process of foreign language.

Keywords: foreign language communicative competence, professional training, communicative method, learning process of foreign language.

Постановка проблеми. Сьогодні все більш очевидною стає вимога до вищого навчального закладу підготовка професійно орієнтованої особистості майбутнього фахівця. Якісно новий етап розвитку методики професійно-орієнтованого навчання іноземної мови продиктовано сучасним соціальним замовленням: необхідно привести викладання іноземної мови у відповідність із конкретними перспективами професійної діяльності спеціалістів. У методиці навчання англійської мови цей напрямок отримав назву ESP (English for Specific Purposes). Метою такого навчання у вищому навчальному закладі є не передача знань і на цій основі формування професійних умінь, а формування професійної компетенції, невід'ємною частиною якої є інтегроване професійне знання фахівців іноземної мови з властивими їм мотиваційно-стимулюючою, аналітико-синтетичною та виконавчою частиною діяльності. Тобто, мова йде про формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців, до складу якої входять дві категорії: формування та розвиток. Під формуванням розуміють когнітивний аспект (знання, навички, уміння, професійне мислення), під розвитком - емоційно-чуттєвий аспект діяльності (мотиви, інтереси, здібності, професійні якості особистості) [7].

Метою статті є аналіз моделі реалізації комунікативного підходу в навчанні іноземної мови та формування на його основі іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

Зміст навчання іноземної мови - це багатокомпонентна структура, що складається з певним чином організованого навчального матеріалу та формується й реалізується у процесі навчання з урахуванням цілей та завдань освіти на певному етапі розвитку суспільства.

Основними компонентами змісту навчання іноземної мови виступають комунікативний, позамовний та процесуальний компоненти.

Комунікативний компонент включає в себе мовний, мовленнєвий та соціокультурний навчальний матеріал (зміст навчального матеріалу). До мовного та мовленнєвого компонентів змісту навчання іноземної мови відноситься матеріал, на основі якого здійснюється навчання. Соціокультурний компонент змісту навчання англійської мови передбачає набуття знань про національно-культурні особливості та реалії країни, мова якої вивчається.

Складовими позамовного компоненту навчання є сфери спілкування, а також теми та ситуації професійного спілкування, що визначаються цими сферами. Згідно з класифікацією, запропонованою Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, яка найбільш повно відповідає сучасним підходам щодо формування комунікативної компетенції та узгоджується з міжнародними стандартами у сфері навчання іноземних мов, такими сферами є особистісна (сфера особистих інтересів), центром якої є дім, сім'я, друзі; публічна, в якій суб'єкт залучається до різних видів діяльності з різними цілями; професійна, де суб'єкт залучається до своєї професії; освітня, в якій суб'єкт перебуває в освітній системі, тобто в освітньому закладі.

Процесуальний компонент являє собою процес навчання, у якому і реалізується його зміст.

Домінанта того чи іншого компонента у процесі навчання залежить від етапу, що визначається за провідним видом навчальної діяльності. Першим етапом навчання іноземної мови є набуття лексичних і граматичних знань, формування і розвиток відповідних лексико-граматичних навичок і вмінь. Наступним кроком є перехід до розвитку мовленнєвих умінь відповідно до запрограмованої тематики, коли відбір навчального матеріалу залежить від прагнення найбільш повно і якісно розкрити зміст пропонованої теми. Набутий на попередніх етапах лексико-граматичний запас і забезпечена можливість його активного вживання передбачає поступове зміщення акценту навчання з мовного тренування на реально-мовленнєву комунікацію, у процесі якої засвоюються додаткові мовні одиниці, пов'язані зі змістом предмета, що вивчається [3].

На сучасному етапі пріоритетним напрямом формування іншомовних вмінь та навиків вважається комунікативний підхід. Міністерство освіти і науки України, враховуючи всезростаючий рівень міжнародної діяльності держави, розглядає застосування в навчанні даного підходу як такого, що найповніше забезпечує необхідний рівень оволодіння іноземною мовою. Результатом його реалізації є впровадження комунікативно орієнтованого навчання, мета якого - формування іншомовної комунікативної компетенції і використання її в діалозі культур країн світу.

Модель реалізації комунікативного підходу в навчанні іноземної мови майбутнього фахівця повинна відповідати наступним вимогам:

- формування наукових засад здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців на сучасному етапі (принцип гуманізації навчально-виховного процесу, принцип демократизації, принцип взаємозв'язку між усіма видами професійно-теоретичної і практичної підготовки, принцип оптимізації навчально-виховного процесу, принцип поєднання навчання з ініціативністю та самостійністю майбутніх учителів);
- дослідження процесу формування іншомовної комунікативної компетенції студентів;

Педагогика

УДК 378.147

кандидат физико-математических наук,
доцент Сухтаева Азизе Мидатовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь);
кандидат физико-математических наук,
доцент Шамилев Тимур Мидатович
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

О ДЕЙСТВИТЕЛЬНЫХ ЧИСЛАХ В КУРСЕ ВЫСШЕЙ МАТЕМАТИКИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ

Аннотация. В статье рассматривается представление действительных чисел в курсе высшей математики для инженеров-педагогов, основанное на понятии сечения множества рациональных чисел.

Ключевые слова: натуральные, целые, рациональные, действительные числа, сечения.

Annotation. The article discusses the representation of real numbers in the course of higher mathematics for engineers-teachers, are based on the concept section of the set of rational numbers.

Keywords: natural, integer, rational, real numbers, ratio.

Введение. Социальные и экономические преобразования в современном мире целью высшего образования определяют формирование творчески мыслящих специалистов высокого уровня. На первых этапах профессиональной подготовки формирование у студентов профессиональных компетенций происходит в процессе изучения ими различных дисциплин. Одной из них является высшая математика. Современный этап развития образования характеризуется изменениями в его содержании, структуре, внедрении в образовательный процесс новых технологий. Одной из важнейших задач в обучении студентов технического профиля математике и математическим методам является задача выработки у них глубокой потребности в математических знаниях, стремление к совершенствованию и обновлению знаний.

Программа обучения высшей математике должна иметь содержание, позволяющее студентам изучать ее с единой системной точки зрения. Изучению проблемы отбора содержания обучения математике в техническом вузе посвящены исследования О.А.Малыгиной, Г.М.Плотниковой, Р.М.Зайниева. В работах Е.А.Василевской, М.В.Носкова, С.В.Плотниковой, А.Ф.Салимовой, В.А.Шершневой раскрывается роль и место профессионально-ориентированных задач в подготовке будущих инженеров. Концептуальным положениям в методике обучения математике посвящены исследования В.А.Гусева, М.И.Башмакова, Г.В.Дорофеева, Ю.М.Колягина, Г.И.Саранцева. Логическим анализом содержания курса высшей математики для университетов и вузов технического профиля занимались Я.С.Бугров,

2. Медведев Ф.В. Автоматизированное проектирование и производство деталей сложной геометрии на базе программного комплекса PowerSolution: учеб. пособие / Ф.В. Медведев, И.В. Нагаев, под общ. ред. А.Г. Громашев - Иркутск: Изд-во ИрГТУ, 2005. - 167 с.

3. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. закл.] / И.Г. Захарова - М.: Издательский центр «Академия», 2003. - 192 с.

4. Тархан Л.З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические и методические аспекты: / Л.З. Тархан Монография. – Симферополь: КРП «Издательство «Крымучпедгиз», 2008. – 424 с.

5. Койнова Ю.В. Формирование профессиональной компетентности социальных работников в процессе вузовского обучения: автореф. дис. канд. пед. наук./ Ю.В. Койнова – М.:,1996. – 16с.

6. Зязюн І.А. Сучасні дидактичні моделі і логіка учіння/ Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 36. наук, праць / Ред. кол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2000. – 636 с.

7. Маслов В.И. Принципи менеджменту в установах освіти / В.И. Маслов Освіта і управління №1. – 1997.– 80с.

8. Хуторской А.В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения / А.В. Хуторской – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.

9. Гребенников К.А. Компьютерная графика как средство профессиональной подготовки специалистов-дизайнеров (на материалах среднего профессионального образования): Дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / К.А. Гребенников - М.: РГБ, 2003. - 147 с.

10. Быков А.В. ADEM CAD/CAM/TDM. Черчение, моделирование, механообработка /А.В. Быков, В.В. Силин, В.В. Семенников, В.Ю.Феоктистов – СПб.: БХВВ Петербург, 2003. – 320 с.:ил.

- визнання студента вищого навчального закладу суб'єктом безперервного процесу професійного самовдосконалення: самопізнання, саморозвитку, самореалізації [2].

Дана модель відбиває суттєві характеристики та внутрішню будову професійної діяльності, реалізація якої можлива лише за створення певних взаємопов'язаних педагогічних умов.

Таким чином, процес реалізації комунікативного підходу буде ефективним, якщо в діяльності вищих навчальних закладів будуть забезпечені такі організаційно-педагогічні умови:

- комунікативне спрямування змісту професійно орієнтованих дисциплін;
- інтегрування професійних знань, умінь і навичок майбутнього фахівця;
- створення іншомовного комунікативного середовища. Комунікативне орієнтований зміст дисциплін професійного спрямування відображає цілісність навчального процесу та комплексний підхід до його організації, що забезпечується інтеграцією навчальних дисциплін і методики викладання іноземної мови на засадах комунікативного підходу.

Модель іншомовного комунікативного середовища характеризується колективною комунікативною діяльністю студентів, суб'єкт-суб'єктними взаєминами між викладачем і студентом, систематичним іншомовним спілкуванням і активною самостійною роботою майбутніх фахівців.

Отже, комунікативний підхід передбачає таку організацію навчально-пізнавальної діяльності, за якої забезпечується систематичне оволодіння як функціональним, так і структурним аспектами мови, спрямованих на формування іномовної комунікативної компетенції.

Іншомовну комунікативну компетентність особистості розглядають з позицій: щодо особистісного підходу іншомовна комунікативна компетентність є актуалізацією іншомовних компетенцій як базових навичок і передбачає готовність до прояву компетенцій, досвід демонстрації компетенції у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях, відношення до змісту компетенції та об’єкту її застосування, емоційно-вольову регуляцію процесу і результату застосування компетенції; з позиції системно-структурного підходу іншомовна комунікативна компетентність є системою, до якої належать такі складові: комунікативні і пізнавальні здібності, пізнавальна активність, мотивація, креативність та готовність до іншомовного спілкування; акмеологічного підходу іншомовна комунікативна компетентність є багаторівневою інтегральною особистісною якістю, яка дозволяє людині ставити та ефективно вирішувати задачі і проблеми різного рівня складності в області іншомовної взаємодії. Майбутній фахівець, що досяг високого рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності здатен продуктивно діяти на засадах іншомовних компетенцій у різних, зокрема професійних ситуаціях.

Іншомовна комунікативна компетентність є інтегральною особистісно-професійною якістю людини з певним рівнем мовної освіти, яка реалізується у готовності на певній основі до успішної, продуктивної та ефективної діяльності з використанням комунікативних та інформативних можливостей іноземної мови, забезпечує можливість ефективної взаємодії з оточуючим середовищем за допомогою відповідних мовних компетенцій [1].

Досліджуючи іншомовну комунікативну компетентність як умову удосконалення професійної підготовки фахівця Ю. Солодовнікова стверджує,

що іншомовна комунікативна компетентність є комплексним особистісним ресурсом, що забезпечує можливість використання іноземної мови у галузі соціальної роботи. Іншомовна комунікативна компетентність охоплює лінгвістичну, прагматичну, соціокультурну, стратегічну та дискурсивну складові, а також знання, уміння та навички з дисципліни «Іноземна мова» та спеціальних дисциплін, спроби вирішення професійно-значущих задач у сфері соціальної роботи засобами іноземної мови, творчі професійні здібності, професійні цінності, необхідний рівень мотивації, а також особистісні та професійно-значущі якості, необхідні фахівцю для успішного здійснення професійних видів діяльності. При цьому автор відокремлює у структурі професійної підготовки майбутнього фахівця як два окремих компоненти іншомовну комунікативну компетентність та загальну професійну компетентність [6].

Концепцію професійної компетентності, до складу якої належить іншомовна компонента пропонує В.Теніщева, зауважуючи, що для низки фахівців успішність професійної діяльності у багатьох випадках залежить від рівня їх іншомовної комунікативної компетенції. Надійність та ефективність роботи таких фахівців залежить від того, наскільки адекватно й глибоко у загальній структурі їх предметно-технологічної компетентності інтегровано іншомовну мовленнєву компоненту. За В.Теніщевою, професійна іншомовна комунікативна компетентність фахівця є складним інтегративним цілим, що забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації. При цьому зауважується, що загалом сформовані іншомовні можливості фахівця, що не співвіднесенні у навчанні з конкретними вимогами й умовами професійної діяльності, залишаються загальними, а не спеціальними здібностями студента. Тому навчити студента іншомовному спілкуванню, а потім інтегрувати його іншомовну комунікативну компетенцію у систему виробничих зв’язків, її предметно-технологічний, соціальний і психологічний контексти часто виявляється досить проблематичним завданням. Для подолання такого недоліку автором пропонується «накладання» іноземної мови на контекст професійної діяльності, дидактично обумовлена інтеграція професійної та іншомовної діяльності, з чим не можна не погодитись.

Розглядаючи комунікативну компетенцію у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців, ми розуміємо її як сукупність професійних знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне виконання комунікативної функції у професійній діяльності та сприяють їхньому подальшому самовдосконаленню та самореалізації.

Таке поняття комунікативної компетенції зумовлює необхідність принципово нового підходу до організації процесу навчання іноземних мов у вищій школі, успішність оволодівання якими визначається вже не стільки лінгвістичними критеріями, скільки психологічними, соціальними та іншими чинниками. У свою чергу, це зумовлено специфікою феномена комунікативної компетенції, яка, порівняно з лінгвістичною компетенцією, полягає, по-перше, в тому, що об'єднує знання семантичного потенціалу мовних форм зі здатністю конструювати значення у контексті ситуації спілкування, а по-друге, у її функціональному характері, під яким розуміють здатність індивіда адаптувати вихідне значення мовних структур для сприйняття інформації та організації

Формирование специальных компетенций и освоение знаний и навыков соответствующих конструкторской деятельности, творческая самореализация студентов и решение прикладных задач с помощью возможностей компьютерной графики происходит в рамках специальных курсов. По мнению К.А. Гребенникова акцент должен быть на горизонтальных связях компьютерной графики с другими дисциплинами и программными средствами - в силу целей профессиональной подготовки будущих инженеров [9, с.68].

Профессиональная конструкторская компетенция – одна из важнейших составляющих профессиональной компетентности инженера, предполагающая не только владение необходимой суммой специальных знаний, умений, предметных навыков в сочетании с личными качествами, но и способность их эффективного использования в решении учебно-нормативных и профессиональных задач в области технологической подготовки производства.

Под технологической подготовкой производства учеными рассматривается процесс создания нового (или относительно нового) объекта, если понимать под ним любое техническое устройство; создание различных изделий определенного назначения с составлением их проектов (графической и текстовой документации, технических и экономических расчетов и т.п.), проработкой и сопоставлением возможных различных вариантов конструкций и способов изготовления деталей, изготовлением образцов, исследованием их соответствия техническому заданию и оценкой качества.

Впервые приемы конструирования и последовательность их введения в процесс графической подготовки учащихся обоснованы и раскрыты А.Д. Ботвинниковым. Он отметил, что формирование умения осуществлять элементарное конструирование начинается с приобщения учащихся к преобразованиям изображений, раскрыл существо понятия «элементарного конструирования» и отличие этого вида деятельности от процесса проектирования, обосновал подход к разработке задач с творческой направленностью, которые предложил использовать в учебном процессе общеобразовательных учреждений.

Быков А.В., отмечает то, что в настоящее время возможность моделирования будущего облика изделия, процесса изготовления оснастки и отработки технологии переросла в потребность [10, с.9].

Выводы. Теоретический анализ литературы позволил нам раскрыть понятия «компетентность» и «компетенция», как профессиональные качества человека получившего знания определенного уровня и готового на их основе к продуктивной и эффективной деятельности, с помощью соответствующих специализированных профессиональных компетенций.

Формирование вышеуказанных компетенций отвечает требованиям общекультурной компетентности в профессиональной деятельности инженера, и мы считаем необходимым дальнейшие исследования в этом направлении. Подготовка специалиста – инженера как творческой личности с развитой установкой на гармоничное включение в разнообразные общественные отношения должно стать базовой основой современного образования.

Литература:

1. Гуревич Р.С. Информационно-телекоммуникационные технологии в учебном процессе и научных исследованиях: учебное пособие для студентов педагогических вузов и слушателей институтов последипломного образования / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемия. - М.: «Образование Украины». - 2006. - 390 с.

наукоемкости изделий, конкурентоспособными становятся предприятия достигшие совершенства в управлении производством процессом, обладающие отлаженными процессами проектирования, производства, поставки и поддержки продукта, ориентированные на функционирование в условиях быстроменяющейся экономической ситуации и способные мгновенно реагировать на возникающие новые запросы рынка.

Ф.В. Медведев констатирует тот факт, развитие информационных технологий на базе систем (CAD) и (CAM), позволяет совершенствовать этапы конструкторской дизайнерской проработки изделия, создания прототипов и промышленных образцов, в результате чего появились благоприятные предпосылки для оперативного изменения номенклатуры изделия в соответствии с требованиями маркетинговой стратегии без отвлечения значительных ресурсов на корректировку конструкции и технологических процессов [2, с.9].

И.Г. Захарова подчеркивает необходимость обеспечения нового качества образования на основе применения современных информационных технологий [3, с.11].

Процесс информатизации образования привел к появлению большого количества компьютерных программ, которые все чаще стали использоваться при изучении большинства учебных предметов в высших учебных заведениях.

В этой связи основной задачей образовательного процесса становится подготовка компетентного, творчески развивающегося, духовно богатого, целенаправленно реализующего свои возможности в профессиональной сфере специалиста. Эти изменения повысили требования к профессиональным качествам инженера в конструирования и проектирования промышленных изделий, так как по роду своей профессиональной деятельности, он сталкивается с ситуациями, в которых необходимо обладать рядом специальных компетенций.

Под компетентностью человека педагоги понимают специально структурированные (организованные) наборы знаний, умений, навыков и отношений, приобретенные в процессе обучения, которые позволяют человеку их разрешать, независимо от контекста (от ситуации) проблемы, характерные для определенной сферы деятельности [4, с. 19].

Ю.В. Койнова отмечает, что содержание профессиональной компетентности включает в себя как уровень базового и специального образования, так и умение аккумулировать широкий опыт в практической деятельности [5, с. 7].

И.А. Зязюн дает определение компетентности как особенному типу организации знаний, которые обеспечивают возможность принятия эффективных решений в экстремальных условиях [6, с. 25].

По В.И. Маслову, компетентность – это готовность на профессиональном уровне выполнять свои обязанности и добиваться высокого конечного результата с минимальными затратами физической и нервной энергии [7, с. 80].

А.В. Хуторской раскрывает понятие термина "компетенция" – это готовность выпускника использовать свои знания и умения в жизни, для решения практических и теоретических задач [8, с. 134].

Следует отметить, что понятия "компетентность" и "компетенция" есть категории, которые используются во всех сферах профессиональной деятельности человека.

процесу мовлення із урахуванням фактора співрозмовника й контексту ситуації іномовного спілкування.

Варто відмітити, що не існує єдиного підходу щодо визначення структури означеного феномена. Більшість дослідників виділяють п'ять компонентів комунікативної компетенції: мовну, мовленнєву, соціокультурну, дискурсивну та стратегічну компетенції. Проте, на нашу думку, для формування іншомовної професійної комунікативної компетенції цих компонентів недостатньо. Ми підтримуємо погляди науковців, які пропонують включити до її складу ще прагматичну, предметну та професійну компетенції.

Отже, іншомовна комунікативна компетенція ґрунтується на таких складових:

~ мовна компетенція, яка включає знання фонетики, лексики, орфографії, граматики та відповідні навички.

~ фонологічна компетенція включає фонетичні знання та мовленнєві слухо-вимовні навички; лексична - лексичні знання і мовленнєві лексичні навички; граматична - граматичні знання і мовленнєві граматичні навички;

~ мовленнєва компетенція, яка включає такі види компетенцій, як аудіювання, говоріння, читання та письмо. Компетенція у говорінні включає компетенцію у монологічному і діалогічному мовленнях, тобто уміння сприймати ці види мовлення на слух з подальшим відтворенням, обговоренням й інтерпретацією почутого. Компетенція в аудіюванні полягає в умінні сприймати на слух будь-яку інформацію, що звучить як з вуст мовця, так і з будь-якого технічного джерела. Компетенція в читанні - це здатність читати будь-який друкований текст. Письмова компетенція це спроможність письмового вираження думок у межах тематики і будь-якої актуальної інформації;

~ соціокультурна компетенція, до складу якої входять країнознавча, лінгвокраїнознавча та соціолінгвістична компетенції;

~ країнознавча компетенція - це знання про народ-носія мови, національний характер, суспільно-державний устрій, здобутки у галузі освіти, культури, особливості побуту, традиції, звичаї;

~ лінгвокраїнознавча компетенція - це здатність сприймати мову в її культуроносній функції, з національно-культурними особливостями. Включає знання мовних одиниць, у тому числі з національно-культурним компонентом семантики, і вміння використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій;

~ соціолінгвістична компетенція - це знання особливостей національного мовленнєвого етикету і невербальної поведінки та навички врахування їх у реальних життєвих ситуаціях, здатність організовувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки та соціального статусу комунікантів;

~ прагматична (соціальна) компетенція, яка передбачає бажання та вміння взаємодіяти з іншими людьми в процесі комунікації, вибираючи при цьому найефективніший спосіб вираження думок [5];

~ дискурсивна компетенція, тобто комунікативні вміння, пов'язані з умовами реалізації окремих мовленнєвих функцій із застосуванням адекватних мовних моделей зразків [5];

~ стратегічна компетенція, що передбачає розвиток здатності студентів до самостійного навчання і самовдосконалення, бажання спілкуватися та адекватної оцінки й самооцінки [5];

~ предметна компетенція як володіння інформацією по темі спілкування, тобто здатність вільно орієнтуватися в змісті спілкування певної сфери діяльності [4];

~ професійна компетенція, до складу якої входить вся сукупність мовних знань та мовленнєвих умінь, пов'язаних зі специфікою спілкування в межах певної професії [4].

Висновки. Формування комунікативної компетенції є циклічним процесом, що має чітко заданий характер і передбачає розв'язання різноманітних завдань, виконання яких свідчить про розвиток знань, навичок і вмінь майбутніх фахівців. Цей процес здійснюється на орієнтувально-адаптивному, комунікативно-діяльнісному та комунікативно-аналітичному етапах.

Процес формування комунікативної компетенції спрямований на реалізацію мети, яка синтезує основні цілі навчання у вищих навчальних закладах на рівні вимог, що висуваються до фахової підготовки. Виходячи з завдань підготовки фахівців, важливо розглядати формування у студентів комунікативної компетенції з урахуванням специфіки професійних інтересів в рамках спеціальності.

Література:

1. Изория Н.М. Формирование иноязычной компетентности будущих специалистов сферы туризма в вузах культуры и искусств: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец.13.00.08 / Н.М. Изория. – М., 2008. - 24с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. / И.А. Зимняя. – Ростов-на-Дону: Феникс,1997. – 480с.
3. Мартинова Р.Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов [Монографія]. / Р.Ю. Мартинова. – К., Вища шк., 2004. – 454с.
4. Рогова В.Г. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. / В.Г. Рогова, Ф.М. Рабинович, Т.Е. Сахарова. – М., 1991. – 287с.
5. Современные теории и методики обучения иностранным языкам. / Под общ. ред. Л.М. Федоровой, Т.И. Рязанцевой. – М.: Экзамен, 2004. - 320с.
6. Солодовникова Ю.Ю. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности как условие совершенствования профессиональной подготовки специалиста социальной работы: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец.13.00.08 / Ю.Ю. Солодовникова. – Курск, 2009. -28с.
7. Федорова О. Методики преподавания английского. / О.Федорова, О. Чебанова. – [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.inostranets.ru

обусловливает необходимость реорганизации методики подготовки инженеров и ставит задачу целенаправленного совершенствования процесса обучения.

Формулировка цели статьи. Целью статьи является проведение литературного анализа проблем формирования профессионально-специализированных компетенций у будущих инженеров.

Изложение основного материала статьи. Современные требования к профессиональной подготовке выпускников технических вузов, предполагают достижение интегрированного конечного результата образования, в качестве которого рассматривается сформированность у студента ключевых и профессиональных компетенций, как единства обобщенных знаний и умений, определяющих готовность к работе в профессиональной области. Проблема формирования специальных профессиональных компетенций будущих специалистов привлекает внимание многих выдающихся ученых, инженеров и педагогов.

Формирование профессиональной компетентности рассматривается в работах ученых В.Ю. Стрельникова, И.А. Зимней, Н.В. Кузьминой, Ю.В. Койновой. Проблемы формирования различных компетенций анализируются в трудах А.В. Мудрика, А.К. Марковой, Дж. Равенна, Л.З. Тархан, А.В. Хуторского, В.Д. Шадрикова и др. Проблемы компьютеризации образования и развитие информационных компетенций исследовали А.Т. Ашеров, Г. Уильям, Р.С. Гуревич, Ю.А. Дорошенко, М.И. Жалдак, Ю.А. Жук, Ю.И. Машбиц и др. Применение современный компьютерных технических средств и программного обеспечения отражены в научных трудах К.А. Гребенникова, А. Кручина, Е.И. Кузнецова, М.П. Лапчика, З.С. Сейдаметовой, Н.Т. Тверезовской и др.

В своих работах вопросам, посвященным информационным технологиям в обучении уделяли внимание В.В. Иванова, А.А. Каленский, М.И. Жолдак, И.Г. Захарова и др.

Реальностью нашего времени является то, что компьютеры в жизнедеятельности людей играют все более возрастающую роль. Созданный как машина для математических вычислений, персональный компьютер сейчас вошел в сферы управления и контроля, конструирования и моделирования и др.

Следствием стремительной компьютеризации общества стало внедрение информационных технологий и в систему образования. Компьютеры и их программное обеспечение предоставили человечеству огромные возможности для получения разносторонней информации в кратчайшие сроки. Изобретение компьютера ознаменовал собой переход человечества от моделирования, усиления возможностей и функций человека к моделированию и усилению его интеллектуальных возможностей [1, с. 290].

Подготовка будущих инженеров с использованием новейших компьютерных технологий нового поколения, которые сочетают в себе программы автоматизированного проектирования (CAD) с последующей разработкой технологии их изготовления (CAM), является эффективным средством формирования профессиональных конструкторских компетенций, необходимых для дальнейшей трудовой деятельности в области технологической подготовки производства.

В условиях постоянного и значительного усложнения инженерно-технических проектов, программ разработки новой продукции и роста

Педагогика

УДК 37.035.3

кандидат педагогических наук, доцент Сулейманов Ришат Ибраимович
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь);
кандидат педагогических наук, доцент Шабдинов Марлен Лимдарович
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

КОНСТРУКТОРСКАЯ ПОДГОТОВКА – НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ИНЖЕНЕРОВ-МАШИНОСТРОИТЕЛЕЙ

Аннотация. В статье приведены результаты литературного анализа по проблемам формирования профессионально-специализированных компетенций у будущих инженеров машиностроительного профиля, необходимых современному специалисту при проектировании и управлении технологической подготовкой производства с использованием новейших компьютерных программ.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, конструирование, проектирование, формирование специальных компетенций, информационные технологии.

Annotation. The article depicts results of the literature analysis on issues of professional and specialized competences formation of future engineers of a mechanical engineering direction which are necessary for the modern specialist at designing and management of engineering process preparation with the use of the latest computer programs.

Keywords: competence, competency, constructing, design, formation of special competences, information technologies.

Введение. Актуальность обучения конструированию студентов инженерных факультетов высших учебных заведений обусловлена рядом причин психолого-педагогического характера, а также современной стратегией на обеспечение промышленности компетентными специалистами в области технологической подготовки производства с использованием автоматизированных систем.

Жесткая конкуренция на рынке труда, повсеместное внедрение в промышленность автоматизированных систем конструирования и проектирования изделий обострили проблему подготовки выпускников высшей инженерной школы. Сегодня реально существует противоречие между социальным заказом на специалистов со сложившимися профессиональными конструкторскими компетенциями в области компьютерного моделирования и проектирования изделий машиностроения, способных в полной мере решать поставленные перед ними задачи, и их недостаточной подготовленностью.

Научно-технический прогресс в общественном производстве и внедрение информационных технологий (ИТ) в различные сферы жизни, также

Педагогіка

УДК 371.336.51(045)

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
загально-інженерних дисциплін Главатських Ірина Михайлівна
Навчально-науковий професійно-педагогічний інституту Української інженерно-педагогічної академії (м. Слов'янськ)

МАТЕМАТИЧНА СТАТИСТИКА В СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІНАХ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Анотация. В статье представлен анализ исходных условий и факторов проектирования: совокупная характеристика объекта обучающей деятельности и опорный учебный материал по математической статистике из курса высшей математики. Отмечена особенность использования опорного учебного материала и приведены методы его актуализации. На основе анализа результатов разработаны предложения по корректировке содержательных учебных материалов лекции.

Ключевые слова: опорный материал, дидактическая технология, мотивирование, проблемно-развивающее обучение, математическая статистика, развивающая цель, инженер-педагог, профессиональная направленность.

Annotation. In article the analysis of the specification and designing factors are given: object teaching activities combined characteristics and reference teaching material on mathematical statistics from the mathematics courses. The peculiarity of using reference teaching material is pointed out and methods of its actualization are given. On the basis of the analysis results the suggestion on correction pithy teaching materials of the lecture.

Keywords: reference material, didactic technology, motivation, problem-developing training methods, mathematical statistics, developing purposes, engineer-teacher, professional orientation.

Вступ. Мета вивчення вищої математики у ВНЗ інженерно-педагогічного профілю - ознайомлення студентів з основами математичного апарату, який є необхідним для розв'язання і теоретичних, і практичних задач; прищеплення студентам уміння самостійно вивчати навчальну літературу з вищої математики та бачити її прикладні аспекти; розвинення логічного мислення і вироблення навичок математичного дослідження прикладних питань; вміння перевести технічну задачу на мову математики і навпаки; підвищення загального рівня як математичної, так і технічної культури.

Виходячи з цього, викладач математики повинен перш ніж знайомити студентів з теоретичним матеріалом теми, ретельно вивчити і проаналізувати навчальний план відповідної спеціальності, з'ясувати точки перетину фахових дисциплін з математикою і побудувати заняття таким чином, щоб професійна спрямованість математичного матеріалу була яскраво виражена, превалювала.

Проблему професійного спрямування навчання майбутніх спеціалістів у різних галузях досліджували і продовжують досліджувати донині. Велику увагу удосконалюванню математичної підготовки у технічному вузі приділяли А.Н.Колмогоров, Б.В. Гнеденко, Л.Д. Кудрявцев, інші. Рішення проблеми професійної спрямованості викладання математики для різних спеціальностей

в технічному вузі пропонується в дисертаційних дослідженнях І.Г. Михайлова, Т.І. Крилової, Н.А. Тарасова, С.І. Федорова, багатьох інших. Але стосовно професійної підготовки інженерів-педагогів певних напрямків питання залишається недостатньо розробленим.

Формулювання мети статті й завдань. Мета і завдання статті полягають у доведенні твердження, що сумісне застосування проблемно-розвиваючих та репродуктивних технологій організації навчання дозволяє на занятті найбільш продуктивно використовувати наявні опорні знання і на їх основі будувати нові знання та уміння студентів.

Виклад основного матеріалу статті. Підвищення якості навчання у ВНЗ є найбільш важливою проблемою освіти на сучасному етапі. Майбутні інженери, організатори виробництва у зв'язку із зростанням ролі математичних досліджень соціально-економічних процесів потребують глибокої математичної підготовки, яка б дозволила досліджувати широке коло проблем за допомогою математичних методів, використовувати в діяльності теоретичні досягнення, використовувати можливості комп'ютерної техніки.

Особливістю змісту лекцій є те, что студенти не знайомі з поняттями, які розглядаються під час вивчення нового матеріалу. Виходячи із важливості опорного навчального матеріалу, треба так побудувати технологію навчання на лекції, щоб максимально повніше вони могли використувати набуті знання і уміння в подальшому навчанні і в майбутній праці. Цілі та особливості змісту заняття дозволяють використовувати проблемно-розвиваючі технології поряд з репродуктивною технологією організації діяльності студентів, а сумісне застосування проблемно-розвиваючих і репродуктивних технологій організації навчання дозволяє на занятті найбільш продуктивно використовувати наявні опорні знання і на їх основі будувати нові знання та уміння студентів.

З'ясовуючи рівень опорних знань матеріалу лекції, систематизуючи та узагальнюючи їх шляхом діалогу зі студентами, бажано підвести аудиторію до проблемної ситуації, пов'язаної з тим, що і яким чином можна використовувати на практиці. Фактично це є завданням на можливе застосування наявних знань в подальшому навчанні під час вивчення фахових дисциплін та в майбутній професійній діяльності.

Стосовно проблемно-розвиваючих технологій для створення проблемних ситуацій, формулювання навчальних проблем і можливих шляхів їх рішення має сенс залучати студентів на рівні діалогів, дискусій, використовуючи при цьому діалогічний метод проблемно-розвиваючого навчання.

Дидактичні одиниці, пов'язані з введенням нових понять, їх визначенням і позначенням нових величин доцільно давати, використовуючи репродуктивний вид технологій организації діяльності студентів, а дидактичні одиниці, пов'язані з професійною спрямованістю матеріалу і з можливістю його застосування - з використанням наочного методу проблемно-розвиваючого навчання.

Так, для студентів спеціальності «Машинобудування» найважливішим з курсу вищої математики є розділ «Математична статистика», а узагальнююча лекція «Математична статистика в технічних дослідженнях і в спеціальних дисциплінах інженерів-механіків-педагогів» є дуже актуальною для майбутніх машинобудівельників, оскільки дозволяє узагальнити знання з різних дисциплін і побачити їхню необхідність для набуття певної кваліфікації.

Обов'язковим для дидактичної гри є такі компоненти: дидактична мета, ігровий задум, ігрові дії, правила гри, результати гри. Попередня розробка сценарію гри логічно її структурує, дає змогу передбачити усі етапи, наповнити їх змістовними завданнями, попередити збої.

Висновки. В сучасних умовах велика увага приділяється покращенню професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів, одним із шляхів якої є розвиток їх пізнавальних інтересів та активізація пізнавальної діяльності у процесі навчання. Ефективними засобами вирішення зазначеної проблеми є застосування методів інтерактивного навчання, зокрема, ділових, рольових та дидактичних ігор. У практиці роботи зі студентами не можна обмежуватися застосуванням лише названих ігрових форм. Велику роль у активізації процесу підготовки майбутніх учителів відіграють й інші інтерактивні технології: кооперативного навчання, ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань, до кожної з яких входять різноманітні методи та форми інтерактивної взаємодії.

Тільки в результаті їх комплексного застосування можна поліпшити стан викладання психолого-педагогічних дисциплін, активізувати пізнавальну діяльність студентів, сформувати уміння та навички ефективної педагогічної взаємодії з учнями.

Література:

1. Аникеева Н.П. Воспитание игрой. – М.: Просвещение,1987.
2. Аристова Л. Н. Активность учения школьника / Л. Н.Аристова. – М.,1986. – 138 с.
3. Махмутов М. И. Развитие познавательной активности и самостоятельности учащихся / М. И. Махмутов. – Казань, 1963. – 139 с.
4. Полєщук І.Ф. Підвищення рівня професійної підготовки студентів економічних спеціальностей засобами ігрових форм навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І.Ф. Полєщук. — К., 2005. — 24 с.
5. Спірідович Ю. В. Інтерактивне навчання / [Електронний ресурс] // Режим доступу: klasnaocinka.com.ua/uk/.../interaktivne-navchannya.html.
6. Сухомлинский В. О. Сердце отдаю детям / В. О. Сухомлинский – К.: Радянська школа, 1974. – 380 с.
7. Харламов И. Ф. Активизация учения школьников / И. Ф. Харламов. – Минск, 1970. – 512 с.
8. Шамова Т. И. Активизация учения школьников / Т. И.Шамова. – М.,1983. – 209 с.
9. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посіб. / П.М.Щербань. - К.: Вища шк., - 2004. – 207 с.
10. Яцик І.С. Використання інтерактивних методів навчання у ВНЗ // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1, с.157 – 164 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.es.rae.ru/mino/.

Імітаційною формою інтерактивного навчання виступає і рольова гра. У студентів розвиваються творчі, комунікативні та артистичні здібності. Вони вчаться входити в роль іншої людини, відтворювати її почуття, дії, вчинки, професійні навички. У них розвиваються аналітичні здібності, формуються уміння приймати правильні рішення в різних ситуаціях навчально-виховного процесу. У процесі рольової гри розкривається особистість майбутнього педагога, виявляються його здібності, рівень педагогічної майстерності й перспективи майбутньої педагогічної діяльності.

Характерні ознаки рольової гри:

наявність психолого-педагогічної ситуації, ролей;

відмінність рольових цілей учасників гри, що виконують різні ролі; взаємодія учасників гри;

наявність в ігрового колективу спільної мети; комунікабельність, тактовність, дружелюбність, готовність прийти на допомогу;

багатоальтернативність рішень;

наявність системи групового чи індивідуального оцінювання діяльності учасників гри;

наявність керованого емоційного напруження [9, с. 30-31].

Не менш ефективним методом інтерактивного навчання є дидактичні ігри. Мета їх застосування: осмислити, усвідомити, повторити, закріпити навчальний матеріал, формувати уміння та навички творчого його застосування, вчитися діалектично мислити і співпрацювати один з одним, підвищувати пізнавальну активність. В основі дидактичних ігор - змаганнях в знаннях. Вони викликають інтерес до предмета, розвивають індивідуальні здібності кожного студента, розвивають пізнавальну активність, стимулюють бажання аналізувати, співставляти, досліджувати причини явищ.

Характерні ознаки дидактичної гри:

моделювання ситуацій навчально-виховного характеру та прийняття навчально-педагогічних рішень;

розподіл ролей між учасниками гри;

різноманітність рольових цілей при виробленні рішення;

взаємодія учасників гри, які виконують ті чи ті ролі;

наявність спільної мети учасників гри;

колективне вироблення рішень;

багатоальтернативність рішень; наявність системи індивідуального чи групового оцінювання діяльності учасників гри [9, с. 31].

У процесі багатьох дидактичних ігор з’являється необхідність висунути припущення, перевірити його, визначити закономірність. Студенти часто виступають у ролі дослідників, користуються методами науково-педагогічного дослідження, у них формуються та розвиваються дослідницькі уміння. В їх основі лежить дослідницький інтерес, в основі якого - бажання проявити здогадку, смекалку в розумовій діяльності. Це сприяє розвитку інтелекту, пізнавального інтересу і пізнавальної активності.

Велику роль дидактична гра відіграє в розвитку мотиваційної сфери студентів, оскільки на перший план виступає мотив самооцінки, відчуття індивідуальних зусиль. Зміцнюється та розвивається пізнавальний інтерес як провідний мотив навчання. Дидактичні ігри забарвлені відповідними почуттями. Емоційне задоволення студенти отримують в процесі розгадування, досягаючи ігрового результату.

Вибір літератури з розділу «Математична статистика» не обмежується класичними підручниками, а має допоміжний матеріал стосовно застосування теоретичних знань в технічних дослідженнях, в спеціальних дисциплінах інженерів-педагогів. Матеріал потребує розгляду важливих теоретичних і експериментальних фактів, аргументації прийнятих положень, встановлення міжпредметних зв'язків.

Зі статистичними дослідженнями і їх результатами, яким присвячена тема лекції, студенти стикаються доволі часто у повсякденному житті, але яким чином висновки отримуються і який апарат для цього використовується, їм невідомо. Тим більше вони не розуміють де саме зможуть застосовувати набуті знання у майбутній професії.

Оскільки в школі, коледжі, ліцеї теорія ймовірностей та математична статистика розглядається лише у ознайомлювальному порядку, то про їх поняття, теореми, формули і тим більше про можливості застосування студенти не мають необхідних уявлень. Отже, запропонований матеріал для студентів майже новий. Треба враховувати і те, що математична статистика вивчається на другому курсі, а фахові дисципліни механіків лише на старших курсах і багатьох спеціальних понять, термінів студенти поки ще не знають. Тому, не вдаючись в технічну сторону питань, викладач вищої математики вимушений використовувати відповідну термінологію. Вже на заняттях з вищої математики студенти повинні усвідомити, що одним з основних шляхів підвищення ефективності усіх галузей виробництва є підсилення їх взаємозв’язку з наукою, широке застосування на усіх стадіях виробництва результатів досліджень. Отже, для інженера стає необхідністю вміння проводити наукові дослідження, оскільки часто лише за їх допомогою вдається врахувати особливості конкретних умов виробництва та виявити резерви підвищення ефективності. Але для виконання необхідних досліджень інженер повинен володіти методами планування, постановки та проведення експерименту, обробки та аналізу його результатів, методами математичного виразу відповідних закономірностей.

Відомо, що будь-який експеримент неминуче потребує кількісної оцінки досліджуваних явищ та процесів, тобто потребує спеціальних статистичних методів, які допомагають експериментатору скласти методично обгрунтований план досліджень, правильно їх провести і зробити з них об’єктивні висновки. Студенти повинні пам’ятати, що ніяка математична і статистична обробка не допоможе, якщо досліди проведено неправильно і данні зібрано недбало. Більш детально студенти дізнаються про все це набагато пізніше при виконанні курсових і дипломних проектів та у курсах «Основи експлуатації, модернізації обладнання і реконструкції хімічних виробництв», «Економіка та організація хімічних виробництв», «Основи інженерної творчості», «Основи розрахунку та конструювання хімічного обладнання», «Основи наукових досліджень» тощо. Під час вивчення дисципліни «Експлуатація та обслуговування машин» на четвертому курсі математична статистика використовується безпосередньо, про що студенти повинні дізнатися саме на заняттях з вищої математики.

Виходячи із важливості опорного навчального матеріалу для наступного успішного усвідомлення матеріалу спеціальних дисциплін, а також для набуття професіональних якостей фахівця певної галузі виробництва та викладача професійно-технічної освіти, з'являється необхідність розробки методики

аналізу існуючого опорного матеріалу з точки зору використання його в якості базового для вивчення нового навчального матеріалу.

За звичай методика викладу курсу вищої математики, зокрема розділу «Математична статистика» будується так, що подання матеріалу розвивається поступово: від найпростіших понять до складних, які узагальнюються і потім розглядається їх практичне застосування.

В нашому випадку має сенс діяти навпаки: почати з переліку та аналізу можливостей застосування методів математичної статистики у різних сферах життєдіяльності, зацікавивши і довівши необхідність знань, а потім перейти до конкретного навчального матеріалу теми. Але цього недостатньо. Для студентів цієї групи велике значення має надання розглянутим математичним поняттям технічної інтерпретації, що не тільки допоможе засвоїти новий матеріал, а і сприяє розширенню кругозору, професійної компетентності. Закінчити лекцію корисно розглядом завдання з домашньої контрольної роботи, яке побудовано безпосередньо на матеріалі курсу «Експлуатація та обслуговування машин».

В режимі діалогу зі студентами пропонується з'ясувати, що їм відомо з питань статистичних досліджень, де на їх погляд ще можна їх застосовувати. Потім має сенс коротко проаналізувати фахові дисципліни їхньої спеціальності відносно можливостей використання до них методів математичної статистики. Далі треба запропонувати студентам навчальний опорний матеріал, який дасть можливість зрозуміти як саме робляться ці дослідження і що необхідно знати для цього. На останок опорний матеріал корисно перевести на «мову техніки», тобто привести технічну інтерпретацію математичних понять.

Необхідність враховувати данні роботи виробництва, перспективні плани розвитку, потреби у продукції, в інженерно-технічних кадрах, робочій силі, у воді, електроенергії, наявність сировинної бази і модернізації машин, збірних одиниць випливає з аналізу діючих конструктивних рішень, для прийняття яких особливо важливими є знання з модулів «Математична статистика» та «Теорія ймовірностей», які використовуються під час вивчення спеціальних дисциплін: «Експлуатація та обслуговування машин», «Методи дослідження, діагностика, моніторинг технічного стану машин і апаратів», «Промисловий маркетинг та менеджмент», «Патентоведення та авторське право», «Організація управління виробництвом та підприємством», «Охорона праці в галузі та довкіллі» тощо.

Запропонований навчальний матеріал повинен стати для студентів даної групи інструментом для подальшого розвитку їхніх дослідницьких навичок, професійних вмінь, полегшити сприйняття фахових дисциплін, а також сприяти розвиненню інтересу, прагненню систематизувати і узагальнювати свої знання, бажанню експериментувати, аналізувати, робити припущення та висновки.

При проведенні даної лекції запланована демонстрація вузлових моментів лекції, основних означень, полігонів, гістограм, таблиць тощо. На комбінованій лекції спочатку відбувається обговорення питання про те, що відомо студентам про статистичні дослідження у різних сферах діяльності і життя людини, демонструються результати опитувань, досліджень у формі таблиць, діаграм, гістограм, полігонів, графіків, порівнянь. Виникає питання: як можна отримати ці результати; що для цього треба знати; де ще можна застосовувати; чи

людини. Сутність ділової гри - в імітації професійно-педагогічної діяльності, пов'язаної з управлінням навчально-виховним процесом.

Особливості ділових ігор:

- процес навчання максимально наближається до реальної практичної діяльності керівників закладів освіти. Будь-яка ділова гра є імітаційним методом навчання;
- ділова гра є ігровим методом навчання. Всі її учасники виконують певні ролі і відповідно до них приймають управлінські рішення;
- ділова гра є колективним методом навчання. В ділових іграх рішення виробляються колективно;
- в ділових іграх спеціальними засобами створюється емоційний настрій гравців [9, с. 30].

Ділові ігри сприяють розвитку творчого мислення, формуванню практичних умінь та навичок організації та керівництва навчально-виховною роботою, стимулюють та підвищують інтерес студентів до занять, фахової підготовки, активізують пізнавальну діяльність.

У процесі ділової гри учасники вчаться відстоювати свою позицію, точку зору, обґрунтовувати та вмотивовувати її, знаходити рішення в результаті суперечок, зіткнення думок, у них формується уміння знаходити компроміс, конструктивно критикувати, висувати гіпотези, перевіряти їх. Таким чином, у студентів розширюються та поглиблюються знання, збагачується досвід вирішення проблем на професійному рівні, розвиваються організаційні здібності.

Великі потенційні можливості ділових ігор і у виховному плані. У студентів загартовується воля, формуються: уміння долати перешкоди, доводити розпочату справу до логічного кінця, навички самоконтролю, почуття толерантності, впевненості в свої сили, почуття гідності; розвиваються: рішучість, наполегливість, здібність приймати рішення в умовах обмеженого часу. Гра допомагає об'єктивно оцінити самого себе та інших учасників шляхом співставлення та аналізу своїх думок, пропозицій, вражень, висновків з іншими. Тому ділові ігри сприяють більш глибокому самопізнанню, саморозвитку, формуванню об'єктивної самооцінки.

Крім дидактичної, виховної, розвивальної функції, ділова гра успішно виконує і діагностичну роль. З її допомогою діагностуються навчальні труднощі і потреби студентів, що сприяє науково-обґрунтованому плануванню навчально-виховного процесу, вирішенню завдань його оптимізації та активізації, здійсненню індивідуально-диференційованого підходу.

Ділова гра дає можливість виявити ступінь сформованості у студентів умінь планувати, проводити та аналізувати:

- урок: триєдину мету, тип і структуру, рівень взаємозв'язку його етапів, відповідність змісту навчального матеріалу принципам, методам, прийомам та формам навчання, режисуру, ефективність тощо;
- виховний захід: мету, структуру, логічну послідовність, зміст, форми, методи та прийоми виховної роботи, ефективність, педагогічну культуру педагога, його майстерність тощо;
- визначати утруднення і прогалини в знаннях студентів і на цій основі коригувати процес засвоєння знань та формування відповідних умінь та навичок.

Основними ознаками інтерактивної моделі навчання є:

- взаємодія студента з навчальним оточенням, середовищем, що слугує простором для застосування засвоюваного досвіду;
- зміна взаємодії педагога і студентів: активність викладача поступається місцем активності студентів, а завдання викладача полягає у створенні умов для їх ініціативи. Педагог виконує функції помічника в роботі, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації;
- наявність емоційного відгуку учасників на конкретний досвід, його осмислення, рефлексію, застосування на практиці [5].

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання ділових, рольових та дидактичних ігор.

Інтерактивні методи орієнтовані на стимуляцію та розвиток пізнавальних інтересів як провідних мотивів навчання, на задоволення пізнавальних потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної комунікації, в якій учасники процесу взаємодії більш мобільні, відкриті й активні [10].

До інтерактивних методів навчання відносяться педагогічні ігри, які входять до групи технологій ситуативного моделювання. У вітчизняній педагогіці і психології теорію гри розробляли Н.Анікеєва, К.Ушинський, П.Блонський, С.Рубінштейн, Л.Виготський, О.Леонтьєв, Д.Ельконін, А.Макаренко, Л.Сларіна, В.Сухомлинський, Ю.Азаров, В.Мухіна, О.Газман та інші.

Психолог Н. Анікеєва розглядає гру як складне соціально-психологічне явище. На її думку, потреба особи в грі і здатність включатися в гру характеризуються особливим баченням світу й не пов’язані з віком людини. Наголошує, що гра – форма засвоєння соціальних взаємовідносин і ролей [1].

В. Сухомлинський писав: «У грі розкривається перед дітьми світ, розкриваються творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра – величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що запалює вогник допитливості і любові до знань» [6, с. 95].

Гра відіграє велику роль й у вищій школі. Активізація пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів та підвищення рівня їх професійної підготовки засобами ігрових форм навчання буде забезпечуватися за таких умов:

професійно зорієнтований зміст ігрових форм навчання;

диференційоване використання ігрових занять з урахуванням рівня підготовленості студентів;

розвиток мотивації навчальної діяльності студентів;

забезпечення розвитку ініціативності, самостійності та творчості студентів;

налагодження партнерської взаємодії та співробітництва учасників ігрових занять на основі суб’єкт-суб’єктних відносин [4].

У практику підготовки майбутніх педагогів все частіше впроваджуються ділові ігри. Ділова гра - це форма відтворення предметного і соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем і досвіду практики

потрібні ці знання в їхній майбутній професійній діяльності тощо. На всі ці питання і відповідає опорний матеріал. Цілі заняття можна сформулювати так:

1. На базі опорного навчального матеріалу отримати, закрепити і развинути знання та уміння студентів по темі «Математична статистика в технічних дослідженнях та в спеціальних дисциплінах інженерів-механіків-педагогів».
2. Набути компетенції: вміти обчислювати числові характеристики, будувати графічні закони розподілу статистичних даних, оволодіти статистичною перевіркою гіпотез та методом кореляційно-регресійного аналізу.
3. Створити базу для можливостей подальшого застосування знань, навичок, умінь у навчанні та в професійній діяльності.

Під час повідомлення теоретичного матеріалу викладач акцентує увагу студентів на найбільш важливі формули, означення шляхом фіксації на екрані. Підбиваючи підсумок після повідомлення нового матеріалу, викладач показує у режимі слайдів основні моменти, які повинні знати студенти.

Допомогають демонстрації і при переході від «мови математики» до «мови техніки», тобто у технічній інтерпретації математичних понять, а також при окресленні основних етапів з історії математики.

Демонстрації супроводжують і перелік фахових дисциплін, де потрібні будуть знання з математичної статистики, а також перелік методів математико-статистичних досліджень, які реалізуються із застосуванням програмного забезпечення на ОВМ. Особливе значення демонстрація набуває під час закріплення вивченого матеріалу. Оскільки студенти повинні самостійно виконати домашню контрольну роботу, то за допомогою демонстрації викладач роз’яснює як саме це робити, як утворювати варіаційні ряди, будувати графіки, полігони, гістограми, обчислювати основні характеристики, робити висновки.

Виходячи із наявності значного опорного навчального матеріалу, змісту заняття і характеристики об'єкта навчальної діяльності при побудові лекції застосовано наступні прийоми активізації: створення проблемних ситуацій, елементи діалогу та дискусії, питання, що активізують, елементи професійної спрямованості навчання. При організації активного навчання недостатньо використовувати один конкретний метод активізації, необхідно і стимулювати активну діяльність студентів. В якості стимулів були застосовані: підкреслення ерудиції, широкого кругозору окремих студентів; користі знань з математики та інших дисциплін, отриманих раніше; зацікавленість; практична важливість нового матеріалу; довіра, доброзичливість; акцент на можливості використання набутих знань для професійного росту.

Проектування і реалізація лекції спрямовані на формування орієнтовної основи діяльності студентів повного складу, в якому орієнтири визначені в загальному вигляді. Ті, хто навчається, достатньо легко сприймають новий матеріал, усвідомлюють істотні ознаки різноманітних вибіркових сукупностей, варіаційних рядів, статистичних розподілів, методів статистичного оцінювання, можуть оперувати отриманими знаннями в конкретних випадках. В якості об'єкта перетворення орієнтовної основи діяльності розглядається проблема статистико-математичних досліджень, в якості засобів діяльності - графіки, діаграми, формули, сформовані раніше знання, а в якості технології діяльності - послідовність аналізу статистичних обчислень, в якості результату

діяльності – відповіді на поставлені завдання та спроможність упоратися з самостійною домашньою контрольною роботою.

Організація безперервної зворотнього зв'язку між викладачем і студентом є одним із найважливіших моментів будь-якого процесу навчання. Існує безліч методів організації зворотнього зв'язку з аудиторією. Вибір їх залежить від багатої кількості факторів, які характеризують викладача і аудиторію. Сумісне використання на даній лекції репродуктивного методу (під час введення нових понять, визначень, формул) з діалогічним методом проблемно-розвиваючого навчання (при викладі дидактичних одиниць, які потребують активізації розумової діяльності студентів) дозволяє на протязі заняття підтримувати сталий зворотній зв'язок з аудиторією. За допомогою діалогічного методу викладач залучає студентів до формулювання проблем, висування пропозицій з їх вирішення. Створюється обстановка творчої взаємодії викладача і студентів, що приводе до формування суттєвого зворотнього зв'язку, взаєморозуміння.

Використовуючи методи проблемно-розвиваючого навчання, викладач отримує глибоке, міцне, свідоме, тривале засвоєння матеріалу студентами та створює умови для активізації самостійної пошукової діяльності студентів, а також їх розумового розвитку, розвитку кругозору, про що свідчать результати контролю досягнення цілі заняття.

Переосмислюючи опорний матеріал, викладач математики не повинен забувати і про другу складову майбутньої спеціальності студентів. Вони не тільки майбутні інженери, а ще і педагоги, а тому в своїй роботі їм треба буде застосовувати статистичні методи і в психолого-педагогічних дослідженнях.

Висновки. Під час дослідження були сформульовані навчальні і розвиваючи цілі лекції у вигляді її результатів, діагностованих із зазначенням рівня сформованості знань, умінь, навичок. Подано змістовний навчальний матеріал, блок-схему, відображаючу логічну структуру змісту, план викладання теми та структурований конспект лекції. Розроблена технологія навчання на різних етапах проведення лекції: обрано метод організації початку лекції на основі мотивуючого чинника та подана методика мотивування навчальної діяльності студентів на різних етапах лекції.

Проведено аналіз методів активізації пізнавальної діяльності студентів та відібрані найбільш придатні з них. Подано методи формування нових знань та орієнтировочної основи діяльності.

Значну увагу приділено методам організації зворотного зв’язку та корекції педагогічної діяльності під час проведення лекції. Подано описання методів, засобів, способів контролю результатів проведення лекції, які використовуються на практичних заняттях при модульно-рейтинговій системі, при захисті домашньої контрольної роботи і модулю, при іспиті. Надано результати контролю досягнення мети лекції та їх аналіз. Встановлено, що більш ефективно засвоєні дидактичні одиниці змісту лекції, при викладанні яких використовувались методи проблемно-розвиваючого навчання, а саме діалогічний та показовий.

Висновок: необхідно внесення корективів в дидактичний проект лекції, більш уваги надати висвітленню питань наукових та педагогічних досліджень. Окреслити які саме поняття, формули методи є для цих досліджень найбільш суттєвими і необхідними. Має сенс проводити аналіз та побудову кореляційних полів з лініями регресії спільно зі студентами, залучати сильних до проведення

істотні риси цього поняття: підкреслюється вольова та емоційна налаштованість суб'єкта пізнання як важливий показник його пізнавальної активності: готовність і прагнення до енергійного оволодіння знаннями. Так, М. Махмутов визначає пізнавальну активність як виявлення в навчальному процесі вольової, емоційної та інтелектуальної сфери особистості [3].

Науковець Т. Шамова розглядає пізнавальну активність як розумову діяльність, спрямовану на досягнення певного пізнавального результату і як підвищену інтелектуальну реакцію на начальний матеріал, обумовлену пізнавальною потребою [8].

Дослідник Л. Арістова вважає, що активність слід розуміти як виявлення перетворювального, творчого ставлення індивіда до об'єктів пізнання [2].

І. Харламов визначає активність як стан суб’єкта пізнання, який характеризується прагненням до навчання, розумовим напруженням і виявом вольових зусиль у процесі оволодіння знаннями [7].

У працях науковців стверджується, що основою пізнавальної активності, її внутрішніми стимулами виступають пізнавальні потреби. Проблема їх формування знайшла глибоке обґрунтування у працях психологів: Б. Анан’єва, Л. Божович, П. Гальперіна, М. Добриніна, О. Матюшкіна та педагогів М. Данилова, В. Ільїна, Д. Вількєєва, Ю. Шарова, Л. Лернера, М. Махмутова та інших. У їх дослідженнях пізнавальна потреба розглядається як такий стан і властивість людської особи, який відбиває необхідність для творчої реформаторської діяльності людини у всіх сферах її життєдіяльності. Лише тоді, коли є потреба, яка спонукає людину до діяльності, стимулюється і активність особистості. Задоволення одних пізнавальних потреб веде до виникнення нових, до появи суперечностей більш високого рівня, вирішення яких вимагає пізнавальної активності.

Мета статті: розкрити шляхи активізації пізнавальної діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах одним із найбільш перспективних шляхів активізації пізнавальної діяльності студентів та удосконалення підготовки майбутніх учителів є впровадження інтерактивних методів навчання. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті визначені завдання реформування освіти, серед яких велика роль відводиться розробці та застосуванню методів навчання, які розвивають уміння самостійно вчитися, критично мислити, здатність до самопізнання і самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності. Саме такими є інтерактивні методи навчання, які викликають, зміцнюють та розвивають інтерес до пізнавального процесу, розвивають усі сфери особистості.

Термін “інтерактив” – англійського походження (interact), що в перекладі означає: inter – взаємний і act – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

Основою інтеракції є принцип багатосторонньої комунікації, де студенти і викладачі є рівноправними суб’єктами освітнього процесу. У процесі спільної діяльності студенти отримують нові знання, у них розвивається творчий потенціал та комунікативні здібності. Передбачається взаємодія від двох-трьох осіб поміж собою до широкої співпраці багатьох. Студенти навчають один одного, тому специфічною ознакою є діалоговий, скоріше навіть полілоговий характер взаємодії. Інтерактивне навчання сприяє формуванню умінь та навичок, системи цінностей, створенню атмосфери співробітництва.

11) Орлова М. Формирование толерантности у дошкольников. // Дошкольное воспитание. – 2003. - № 11. – С.51.
12) Соловьева Е. Гражданское воспитание сегодня. // Дошкольное воспитание. - 1995. -№ 8. – С. 8.
13) Суслова Э.К. Растим гражданина. // Дошкольное воспитание. - 1999.

Педагогіка

УДК 372.853

доцент кафедри корекційної освіти, кандидат педагогічних наук
Стельмах Ніна Василівна
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського (м. Миколаїв)

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Аннотация. В статье раскрыты психолого-педагогические основы активизации познавательной деятельности студентов высших учебных заведений. Большое внимание уделено интерактивному обучению студентов как важного пути активизации их учебной деятельности. Раскрыто значение педагогических игор как интерактивных методов обучения (деловых, ролевих, дидактических) в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов.

Ключевые слова: активизация, познавательная деятельность, интерактивное обучение, методы интерактивного обучения, деловая игра, ролевая игра, дидактическая игра.

Annotation. Psycho-pedagogical bases of activation of the students' cognitive activity of higher educational institutions are disclosed in the article. The author focuses on interactive learning students as an important way to enhance their learning activities. We disclose the value of pedagogical games as interactive teaching methods (business, role, teaching) in the training of future teachers.

Keywords: activation, cognitive activity, interactive learning, interactive teaching methods, business game, role play, didactic game.

Вступ. Сучасний стан соціально-економічного розвитку **су**спільства та його потреби висувають нові вимоги до підготовки фахівців педагогічних спеціальностей у системі вищої освіти. Сучасна освіта повинна забезпечувати майбутнім педагогам процес отримання системи наукових знань, умінь та навичок їх застосування в професійній діяльності, набуття широкої ерудованості, високої компетентності.

Важливим фактором удосконалення фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах є активізація їх навчально-пізнавальної діяльності.

Аналіз літератури. Психолого-педагогічні основи активізації пізнавальної діяльності розробили відомі науковці: Л.Арістова, Н.Бібік, Н.Богоявленська, А.Вербицький, В.Ільїн, Г.Ковальчук, В.Загвязинський, В.Лозова, П.Лузан, А.Маркова, А.Матюшкін, М.Махмутов, А.Крупнов, В.Паламарчук, О.Савченко, І.Харламов, Т.Шамова, Г.Щукіна та інші.

Аналіз їх праць дає підстави стверджувати, що у психологічній та дидактичній науці немає єдиного підходу до визначення поняття «пізнавальна активність», хоча у багатьох дослідженнях учені називають деякі загальні

ними консультацій зі слабкими студентами, враховуючи педагогічну складову їхньої майбутньої спеціальності.

Література:

1. Новиков Д.А. Статистические методы в педагогических исследованиях. – М.: МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.
2. Ковалева Г.Е. Лекция – диалог и ее дидактические возможности //Активные методы обучения и качество подготовки специалистов в вузе: Межвуз. сб. науч. тр./ЛТА. - Л.: 1990. - 176с.
3. Коваленко О.Е. Засоби активізації пізнавальної діяльності учнів //Методичні основи технології навчання. – Х.: Основа, 1996. – С.127-135.
4. Лейфура В.М. та ін. Математика: - К.: Техніка, 2003.– 640с.

Педагогика

УДК:398.21

кандидат педагогических наук, доцент Говоров Николай Павлович
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ ПРОБЛЕМАТИКА РУССКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ СКАЗКИ В РОССИИ

Аннотация: Нами анализируются мнения и взгляды, неоднократно возникавшие вокруг детской русской литературной сказки. Упомянуто разное понимание целей и задач детской литературы России. Показаны запросы общества по формально-содержательной структуре сказок. Рассмотрена тенденция развития сказки в соответствии со своей собственной жанровой природой.

Ключевые слова: русская сказка, двумирие сказки, детство, воспитание, образ, этнокультура.

Annotation: There is analysis of the opinions and views which had been repeatedly appearing over the children's Russian literary fairy tale. The different conceptions of goals and objectives of Russian children's literature are mentioned. It is shown the request of society of formally informative structure of fairy tale. The tendency of fairy tale's development is considered according to its own genre character.

Keywords: Russian fairy tale, world duality of fairy tale, childhood, upbringing, visuality, ethnoculture.

Актуальность проблемы. Русская национальная сказка всегда скрывалась под наименованием «народная». Современное общественно-нравственное мнение русского народа показывает необходимость показать её национальный этнографический аспект, аспект былинной «сказительной» природы. Необходимо исследовать и изучать литературно- этнические произведения русского мира, как сказочно- жанровую память русского народа. Субкультура детских реалий масс медеа требует исследования механизмов воздействия сказки на психику ребёнка.

Формулировка цели статьи и задач. Цель статьи: попытаться проанализировать важность актуальности сказки для современного ребёнка, сформулировать представление функционирования жанра в воспитательном этнопроцессе. Задача статьи:

- активизировать интерес к проблематике русской национальной этнокультуре в её фольклорном сказочном изложении;
- содействовать формированию профессионального педагогического интереса к совершенствованию образного изложения информационного материала педагогами школы.

Изложение основного материала. Историческая роль авторской литературной сказки, сказки народной ярко представлены произведениями классикой и самородков русской литературы А.С. Пушкина, П.П. Ершова, В.А. Жуковского, Э.Н. Успенского, А. Погорельского, В.Ф. Одоевского, Н. Вагнера, С. Маршака, М.Е. Салтыкова-Щедрина, Д. Н. Мамина- Сибиряка, Л.Н. Толстого, таким образом сказка системно вписана в русский социально культурный мир нашей страны.[1]. Многоуровневыми путями следует развитие литературной сказки для детей в России. Многомерно увеличивается количество сказочных произведений, с ориентированных для детского прочтения, причем их формы усложняется за счет синтеза с фентази и поддержкой электронных носителей. Сформировались функционально-тематические разновидности сказок: волшебно-дидактическая (В.П.Катаев, С.В.Михалков); природоведческая (научно-познавательная) - в творчестве В.Бианки, а затем -В.Д.Берестова, Н.И.Сладкова, С.В.Сахарнова, Г.Я.Снегирева; приключен-ческо-фантастическая (произведения Е.Велтистова, В.Губарева, Н.Носова Р.Погодина), игровая (Э.Успенский). «Недетские» сказки представлены отдельными именами и произведениями (например, две сказки В.М.Шукшина). Учёные различных социально-политических специальностей отмечают, что в русской сказке исторически заложен огромный потенциал, направленность которого гармонизировать и оздоровлять психику маленького человека- ребенка, гражданина завтрашнего урбанизированного общества. Сказка, русская сказка, в своей многоликости исторических персонажей представляет собой эстетическую составляющую памяти народа о культуре, как таковой. Детство ребёнка является самой замечательной частью в жизни любого и каждого человека, однако, и оно, в то же время и самая сложная для освоения миропонимания время. Там, именно в детстве каждого ребёнка, формируются оценки окружающего мира, закладываются принципы в основу характера, усваиваются этнические основы морали, приобретается национальное воспитание. С древнейших времён прародителей вопрос пестования и воспитания детей был принципиально основным в любом обществе людей. Трудности в объяснении и толковании «Азбучных» истин и правил ребёнку в его жизни, ценности культурных традиций, русской нации весьма большие, и для того чтоб сделать это в наиболее адекватной для детей форме, и были придуманы сказки. Объективной их основой безусловно был опыт старших поколений, варианты их реального поведения в различных ситуациях быта , мира и войн. Сказки – таким образом, это не совсем выдуманные истории для развлечения детей, они несут в себе глубокий смысл, смысл обучения и воспитания. К нашему глубокому сожалению, современные произведения, сказоки потеряли свой главный смысла образующий – умысел образного поучения и конкретного воспитания.

- привлекать детей к планированию деятельности и обсуждению результатов;
- создавать условия выбора.

Развивающая среда группы предполагает создание игрового уголка в стиле русской народной избы, внесение предметов обихода, утвари, быта. Подбирается игровое оборудование в соответствии с сюжетом игр, предметы - заместители, модели.

Организацию работы по гражданскому воспитанию необходимо строить в тесном содружестве с семьей [11]. Привлекать родителей к участию в праздниках, экскурсиях, изготовлению игрового оборудования.

Организация сюжетно-ролевой игры планируется еженедельно. В основе руководства игрой лежат взгляды Н.Я. Михайленко [10], где педагог выступает непосредственным участником игры. Проводится в соответствии с методическими требованиями к организации, структуре игры.

Педагогическая работа по развитию игры включает четыре направления:

- подготовка детей к принятию роли;
- обогащение индивидуальной ролевой игры ребенка;
- расширение диапазона принимаемых ребенком ролей;
- подготовка ребенка к ролевому взаимодействию.

Приемы руководства педагога соответствуют этапу работы над сюжетной игрой.

Закончить хочется словами Плутарха: «Какими дети рождаются, это ни от кого не зависит, но чтобы они путем правильного воспитания сделались хорошими – это в нашей власти».

Литература:

1. Доронова Т.Н. Защита прав и достоинства маленького ребенка. // Дошкольное воспитание. – 2000. - № 9. – С. 64.
2. Доронова Т.Н. Играют взрослые и дети (из опыта работы дошкольных образовательных учреждений России): учебно-методическое пособие. – М., 2006.
3. Казаева Е.А Гражданственность как интегрированное качество личности. // Дошкольное воспитание . - 2005. - № 5. – С. 85.
4) Князева О.Л., МаханеваМ.Д. Приобщение детей к истокам русской народной культуре, Программа развития личностной культуры дошкольников. - Н.Новгород, 1997.
5) Козлова С.А. Нравственное воспитание дошкольников в процессе ознакомления с явлениями общественной жизни. Психолого-педагогические проблемы нравственного воспитания детей дошкольного возраста. - М.,1993.
6) Козлова С.А Нравственное воспитание детей в современном мире. // Дошкольное воспитание. - 2001. - № 9. – С. 98.
7) Коломийченко Л.В. Программа социального развития детей дошкольного возраста. - Пермь, 2002.
8) Комратова Н., Грибова Л. О гражданском воспитании дошкольников. // Дошкольное воспитание. - 2005. - № 10. – С. 10.
9) Маханева М. Нравственно – патриотическое воспитание дошкольников. // Управление ДОУ. - 2005. - № 1. – С. 45.
10) Михайленко Н. Я., Короткова Н.А. Организация сюжетной игры в детском саду: Пособие для воспитателя. 2-е изд., испр

В основе педагогического приема лежит принятие ребенком роли того, кто страдает от действий и включение положительных форм поведения в представления детей о себе.

Включение положительных форм поведения в представление о себе.

Позволяет на основе представлений о себе, положительно влиять на поведение детей.

Встреча с интересными людьми.

Данный приём позволяет расширить представление детей о социальной действительности, поупражняться в приемах общения с людьми разных профессий, установить связи между человеком и его отношением к труду.

Решение проблем игрушек.

Данный прием позволяет в практической деятельности поупражнять детей оказании помощи окружающим, разрешении элементарных проблемных ситуаций.

Беседа “Поговорим о хорошем”.

Способствует формированию позитивной модели поведения. Педагог хвалит каждого ребенка за незначительные достижения в области поведения, взаимоотношений, хороших поступков, приобретении новых знаний.

Оформление альбомов “Мы их знаем”.

Позволяет закрепить знания детей о людях разных профессий, атрибута, показать значимость труда для других.

Наряду с организацией сюжетно-ролевой игры большое внимание уделяется совместной деятельности, в которой и закладываются основы формирования гражданственности [12].

В рамках обогащения сюжетной игры с детьми проводятся экскурсии, обыгрываются игровые ситуации, анализируется содержание художественных произведений, русских народных сказок, организация народных праздников и развлечений, встречи с интересными людьми, что обеспечивает не только обогащение игровых представлений, но и расширяет представление детей о социальной сфере. Разучивание с детьми русских народных подвижных, хороводных игр, песенок, потешек позволяет обогатить знания о родном крае, “малой родине”, русским народным бытом, традициями, праздниками.

Важным направлением работы по воспитанию ребенка-гражданина выступают традиции группы.

В группе установлены следующие традиции:

1) утро добрых улыбок;
2) сладкий вечер;
3) празднование дней рождения детей.

Немаловажное значение играют и групповые нормы. В группе существуют три обязательных правила:

1. нельзя бить и обижать людей;
2. нельзя ломать и портить результаты труда других;
3. нельзя без разрешения брать чужие личные вещи.

Для того чтобы сформировать у ребенка личностные качества, необходимые для гражданского поведения, необходимо строить общение с детьми на основе уважения и терпимости. Это означает:

- создавать условия для выражения ребенком собственной воли;
- спрашивать мнение ребенка к принятию решений;

Возможно, именно поэтому детям до сих пор полезнее читать замыслы образных сказок А.С.Пушкина, ведь именно на них воспитывались многие поколения, наших бабушек, дедушек, отцов и матерей нашей России.

Именно древнее образное «Азбучное» народное творчество заложило в нашем русском народе этическую и моральную основу бытия. Сказки, былины, сказания, национальная «Азбука 49 букв», обучали и воспитывали русский народ многие века. Благодаря им сказкам, дети обучались видеть грани добра и зла, проявлять чувства сострадания и соучастия в житии общества и человека. Образные сказки помогают нам легче всего пестовать и воспитывать русских детей. Это ответ на часто звучащий вопрос – почему русским детям следует читать, проговаривать и смотреть именно народные сказки? Это связанно с культурой именно русского народа, его самоэдентичность и историческим самосознанием, принадлежностью личности к своей Родине, сказки каждой страны патриотичны. Неся в себе основы национальной морали, культуры и традиций русского народа сказки помогают детям лучше знакомиться с культурой своей страны. Ещё одной причиной тому, что нашим детям полезнее читать русские сказки, является и то, что русские сказки легче для восприятия, что очень важно для ребёнка [6].

Однако сегодня, редко какой родитель читает своему ребёнку сказки перед сном, нам постоянно не хватает времени, или мы слишком сильно устаём, раздражены. Для того чтоб несколько облегчить свою задачу, но не в ущерб домашнему воспитанию ребёнка, сегодня можно найти и скачать сказки, чтобы ребёнок мог смотреть перед сном, и которые как никто другой, помогут малышу освоиться в окружающем мире, понять смысл своего существования. Опасность вызывают агрессивные сказки «ужастики» зарубежного эрзац культурного производителя. Экранизированные сказки смотреть можно всей семьёй, что интересно и полезно. Вечерние просмотры мультимедиа сближают семью, формируют атмосферу дружественного взаимопонимания. Наша современность диктует осознание роли ребёнка нашего мира в киберпространстве. Обществу крайне необходимо осознать роль сказки в формировании и развитии понятий ребёнка о общественных процессах во взрослой жизни его завтрашнего дня. Статус детства детей нашей России необходимо формировать и оберегать от эрзац поделок бизнеса на детях. Нам представляется крайне необходимым и целесообразным включение литературной сказки в программы учебного обучения школ. Такой вопрос уже ставился в прошлом веке, однако политизированные «педагоги» Н.Крупская и Луначарский выступили против - сказочного детства «фантазий». [2]. Сказка предполагает возможность как бы двоякости «входа» и «выхода»: изначально из реальной действительности в мир сказки, в что-то необычное прекрасное, красиво-чудесное, волшебство, героизм подвига ,а затем уже из сказки, перенос в действительность применения ребёнком своих сил в аналогичной ситуации мира действительности. Реальность и волшебство, волшебство и реальность, их тесная связь и взаимопроникновение составляют одну из черт авторских сказок XXI века.

Русская литературная сказка, априори, ориентировалась на современность, на именно «свое время» со всеми его реальными и ложными проблемами и особенностями. Ибо сама эта ориентация была изначально «сказочной», сказочно-опереточно-опосредованной (Петрушка), когда за любыми злоключениями и проблемами вставали общечеловеческие морально-

нравственные и социальные ценности [3]. Таким образом, автор сказания формирует образное двумирие понимания, как характерный экспресс признак русской национальной литературной сказки. Художественно-образный принцип двумирия реализуется по-разному в различных жанрах литературной сказки: формирование подтекста, путешествие в сказку, сказка в сказке и др. Представленный нами анализ материалов указывает, что в сказках, особенно середины XX века., чудо фантазии практикуется в повествовании со здравым умыслом и иронией авторов. Периодично авторы представляют «двойное видение»: автор и герои по-разному могут осязать чудесный мир повествования в сказки, авторский взгляд, зачастую нередко покровительно окрашенный иронией сарказма или грустью раздумий, придает «иному миру» особые черты инновационного мира и помогает понять «свой» мир читающего. Эффект этот свойственен детскому и «взрослому» замыслам сказок. Волшебство получает двойную мотивировку: детскую, непосредственную, когда чудесное существует потому, что в него просто верят, и усложненную, символически-иносказательную, для взрослого понимания [4].

Образное русское своеобразное восприятие художественного пространства литературной сказки, особенности взаимодействия условно-реального и волшебно-сказочного красочно оформленного тематически, «иного тридевятого царства» подсказывается авторским замыслом творца. Вымышленные фантастические «миры» могут быть связаны с прошлым древним миром людей, в реальном, сегодняшним узнаваемым настоящим или космическим инновационным, технотронным грядущим временем [5].

Образ детства, как основы в воспитательном периоде, стал структурно значимым элементом художественного мира литературной сказки XX века и особенно анимационной сказке сегодняшнего детства. Он включает обилие изображений мира детства, героя-победителя, «детский» взгляд на мир и ориентацию на определенное детское восприятие; соединяет конкретно-исторические понятия и общечеловеческие ценности. В основе воздействия на этот образа детства выступают различные фольклорные традиции, сказания, и были русского народа - это детский мир представлений и фантазий; волшебные сказки «сочувствия» и «соучастия» с судьбах и приключениях героев. Мистика сказки вполне доступна для понимания современного ребёнка, поли конструкторы инновационных машин , животных и людей с особенными качествами и бесчисленными свойствами. Этнокультурная проблема русской национальной сказки в России это возрождение национально звучащего образного языка пращуров. Гений – сказочник А.С.Пушкин очень грамотно сказал: “Изучайте Язык и Вы избавите Мир от многих заблуждений…” Можно добавить, что правильное - образное прочтение его сказок прольёт свет на многие истины и проблемы современного мира , как детей так и взрослых. Сложившееся исторически искажения языка и национальной письменности , утрата образности… когда любое «СЛОВО» сказания- сказки являлось – и «Смыслом и Образом»… и «Сутью Бытия», в рамках реальной этнокультуры русского народа, его «Азбуки 49 букв» являют этнопроблему. Образ в сказки – есть главное её содержание. «Образ» – внешний облик, символ, образец, прообраз, пример, сущность, идея, нечто воображаемое. В буквальном смысле «Древнерусское Чаромутное» есть слово «ОБЪ-РАЗ». В образных-сказках А.С.Пушкина художественный мир затеи может строиться разными способами, но всегда объёмно- образно, многомерно. Образ следовательно мы

В результате реализации программы у детей будут сформированы следующие навыки гражданственности:

1. владеет представлениями об отдельных элементах народной культуры;
2. устанавливает простейшие связи между благополучием человека и его отношением к природе, к труду, к человеку;
3. проявляет сопереживание, сочувствие к героям народных сказок и к окружающим;
4. использует народные песни, танцы, водит хороводы;
5. использует полученную информацию в специально организованной под руководством взрослого и самостоятельной деятельности;
6. владеет основами правовой культуры и культуры межличностного общения;
7. с интересом воспринимает информацию о родном городе;
8. использует полученную информацию в самостоятельной деятельности;
9. владеет разнообразными, адекватными приемами, согласованности своих действий с действиями своего партнера по игре;
10. имеет дифференцированное представление о членах семьи, о доминирующих интересах родственников разного пола, осознает право каждого на любимое занятие.

Результаты работы отслеживаются два раза в год (сентябрь, май). Уровень гражданского воспитания определяется по критериям Л.В.Коломийченко, а сюжетно-ролевой игры - в соответствии с критериями Б.Эльконина [7].

Отслеживание уровня взаимоотношений и детских предпочтений осуществляется через наблюдение и социометрическое обследование. Основными методами получения результатов является наблюдение и беседа. Оценивая навыки гражданственности нужно обращать внимание на поведение, развитие чувств и эмоций.

При подведении итогов работы используем такие формы как: показ детских спектаклей, наблюдения самостоятельной деятельности детей, беседы с педагогом и родителями и др.

Реализация содержания осуществляется в рамках совместной и игровой деятельности с детьми, что обеспечивает вариативность использования данной программы в сочетании с другими комплексными программами [2].

В рамках ступеней программы формируются:

7. позитивные модели поведения в обществе;
8. позитивное отношение к себе и окружающим;
9. наличие знаний о жизни человека в сообществе;
10. определенные личностные качества;
11. коммуникативная компетентность.

Методические рекомендации

Основной формой гражданского воспитания с детьми 3-5 лет выступает сюжетно-ролевая игра и совместная деятельность педагога с детьми. В работе с детьми рекомендуется использовать игровые приемы [10].

Для осознания детьми моральной стороны своих поступков эффективным приемом выступает разыгрывание с помощью игрушек педагогом сценок, точно воспроизводящих нежелательные действия ребенка.

Воображаемая постановка себя на место другого.

детей к истокам русской народной культуры" (авт. О.Л.Князева, М.Д.Маханева), "Программа социального развития" (авт. Л.В.Коломейченко) [4].

Отличительной особенностью выступает форма реализации содержания. Формирование гражданской культуры у детей дошкольного возраста осуществляется средствами сюжетно-ролевой игры, поскольку задачи гражданского воспитания органично вписываются в воспитательные задачи сюжетно-ролевой игры.

Игра, это тот вид деятельности дошкольника, где он осуществляет вычленение правил общественного поведении взрослого человека. Беря на себя в игре роль полицейского, врача, учителя, ребенок изображает носителя этой профессии вообще. Игра не только включает в себя знания детей об окружающей их социальной действительности, но, делая их предметом переживания ребенка, поднимает их на более высокий уровень зрелых социальных отношений.

Планирование сюжетно-ролевой игры в младшем и среднем возрасте направлено на решение задач гражданского воспитания. Через организацию игры, игровых ситуаций каждый ребенок овладевает различными социальными ролями и игровыми действиями, а также обеспечивается воспитание гражданско-патриотических чувств.

Исходя из вышесказанного, можно сделать вывод, что наиболее благоприятным средством воспитания гражданско-патриотических чувств в дошкольном возрасте является сюжетно-ролевая игра.

Учитывая возрастные периоды психического развития детей дошкольного возраста, в программе нами были определены три ступени работы.

Мир людей вокруг нас – на этой ступени раскрываются вопросы о сообществах: семья, родственники, друзья, соседи, знакомые, в рамках которого актуализируется проявление заботы, уважения к ближайшему окружению.

Наша малая родина - на второй ступени раскрываются вопросы знакомства детей с родным городом, обеспечивающее проявление бережного заботливого отношения к достопримечательностям города.

Народная культура моей страны – на третьей ступени раскрываются вопросы о русском народном быте, традициях, что способствует развитию интереса к культуре своего народа и результатам культурного творчества.

В соответствии с данными направлениями подобрана тематика и разработано содержание сюжетно-ролевых игр на младший и средний дошкольный возраст, направленных на решение задач гражданского воспитания. Подобраны параметры оценки гражданственности и развития сюжетно-ролевой игры в младшем и среднем дошкольном возрасте. И конечно, в соответствии с параметрами подобран диагностический инструментарий. Технология программы предполагает реализацию личностно-ориентированного и деятельностного подходов.

Реализация программы осуществляется на протяжении дошкольного возраста (от 3 до 5 лет) и рассчитана на 2 года. Игровая деятельность организуется как по желанию детей, в зависимости от условий предметно-развивающей среды, так и по инициативе педагога. Обязательным условием при организации игр является проигрывание каждым ребенком всех социальных ролей.

можем понимать как совокупность, конгломерат разносторонних знаний, объединяющихся в конкретное описание какого-либо предмета или явления в русской сказке. Каждый образ сказки несет в себе глубинную ведическую суть, которая дает возможность осознать ,понять предназначение и существование данного образа, как объёмного много планового события. В самой структуре простых слов сказки на русском языке, в игровой манере подаются, предлагаются фундаментальные знания обо всем мироустройстве жития этноса. Вспомнить достаточно «Руслан и Людмила» А.С.Пушкина и каждый, знающий русский язык человек погрузится в волшебный мир грёз и фантазий. Детям чтение сказок повлечёт интерес к изучению глубинны русского языка (образов).Мир окружающей русской природы и открытое общение с родиной в её природной естестве способно пробудить генетическую память и избавить психику от многочисленных проблемных и чуждых психологических установок ложных ценностей современного социального общества. Русский язык сохранил базовые механизмы исконной речи (образность) примерно на 30-40%. Русские слова можно- трактовать, расширяя и углубляя их информационное значение. В сказке- это рассудительно и делается, и особенно цениться детьми. Языки других народов - на проценты и доли процента. Есть языки, практически полностью построенные не на образных принципах, а на вирусно-бактериальных кодах (паразитийно искажённых и вульгарных трактовок). Поэтому не все слова нужно пытаться толковать, т.к. они не настоящие, а условные договорные символы, в которых отсутствует образный концептуальный смысл и объём содержания.

У современного человека из-за упрощения языка и потери образного мышления многие процессы работы головного мозга «повреждены и заторможены». Мы всё время экономим на словах и понятиях в своей речи. В сказке этого нет изначально. Палео исторически мозг у наших предков работал далеко не на современные 3%, т.к. перворечь летописей была информационно плотной и скоростной, дополненной обильно рисунками. Поэтому она сильно отличалась от нынешних систем общения. Однако, механизмы передачи и обработки информации в мозге людей принципиально не изменились. Образы формируются в мозге благодаря частотным звуковым кодам, которые имеют свою матрицу - букву, обладающую собственным образом. Поэтому сказки зачастую дополнялись песнопениями, частушками и прибаутками. Образность этнокультурной направленности русской национальной сказки в настоящее время переживает определённый рубежный период переустройства. Охарактеризовать которые в настоящее время можно- периодом воссоздания традиций глубинных воспитательных традиций русской «глубинки». Наметилась тенденция возрождения обрядов и праздников исконно русских традиций, без влияния на них различных христьянствующих вероучений. Этот факт порождает надежду на оживление интереса к русским сказаниям, песням летописного возрождения культурных традиций сказителей и сказочников. Проблема существует и в светской жизни проведение культурных традиций сказки, можно с уверенностью говорить о неопределённости в методологическом и особенно в научном плане статутсных положение существования сказки в современном образовательном пространстве. Льюис Кэрролл сегодня бы тоже «Алису в стране чудес» с проблемами бы рекомендовал к прочтению детским учреждениям. То есть сложность современного прочтения сказок налицо.

А ведь английский классик Грэм Грин говорил, что «Только книги, прочтённые в детстве, могут оказать влияние на судьбу человека». Безусловное влияние ведической сказки, сказки на базе этнокультурных традиций русского народа будут иметь гарантированный успех у детей. Русские «сказительные» былинные традиции расширят спектр воздействия на эмоциональную сферу ребёнка.

Вывод: Этнокультурная русская сказка в возрождающейся России крайне важна, проблемы, строящие перед социальным обществом необходимо решать в воспитательном плане с очень ранних возрастов. И сказка тот инструмент, который может реально влиять на молодое поколение России. Сказка посредством прочтения вслух формирует и закрепляет реалии детства, его субкультуру, чувственный - тактильный способ познания и освоения действительности игровым методом. Для урбанизированного общества, важна роль сказки в воспитании способности преобразовывать, одушевлять и одухотворять весь окружающий мир. Литературная сказка, педагогически правильно выверенная, закладывает эстетические механизмы образного здорового воздействия на психику ребенка, гармонизирует и уравновешивает его рациональную и эмоциональную этносферу. Мы должны воссоздавать свою школу сказочной, детской обучающей образной реали и передавать нашим детям образную письменность, традиции и культуру, полученные от наших предков!

Литература:

1. Андреев Н.П. Фольклор и литература (Из курса лекций по фольклору). - Уч.. т.П Л., 1936. С. 289.

2. Пропп В. Я. Морфология сказки. – М., 1969. – С. 136.

3. Нагишкин Д. Сказка и жизнь. - Л., 1957; С.156.

4. Ровенко Н. В. Жанровое своеобразие сказочной книги. Вестник Поморского университета: научный журнал / гл. ред. В. Н. Булатов. – Архангельск: изд-во ПГУ, 2007. – Вып. 4. - С. 118 – 121.

5. Шаров А.И. Волшебники приходят к людям. Книга о сказке и сказочниках. М., 1985.С.295.

6. https://vk.com/album-48180437_197798175

Сегодня ребенок находится в беспредельном информационном и социальном пространстве. В современной жизни на него воздействует информация сети Интернет, телевидения, компьютерных игр, кино и т.д. Воспитательное воздействие этой информации (не всегда позитивное) все чаще и чаще доминирует в процессе воспитания. Играет роль снятие взрослыми запретов с одной стороны и падение доверия взрослых с другой, что приводит к нарушению процессов взросления ребенка.

Очень популярны в нашей жизни виртуальные формы общения, что ослабляет связи между детьми и взрослыми и приводит ребенка к самоизоляции.

Произошли существенные изменения в системе отношения ребенка к окружающему миру, к другим людям, к себе самому. Снизилась ценность других людей, и на первый план вышло переживание и позиционирование себя, вследствие чего в обществе стал распространяться эгоизм, а чувство гордости за свою страну стало теряться.

Такое понятие, как «Моя малая Родина» сегодня обесценено. Но патриотические убеждения невозможно навязать, их надо воспитывать и это очень сложный процесс. Сегодня назрела острая необходимость создания воспитательной системы времени. Поэтому, именно задача гражданского воспитания становится чрезвычайно важной.

С.А.Козлова дает следующее определение гражданственности: “Интегрированный комплекс качеств личности, который определяет ее социальную направленность, готовность к достижению социально-значимых и индивидуально необходимых целей в обществе, государстве” [6].

Основы гражданского воспитания закладываются в период дошкольного детства. Воспитание навыков гражданственности начинается у ребенка с отношения к самым родным ему людям: матери, отцу, дедушке, бабушке, сестре, брату. Что такое Родина ребенок впервые узнает в семье. Развитие привязанности и любви к родному дому – первая ступень гражданского воспитания детей дошкольного возраста.

Но как всему этому научить детей дошкольного возраста, в какой форме лучше донести до детей эти знания?

Для решения данных вопросов группой педагогов МКДОУ №36 и была разработана программа “Ступени успеха юного гражданина России”.

Цель: Воспитание навыков гражданственности у детей дошкольного возраста посредством сюжетно-ролевой игры. Содействие утверждению в жизни ребенка идеи добра и красоты, духовного и физического совершенства.

Задачи:

1. расширять представление о семье, родных и близких;
2. обогащать знания о родном крае;
3. расширять представление о русском народном быте;
4. формировать у детей понятий о своем “Я” и взаимодействии с окружающими;
5. развивать навыки игрового взаимодействия детей, творческие качества ребенка.
6. формирование ЗОЖ.

Содержание программы разработано на основе парциальных программ: “Наследие” (авт. Е.В.Соловьева, Л.И.Царенко, М.Ю.Новицкая), “Приобщение

4. Семина Л.В. Самостоятельная работа как средство формирования когнитивной компетентности бакалавров при изучении иностранного языка в педагогическом ВУЗе: дис. … канд. пед. наук: 13.00.08 / Любовь Викторовна Семина. – Москва, 2013. – 214 с.
5. Зеер Э.Ф. Саморегулируемое учение как психолого-дидактическая технология формирования компетенции у обучаемых / Э. Ф. Зеер // Психологическая наука и образование. – 2004 . – №3. С. 5 – 11.
6. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь для студентов высших и средних пед. учебных заведений / Г.М. Коджаспирова. – М.: Академия, 2001, – 176 с.
7. Поляков В.Г. Уровни рефлексии управляющей деятельности // Рефлексивные процессы и творчество. Новосибирск, – 1990. – Ч. 2. – С.116 – 120.
8. Философский энциклопедический словарь / под ред. С.С. Аверинцева, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичева и др. 2-е изд. М.: Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.
9. Круглый стол на тему «Психология в зеркале рефлексии» // Вопросы Психологии. 2001. № 2. С. 32–35
10. Ананьев, Б.Г. О проблемах современного человекознания. – СПб.: Питер, 2001. – 272 с.

Педагогика

УДК:378.2

заведующая Смышляева Наталья Сергеевна
Муниципальное казенное дошкольное образовательное учреждение
детский сад №36 (Свердловская область, Артемовский район п. Сосновый Бор)

ТРИ СТУПЕНИ УСПЕХА ЮНОГО ГРАЖДАНИНА РОССИИ

Аннотация. Статья посвящена воспитанию чувства гражданственности в детях среднего дошкольного возраста в рамках нравственно-патриотической работы посредством сюжетно-ролевой игры. Описывается содержание программы, предложены методические рекомендации по работе в данном направлении.

Ключевые слова. Гражданственность, сюжетно-ролевая игра, дети дошкольного возраста, дошкольная среда.

Annotation. The article is devoted to the education of a sense of citizenship in children of preschool age in the middle part of the moral and patriotic work through the plot-role-playing game. It describes the content of the program proposed guidelines for working in this direction.

Keywords. Citizenship, plot-role-playing game, preschool children, preschool environment

Три ступени успеха юного гражданина России.
Так хочется, чтоб наши дети
Сказали бы все, как один:
«Я – нашей великой России
Пусть маленький, но Гражданин!»

Педагогика

УДК:376.1:376.4.

магистрант Гуляева Оксана Николаевна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь);
Научный руководитель: кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры технологий начального образования
Халилова Фатиме Ситмеметовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

СУЩНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ АДАПТИВНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Аннотация. В статье раскрываются особенности формирования педагогической адаптивности младшего школьника с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: педагогическая адаптивность, младший школьник.

Annotation. The article reveals the features of forming of pedagogical adaptability of the younger pupils with special educational needs.

Keywords: pedagogical adaptability, Junior high school student.

Проблема исследования. Общая динамика показателей процессов получения знаний, требования к качеству процесса получения образования различными категориями обучающихся вызывает большую необходимость разработки и внедрения широкого комплекса образовательных программ. На исследование роли образования в контексте обучения детей с особыми образовательными потребностями младшего школьного возраста нацелена инклюзивная педагогика. Для учащихся младших классов с ограниченными способностями на первый план выходит сформированность ведущей для этого возраста деятельности – учебной. В ее структуру входят учебно-познавательные мотивы, учебные задачи и форма учебных занятий. Поэтому главной задачей современного образования является улучшение, разработка новых методов, приёмов, форм для работы сдетьми с особыми образовательными потребностями младшего школьного возраста.

На сегодняшний день инклюзивное образование на территории РФ регулируется Конституцией РФ, федеральным законом «Обобразовании», федеральным законом «Осоциальной защите инвалидов в РФ», а также Конвенциейо правах ребенка и Протоколом №1 Европейской конвенциио защите прав человека и основных свобод. В 2008 году Россия подписала Конвенцию ООН «О правах инвалидов». Теоретические положения, раскрывающие педагогические сущность формирования личности ребенка с особыми потребностями и социально-педагогические подходы к работе с ней, представлены в трудах И. Зверевой, А. Капской, В. Ляшенко, В. Тесленко, С. Харченко. Изучение проблем социальной адаптации и социализации детей с особыми потребностями как важной составляющей помощи семьям, которые

воспитывают, нашли своеотражение в работах Н. Грабовенко, И. Ивановой, А. Капской, Р. Кравченко, Т. Соловьевой. Посвящены диссертационные исследования отечественных ученых.

Целью статьи – раскрыть сущность формирования педагогической адаптивности младшего школьника с особыми образовательными потребностями.

Анализ литературы [2], [3], [5] посвящен раскрытию различных аспектов адаптации и реабилитации детей с особыми потребностями. Дети с ограниченными возможностями здоровья могут иметь разные по характеру и степени выраженности нарушения в физическом и психическом развитии, требующих адаптированной к их возможностям индивидуальной программы обучения.

Изложение основного материала. Образование выполняет две важнейшие функции развития личности: её духовное, нравственное, художественное, культурное развитие и её социализацию, а также экономическую функцию воспроизводство квалифицированных трудовых ресурсов для современного общества.

Нарастание процесса получения знаний, требования к качеству процесса получения образования различными категориями обучающихся вызывают большую необходимость разработки и внедрения широкого комплекса образовательных программ, которые позволяют каждому желающему получить именно то образование, в те сроки и в том месте, которые представляются для него наиболее приемлемыми, независимо от пола, возраста, социального происхождения и способностей. На исследование роли образования в данном контексте нацелена инклюзивная педагогика. При изучении понятия - «дети с особыми образовательными потребностями» мы остановились на классификации, предложенной В.А. Лапшиным и Б.П. Пузановым, которыек основным категориям таких детей относят: дети с нарушением слуха (глухие, слабослышащие, позднооглохшие); дети с нарушением зрения (слепые, слабовидящие); дети с нарушением речи (логопаты); дети с нарушением опорно-двигательного аппарата; дети с умственной отсталостью; дети с задержкой психического развития; дети с нарушением поведения и общения; дети с выраженными расстройствами эмоционально-волевой сферы, включая синдром раннего детского аутизма; дети с комплексными нарушениями психофизического развития, с так называемыми сложными дефектами (слепоглухонемые, глухие или слепые дети с умственнойотсталостью). Данная классификация дает нам возможность выделить в характеристиках этих категорий детей особенности их нарушений в следующих сферах:сфера здоровья, общения, когнитивная и мотивационно-волевая, а также личностная сфера, требующие коррекции и развития длядальнейшей успешной адаптации в обществе.

Для детей-инвалидов младшего школьного возраста на первый план выходит сформированность ведущей для этоговозраста деятельности – учебной. В ее структуру входят учебно-познавательные мотивы, учебные задачи и форма учебных занятий. Дети с особыми образовательными потребностями школьного возраста часто имеют отклонения в развитии интеллектуальной или двигательной сферы. Это вызывает трудности в усвоении учебного материала. У таких детей отмечается неразвитость саморегуляции, неумение управлять собой. Обнаруживаются специфические

совместной работы преподавателя и студента. Со стороны преподавателя требуется постоянное создание «ситуации самоанализа», а со стороны студента – готовность к подобному самоанализу.

Несколько в стороне от теоретической и технологической рефлексии, направленных на собственно когнитивные процессы, стоит субъектно-личностная рефлексия. Это – осознание внутреннего «я» и отношения его к познавательной деятельности. Осознание и оценка собственного «я» стимулируют психическую и интеллектуальную активность, способствуют развитию механизмов самосовершенствования и самореализации. Данный механизм рефлексии глубоко взаимосвязан с мотивацией, способствует развитию деятельностного подхода к обучению, формированию навыков управления собственной познавательной деятельностью и, в конечном счете, приводит студента, а затем и специалиста-профессионала к ситуации непрерывного образования.

Сформированность отдельных компонент когнитивной компетенции у студентов являются необходимыми качествами его личности, в ФГОС третьего поколения отмечается важность готовности и способности студентов осуществлять исследовательскую, эвристическую и проблемную деятельность наряду с учебной и практической как при аудиторных, так и при самостоятельных формах работы. Исследования показали, что студенческий возраст – это пора сложнейшего структурирования интеллекта, время, когда начинают проявляться личностные качества мышления обучаемых: активность, самостоятельность, критичность, креативность и глубина мышления, гибкость ума, способность творчески решать учебные и практические задачи [10].

Выводы. Проблема когнитивной компетентности стоит особенно остро в первые годы обучения, именно когда изучаются общенаучные дисциплины, в частности – курс «Общая физика». Это связано с новизной учебных задач и с большей долей самостоятельной работы по сравнению с обучением в основной школе. Мы предлагаем рассматривать когнитивную компетентность как результат формирования взаимообуславливающих друг друга компонент: мотивационной, технологической, личностно ориентированной и рефлексивной. Изучение курса «Общая физика» будущими инженерами-педагогами позволяет целенаправленно формировать указанные компоненты. Когнитивные знания и умения, приобретенные студентами при изучении физики, становятся необходимыми при изучении специальных дисциплин. Следовательно, главным с педагогической точки зрения является обеспечение овладения обучаемыми таким уровнем когнитивной компетентности, которая обеспечит эффективную познавательную деятельность как в процессе обучения в ВУЗе, так и в течение всей последующей жизни.

Литература:

1. Психологический словарь / под общей редакцией Ю.Л. Неймера. – Ростов-на-Дону: Фенекс, 2003. – 640 с.
2. Осипова Л.А. Информационно-образовательные проекты как средство формирования у студентов когнитивной компетентности: дис. …канд. пед. наук: 13.00.01 / Лариса Александровна Осипова. – Брянск, 2008– 46 с.
3. Леонтьев В. Г. Психологические механизмы мотивации / В.Г. Леонтьев. – Новосибирск, 1992. – 178 с.

история и методологию физики, то есть, действия других людей, которые привели к успеху, а именно – к физическим открытиям. С другой стороны, студент сам осуществляет определенную деятельность, выполняя лабораторные и практические работы и стремясь выполнить их наиболее эффективно.

Именно таким образом выстроенный курс физики позволит в достаточной степени развить интеллектуальную и эмоциональную сферу личности будущего инженера-педагога, в то же время подготовить фундамент для создания высокого уровня профессиональной мотивации студента и предметной компетентности по физике, которая необходима для полноценного усвоения специальных курсов и формирования профессиональной компетенции.

Развитие рефлексивной составляющей учебного процесса, без которой невозможно эффективное образование и самообразование, является неотделимой составляющей формирования когнитивной компетенции. Рефлексию, наряду с предметной деятельностью и системой отношений, следует рассматривать как ведущий фактор личностного и профессионального развития, без глубокого осмысления которого невозможно понять сущность когнитивных процессов.

Рефлексия (от лат. reflexio – «обращение назад») – процесс самопознания субъектом внутренних психических актов и состояний [6, 7]. «Рефлексия – размышление личности о самой себе, когда она вглядывается в сокровенные глубины своей внутренней духовной жизни. Не рефлексируя, человек не может осознать того, что происходит в его душе, в его внутреннем духовном мире. Рефлексия погружает нас в глубину нашей самости. Здесь важны постоянные подытоживания содеянного. Поскольку человек понимает себя как разумное существо, рефлексия принадлежит его природе, его социальной наполненности через механизмы коммуникации: рефлексия не может зародиться в недрах обособленной личности, вне коммуникации, вне приобщения к сокровищам цивилизации и культуры человечества» [8]. Уровни рефлексии могут быть разными – от элементарного самосознания до глубинных раздумий над смыслом своего бытия, его нравственным содержанием. Как форма познания, рефлексия есть не только критический, но и эвристический принцип: она выступает как источник нового знания. Осознавая неосознанное, познавая непознанное, рефлексия полагает в качестве своего предмета само знание о нем [9].

Для эффективного формирования когнитивной компетентности мы предлагаем параллельно рассматривать теоретическую, технологическую и субъектно-личностную рефлексию. Теоретическая рефлексия предполагает осознание предметной информации, интеграцию знаний, классификацию и осмысление логических построений, создание целостного образа изучаемой научной дисциплины. Технологическая рефлексия имеет прикладной характер, ориентированный на практику, проверку гипотез через практическую деятельность или специально организованный эксперимент. В контексте исследуемой проблемы технологическая рефлексия означает постоянный анализ эффективности тех или иных когнитивных приемов или подходов, «внутреннее рассмотрение» способов и степени усвоения знаний, выработку оптимального когнитивного алгоритма. Как теоретическая, так и технологическая рефлексия являются результатом целенаправленной

отклонения в развитии мотивационно-потребностной сфере психики. Они выражаются в задержке развития образного мышления, требующего внутреннего плана действия, что приводит к последующим трудностям в усвоении учебного материала. Дети-инвалиды младшегошкольного возраста характеризуются недоразвитием произвольности в поведении, саморегуляции, планировании действий (табл.1.).

Таблица 1

Теоретическаямодельшкольной адаптациимладщего школьника

Типы школьнойадаптивности		
Педагогическая	**Социальная**	**Личностная**
Академическая адаптация характеризует степень принятия учебной деятельности и норм школьной жизни.	Успешность вхождения ребенка в новую социальную группу зависит от социальной адаптации.	Личностная адаптация характеризует уровень принятия ребенком своего нового социального статуса (Я — школьник).
На уровне академической адаптации наблюдается снижение успеваемости и учебной мотивации, негативное отношение к школьным требованиям.	На уровне социальной адаптации наряду с нарушением конструктивности поведения в школе происходит снижение статуса ребенка в группе сверстников.	На уровне личностной адаптации искажается соотношение «самооценка—уровень притязаний», наблюдается возрастание школьной тревожности.
Преобладание у ребенка одного из стилей приспособления ведет к нарушениям во всех сферах школьной адаптации		

Стремительные изменения, происходящие в нашем обществе, противоречивым образом отражаются на подрастающем поколении, в частности, на процессе педагогической и социальной адаптивности младших школьников. Всё чаще проблема нарушения процесса адаптивности младших школьников привлекает к себе внимание медиков, психологов, педагогов. Существует множество точек зрения на исследуемую проблему. Э.М. Александровская, Б.Н. Алмазов, С.А. Беличева, рассматривают её как несоответствия психофизиологического и социопсихологического статуса ребёнка требованиям ситуации школьногообучения. Начало адаптивности младших школьников« характеризуется принципиальным изменением всегоегостроя, он начинает осуществлять общественно значимую и общественно оцениваемую деятельность – учебную деятельность. И это ставит его в совершенно новую позицию по отношению ко всем окружающим»[5]. Дети с ограниченными возможностями здоровья – это дети, состояние здоровья которых препятствует освоению образовательных программ общегообразования вне специальных условий обучения и воспитания. К ним относятся дети с особыми образовательными потребностями, либо другие дети в возрастедо 18 лет, не признанные в установленном порядке детьми – инвалидами, но имеющие временные или постоянные отклонения в физическом и психическом развитии и нуждающиеся в создании специальных

условий обучения и воспитания, т.е. дети с особыми образовательными потребностями.

Адаптивность – это приспособление организма к изменяющимся внешним условиям. Адаптация детей младшего школьного возраста подразумевает не только приспособление, но и создание условий для последующего развития. Тогда получается, что адаптировать ребёнка – это приспособитьего к развитию, позволяющие в нужной степени соответствовать требованиям и нормам в современном социуме. Поэтому педагоги и психологи, адаптируя ребёнка, должны помнить осоздании условий для последующего развития младшего школьника. В связи с этим обеспечение реализации права детей с ограниченными возможностями здоровья на образование рассматривается как одна из важнейших задач государственной политики.Задачами адаптации младших школьников к процессу обучения являются создание условий для безболезненного вхождения учащихся в школьную жизнь:

1) Организация воспитательно-информационных мероприятий для учащихся;
2) Оказание индивидуальной помощи каждому ребёнку и его родителям;
3) психолого-педагогическое просвещение родителей;
4) координирование действий всех специалистов, работающих в школе.

Главная цель инклюзивных образовательных учреждений и родителей, чтобы ребенок, который нуждается в особых методах обучения, получал полное образование и адаптацию в современном мире, чтобы у ребенка были друзья, интересы, насыщенная жизнь, чтобыон не боялся общаться с малознакомыми людьми. Целью учебного процесса становится не только достижение знаний, но и создание условий для социальной адаптации и развития психологических особенностей обучающихся, а целью педагогического процесса – развитие нравственной, самодеятельной, творческой личности. Для достижения цели применяются новые педагогические технологии, основанные на том, что ученик становиться активным, творческим, развивающимся субъектом учебного процесса. Важным для педагогов является положительный психолого-эмоциональный климат в учебно-воспитательном процессе. Уроки проводятся методически грамотно и профессионально с использованием проблемных ситуаций, поисково-исследовательских методов, игровой деятельности. Необходимо делать всё для того, чтобы каждый урок был для учеников маленьким островком радости, чтобы они приходили на занятия и уходили с урокасо светлыми, веселыми лицами, с огоньком в глазах и любовью в сердце. Главное верить, понимать, чтопроисходит в их душах, смотреть на мир их глазами, наполнить любовью и добротой каждое мгновение.

Особое место отводится коррекционно-развивающим урокам: социально-бытовая ориентировка, развитие психомоторики и сенсорных процессов, коррекционные занятия, ритмика, лечебно-физическая культура. В школе должны быть организованы психолого-медико-педагогическое сопровождение учащихся. Сопровождение дает возможность увидеть как положительные, так и отрицательные моменты развития учащихся. С учетом этих данных строится индивидуальная дифференцированная коррекционно-развивающая работа. Ребенок, поступивший в школу не умеющий писать и читать, выходит из стен школы с начальными профессиональными навыками.

Таким образом, возникает вопрос о необходимости целенаправленного формирования у студентов когнитивных умений, при этом внимание обучающегося будет направлено не только на содержание предмета, но и на способы получения знаний, т.е. на приемы умственного труда. Преподаватель имеет возможность планировать параллельно с изучением предметных тем разъяснение тех или иных когнитивных умений, а затем на последующих занятиях закреплять их и совершенствовать.

Целенаправленное формирование когнитивных навыков стимулирует мыслительную деятельность, позволяет студентам переходить на более высокие уровни когнитивной компетентности. Усвоение приемов и действий умственной деятельности делает студентов более самостоятельными, является важнейшей предпосылкой для того, чтобы успешно заниматься дальнейшим образованием и что особенно важно – самообразованием, а также осуществлять профессиональную деятельность. Например, овладев под руководством преподавателя способами познавательной деятельности, студент может затем самостоятельно применять их в условиях, не заданных обучением, перестраивать по собственной инициативе, находить новые приемы, использовать их при решении профессиональных задач [5].

Личностно ориентированный компонент достаточно тесно связан с мотивационным. Дело в том, что физика (как и другие предметы естественнонаучного цикла) для будущего инженера-педагога не являются строго необходимой в узкопрофессиональном смысле, однако ее изучение формирует мировоззрение студента, развивает его эмоционально волевую сферу, структурирует мышление и создает предпосылки для становления профессионального стиля инженера-педагога. Изучение физики будущим инженером-педагогом должно сочетать в себе две противоположные тенденции – фундаментализацию и профессионализацию, которые, однако, не вступая в противоречие, будут дополнять друг друга. На основе обобщения опыта формирования когнитивных умений при преподавании физики мы пришли к выводу, что необходимы единые методический и дидактический подходы в построении курса физики. Эти подходы будут обеспечивать реализацию эпистемологического, политехнического и праксиологического принципов обучения. Эпистемологический (или гносеологический) принцип заключается в том, что обучение физике как наиболее фундаментальной из естественных наук приводит к формированию мотивации к изучению естественнонаучных и технических дисциплин. Содержание курса физики должно быть построено как иллюстрация действия основных фундаментальных законов мироздания, также при изучении этих законов следует показать, как они проявляют себя в явлениях и процессах, которые изучают химия, биология и т.д. С другой стороны, студенты должны понимать, что именно фундаментальные законы физики являются научной основой для инженерных и технических наук. Связь физики с техническими науками является основой для реализации политехнического принципа при обучении физике. В любом инженерном решении или разработке студент должен видеть проявление физических закономерностей. Такое «видение» не приходит само по себе, его необходимо целенаправленно формировать, и это является одной из методических задач преподавателя.

Праксиологический аспект преподавания физики заключается в том, что физика является экспериментальной наукой. С одной стороны, студент изучает

Высокий уровень сформированности мотивационной компетенции подразумевает позитивно-деятельностное отношение к обучению. Студенты с таким типом мотивации умеют ставить перспективные нестандартные цели учебной деятельности, реализовывать их и преодолевать препятствия при их достижении. Учебные действия отличаются гибкостью и мобильностью, типичным является поиск нестандартных способов решения учебных задач. Такие студенты предвидят социальные последствия своей учебы, их учебная деятельность переходит в самообразовательную [3].

Общий путь формирования учебной мотивации заключается в том, чтобы способствовать превращению широких побуждений студентов в зрелую мотивационную сферу с устойчивой структурой и доминированием отдельных мотивов.

На основании проведенных исследований мы считаем, что формированию мотивации в целом способствуют:

- создание в учебном заведении в целом, и в учебном коллективе в частности условий, необходимых для осознания студентами важности непрерывного самообразования;
- воспитание ценностного отношения к обучению;
- создание условий для реализации ситуации успеха;
- развитие интерактивных форм организации учебных занятий;
- включение студентов в совместную учебную деятельность путем организации парных и групповых форм работы.

С последними двумя условиями тесно связано развитие технологического компонента формирования когнитивной компетентности. Он подразумевает проведение занятий и организацию самостоятельной работы студентов таким образом, чтобы целенаправленно способствовать развитию когнитивных умений, отвечающих за способность мыслить логически и использовать разные приемы мышления, классифицировать, структурировать, выстраивать мысленный эксперимент, сопоставлять и противопоставлять факты и др. [4]. Уровень развития когнитивных знаний и умений студентов определяет, в конечном счете, результаты обучения: уровень сформированности предметной компетенции, познавательную активность студентов, развитие логического мышления, реализацию творческого потенциала и навыки интеллектуальной самоорганизации. Студенты должны обладать таким уровнем развития приемов умственной деятельности, что позволил бы им применять эффективные способы организации своей учебно-познавательной деятельности.

Исследования показывают, что большинство студентов овладевают когнитивными умениями стихийно, определяя собственный стиль обучения методом проб и ошибок. Способы и приемы обучения, которые таким образом избирает студент, не всегда оказываются рациональными. Это приводит к интеллектуальной пассивности, снижению мотивации. Недостаточный уровень развития когнитивных навыков является одной из основных причин слабой успеваемости студентов. При стихийном формировании когнитивных умений студенты понимают сущность мыслительных операций поверхностно, при выполнении заданий ищут готовый вариант решения или шаблон, не используют возможности собственного мышления или же не знакомы с этими возможностями.

Одно из основных направлений адаптации – трудовое, которое реализуется через различные мероприятия. Знания и умения, полученные на уроках трудового обучения, учащиеся младшего школьного возраста можно реализовывать на конкурсах и выставках детского народноготворчества. Большинство мероприятий необходимо проводить с использованием информационно-компьютерных технологий.

Работу необходимо проводить в едином образовательном пространстве. И тогда важнейшим показателем успешности проводимой комплексной работы станут активизация взаимоотношений детей коррекционной школы с нормально развивающимися детьми и детьми других школ-интернатов, умение участвовать в совместной деятельности со взрослыми. Безусловно, не все дети с проблемами в развитии могут успешно интегрироваться в социум, поэтому мы считаем главной задачей для себя – продолжение работы в данном направлении: работать в содружестве с общественными организациями, организовывать встречи с интересными людьми, проводить экскурсии. Большое внимание необходимо уделять спортивно-оздоровительной работе, которая включает в себя проведение недель здоровья и спорта, ежедневную утреннюю зарядку, в которых отражены спортивные мероприятия, весёлые старты, игры, направленные на привитие учащимся культуры здоровогообраза жизни. Очень часто дети с особыми образовательными потребностями испытывают трудности в общении. Помимотого, что у них страдают высшие психические функции: память, внимание, мышление, задета и эмоционально-личностная сфера: недостаточная сформированность дифференциации эмоциональных состояний и саморегуляции – все это снижает коммуникативные возможности детей. Дети осознаютсвой дефект, и поэтому у них появляется негативное отношение к речевому общению, невозможность высказать своёпожелание; повышенная ранимость и обидчивость. А ведь общениесо сверстниками становится все более привлекательным и интересным для детей. Поэтому в нашей работе для успешной адаптации детей с нарушением слуха мы выбрали метод формирования коммуникативных способностей и нравственных норм средствами игр. Нравственные нормы поведения: здороваться, делиться с друзьями в игре, навык культурного поведения за столом, осознанно извиняться за нехорошие поступки, помогать взрослымпо их просьбе. Коммуникативные способности детей: понимание ситуаций, уровень проявления организаторскихспособностей.

Выводы. Таким образом, при любых организационных формах обучения для детей с ОВЗ должны быть созданы специализированные условия получения общегообразования, трудовой подготовки, соответствующих возможностям и потребностям, направленным на успешную адаптацию в современном социуме. Работа, систематически проводимая в этом направлении, несомненно, даст положительные результаты. Адаптация детей с ограниченными возможностями здоровья предполагает не только определенный уровень адаптации, но и возможность ориентироваться в окружающей жизни, соблюдая определенные правила и нормы поведения.

Литература:

1. Василенко Н. Обучение детей с особыми потребностями в условиях инновационного образования // Образовательные инновации: философия, психология, педагогика. – 2014. – № 8 – С. 19 — 21.

2. Драморецкий Б. Г. Развитие детей в процессе начального обучения и воспитания // Проблемы обучения и воспитания в начальнойшколе.— М.: Учпедгиз, 2013. – 230 с.

3. Каланьев Б. Г., Дворяшина М. Д., Кудрявцева Н. А. Проблемы обучения детей инвалидов.— М.: Просвещение, 2008. – 245 с.

4. Лапшин В.А., Пузанов Б.П. Основы дефектологии. – М.: Просвещение, 1991. – 143 с.

5. Одинцова Е.Ю. Особенности школьной адаптации детей с ЗПР в условия использования разных образовательных программ // Сибирский вестник специального образования. – 2014. – № 3 – С.14 – 21.

Педагогіка

УДК 37.09:517

старший викладач кафедри «Природничих наук»
Данильчук Оксана Миколаївна
Красноармійський індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету (м. Красноармійськ);
студентка 1 курсу групи МО-14 Мірошниченко Вікторія Валеріївна
Красноармійський індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету (м. Красноармійськ)

ЗМІСТ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Аннотация. В статье рассматривается содержание математического фундаментального образования и значение математики для будущих экономистов; о сотрудничестве преподавателя и студента в условиях фундаментализации профессионального образования. Разработка содержания обучения и построения экономико-математических моделей на основе реального экономико-математического материала.

Ключевые слова: фундаментальное математическое образование, экономическая направленность, экономические понятия, логическое мышление, математические формулы, экономико-математическая модель.

Annotation. The mathematical content of basic education and the importance of mathematics for future economists are examined i6n the paper; the cooperation of the teacher and students in vocational education fundamentalization. Learning content development and construction of mathematical economic models based on real economic and mathematical material.

Keywords: fundamental mathematical education, economic orientation, economic concepts, logical thinking, mathematical formulas, economic and mathematical model.

Постановка проблеми. Динаміка модернізації нашого суспільства настільки стрімка, особливо в секторах його економіки, що рецептурне навчання студентів згідно з вимогами завтрашнього дня, навіть за умов більш-менш адекватного їх прогнозування з позицій ВНЗ, не може розглядатись як перспективний підхід до розв’язання проблеми формування системи актуальних знань із певного фаху, які опановує студент.

и недостаточно изученным. Серьезной проблемой является недостаточная технологизация формирования когнитивной компетентности, а также вопрос разработки критериев и способов оценивания уровней сформированности данной компетентности у студентов.

В связи с этим необходимо определить основные структурные компоненты когнитивной компетентности, их взаимосвязь и пути формирования – что является **целью статьи.**

Изложение основного материала статьи. Формирование ключевых компетентностей имеет свои особенности в зависимости от направления подготовки студентов и преподаваемых дисциплин. Когнитивную компетентность следует считать одной из важнейших в отношении восприятия информации и развития мыслительных операций в процессе обучения, и возможно рассматривать как интеллектуальную основу непрерывного образования. Когнитивная компетентность как качество личности студента имеет свою специфику и структуру. В данной статье рассмотрим компоненты когнитивной компетентности будущих инженеров-педагогов при изучении курса «Общая физика».

Как качество личности, когнитивную компетентность можно рассматривать как совокупность и единство мотивационного, познавательно-практического и эмоционально-волевого компонентов [2, с.34-35]. Эти компоненты, по сути, являются самостоятельными компетенциями, развитие которых до определенного уровня приводит к формированию когнитивной компетентности.

На основании проведенных экспериментальных исследований с учетом специфики формирования когнитивной компетентности будущих специалистов при преподавании естественнонаучных дисциплин (в частности предмета «Общая физика») мы предлагаем рассматривать когнитивную компетентность как совокупность мотивационного, технологического, личностно ориентированного и рефлексивного компонентов. Если развитие какого-либо компонента отсутствует или нарушено, то формирование когнитивной компетенции окажется неэффективным.

Рассмотрим первый из перечисленных компонентов – мотивационный. Под мотивацией следует понимать «осознаваемые или неосознаваемые психические факторы, побуждающие индивида к совершению определенных действий и определяющие их направленность и цели» [1, с. 264]. Мотивы могут в значительной мере предопределять действия. Мотив познавательной деятельности можно определить, как направленность обучающегося на достижение целей собственного развития, приобретение знаний, умений и навыков, становление собственной профессиональной компетентности.

Существуют классификации мотивов по различным основаниям. Один из вариантов классификации мотивов учения опирается на две тенденции: к достижению успеха и избеганию неудачи. Мотивированные на достижение успеха студенты ставят перед собой позитивные цели, активно ищут средства, испытывая при этом положительные эмоции, мобилизуя ресурсы [3].

Иначе ведут себя студенты, мотивированные на избегание неудачи: они не уверены в себе, боятся критики, с работой, где возможна неудача, у них связаны только отрицательные эмоции. Такая мотивация связана с низкой самооценкой, неверием в свои силы, в возможность успеха.

Литература:

1. Агапова, О.И. О трех поколениях компьютерных технологий обучения / О.И.Агапова, О.А.Кривошее, А.С.Ушаков // Информатика и образование. 1994. - №2. -С.34-35.
2. Моделирование процесса информатизации школы / [Электронный ресурс].- Режим доступа: http://npstoik.ru/vio/inside.php?ind=articles&article_key=44
3. Афанасьева Е.В. Методика раннего обучения информатике: поиск, апробация, находки / Е.В. Афанасьева // Информатика. – 2007. - № 22 – С. 25-27.
4. Информационные и коммуникационные технологии в образовании / И.В.Роберт, С.В. Панюкова, А.А. Кузнецов, А.Ю. Кравцова; под ред. И.В. Роберт. – М.: Дрофа, 2008 – 312с.

Педагогика

УДК 378.14

преподаватель Сейтасанов Февзи Сейтумерович
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ОПРЕДЕЛЕНИЕ СТРУКТУРНЫХ КОМПОНЕНТОВ КОГНИТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ В ПРОЦЕССЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы определение структурных компонентов когнитивной компетентности будущих инженеров-педагогов в процессе педагогического эксперимента.

Ключевые слова: когнитивная компетентность, познавательная активность.

Annotation. In the article questions are considered determination of structural components of cognitive competence of future engineers-teachers in the process of pedagogical experiment.

Keywords: cognitive competence, cognitive activity.

Введение. В соответствие с Федеральным Государственным Образовательным Стандартом 3-го поколения главной задачей учебного процесса в высшей школе является формирование комплекса компетентностей студентов. Рассмотрение особенностей каждой из ключевых компетентностей позволяет выдвинуть на первый план необходимость формирования когнитивной компетентности, которая представляет собой качество личности, определяющее готовность и способность к осуществлению активной познавательной деятельности.

Понятие «когнитивный» произошло от слова «когниция» (cognition), что означает «знание, познание» и включает в себя всю совокупность познавательной деятельности. Под термином «когнитивный» (cognitive) понимается признак, определяющий способность к приобретению, трансформации и хранению информации для познания мира [1, с.181]. При этом сам термин «когнитивная компетентность» является относительно новым

Посилення впливу математики на розвиток науки і виробництва, розширення сфери використання математичних знань, процес математизації основних напрямів діяльності людини значно підвищують значення повноцінної освіти для кожного студента. У зв'язку із цим математична освіта майбутніх економістів розглядається нами як важлива складова базової вищої освіти.

Сьогодні, в умовах глобалізації світової економіки і становлення нового типу суспільства – інформаційного суспільства – математика стає новим і важливим інструментом, який дозволяє визначити розвиток економіки.

Загальновизнано, що головна мета навчання математики у вищій школі полягає в тому, щоб навчити застосовувати математику як інструмент при розв'язуванні багатьох економічних проблем, які виникають як в професійній діяльності, так і в практичних життєвих ситуаціях, тобто володіти професійно-прикладною математичною компетентністю.

Підвищення рівня фундаментальності освіти зумовлено необхідністю орієнтації на оволодіння глибинними, сутнісними підставами і зв'язками між різноманітними процесами навколишнього світу, з розвитком його інтелектуального потенціалу.

Вищий навчальний заклад об'єктивно зорієнтований на таке навчання студента, яке б дало змогу йому сформувати в собі передусім фундаментальні основи системно структурованих знань за певним фахом і набути здатності самостійного пошуку новітньої інформації, максимально адаптованої до реальної професійної діяльності, яка б не зависала хаотично в його свідомості, а логічно й системно знаходила своє місце в тій системі знань, яку він опанував у ВНЗ.

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що розв'язання проблеми розробки науково-методичних основ математичної освіти студентів вищих навчальних закладів у контексті підвищення конкурентоспроможності майбутніх економістів відповідно до потреб суспільства з ринковою економікою, знаходиться у дослідженнях, присвячених широкому спектру питань щодо методики навчання математики у вищій школі. Це праці, які пов'язані з розробкою методичної системи проведення практичних занять та методики організації самостійної роботи зі студентами економічних спеціальностей вищих навчальних закладів(ВНЗ); з обґрунтуванням методики формування математичної культури економіста у ВНЗ; із визначенням шляхів реалізації міжпредметних зв'язків інформатики і математики при підготовці спеціалістів економічного профілю ВНЗ тощо (Г.М. Булдик, Н.В. Ванжа, Г.Я. Дутка, Г.С. Євдокимова, В.Н. Келбакіані, В.І. Клочко, О.І. Коломок, Г.О. Михалін, Н.В. Морзе, І.О. Новик, Л.М. Романишина, Н.М. Самарук, В.Г. Скатецький, О.Г. Фомкіна, та ін.).

Різноманітні аспекти зазначеної проблеми розробляють й іноземні дослідники, зокрема Н. Балашов, А. Бішоп, Р. Водкін, С. Грандер, Р. Гаріс, Р. Ешлі, А. Камерон, Л. Клейн, А. Райєн, А. Серпінська, З. Турроу, В. Шмід. Проте, у працях згадуваних науковців недостатньо уваги приділено особливостям математичної підготовки економістів.

Мета статті – теоретичне обґрунтування ролі й місця фундаментальної математичної освіти при підготовці майбутніх економістів.

Виклад основного матеріалу. За загальним поняттям «фундаментальна математична освіта економіста» криється множина різноманітних фахівців –

особистостей, які оволоділи, мають фундаментальну математичну освіту, але виявляють і використовують її по-різному, залежно від своїх індивідуальних особливостей. У суспільстві розвиненої ринкової економіки працевлаштування та досягнення мети будь-якою людиною найчастіше тісно пов'язано з умінням вдосконалювати: свої фахові знання та вміння, здібності, комунікабельність, фізичний стан, навички уважної розумової творчої праці та використання сучасних інформаційних технологій. Значну роль у набутті майже всіх вказаних рис відіграє процес вивчення математичних дисциплін.

Фундаментальність математичної освіти економіста залежить не лише від того, які цілі й установки сформовані у межах освітнього процесу. Умовна шкала «сприйняття» ідей фундаментальності має величезний діапазон: від моментального, інтуїтивного сприйняття самої суті фундаментальності в освіті до практичного її нівелювання. Це стосується як студентів, так і викладачів.

Зокрема, причиною того чи іншого рівня знань або вмінь студента є співпраця студента та викладача у навчальному процесі, результат їх взаємодії. Інше питання, як розподіляється значущість діяльності студента чи викладача для формування визначених знань. Часто така взаємодія зводиться до діяльності викладача, де студентові належить пасивна роль. Така практика нині не схвалюється, але водночас перехід на новий рівень співпраці «студент – викладач» є тривалим і складним процесом. На наш погляд, переосмислення ролей у цій співпраці є особливо актуальним в умовах фундаменталізації професійної освіти.

Сучасні економісти мають потребу в серйозній підготовці з математики, яка б давала їм можливість досліджувати економічні проблеми, грамотно використовувати сучасну обчислювальну техніку, приймати оптимальні, науково обґрунтовані рішення. Система освіти інерційна за своєю суттю у зміні та методиці викладання, методах й обсягах навчальних курсів повинні проводитися надзвичайно обережно. Фундаментальні курси, у тому числі математичні, зазнають незначних змін, проте, розуміння того, що методика викладання математики для економістів повинна відрізнятися від традиційно сформованих, класичних курсів для інших спеціальностей, набуло особливої чіткості останнім часом. У досить великій кількості стали з'являтися підручники з математики для студентів економічних спеціальностей [1, 2, 3]. Спираючись на сучасні навчальні посібники з математики для економістів потрібно підбирати таку методику вивченні вищої математики при якій буде врахована специфіка майбутньої спеціальності студента, тобто реалізовано тісний зв'язок математики з економічним застосуванням вивчених розділів, вирішення актуальних завдань ринкової економіки. Звернемось до думки академіка Б.В. Гнеденка: «… завдання навчання математики повинно полягати, по-перше, у тому, щоб у реальних явищах виявити ті поняття й методи, які максимально близькі їм. І по-друге, навчити … за загальними поняттями бачити конкретні образи, бачити в них потужне і гнучке знаряддя пізнання навколишнього світу. Розвиток цієї якості – справа викладання [3].

Одним із важливих завдань наукових досліджень у царині фундаменталізації освіти є не лише обґрунтування підходів до неї, розроблення змісту навчання тощо, а й орієнтовне прогнозування часового інтервалу появи реального результату фундаменталізації. Ми наголошуємо на цьому тому, що фундаменталізація освіти, образно кажучи, є процесом, який викликає саме фундаментальні зміни в її змісті та організації, тому й явний результат цього

просто наблюдают за событиями на одном общем экране (для этого используется проектор), а дают свой ответ на поставленную задачу.

Внимание всех учеников сосредоточено на одном изображении и на одних и тех же вопросах. Однако, при этом каждый ученик имеет возможность попытаться дать ответ, кликнув на нем своей мышкой (рис.7). Для визуальной идентификации отдельных пользователей используются различные графические изображения указателя мыши, что видно на рис.7. Учитель тоже имеет в своем распоряжении собственную мышку, которая к тому же имеет приоритет над другими и может, например, приостановить работу с миниатюрами и временно заблокировать мыши учеников.

Рис.7. Пример слайда с поддержкой нескольких мышек

Чтобы узнать, кто из учеников в группе первым выполнит задание, программа Mouse Mischief позволяет установить таймер. Результат выводится сразу после того, как все ученики определятся с вариантом ответа.

Выводы. Студентами направления подготовки 09.03.03 «Прикладная информатика» ГБОУВОРК «Крымский инженерно-педагогический университет» исследуется использование на уроках информатики не только готовой надстройки, но и предлагаются собственные программные решения, выполненные в среде программирования MS Visual Studio 2010 с помощью пакета библиотек MultiPoint Mouse SDK.

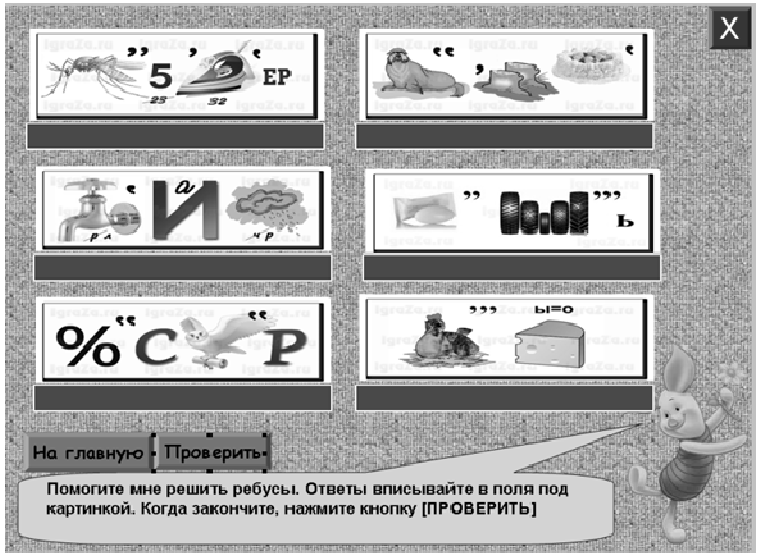

Рис. 6. Вид окна игры в ребусы

Характерная черта для этой программы и других подобных ей состоит в визуальной привлекательности и простоте использования, является актуальным для любого пользователя, и тем более для такой особой аудитории как младшие школьники. Обучение информатики через игру - наиболее естественный и комфортный подход в младшей школе.

Следует отметить еще одну разработку - проведение занятия в игровой форме, но теперь оно уже предполагает совместную деятельность всех учеников класса. В этом случае учителю предлагается программное решение, которое обеспечивает работу нескольких мышек на одном и том же компьютере. При этом наиболее удачный вариант применения - компьютер учителя с подключенными к нему проектором и нескольких мышек. Для этого предлагается использовать готовую надстройку для программы MS Power Point версии 2007 и выше под названием Microsoft Mouse Mischief, или подготовить собственное программное решение с помощью соответствующего пакета библиотек.

Самый простой вариант - использование надстройки для создания слайдов. При этом учителю будут доступны специальные шаблоны слайдов, на которых можно разместить вопрос в тестовой форме. Для шаблонов этих слайдов доступны все привычные инструменты оформления, позволяющие сделать их красочными и интересными.

В зависимости от конфигурации персонального компьютера и оборудования USB, в занятиях с использованием Mouse Mischief могут участвовать от 5 до 25 учеников. При этом каждый из них сидит за обычной партой, а все, что ему нужно - радио или проводная мышь. Все ученики не

процесу вимагає тривалого часу. Економічна спрямованість математичних курсів повинна містити в собі не тільки використання, але й побудову економіко-математичних моделей на основі застосування реального економіко-статистичного матеріалу. Головною метою такого навчання є одержання студентами досвіду встановлення зв'язків між конкретними економічними поняттями, явищами й абстрактними математичними формулами, розвиток логічного мислення при проведенні аналізу отриманих моделей. Місце математики в системі наук визначає її місце в освіті. Вона є не лише допоміжним інструментом для розв'язання окремих проблем, а перш за все, загальнокультурною базою для засвоєння системи принципів і структур, які складають основу дисциплін, що вивчаються. Освіта має бути орієнтована на виховання математичного мислення, яке в своєму розвинутому вигляді означає здатність створювати математичні структури, уміння аналізувати їх властивості, а також інтерпретувати результати аналізу.

Таким чином, весь процес вивчення вищої математики, починаючи з першого курсу, повинен бути пов'язаний з побудовою економіко-математичних моделей, математичними методами їх розв'язання, аналізом отриманих результатів, з погляду економічних застосувань. При викладанні курсу математики рівень запропонованих завдань повинен мінятися – від найпростіших завдань з економічним змістом до більш складних застосовуючи математичний апарат. Виклад математики повинен бути побудований таким чином, щоб виробити у студентів математичний підхід до розв'язання економічних завдань з застосуванням економіко-математичного моделювання. Тому при викладанні тем потрібно дотримуватись наступних умов:

- постановка найпростішого економічного завдання;
- виклад теоретичного матеріалу;
- побудова економіко-математичної моделі;
- математичний аналіз отриманого розв'язку;
- економічний аналіз результату.

У процесі фундаменталізації освітніх систем, які належать до систем самоорганізованих, причина їх існування виявляється їх власним наслідком. Тому будь-які інновації вимагають психологічної готовності до їх упровадження: недостатньо науково обґрунтувати та впровадити провідні ідеї фундаментальної освіти у навчальний процес, а потрібно подбати про адаптацію викладачів і студентів до нових підходів у навчанні, забезпечити усвідомлення ними того, що саме фундаменталізація освіти дає максимальний результат професійної підготовки з мінімальною витратою сил та навчального часу.

Висновки. Математика є не тільки потужним засобом вирішення прикладних задач і універсальною мовою науки, але також і елементом загальної культури. Саме тому, математичну основу слід розглядати, як найважливішу частину в системі фундаментальної підготовки сучасного економіста.

Сутністю фундаменталізації математичної освіти економістів є формування фундаментальних знань і вмінь, які забезпечують здатність економіста ефективно використовувати їх у професійній діяльності.

Таким чином, основу фундаменталізації математичної підготовки майбутніх економістів у контексті інноваційної парадигми освіти складають такі принципи як виникнення нової якості знань у результаті фундаменталізації

змісту освіти; історичну зумовленість та обґрунтованість фундаменталізації змісту освіти; урахування фундаментального змісту основ наук; взаємозв'язок та взаємодію у фундаменталізації та професіоналізації освіти; формування системних знань, зумовлених фундаменталізацією освіти. До подальших напрямів дослідження відносимо питання конкретизації визначених принципів у змісті професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю.

На нашу думку, усвідомлюючи роль і місце професійної спрямованості навчання математики в системі професійної освіти майбутніх економістів в сучасних умовах розвитку освіти, варто дбати про розвиток самостійності студентів; стимулювання мотивації, підвищення інтересу до навчання; створення відповідних посібників. Кінцевою метою викладання є сприйняття студентами математики не тільки як засобу вирішення складних практичних завдань, але й як засобу формування сучасного фахівця. Молода людина повинна зрозуміти, що глибокі знання формують її конкурентоспроможність, готовність до цілеспрямованого, високоорганізованого і продуктивного життя.

Література:

1. Барковський В.В., Барковська Н.В. Математика для економістів. - К.: ЦУЛ, 2002. – 400 с.
2. Васильченко І.П. Вища математика для економістів: Підручник. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 20007. – 454с.
3. Гнеденко Б.В. Математика и математическое образование в современном мире / Б.В. Гнеденко. – М.: Просвещение, 1985. – 191с.
4. Колодінська О.В., Терещук Г.М. Практикум з вищої математики для економічних спеціальностей: Навч. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2007. – 184с.
5. Красс М.С., Чупрынов Б.П. Математика для экономистов. СПб.: Питер, 2005. – 464с.: ил. – (Серия «Учебное пособие»).

Педагогіка

УДК 378.041.22:96(07)

старший викладач кафедри «Природничих наук»
Данильчук Оксана Миколаївна
Красноармійський індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету (м. Красноармійськ);
студентка 1 курсу групи МО-14 Рябчикова Дар'я Андріївна
Красноармійський індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету (м. Красноармійськ);
студентка 1 курсу групи МО-14 Коваленко Наталія Віталіївна
Красноармійський індустріальний інститут
Донецького національного технічного університету (м. Красноармійськ)

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

Аннотация. В статье освещена роль и место самостоятельной работы студентов при изучении высшей математики в системе профессионального образования будущих экономистов. Математическая подготовка одна из важнейших составляющих в системе фундаментальной подготовки современного экономиста. Поэтому организация самостоятельной работы при

Следует отметить, что здесь перечислены лишь некоторые примеры упражнений. Остальные являются не менее интересными и полезными для школьника.

Еще одна программа по информатике из этой серии представлена в виде игры с персонажами известной сказки о Винни-Пухе. Каждое задание для пользователя изображается репликами одного из персонажей, а его исполнение построено в форме игры.

Самое простое из них позволяет потренироваться школьнику в управлении указателем мыши. Для этого ему нужно щелчком левой клавишей мыши «поймать» бабочку, которая начинает летать внутри окна программы, как только к нему будет подведен указатель (рис. 5).

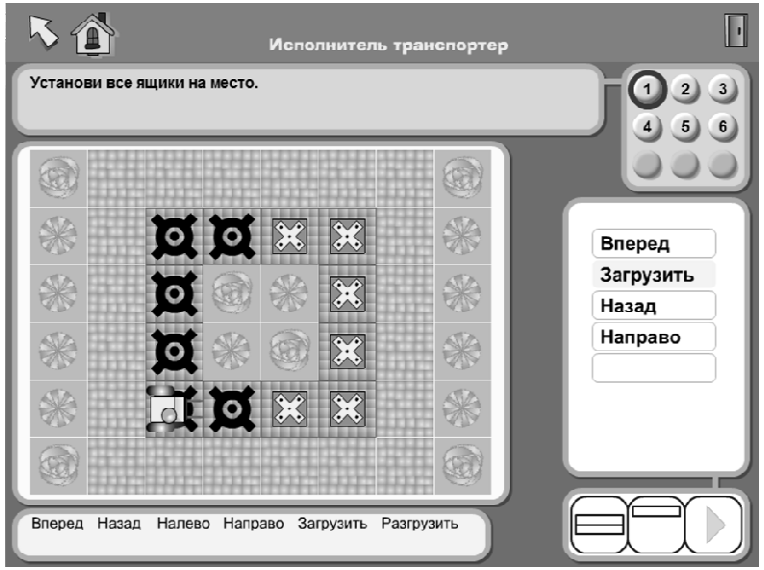

Рис.5. Вид окна упражнения по управлению указателем мыши

Логические задачи также представлены в этой программе. Здесь пользователю предлагается решить ребусы, в которых закодированы понятия из области информатики (рис.6). Выполнение любой игры предусматривает оценку.

Рис. 3. Вид окна логического упражнения

Интересным и непростым является задание на умение построения линейного алгоритма. Алгоритм состоит из простых действий (вперед, назад, налево, направо, загрузить, разгрузить), которые заставляют исполнителя-машину перетаскивать ящики и расставлять их на указанные места (рис. 4). В задании строго задана допустимая траектория движения исполнителя, и некорректная команда приведет к остановке работы исполнителя. Алгоритм, который составляет пользователь, отображается тут же в виде одинаковых прямоугольных блоков с надписью, соответствующей команде. Пользователь имеет возможность добавить команду между ранее заданными командами, а также удалить любую из них. После добавления очередной команды можно запустить алгоритм на выполнение. Каждый следующий алгоритм усложняется за счет изменений сочетаний позиций, на которые следует расставить ящики.

Рис.4. Вид окна упражнения по созданию алгоритма

изучении дисциплины должна отличаться от традиционно сложившихся понятий. Конечной целью обучения должно быть восприятие студентами математики как средства решения сложных практических задач.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, формирования личности, аудиторные и внеаудиторные занятия, творческая активность студентов, умения, навыки.

Annotation. In the article the role and place of independent work of students in the study of higher mathematics in vocational education of future economists. Mathematical training is one of the most important components in the system of fundamental preparation of modern economics. Therefore, the organization of independent work in the study of the discipline should be different from the traditionally established notions. The ultimate goal of education should be students' perception of mathematics as a means of solving complex practical problems.

Keywords: students' independent work, the formation of personality, classroom and extracurricular classes, creative activity of students, abilities, skills.

Постановка проблеми. Поставлені сьогодні перед вищою школою завдання в підготовці фахівців до роботи й життя в умовах сучасного світу вимагають формування особистості, готової до активної участі в науково-технічному й соціальному прогресі. Відповідно до розвитку економічної науки математика відіграє все більшу роль як у поясненні основних ідей економіки, так і у проведенні економічних досліджень, наступному аналізі отриманих результатів. Посилення процесів інтеграції зумовило зміну традиційних підходів до побудови системи загальної та додаткової освіти. Державі потрібні фахівці, здатні приймати нестандартні рішення, які вміють вільно мислити. Математика є потужним засобом розв’язання прикладних завдань, але й елементом загальної культури, тому математичну освіту варто розглядати як найважливішу складову системи фундаментальної підготовки сучасного економіста.

Важливим напрямком діяльності вищої школи є підвищення ролі самостійної навчальної роботи студентів, поліпшення планування її та організації, посилення контролю і допомоги студентам з боку викладача. Самостійна робота інтегрує в одне ціле навчальну, наукову, практичну роботу студента. Тому завдання вищої школи – навчити його володіти широким колом самостійної роботи, оскільки вони забезпечать можливість фахівцям протягом життя поповнювати, поглиблювати професійні знання та вміння. Основою вищої освіти є самостійна робота студента. Саме вона формує готовність до самоосвіти, створює базу безперервної освіти (освіти через все життя), можливість постійно підвищувати свою кваліфікацію, а якщо потрібно, переучуватися, бути свідомим і активним громадянином і творцем [10, с.115].

Аналіз попередніх досліджень. У зв’язку з посиленням ролі самостійної роботи у навчально-пізнавальному процесі актуальною стала проблема раціональної організації самостійної роботи з урахуванням готовності до неї. Учені й педагоги-практики завжди приділяли багато уваги вивченню різних аспекті, пов’язаних із самостійною роботою. Проблема самостійної роботи студентів є багатогранною. На її значущість в процесі навчання вказували класики педагоги (Й.Г. Песталоцці, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський) та сучасні науковці (А.М. Алексюк, А.А. Вербицький, В.К. Буряк, Я. Гендлер, М.І. Жалдак, В.Ф. Козак, П.І. Підкасистий, З.І. Слєпкань та ін.). В умовах

реалізації стратегії неперервної освіти увага до даної проблеми повсякденно зростає.

Роль і місце самостійної роботи в навчальному процесі ВНЗ загальні проблеми її організації досліджували М. Гарунов [6], О.В. Євдокімов, В.К. Буряк [3], Я.Г. Гендлер [7] та ін. У роботах О.Г. Мороза [12], А.А. Вербицького відображені особливості організації самостійної роботи студентів. Уміння студентів планувати свою пізнавальну діяльність досліджував В.Ф. Козак; управлінням самостійною роботою студентів у позааудиторний час займались Л. Клименко, В. Шпак; системний підхід до організації самостійної роботи студентів досліджували Г. Гнитецька, Л. Заякіна. Самостійна робота розглядалася як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів у навчанні (П.І. Підкасистий [14]), як форма індивідуалізації та диференціації навчання (І.Е. Унт [16]), як умова наступності у роботі між школою та ВНЗ (А.М. Алексюк [1], О.Г. Мороз [12]), як особливий вид діяльності (В.А. Казаков [9]).

При розробці теоретичних і методичних аспектів даної проблеми важливе значення мали науково-методичні роботи з математики В.Г. Бевз [2], М.І. Бурди, М.І. Жалдака [8], М.Я. Ігнатенка, Т.В. Крилової, Г.О. Михаліна, М.В. Працьовитого, З.І. Слєпкань, В.О. Швеця, М.І. Шкіля та ін. Цей цикл досліджень включає широке коло питань, пов'язаних з покращенням математичної підготовки студентів: розроблення змісту вищої математики, з'ясування особливостей організації пізнавальної діяльності, вироблення вмінь застосовувати математичний апарат до розв'язування задач та ін.

Окремі аспекти організації самостійної роботи майбутніх економістів з вищої математики в дисертаційних роботах досліджували: Н.В. Ванжа [4] (місце самостійної роботи студентів під час вивчення математики, класифікації та диференціації самостійної роботи студентів); Н.В. Вінніченко [5] (методичні вимоги до організації самостійної роботи майбутніх економістів з вищої математики в умовах кредитно-модульної системи навчання та організаційно-методичне її забезпечення); Г.С. Пастушок [13] (формування математичних знань майбутніх економістів, створення блок-схем, діаграм та таблиць, що ілюструють використання математичних понять в економіці).

Мета статті – обґрунтувати необхідність введення математичних методів у підготовці сучасних економістів, починаючи з першого курсу, та надання практичної допомоги студентам під час організації самостійної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Вирішення цього завдання навряд чи можливо тільки шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перевести студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Реформа вищої освіти, яка проходить в даний час, пов'язана, по своїй суті, з переходом від парадигми навчання до парадигми освіти. У цьому плані слід визнати, що самостійна робота студентів є не просто важливою формою освітнього процесу, а повинна стати його основою.

Самостійна робота студента (СРС) – це планована навчальна і наукова робота, виконувана за завданням викладача під його методичним і науковим керівництвом. Вона завжди розглядалася в якості невід'ємної складової

Раскраска производится путем заливки замкнутых областей, из которых состоит изображение. Следует только выбрать цвет в палитре и щелкнуть внутри соответствующей области рисунка в соответствии с образцом (рис.2). От задачи к задаче рисунки усложняются, и на них появляется все большее число разноцветных мелких деталей.

Рис.2. Вид окна упражнения по раскрашиванию рисунков

В программе представлены также задания, способствующие развитию логики. Здесь ученику необходимо уметь сопоставлять, искать предметы из представленного множества и решать различные простые математические задачки. Например, задания на умение сопоставлять, предполагает выбор из множества картинок таких, которые составили бы пару по какому-либо признаку. На рис.3 изображен пример такой задачи, где парой будет служить персонаж определенной профессии и характерный для него предмет. Среди предлагаемых картинок есть и такие, которые не составят ни одной пары и должны остаться неиспользованными. Определение пары производится путем перетаскивания изображений в соответствующие ячейки. В начале выполнения задания некоторые из них уже расставлены в ячейках, а самая первая пара уже определена и задает образец для выполнения упражнения.

В числе различных работ следует отметить развивающую мультимедийную программу для 1-4 классов «Мир информатики». Каждому классу посвящен отдельный раздел в программе. Разделы имеют схожий перечень тем, однако излагаются они с разным уровнем сложности. Данный программный продукт способствует развитию у учеников умений и навыков работы на компьютере, развития логики, а также умению принимать самостоятельные решения поставленной проблемы.

В каждом разделе программы предусмотрены как небольшие теоретические вопросы, так и практические задачи. Причем изложение теоретических вопросов выполнено как в текстовом представлении, так и в виде аудио сопровождения.

При запуске программы пользователь выбирает класс, после чего появляется окно с представленными темами для изучения. Выбрав тему, пользователь сначала направляется к ознакомлению с некоторыми теоретическим материалом (рис.1). Его можно как прочитать, так и прослушать. Прослушав до конца можно воспроизвести его снова. Рисунки и фотографии, сопровождающие рассказ, дополняют его соответствующими визуальными образами.

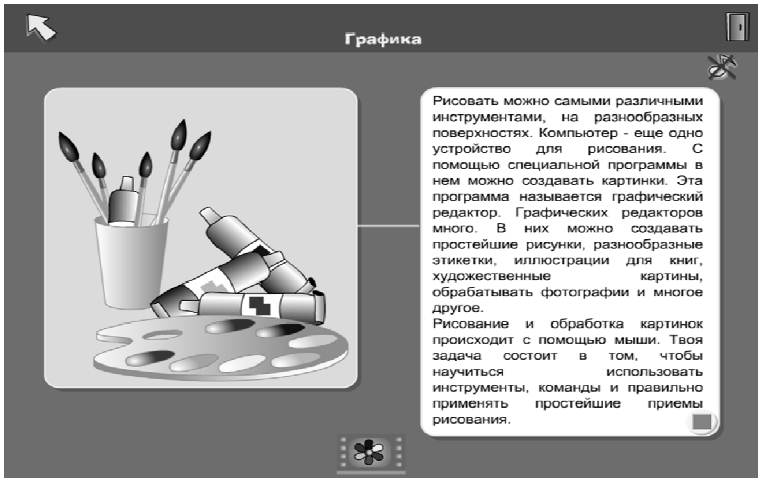

Рис.1. Вид окна изложения теоретического материала

Практические задания в программе «Мир информатики» представлены целым рядом интересных упражнений, которые воспринимаются как игра. В качестве примера можно привести упражнение, связанное с компьютерной графикой, которая предусматривает раскрашивание рисунков с помощью кисти и палитры (рис.2).

Здесь пользователю предоставляется простая палитра из нескольких цветовых оттенков, присутствующих на образце, на котором будут выполняться раскраски. Попадая в область палитры или рисунка, указатель мыши принимает вид кисти, с помощью которой можно раскрашивать.

освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Мета самостійної роботи – навчити студентів вчитися і тим самим сприяти вирішенню проблеми підвищення якості освіти, розвитку творчих здібностей студентів. Самостійна робота студентів проводиться з метою:

- систематизація та закріплення отриманих знань і практичних умінь і навичок студентів;
- поглиблення та розширення теоретичних знань;
- формування умінь використовувати спеціальну, довідкову літературу, Інтернет;
- розвитку пізнавальних здібностей та активності студентів, творчої ініціативи, самостійності, відповідальності й організованості;
- формування самостійності мислення, здібностей до саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації;
- розвитку дослідницьких знань.

Для успішного виконання такого завдання необхідні планування і контроль всіх видів навчальної роботи з боку навчально-методичних структур вузу, викладачів, нормативне визначення обсягу, структури та змісту самостійної роботи з кожної дисципліни навчального плану.

Необхідно відзначити, що значна частина студентів-першокурсників вчиться нижче своїх можливостей через відсутність навичок самостійної роботи. Тому готувати майбутніх студентів до самостійної навчальної діяльності необхідно ще в школі, а перед викладачем у вузі ставиться завдання, максимально використовуючи особливості предмета, допомогти студенту найбільш ефективно організувати свою навчально-пізнавальну діяльність, раціонально планувати і здійснювати самостійну роботу, а також забезпечувати формування загальних умінь і навичок самостійної діяльності. Можна з упевненістю стверджувати, що, які б кваліфіковані викладачі не навчали студента, основну роботу, пов’язану з опануванням знаннями, він повинен виконати самостійно.

Основними ознаками самостійної роботи студентів з сприйняття інформації прийнято вважати: наявність пізнавальної або практичної задачі; прояв розумового напруження думки студентів для правильного і найкращого виконання тієї або іншої дії; прояв свідомості, самостійності та активності студентів у процесі вирішення поставлених завдань; володіння навичками самостійної роботи; здійснення управління та самоврядування самостійної пізнавальної і практичної діяльності студента. Розрізняють два види самостійної роботи студентів під контролем викладача – самостійна робота на лекціях і в процесі проведення практичних занять; самостійна робота поза навчальних занять. До самостійної роботи поза аудиторією відносяться: конспектування і робота з книгою, документами, першоджерелами; доопрацювання та оформлення записів по лекційному матеріалу; опрацювання матеріалу за підручниками, навчальними посібниками та іншими джерелами інформації; виконання рефератів; підготовка до семінарів, конференцій, «круглих столів»; участь у проведенні різних досліджень і обробці їх даних; аналіз проблемних ситуацій з навчальної або дослідницької теми; підготовка до ділових ігор; виконання курсових, дипломних робіт, підготовка до заліків та іспитів. Для позааудиторного вивчення традиційно пропонуються питання за темами, основний матеріал яких розглянуто в аудиторії, індивідуальні завдання для закріплення і поглиблення знань, а також завдання творчого характеру.

Для успішності та результативності розумової діяльності студентів необхідно виховувати у них самостійність мислення. До найбільш ефективних прийомів відносять: уміння викладача задавати питання, спрямовані на самостійне осмислення; формування у них власної точки зору, прийому протиставлення, взаємозалежності, подібності, відмінності і т.д., підводити студентів до висновків, узагальнень, що сприяють розвитку мислення, високої розумової активності.

В якості оціночних критеріїв, що визначають рівень самостійної роботи, можуть бути прийняті:

- ступінь самостійності і творчої активності студентів;
- характер дій студентів при виконанні завдань;
- система самооцінки і самоконтролю з боку студента за ходом і результатами занять;
- рівень планування і керівництва навчальної та наукової роботи студента.

Самостійна робота студентів у вузі буде успішною, якщо:

- виконується комплекс педагогічних умов, що включає особливості її організації, цілеспрямовану педагогічну діяльність;
- вивчення теоретичних основ, які розкривають сутність, структуру та зміст самостійної роботи студентів;
- розроблення, обґрунтування і впровадження в педагогічний процес моделі організації викладачами самостійної роботи студентів, спрямованої на розвиток їх самостійності;
- виявленню критеріїв та визначенню рівнів самостійності студентів, при виконанні ними різної складності самостійних робіт;
- розроблені методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів у вузі.

Головне завдання викладачів математики – формувати вміння студентів самостійно виконувати завдання з вищої математики. Важливу роль в оптимальній організації життя і діяльності студента денної і заочної форм навчання відіграє режим дня – його рекомендують науково-педагогічні працівники в перші дні навчальних занять. Студентам першого курсу потрібно адаптуватися до самостійної навчальної роботи. Тому студенти-першокурсники мають пристосуватися до умов життя і діяльності у вищому навчальному закладі. Для цього тут необхідна цілеспрямована педагогічна допомога науково-педагогічних працівників. Це, насамперед, уважне ставлення до студента, який відчуває психологічний дискомфорт, незручність, ніяковість, невпевненість [11, с.84].

Треба пам’ятати, що на студента діють три групи труднощів: соціальні, навчальні, професійні. Соціальні труднощі зумовлені зміною місця мешкання, новими умовами життя, особливостями спілкування зі значним колом нових людей (науково-педагогічного працівниками, колегами, обслуговуючим персоналом); необхідність самостійно вести свій бюджет, влаштовувати власний побут, звикати до нового режиму і розпорядку дня та інше.

Студент має оволодіти методикою самостійної роботи під час лекційного заняття та відпрацювання лекції. Насамперед у студентів денної і заочної форм навчання необхідно сформувати вміння слухати і конспектувати лекції, оскільки робота над ними безпосередньо на занятті й у позааудиторний час потребує значних зусиль: уміти не лише слухати, а й сприймати,

Общепризнанным является положение о ведущих видах деятельности в начальной школе - учебной, познавательная активность детей в этот период тесно связана с игровой деятельностью. Младшие школьники любят и хотят играть, а в практике школы используются различные развивающие игры.

Информатика в начальной школе - это основа фундаментальных понятий информатики и информационных технологий. Курс раннего обучения информатике начальный и способствует подготовке школьников к дальнейшему и регулярному изучению информатики. Информатика в младшей школе направлена на формирование:

- первичных представлений о свойствах информации;
- первичных представлений о способах работы с информацией, в том числе с использованием компьютера;
- начальной компьютерной грамотности и элементов информационной культуры;
- умений учениками применять знания, полученные на уроках информатики, на других предметах с использованием средств информационных и коммуникационных технологий.

По отношению к компьютеру у детей младшего школьного возраста в большинстве случаев преобладает установка «играть на компьютере». Поэтому очень важным является изменение «целевой функции» ребенка о компьютере, показ всего многообразия его возможностей, формирования «образовательного вектора» его использования, повышения информативности изучаемого материала, усиление обратной связи в системе «ученик - учитель», развитие творческих способностей детей.

Курс информатики в начальной школе вносит значимый вклад в формирование информационного компонента общеучебных умений и навыков. По окончании обучения ученики должны демонстрировать сформированные умения и навыки работы с информацией и применять их в практической деятельности и повседневной жизни.

Компьютерные развивающие игры направлены на усвоение и закрепление школьной программы по информатике, а также позволяют осуществлять индивидульный подход к каждому ученику с учетом индивидуальных особенностей каждого; обеспечить полную занятость детей в течение всего урока; развить психологические процессы: внимание, мышление, память, воображение, восприятие.

Таким образом, проблема исследования заключается между необходимостью использования компьютерных развивающих игр на уроках информатики для развития познавательной активности и существующими методическими подходами в преподавании информатики в начальной школе.

В течение нескольких лет в числе других задач кафедра Прикладной информатики вместе со студентами занимается разработкой обучающих и развивающих мультимедийных программ для школьников по информатике. Охватываются различные темы школьного курса информатики, которые изучаются в разных классах. В качестве инструментария для разработки подобного рода программных продуктов используется наиболее популярная в настоящее время технология Flash. Различные ее версии и среды, которые используются для создания мультимедийных программных продуктов, позволяют создавать интересные, красочные и удобные в использовании учебные программы.

Изложение основного материала статьи. Основные вопросы информационных процессов и систем, средств информатизации, информационных сроков окружают младших школьников с самого раннего детства, становятся для них средой. А информационная культура рассматривается как составляющая подготовки человека в целом.

В современном мире, как отмечает О.И. Агапова, О.А.Кривошее, А.С.Ушаков «одним из приоритетных направлений информатизации общества является процесс информатизации образования, который предполагает широкое использование информационно-коммуникационных технологий обучения» [1, с.34].

Термин «информатизация» у разных авторов имеет разное толкование. Водопьян Г.М., Уваров А.Ю. предлагают рассматривать «информатизацию», как массовый процесс, в котором надо построить пространство возможных состояний информатизации образовательных учреждений, выявить структуру этого пространства, которые включают [2]:

- разработку, овладение и внедрение в практику прикладного программного обеспечения;
- проектирование и создание организационной инфраструктуры информатизации для технического обслуживания и модернизация технического и программного обеспечения;
- подготовку и переподготовку кадров для обеспечения эффективного решения управленческих и производственных задач средствами информационно-компьютерных технологий (ИКТ).

Сегодня Россия пришла к тому, что информатизация всего школьного курса требует более раннего обучения информатике, в частности знакомства младших школьников с предметом «Информатика» и более раннего формирования навыков в работе с компьютером. Для того чтобы использовать компьютер на уроках информатики необходимо достичь определенных навыков в его использовании. Очень важно, чтобы перед учеником младшей школы не возникали проблемы в области поиска и ориентации учебной информации, представленной на экране.

Проведение педагогических экспериментов по обучению информатики детей младшего школьного возраста, как за рубежом, так и в нашей стране убедительно показали, что дети младшего школьного возраста быстрее, крепче и естественнее осваивают фундаментальные понятия информатики, которые способствуют формированию мировоззренческих концепций ребенка [3].

Мотивационные компоненты использования компьютерных развивающих программ в младшей школе на современном этапе находятся на уровне экспериментального исследования. И еще окончательно не установлено, какое влияние могут оказать ИКТ на структуру учебной деятельности школьников, и какой вклад формирования элементов компьютерной грамотности младших школьников для подготовки к усвоению базового курса информатики.

Исследования ученых и педагогов-практиков И.В.Роберта, С.В. Панюкова, А.А. Кузнецова, А.Ю. Кравцова [4] и других подтверждают то, что занятия с применением информационно - компьютерных технологий в младшей школе оживляют учебный процесс, повышают мотивацию обучения и развивают познавательную активность учеников. Изучение информатики учеников младшего школьного возраста более эффективно при использовании знаний, полученных из других школьных предметов.

усвідомлювати зміст лекції; систематизувати і групувати одержані знання в конспектах; уміти творчо осмислювати матеріал лекції у процесі самостійної роботи та ін. Під час лекційного заняття студентам необхідно ознайомитися зі змістом попередньої лекції для встановлення логічного зв'язку з наступною; намагатися осмислювати матеріал у процесі його викладення; уважно слухати науково-педагогічного працівника, виокремлювати головне, суттєве та відсіювати другорядне та ін. Лекційний матеріал необхідно не лише слухати, а й конспектувати. Тому науково-педагогічні працівники мають формувати вміння правильно вести конспект. Для цього треба навчитися швидко писати, завдяки використанню умовних позначень і скорочень окремих слів і фраз [15, с.74].

Самостійна робота студентів у вищому навчальному закладі включає такі види діяльності:

- пошук та вивчення додаткової літератури;
- конспектування, складання планів, тез;
- кодування інформації (складання схем, таблиць, графіків);
- написання рефератів, доповідей, оглядів, звітів;
- виконання вправ, розв'язання задач;
- виконання письмових контрольних, практичних та лабораторних робіт;
- виконання завдань використовуючи інформаційні технології.

Як показує досвід, планування та підготовку до організації самостійної роботи слід розпочинати з розробки системи контролю з дисципліни, форм морального стимулювання студентів та інформаційно-методичного забезпечення, а саме:

- підготовка контролюючих тестів з дисципліни для вхідного контролю, мета якого перевірити залишковий рівень знань студентів і з'ясувати їхню готовність самостійно опрацювати матеріал відповідної теми;
- доведення результатів вхідного контролю до відома студентів і розроблення плану індивідуальної роботи для ліквідації прогалин в знаннях;
- визначення критеріїв оцінки роботи, проведеної студентами, та доведення їх до відома студентів;
- визначення періодичності контролю; відпрацювання системи інформування студентів про їхні здобутки при опрацюванні матеріалу;
- підготовка банку професійно-орієнтованих завдань, основою яких є задачі прикладної спрямованості з дисципліни «Вища математика»;
- згрупування завдань у блоки по темах, які вивчаються у курсі дисципліни; розробка варіантів контрольних робіт, контролюючих тестів, опорних конспектів, листів групового контролю і ін.;
- розроблення методичних рекомендацій з технології виконання різних видів самостійної роботи;
- створення необхідного інформаційно-методичного забезпечення для успішного опрацювання студентами тем курсу, винесених на самостійне опрацювання;
- складання графіку індивідуальних консультацій та неухильне його дотримання з боку викладачів.

Висновок. У сучасних умовах розвитку України необхідність підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх спеціалістів стає більш очевидною, що визначається рядом обставин, серед яких:

- соціально-економічні, які викликають необхідність принципового оновлення системи і технології організації навчально-виховного процесу;
- запровадження нових навчальних дисциплін, що зумовлює потребу в пошуку нових організаційних форм і методів навчання;
- надання викладачу певної самостійності у виборі нових програм, підручників, прийомів і засобів педагогічної діяльності;
- формування ринку освітніх послуг, і, як наслідок, реального конкурентного освітнього середовища.

Таким чином, можна зробити висновок, що на підставі літературних джерел та практики у вищому навчальному закладі освіти самостійна робота – навчальна діяльність студента, спрямована на вивчення і оволодіння матеріалом навчального предмета без безпосередньої участі викладача. Головним завданням самостійної роботи є підвищення якості знань, умінь та навичок з предмета «Вища математика». Від організації самостійної роботи студентів залежить результат засвоєння знань, умінь та навичок студента, рівень самостійності. Під час організації самостійної роботи студентів на прикладі предмета «Вища математика» необхідна зміна ролі студента в навчальному процесі, перетворення його на активний, діяльний суб'єкт, а також перехід до демократичного стилю управління навчальним процесом, де сама особистість викладача виступає стимулом до формування інтересу до знань у студента. Визначено особливості організації самостійної роботи студентів на прикладі дисципліни «Вища математика» із застосуванням двох факторів. Об'єктивний фактор зумовлено наявністю великої кількості педагогічної інформації, що має тенденцію до змінювання. Суб'єктивний фактор пов'язаний з дією об'єктивного та вимагає організації самостійної роботи як в аудиторії, так і в позааудиторний час, різноманітності в формах проведення занять з використанням активних методів навчання, а також постійного контакту викладача з практичними працівниками для реалізації принципу зв'язку навчання з практикою.

Література:

1. Алексюк А.М. Самостійна робота студентів / Алексюк А.М. / Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998. – С. 433-438.
2. Бевз Г. Не звужуймо поняття математичної моделі / Григорій Бевз // Математика в школі. – 2009. – № 12. – С. 3-7.
3. Буряк В. Керування самостійною роботою студентів [Текст]: / Володимир Буряк // Вища школа. – 2001. – №4-5. – С. 48-52.
4. Ванжа Н.В. Самостійна робота студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення математичних дисциплін у вищих навчальних закладах: Дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук: 13.00.02 – теорія і методика навчання математики / Наталія Володимирівна Ванжа. Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова – К., 2003. – 201с.
5. Вінніченко Н.В. Методичні засади організації самостійної роботи майбутніх економістів у процесі навчання вищої математики: Дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання (математики) / Наталія Володимирівна Вінніченко. Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова – К., 2013. – 210 с.
6. М.Г., Подкасистый П.И. Самостоятельная работа студентов. – М., 1998. – 44с.

Педагогика

УДК 004

кандидат педагогических наук, доцент кафедры
прикладной информатики Сейдаметова Сание Мамбетовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь);
старший преподаватель кафедры прикладной информатики
Шкарбан Фатима Витальевна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ-ОБУЧАЮЩИХ ПРОГРАММ В МЛАДШЕЙ ШКОЛЕ

Аннотация. В статье рассмотрена проблема необходимости использования компьютерных развивающих игр на уроках информатики для развития познавательной активности и существующих методических подходов в преподавании информатики в начальной школе.

Ключевые слова: информатизация, информационно-компьютерные технологии, компьютерные развивающие игры, программа.

Annotation. The article deals with the problem of importance of using computer developing games at the lessons of informatics for the development of cognitive activity and existing methodical approaches in teaching informatics in primary school.

Keywords: informatization, information-computer technologies, computer developing games, program.

Введение. Современное состояние развития образования в России характеризуется значительным повышением внимания к внедрению информационных технологий в учебно-воспитательный процесс общеобразовательных учебных заведений. Это дает возможность педагогам-практикам использовать в учебно-воспитательном процессе компьютерные обучающие программы, как на занятиях, так и в процессе самостоятельной работы учеников.

Современной информатике характерна модификация в области методической системы обучения, которая сопровождается изменениями в школьном курсе информатики, его названия и структуры, возрастной категории. Информатика в младшей школе ставит перед собой задачу - формирование стиля мышления младших школьников, так как именно в этой возрастной категории определяется мышление ученика начальной школы. Выработка навыков операционного стиля мышления должно начинаться одновременно с выработкой основных математических понятий и представлений, в том числе в младшей школе.

Формулировка цели статьи. Показать необходимость использования компьютерных-обучающих программ для развития познавательной активности у младших школьников.

вийшли ручки. Тауматроп повинен добре крутитися. Або прикріпіть кружечок з малюнками до палички по типу льодяника та швидко крутіть між долонями.

Узагальнення вчителя та учнів. Серед прийомів первісних художників зустрічаються такі, що вказують на перший досвід мультиплікації. Творці шедеврів печерного живопису використовували природні мінерали, замішані на органіці тварин. Відкриття прадавніх малюнків свідчить, що примітивним мисливцям на мамонтів та бізонів було притаманне відчуття прекрасного, що вони займалися не лише задоволенням повсякденних потреб в їжі, одязі та у захисті від диких тварин.

Висновки. Рольова гра сприяє творчій імпровізації молодших підлітків в процесі акторського перевтілення в археологів, художників, асистентів вчителя, переживанню безліч ситуацій, збагаченню художньо-творчого та життєвого досвідів. Ознайомлення підлітків з прадавнім мистецтвом у грі стає поштовхом до нового осмислення образотворчого мистецтва. Зміст статті не вичерпує всіх можливостей рольової гри. Подальшого розгляду потребують інші ігрові технології та інші приклади творів образотворчого мистецтва.

Література:

1. Дмитриева Н. А. Первобытное искусство. От древнейших времен по XVI век / Н. А. Дмитриева // Краткая история искусств. – М.: Искусство, 1985. – В 3-х вып. – Вып. 1. – 4-е изд. – 315 с.

2. Дэвлет Е. Г. Альтамира: у истоков искусства / Е. Г. Дэвлет. – М.: Алетейя, 2004. – 280 с.

3. Жорж Садуль. Глава 1. Жосеф Плато закладывает основы кино / Жорж Садуль / [пер. с франц. Т. В. Ивановой] // Всеобщая история кино. – М.: Искусство, 1958. – В 6-ти т. – Т. 1. – С. 41.: цв. ил.

4. Масол Л. М. Методика навчання у початковій школі [посіб. для вчит.] / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, [Е. В. Бєлкіна], О. В. Калініченко, І. В. Руденко. – Х.: Веста. Ранок, 2006. – С. 102–116.

5. Тауматроп. – [Електронний ресурс] – Режим доступу зі сторінки: http://cdn1.vesti.ru/p/o_681849.jpg?1440592238

7. Гендлер Я.Г. Интенсификация самостоятельной работы студентов при изучении физики в педвузе: Дис. канд. пед. наук. – Тирасполь, 1983. – 159с.

8. Жалдак М.І., Кузьміна Н.М., Берлінська С.Ю. Теорія ймовірностей і математична статистика з елементами інформаційної технології. – К.: Вища школа, 1995. – 352с.

9. Казаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение / В.А. Казаков. – К. «Высшая школа» 1990. – 247с.

10. Козаков, В. Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення [Текст]: навч. посібник / Володимир Козаков; за заг. ред. В.А. Козакова. – К.: Вища школа, 1990. – 248 с.

11. Лунгу, К.Н. Систематизация приёмов учебной деятельности студентов при обучении математике [Текст] / К.Н. Лунгу.- 2-е издание.- М.:URSS, 2010. – 424 с.

12. Мороз О.Г. Шляхи забезпечення наступності у самостійній навчальній роботі учнів середньої загальноосвітньої школи і студентів ВНЗ: Дис. канд. пед. наук. –К., 1971. – 167 с.

13. Пастушок Г.С. Методика вивчення математики на економічних факультетах вищих закладів освіти. – 2000р. 13.00.02. Острог – 254 арк.

14. Пидкасистый П.И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. М., 2004.- 144с.

15. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. - К.:НПУ,2000.-210с.

16. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.: Педагогика, 1990. – 192с.

17. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения / К.Д. Ушинский. – М. Педагогика 1988. Т2. 496 с.

Педагогіка

УДК: 378

старший викладач кафедри сучасних європейських мов
Дружченко Тетяна Петрівна
Національний університет державної податкової служби України (м. Ірпінь)

РОЛЬ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ

Аннотация. Статья посвящена проблеме формирования языковой личности студентов-юристов средствами англоязычной художественной литературы с профессиональным уклоном. Высветлена специфика использования аутентичных художественных текстов в педагогическом эксперименте, что включает коммуникативные ролевые игры. Доказано, что интеграция юридических романов в учебный процесс повышает эффективность профессионально-ориентированного обучения и позитивно влияет на формирование межкультурной коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное обучение, межкультурная коммуникативная компетентность, ролевая игра, педагогический эксперимент, аутентичный текст.

Annotation: The article is devoted to the problem of forming language personality of law students by the means of professionally-oriented English fiction.

The paper highlights the specifics of using authentic fiction in pedagogical experiment including communicative role plays. The research proves that the integrity of legal novels in the teaching process promotes the effectiveness of professionally-oriented teaching as well as positively affects the formation of intercultural communicative competence.

Keywords: professionally-oriented teaching, intercultural communication, role play, pedagogical experiment, authentic text.

Вступ. Заняття з іноземної мови як «перехрестя культур» і зустріч іншомовних професійних спільнот так чи інакше потребують застосування іноваційних технологій типу рольових комунікативних ігор. Актуальність інтерактивного навчання та моделювання іншомовної професійної діяльності в рольових іграх обумовлена цілковитою відповідністю засадам компетентнісного підходу до освіти та особистісно-орієнтованої концепції.

Розробка якісних сценаріїв рольових ігор як частини педагогічного експерименту неможлива без аутентичних текстів з яскраво вираженими культуроспецифічними характеристиками. Особливе місце у професійній підготовці спеціалістів посідає художня література. Як засвідчує практика, читання та інтепретація художніх текстів з подальшим застосуванням у рольових іграх мають неабияке значення для професійно-орієнтованого навчання студентів-юристів.

Рольовим іграм як засобу професійно-орієнтованого навчання присвячено праці таких вчених, як Р.К.Міньяр-Белоручев, Є.І.Пассов, В.Н.Комісаров, П.К.Бабинська та ін. Проблема вдосконалення професійно-орієнтованого навчання засобами художньої літератури розглядається у низці досліджень психологів (Л.С.Виготський, Н.А.Рубакін, К.Ізард) та педагогів (О.О.Бодякшина, М.Г.Агеєва, А.М.Пиж, С.В.Варнаков). Проте, наразі залишаються недостатньо висвітленими ідеї використання художніх текстів для формування мовної особистості юриста як однієї з умов підвищення ефективності навчального процесу.

Формулювання мети статті та завдань. Мета статті полягає в обґрунтуванні значущості англомовної художньої літератури юридичної спрямованості для професійно-орієнтованого навчання студентів юридичних спеціальностей. Основній меті підпорядковано такі завдання: визначити особливості проведення педагогічних експериментів за участі студентів-юристів, проаналізувати доцільність використання художніх текстів для створення сценаріїв рольових ігор, розкрити лінгвопедагогічний потенціал юридичних романів та їх вплив на формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу статті. Реалізація експериментальної методики у професійній підготовці майбутніх юристів ґрунтується на універсальних закономірностях проведення експериментів. Провідне значення має концентрація на професійно-орієнтованій комунікативній компетентності як засобу оволодіння англомовним юридичним дискурсом та інтеграції до чужої лінгвокультурної спільноти, в межах якої відбувається міжкультурне спілкування на професійні теми.

Творча майстерня «В гостях у первісного художника». Мета: розвивати креативне, критичне та образно-асоціативне мислення.

Художньо-творче завдання. 1. П'ятий асистент вчителя демонструє зображення кішки з п'ятьма хвостами. Вправа-загадка: «Скільки кішок зображено на рисунку?» Різні версії відповідей учнів (на картині зображено п'ять кішок або одну кицьку, яка рухає хвостом; три кішки – дві рухають хвостами, а одна – ні. Тощо). 2. Створіть композицію за мотивами печерного живопису (комбінована техніка). Для імітації фактури скелі на вологий папір нанесіть різні відтінки сірого, зеленуватого, коричневого, вохристого кольорів. Відразу зімніть його і розправте. Помережана згинами поверхня паперу створить ілюзію фактури скелі. Потім намалюйте тварин сангіною, крейдою, вугіллям.

Для допитливих учнів. Сангіна – матеріал для малювання, створений з мінеральних фарб: суміші глини, крейди та гематиту. Гематит є мінералом оксиду заліза, який надає сангіні темно-червоної барви.

Перевірку здобутих знань проводить вчитель у формі діалогу. - Що надає виразність фактурі скелі? Ілюзія гри світлотіні, яку відкидає вогонь. - Як називають художників, які малюють тварин та птахів? Анімалістами. - Назвіть жанр образотворчого мистецтва, що відображає тварин? Анімалістичний. - Яке мистецтво «оживлює» тварин та птахів? Мультиплікація.

Міні майстер-клас. Мета: виховувати в учнів вміння створювати хороший настрій у інших дітей шляхом виготовлення подарунку й сприяти самовираженню.

Ролі археолога Марка Азема і митця Флорана Ривера грають учні, які по-черзі розповідають про дивовижні знахідки у печерах й проводять міні майстер-клас з виготовлення тауматропа.

Археолог Марк Азема: «Нами було знайдено кістяні диски з отворами посередині. На кожній стороні диску намальовано тварину, але з ногами у різних положеннях. Було встановлено, що ці диски є найдревнішим прототипом тауматропа, зроблені близько 15 тисяч років тому» [1].

Митець Флоран Ривера: «Цікава історія сталася з англійським фізиком і астрономом Джоном Гершелем у 1825 році. Він посперечався зі своїм товаришем математиком Чарльзом Беббіджем, що зможе одночасно показати йому обидві сторони золотої монети, причому без дзеркал і отримав перемогу у суперечці. Гершель попрохав Беббіджа помістити око на рівні поверхні столу і на ній обертав монету, яка стояла на ребрі, по типу дзиги. Від інерції зорового сприйняття профіль королеви злився з гербом на іншій стороні монети» [3].

Для допитливих учнів. Тауматроп (від дав.-гр. означає диво обертання) – іграшка, заснована на оптичній ілюзії. При швидкому обертанні диска з малюнками, нанесеними з обох сторін, вони сприймаються як одне ціле.

Експериментальна діяльність. Митець Флоран Ривера: «Давайте впевнимося у тому, що дійсно бізон з печери Шове, зображений у русі». Демонструється таблиця з тауматропом [5]. Для виготовлення тауматропа потрібно дві мотузки, кружечок з товстого картону. 1. Зробіть дірочку посередині кружечка. 2. Нанесіть на одну сторону малюнок бізона з ногами в одному положенні, а на іншу – його перевернуте зображення з ногами в іншому положенні. Переконайтеся, що один рисунок бізона перевернутий по відношенню до іншого. 3. Просуньте у дірочку дві мотузки. З'єднайте кожну окремо. Розтягнувши мотузки, покрутіть їх між пальцями назад-вперед, щоб

печері були виявлені гнізда для риштувань. Первісний живопис печери Ласко згодом назвали «Сікстинською капелою».

Пошукове завдання. На Вашу думку, які мінерали мають відтінки жовтого, червоного, коричневого і чорного кольорів? Чому печеру Ласко назвали «Сікстинською капелою»? Пошукайте відповіді у мережі Інтернет.

Перегляд фрагменту документального фільму Вернера Герцога «Печера забутих снів», присвячений загадкам печери Шове та її околиць. Учень у ролі археолога Жана Шове коментує: «У 1994 році мені вдалося відкрити печеру, в якій знайдено понад 300 малюнків тварин. Вчені довели, що тридцять одну тисячу років тому прадавній художник за допомогою вохри, деревного вугілля і гематиту зобразив коней, зубрів, бізонів, диких баранів, північних оленів, мамонтів, печерних левів, ведмедів, а також унікальних у живописі кам'яного віку гієн, пантер і сов. Фіксатором для природних фарб слугувала органіка звіра (жир та мозок). Прадавні художники уміло поєднували барвистий розпис з рельєфом стін. Завдяки чому вийшла вражаюча картина напівоб'ємних фігур нанесених на природні опуклості поверхні печери».

Діалогічне спілкування. Мета: розвивати творчу уяву та творчу фантазію.

Перший асистент вчителя надає цікаві факти: «Придивіться до наскального живопису печери Шове. Однією з її родзинок є малюнки тварин, які представлені у різних фазах руху, або з багатьма головами, ногами і хвостами, або накладеними фігурами одна на одну, що схожі на різні "стоп-кадри" з мультиплікації. Таким чином, древні художники закарбували певні фази бігу тварин і здається, що тварини ніби-то стрибають, витягуються, скачуть чи падають. Прадавнім художникам вдалося досягти ілюзії руху бізона, який намальований у восьми паралельних рисунках, а із заглиблення в стіні один за одним неначе «виходять» коні. Тепер закрийте очі і уявіть, як біжить стадо оленів (супроводжується стукотом копит). Що ж ми побачимо?».

Другий асистент вчителя відповідає: «Дійсно, якщо спостерігати за стадом яке мчиться, очі встигають спіймати контури першого оленя, потім повз вас проноситься суцільний ліс рогів та копит, і нарешті проводжаєш поглядом останню тварину, яку встигаєш роздивитися більш детально».

Третій асистент вчителя стимулює учнів до роздумів: «Як же показували первісні художники стадо тварин, які швидко пересуваються? Відповіді учнів: «Так, вони старанно обмальовували першу і останню тварину, а проміжок між ними заповнювали декількома десятками вертикальних рисочок ніг і над ними малювали частокіл з рогів або за допомогою восьми зображень ніг й паралельних нашарувань рисунків тварин один на другий».

Четвертий асистент вчителя активізує міркування учнів: «Відомо, що середня висота печери Ласко становить 30 метрів. Яким чином первісні художники малювали тварин на стелі?» Приблизні відповіді учнів: «Люди могли літати та зависати як гелікоптер, колись стеля була низькою або підлогою, вони були гігантами тощо». - «Що є спільним та відмінним у зображеннях тварин печер Ласко, Альтаміра та Шове?» Приблизні відповіді учнів: «Прадавні художники користувалися однаковими природними фарбниками для зображень. У печері Ласко рисунки покривають стелю як у «Сікстинській капелі». У печері Альтаміра переконливо і детально зображено вимерлих тварин. У печері Шове зображення показані у русі».

Обирається журі, яке за найцікавішу відповідь визначає асистентів вчителя для проведення майстер-класу.

Попередній етап експерименту характеризується спостереженням за учбовою діяльністю студентів, вивченням досвіду викладачів англійської мови на юридичних факультетах, обробкою наукових даних з проблеми дослідження. Доцільно провести анкетування серед студентів-юристів, аби з'ясувати їх потреби та побажання при роботі з професійно-орієнтованою лексикою.

На основному етапі передбачено апробацію запланованої методики формування професійно-орієнтованої лексичної компетентності в ході практичних занять з англійської мови, під час яких активно використовуються відповідний комплекс лексичних вправ та інші технології як традиційного, так і іноваційного типів.

Заключний етап втілюється у підбитті загальних підсумків експерименту, інтерпретації та аналізі отриманих даних, виявленні розбіжностей між очікуваннями дослідників і кінцевим результатом. Важлива кожна деталь: що більше педагогічних експериментів буде зафіксовано, то легше створювати основу для порівняння, яка стає в нагоді майбутнім експериментаторам.

Організація та проведення експериментів спираються на загальновідомі методи, перевірені практикою. Професійна підготовка студентів-юристів, так само, як і студентів інших спеціальностей, включає спостереження за процесом формування професійно-орієнтованої комунікативної компетентності, експериментальне навчання, інтерв'ю, бесіди, анкетні опитування, діагностуючі роботи, статистичну обробку та якісний аналіз результатів.

Оптимізація навчального процесу неминуче супроводжується інтенсифікацією, що дозволяє викладачам максимально зосередитись на формуванні навичок та вмінь кожного окремого студента. Як справедливо зауважує І.А.Зимня, оптимізація та інтенсифікація навчальної діяльності характеризуються концентрованістю на одиницю часу та розподілом на тривалий термін. На її переконання, слід точно визначити обсяг навчального матеріалу, інтенсифікувати кількість і варіативність вправ, щільність спілкування та активізацію психічних резервів особистості [4, с.20]. Описаний підхід співпадає з сутністю методичного експерименту.

Експериментальні методики викладання іноземних мов, що спираються на комунікативний та компетентнісний підходи, приділяють пильну увагу рольовим іграм як ефективному засобу підвищення мотивації та рівня іншомовної комунікативної компетентності студентів. Гра пропонує необмежений простір для самовираження, самореалізації та самовизначення. Існує окрема медична й психологічна галузь відома як ігротерапія, за допомоги якої досліджуються причини комунікативних конфліктів і розвиваються важливі особистісні якості.

Навчальна рольова гра, що співвідноситься з четвертим типом лексичних вправ, сприяє кращому закріпленню мовних явищ у пам'яті, викликає зацікавленість предметом обговорення. Умовне відтворення комунікативної ситуації у творчій атмосфері полегшує практичне оволодіння іноземною мовою, забезпечуючи підготовку до реального спілкування. Безперечною перевагою ігрового дидактичного методу є залучення не лише мовця, а й слухача, максимально сконцентрованого на репліках партнера. Колективна співпраця в цілому об'єднує групу, зміцнює відчуття приналежності до спільноти, дає змогу виявити розбіжності в думках і знайти компроміс.

За підсумками психолого-педагогічних і культурологічних досліджень, цінність рольових комунікативних ігор полягає у формуванні соціальної поведінки та можливості прогнозування реакцій учасників комунікації. Відбувається постійне балансування від уявних моделей до дійсності, що позитивно сприймається студентами, які, непомітно для самих себе, демонструють ініціативу, вдосконалюють мовленнєві навички і вміння, поглиблюють впевненість у власних силах.

Рольова взаємодія виступає потужним стимулом розвитку спонтанного мовлення, що часто стає в нагоді при розв'язанні комунікативних проблем. Фактор спонтанності є одним з вирішальних, коли йдеться про адекватний вибір лексичних одиниць, що вживаються в певному комунікативному акті. Суттєве значення має й тематика рольових ігор. Враховуючи пріоритетність засвоєння професійно-орієнтованої лексики, доречно зосередитись на сфері майбутньої професійної діяльності, що обумовлює специфіку соціальних ролей та ігрових ситуацій. Ігри можуть набувати різних форм, детермінованих дидактичною метою, – парних, групових або командних.

Звертаючись до проблем викладання англійської мови майбутнім спеціалістам у галузі юриспруденції, варто зауважити, що для реалізації рольових ігор юридичної спрямованості студенти повинні мати відповідний рівень мовленнєвої та професійної компетентності. Йдеться, передусім, про сформованість базового професійного тезаурусу та володіння основами процедури судового процесу.

При плануванні сценаріїв майбутніх рольових ігор необхідно відштовхуватись від аутентичних текстів, які надають інформацію про специфіку юридичної діяльності в англомовних державах. Для таких цілей чудово підходить художня література, адже відмітна характеристика англійської юридичної лексики – укоріненість у загальнолітературній мові завдяки літературній спадщині А.Крісті, А.Конан Дойля та інших авторів детективної прози. Ця поширеність впливає на вільне вживання термінології в літературних творах, ЗМІ, на телебаченні. Терміни типу – crime – злочин, judge – суддя, criminal – злочинець, acknowledge offence – визнати скоєння злочину – можна зустріти у будь-якому англійському детективі та в книгах інших жанрів.

Функціонування юридичних термінів у повсякденному житті виводить професійно-орієнтовану лексику за межі вузького кола спеціалістів, що полегшує інтеграцію студентів до англомовних лінгвокультурних спільнот. Останнім часом з'являється все більше лінгвостатичних досліджень, присвячених ролі юридичної лексики в тканині художніх творів і укладанню глосаріїв мови письменників.

Більшість підручників, присвячених функціонуванню державної та правової систем англомовних країн, містять інформацію про загальноюридичні проблеми. Попри безперечну дидактичну користь, вони рідко враховують деякі важливі нюанси, пов'язані з менталітетом сучасних студентів і сприйняттям іншомовної професійно-орієнтованої лексики. Наявні навчально-методичні посібники як правило орієнтовані на логічне засвоєння матеріалу та носять інформаційно-репрезентативний характер. Відібрані аутентичні тексти більше розраховані на механічне зубріння, ніж на творчий підхід до професійної тематики.

Інформація, яка не справляє емоційного впливу на свідомість студентів, залишається у їх пам'яті у вигляді абстрактних схем, далеких від реальної

практичні дії, де підлітки мають щось створити, здобути новий художній образ, який вони раніше не створювали, наприклад у результаті поєднання різних технік та нових матеріалів, висунення різних гіпотез у розв'язанні завдань тощо, що призводить до нового художньо-творчого досвіду. Процес завершується підведенням підсумків і висновками самих учнів. Важливо, що запропонована рольова гра може використовуватися вчителем образотворчого мистецтва для активізації творчої активності підлітків на заняттях та у заходах тижня художньо-естетичних дисциплін.

Віртуальна подорож «Загадки прадавнього мистецтва». Мета: створення ситуації успіху, залучення досвіду учнів з історії та географії.

Діалогічне мовлення з демонстрацією прадавнього живопису печери Альтаміри [2] аматора-археолога Марселіне Саутуоли та його дочки Марії.

Саутуола: «У 1879 році я шукав у печері Альтаміра, розташованій поблизу мого будинку, кістки та знаряддя праці й мисливства доісторичних людей. Одного разу я узяв з собою свою маленьку дочку Марію».

Марія: «Доки батько копався у землі, я розглядала стіни печери, на якій побачила зображення безлічі різних тварин».

Саутуола: «Моєму відкриттю не повірили і звинуватили, якщо і не у свідомій фальсифікації, то у тому, що я став жертвою жарту сучасних художників. Спеціалісти вважали, що фрески з печери Альтаміра є звичайною підробкою. Даремно я намагався довести, що жоден сучасний художник не зміг би так переконливо і детально зобразити вимерлих тварин. Марним виявився й доказ – мушля із залишками закам'янілої фарби, яку знайшов у тій же печері, яка слугувала первісному митцю за палітру».

Марія: «Якими природними фарбами користувалися прадавні художники?».

Саутуола: «Вони користувалися вохрою, оксидом марганцю, деревним вугіллям, мергелем, карбонатом заліза».

Пошукове завдання. Дізнайтеся, які відтінки мають оксид марганцю, карбонат заліза, деревне вугілля, вохра, мергель? Цю інформацію Ви можете дістати з підручників «Природознавство» (5 клас) у темі «Мінерали, гірські породи і їх властивості» та з підручника «Загальна географія» (6 клас) у темі «Гірські породи та мінерали» (Україна).

Наступне діалогічне мовлення супроводжується малюнками з печери Ласко [1]. Учень у ролі хлопчика Марселя інформує: «У 1940 році я разом зі своїми приятелями Жоржем, Джимом, Симоном та песиком Роботом гуляли у лісі, в околицях свого рідного села Монтиньяк на пагорбах Ласко. В кінці дня виявилося, що пес загубився».

Учень у ролі Симона: «Песика Робота знайшли у дірі, в яку він провалився. Перш ніж лізти в темряву і невідомість ми вирішили збігати за спорядженням. Наступного ранку ми повернулися з вірьовками й ліхтарями та спустилися в печеру у пошуках пса».

Учень у ролі Жоржа: «Печера вразила нас малюнками биків, бізонів, коней на стелі. Як виявилося пізніше малюнків було близько шестисот на світлому тлі з відтінками жовтого, червоного, коричневого та чорного забарвлення і майже півтори тисячі зображень висічено на стелі.

Учень у ролі Джима: «Згодом вчені припустили, що вже тоді для створення малюнків користувалися драбинами і риштуваннями, тому що в

Keywords: creative active personality, actor reincarnation, creative improvisation, ancient painting.

Вступ. В умовах державного і духовного відродження України пріоритетна роль відводиться гуманітарній освіті. В цьому контексті важливого значення набувають впровадження ігрових технологій з новими критеріями і підходами у руслі змін освітніх та виховних цілей і змісту мистецької освіти. Усе це вимагає достатньої творчої активності підростаючої особистості.

На сучасному етапі розвитку освіти проблему творчої активності молодших підлітків загальноосвітніх навчальних закладів досліджують В. Водяна, Л. Назарова, М. Мирзаканов, О. Пахомова, М. Тебуєва та ін. різними видами образотворчого мистецтва. На їхню думку, образотворче мистецтво сприяє креативному, критичному, образно-асоціативному мисленню підлітків, стимулює їх до творчої діяльності та пізнання національних й світових художніх традицій, розширює їхній художньо-творчий досвід.

Ігрові технології розробляли Д. Ельконін, Б. Нікітін, Г. Селевко, П. Підкасистий та ін. Зокрема, у мистецтві вони докладно розглянуті Л. Масол, механізмом яких стає реалізація різноманітних форм художньо-естетичної перцепції, комунікації, співтворчості та пізнання, що впливають на становлення світогляду дитини через призму художнього образу до цілісного сприймання картини світу.

Формулювання мети статті та завдань. Зміст статті полягає у розкритті впливу рольової гри на формування творчої активності молодших підлітків на прикладі прадавнього живопису.

Виклад основного матеріалу статті. На збудження творчої активності людини впливають позитивні емоції у процесі гри. Так, Л. Масол [4] пропонує застосовувати ігрові технології для організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, яка приносить задоволення та створює ситуацію успіху, почуття співпричетності й співпереживання. Ігрова діяльність допомагає людині керувати своїми емоціями, засвоювати різноманітні форми взаємодії. До ігрових технологій відносяться ігри за правилами та творчі ігри. Творчі ігри класифікуються за принципом сюжетно-рольових та художньо-конструкторських. Зокрема, рольова гра передбачає певний сюжет, сценарій, акторське перевтілення, що дає змогу дитині уявити себе в незвичайних обставинах і пережити неймовірні пригоди.

У представленому сценарії рольової гри учні у творчій імпровізації проживають ролі архітектора, художника, асистента вчителя. Відбувається осмислення спільної творчої та прикладної діяльностей, що сприяє самореалізації всіх учасників гри. Дії в рольовій грі передбачають діалогічне мовлення під час віртуальної подорожі, діалогічне спілкування в уявлених образах, художньо-творчу діяльність у творчій майстерні та експериментальну роботу на міні майстер-класі, підсумковий етап. У ході діалогічного мовлення підлітки (у тій чи іншій ролі) надають тези, загадкові факти для суджень, щоб дати імпульс іншим учням до самостійного пошуку відповідей на поставлені запитання. Діалогічне спілкування спрямоване на розвиток уяви та фантазії, творчого мислення у процесі вирішення завдання та розширення й закріплення попередньої інформації. Художньо-творча та експериментальна діяльності засновані на художньо-творчих, експериментальних завданнях і спрямовані на

професійної діяльності. Відсутність емоційної залученості може призвести до втрати зацікавленості до занять з англійської мови. Зважаючи на те, що майже всі студенти тяжіють до читання літератури з кримінальним або юридичним сюжетом, є сенс використовувати емоційно забарвлені тексти художніх творів для підвищення мотивації. Як доводить практика, художні тексти забезпечують ефективнішу підготовку до міжкультурного спілкування та засвоєння юридичних аспектів іншої культури.

Художня література з юридичним ухилом виступає потужним джерелом лінгвокраїнознавчої інформації для студентів-юристів. При роботі з професійно-орієнтованою лексикою на заняттях англійської мови бажано обирати художні твори з категорії legal novels (юридичні романи), в яких юридична проблематика представлена у досить простій та доступній формі. Такі книги важливі як засіб передачі професійних знань та становлення мотиваційно-ціннісного відношення до майбутньої професійної діяльності.

Серед авторів слід відзначити Д.Грішема, Т.Драйзера, С.Шелдона, Д.Сайерс, Х.Лі та ін. Їх романи дають вичерпне уявлення про судові процеси та законодавчі тонкощі, що відображають специфіку національно-правових систем англомовних країн. На розсуд викладача, пропонуються списки обов'язкової та факультативної літератури, фрагменти творів, вправи на засвоєння лексики, теми для обговорення.

Особливої уваги заслуговує постать сучасного американського письменника Джона Грішема (John Grisham), перу якого належить чимало бестселерів. На думку критиків, його книги не є детективами або кримінальними романами, а скоріше підпадають під визначення «юридичний трилер» (legal thriller), жанрово та стилістично відмінний від класичного детектива. Мета Грішема полягає у розкритті механізмів дії юридичної системи, засобів здійснення правосуддя.

Твори такого типу видаються оптимальними для використання на заняттях з англійської мови на юридичних факультетах. Їх величезний лінгвопедагогічний потенціал переконливо демонструє О.О.Бодякшина, авторка навчального посібника «Професія юриста у романах Джона Грішема», яка розробила комплекс вправ і завдань на основі аутентичних текстів. Дослідниця вважає, що художня література надає можливість ціннісно-смислового засвоєння професійної діяльності, без якого уявлення про професію юриста не буде цілісним [2, с.14]. Зміна формально-сигніфікативного підходу на емотивний і смисло-образний позитивно позначається на оволодінні іншомовним професійним матеріалом.

Перевагою Д.Грішема у порівнянні з іншими авторами є поєднання літературної творчості з юридичною практикою – він успішно фігурує в ролі письменника та компетентного фахівця у галузі юриспруденції. Читання та подальше обговорення окремих фрагментів його книг розвивають не лише мовні, а й професійні юридичні навички. Студенти отримують можливість ознайомитись з подробицями роботи юристів у США, доповнити обов'язкові теми навчальної програми, урізноманітнити словниковий запас, організувати рольові ігри на основі прочитаного.

Базова тема у курсі англійської мови для студентів-юристів – «Юридичні професії у Великобританії та США» – викладена у традиційному навчальному тексті таким чином: «Наразі кількість юристів у США перевищує 675.000. Це означає, що в середньому на 364 людини випадає один юрист. Кількість

юристів, ймовірно, збільшуватиметься й надалі, випереджаючи приріст населення» [1, с.185]. Подібна довідкова інформація надається надто сухо й енциклопедично, тож є сенс відхилитись від статистики на живі приклади.

За слушною пропозицією М.Г.Агеєвої, ці відомості варто розширити за допомоги фрагментів з роману Д.Грішема «Клієнт», де порушено надзвичайно актуальні теми – корупція в юридичних колах та професійна відповідальність [1, с.188]. Ось як автор описує корумпованого юриста, ладного захищати злочинців заради грошей:

"Jerome Clifford had been defending prominent New Orleans thugs for fifteen years – gangsters, pushers, politicians. He was cunning and corrupt, completely willing to buy people who could be bought. He drank with judges and slept with their girlfriends. He bribed the cops and threatened the jurors" [1, с.189].

«Джером Кліфорд уже років п'ятнадцять захищав відомих новоорлеанських пройдисвітів – гангстерів, наркоторговців, політиків. Він був хитрим, продажним і сам охоче купляв тих, кого можна було купити. Він пиячив із суддями та спав з їх подружками. Підкупав поліціянтів та загрожував присяжним».

Антиподом негативного героя виступає юрист, який захищає права неповнолітніх та характеризується автором так:

"Her mission as a lawyer was to protect abused and neglected children, and she did this with great skill and passion. She was a zealous advocate for small clients who could not say thanks. She had sued fathers for molesting daughters. She had sued mothers for abusing their babies. The money was adequate, but not important" [1, с.189].

«Як адвокат вона займалась захистом ображених та покинутих дітей, і робила це з великою майстерністю та енергією. Вона завзято захищала своїх малолітніх клієнтів, які навіть і подякувати не могли. Вона притягувала до суду батьків, які розбещували доньок, та матерів, які знущались над немовлятами. Вона непогано заробляла, але це не було головним».

Наведені фрагменти не викликають труднощей з граматичної точки зору, розширюють лексичний запас і, передусім, надають йому експресії та емоційності. Обговорення проявів корупції серед юристів створює передумови дискусії на більш глобальну тему – проблема корупції в Європі та США, зіставлення з ситуацією в Україні, засоби боротьби, тощо. Всі ці приклади доводять, що читання та інтерпретація юридичних романів служать потужним стимулом пізнання чужої лінгвокультурної спільноти та встановлення «каналу зв'язку» з українською картиною світу.

Корпус художніх творів юридичної спрямованості створює професійно-особистісний інтерпретаційний простір, що визначається як «професійне бібліосередовище», де студенти вчаться співвідносити свої особистісні якості з вимогами професії та оцінювати готовність до професійної діяльності. Викладачі вільні самостійно відбирати англійські юридичні романи за умови дотримання основних вимог –наявність професійно-релевантного контексту, термінологічна насиченість та культурологічна аутентичність, що сприяє виробленню навичок міжкультурного спілкування.

Професійно-релевантні критерії відбору юридичних романів англійських письменників можуть бути професійно-етичними, термінологічними та професійно-інструментальними. Художня література, що задовольняє професійно-етичний критерій, відображає етичні норми професії юриста та

средневековье: сквозь века в XXI столетие / Н. Г. Анарина. – М.: Наталис, 2008. – 336 с.: ил.

2. Гвоздевская Г. А. Музыкальное воспитание в странах Востока в контексте философско-мировоззренческих традиций периодов древности и средневековья (на материале Индии, Китая, Японии): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Галина Анатольевна Гвоздевская. – М., 1999. – 154 с.

3. Григорьева Т. П. Япония: путь сердца / Т. П. Григорьева. – М.: Культурный центр „Новый Акрополь", 2008. – 392 с.: ил. – (Современная история цивилизаций).

4. Есипова М. В. Традиционная японская музыка: энциклопедия / М. В. Есипова. – М.: Рукописные памятники Древней Руси, 2012. – 296 с.

5. Момо Хироюки. Дзё:дай гакусей-но кэнкю [Исследования по системе образования в древние века] / Момо Хироюки. – Ёсикава ко:бункан, 1983.

6. Прасол А. Ф. Становление образования в Японии (VIII-XIX века) / А. Ф. Прасол. – Владивосток: Дальнаука, 2001. – 391 с.

7. Семенцов В. С. Проблема трансляции традиционной культуры на примере судьбы Бхагаватгиты / В. С. Семенцов // Восток – Запад. Исследования. Переводы. Публикации. – М., 1988. – С. 5 – 32.

8. Томода Такэкацу. Нихон онгаку кьо:икуси [История музыкального образования в Японии] / Томода Такэкацу. – Онгаку-но ю:ся, 1996. – 386 с.

9. Шейкин Ю. И. История музыкальной культуры народов Сибири: Сравнительно-историческое исследование / Ю. И. Шейкин. – М.: Вост. лит., 2002. – 718 с.: ил., карты, ноты.

Педагогіка

УДК 373.5.015.311:111.852:73/76 (043.5)

кандидат педагогічних наук, науковий співробітник
лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти
Руденко Іраїда Володимирівна
Інститут проблем виховання НАПН України (м. Київ)

РОЛЬОВА ГРА У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Аннотация. В статье подается сценарий ролевой игры, в ходе которого формируется становление мировоззрения ребенка через вхождение в роль в самостоятельном решении задания. Ситуация успеха, чувство соприкосновения и сопереживания младших подростков образу способствует активизации их творческой активности на занятиях по изобразительному искусству на примере древнейшей живописи.

Ключевые слова: творчески-активная личность, актерское перевоплощение, творческая импровизация, древняя живопись.

Annotation. In the article presented the scenario of role play, during that becoming formed of world view of child through included in a role in the independent decision of task. The situation of success, sense of continuity and experiencing of junior teenagers of image activation of their creative activity on employments in a fine art on the example of the most ancient painting.

костюмованими танцями в масках.

Взагалі, протягом доби Хейан музика набуває широкої популярності серед столичної придворної аристократії, в колах якої стає прийнятним ще з дитинства навчатися грі на декількох інструментах, приймати участь у музично-танцювальних спектаклях поряд із професійними виконавцями.

Опісля проведених у IX ст. музично-організаційних реформ позиції Гагакурьо як організаційно-освітньої установи, що офіційно поставила розвиток придворного музичного мистецтва під державний контроль, почали послаблюватися. Ще у 809 р. був істотно скорочений штат Управління, внаслідок чого більшість виконавсько-інструментальних та артистичних сімейних кланів опинилися поза його межами і стали відкривати власні домашні школи [6, с. 88].

У XI ст. відбулася остання реорганізація Гагакурьо. Був виданий наказ про розмежування обов'язків родовитих акторських сімей. „Ліві танці" Бугаку і музику до них повинна була забезпечити сім'я Кала, а „праві танці" доручалися сім'ї Оно [1, с. 75]. Це, з одного боку, посилювало принцип змагальності, сприяло удосконаленню виконавської майстерності, а з іншого – поглиблювало „конвенціональний" характер музичної освіти. Однак, у цілому Гагакурьо успішно виконало свою історичну місію: воно сприяло розповсюдженню китайської і корейської музики в Японії, закріпленню за нею статусу державної релігійної символіки, а також розвитку на її основі власне японської традиційної музичної культури і системи державної освіти.

З часом в Японії дедалі більшої популярності набувають домашні буддійські школи, не пов'язані з клановими, в яких також здійснювалося навчання музиці гагаку. Одна із найвідоміших з них – „Школа мистецтв і наук" (Сю:гей сютіін). Вона була відкрита у 828 р. видатним просвітителем і релігійним діячем Кукаєм за покровительства відомого японського аристократа Фудзівара Тадаморі [5, с. 453-456]. Хоча подробиці навчання в ній невідомі.

Не зважаючи на те, що передача секретів майстерності у Стародавній Японії здійснювалася в усній „потаємній" формі, в епоху Хейан були створені трактати, присвячені музиці гагаку та набуттю майстерності в її виконанні. Серед них: „Дзинті йороку" і „Санго йороку" (між 1171-1192 рр.) знаменитого японського політика Фудзіваро-но Моронага; „Кьокунсьо" („Повчання", завершений у 1233 р.) в 10 томах придворного танцюриста і флейтиста Комано Тікадзане та ін. Особливості опанування музикою гагаку аристократами доби Хейан в образній формі відтворено в романах „Макура-но сосі" Сей Сьо:нагон (1000 р.), „Гендзі-моногатарі" Марасакі Сікібу (поч. XI ст.).

Висновки. Отже, в межах статті висвітлено філософсько-методологічні та організаційні особливості музичної освіти Японії періоду Кодай (VI-XII ст.), які полягали у визнанні високого духовного авторитету Вчителя-наставника, значущості духовного розвитку учня, превалюванні індивідуалізованих форм трансляції музично-виконавського досвіду. Значну роль у закладенні основ музичної педагогіки в Японії відіграли такі державні інституції, як Перша та Друга музичні палати, історична місія яких виявилася в популяризації розмаїтого пласту палацової музики гагаку та становленні державної системи музичного навчання та виховання.

Література:

1. Анарина Н. Г. История японского театра Но: древность и

сутність професійної місії, яка не обмежується автоматичним виконанням законів. За термінологічним критерієм обирають твори, за допомоги яких розширяються понятійний апарат і професійний тезаурус-лексикон студентів юридичних спеціальностей. Професійно-інструментальний критерій пов'язаний з описом механізмів здійснення тих чи інших юридичних процедур.

Пошук лінгвопедагогічного потенціалу та його реалізація потребують застосування особливих методів та бібліологічної технології, що поєднує зміст навчання із змістом англійських юридичних романів. Організація експериментальної роботи з визначення смислоформуючої функції художніх творів включає тестування задля з'ясування пріоритетів у виборі літератури для читання та джерел інформації про професію. Згодом здійснюється моніторинг змін, що відбуваються у свідомості студентів стосовно професійних знань та ціннісних орієнтацій особистості.

Грамотно укладений корпус аутентичних текстів – передумова формування «образу професії», який передбачає існування адекватної системи суб'єктивно інтерпретованих ціннісних уявлень фахівця на основі професійних знань. Ефективність опрацювання англійських художніх творів юридичної спрямованості залежить від вміння викладача створювати ситуації, в яких найповніше виявляються особистісні та професійні якості майбутніх юристів.

Висновки. Педагогічні експерименти демонструють, що завдяки інтерактивним технологіям на кшталт рольових ігор професійно-орієнтована комунікативна компетентність студентів юридичних спеціальностей формується швидше, а професійний тезаурус нараховує більшу кількість лексичних одиниць. Зосередженість на професійному аспекті шляхом інтеграції до освітнього процесу англомовної художньої літератури з юридичної тематики сприяє професійному самовдосконаленню. Аутентичні художні тексти, що використовуються у відповідних рольових іграх, підвищують мотивацію студентів-юристів до участі в міжкультурному спілкуванні та забезпечують ґрунтовну підготовку до здійснення майбутньої професійної діяльності.

Література:

1. Агеева М.Г. Юридический триллер в языковой подготовке студентов-юристов (на примере романов Джона Гришэма) // Вестник Удмуртского университета, № 6, 2005. – С. 187-191.
2. Бодякшина Е.А. Формирование образа профессии юриста средствами художественной литературы при изучении иностранного языка в высшей школе // Дис. … канд.пед.наук. – Нижний Новгород.: 2006. – 205 с.
3. Вепрева, Татьяна Борисовна. Обучение профессионально-ориентированной иноязычной лексике студентов неязыковых специальностей на основе интегрированного курса: диссертация ... кандидата педагогических наук. –Санкт-Петербург, 2012. – 182 с.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2004. – 384 с.
5. Карабан В.І. Переклад англомовної юридичної літератури. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 480 с.
6. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. – М.:Академия, 2004. – 304 с.
7. Пыж А.М. Особенности функционирования английских юридических терминов в художественном тексте и способы их перевода на русский язык // Коммуникация в диалоге культур. – Самара, 2002. – С. 122-130.

8. Стародубцева О.Г. Типы упражнений для формирования лексических навыков устной речи в неязыковом вузе // Научно-педагогическое обозрение, № 2, 2013. – С. 45-48.

Педагогика

УДК: 37:316.723

преподаватель Ибрагимова Лейля Сейтмеметовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНОЙ ДОСКОЙ И МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ ЗАНЯТИЙ С ЕЁ ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ (НА ПРИМЕРЕ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ КОНСТРУИРОВАНИЯ И МОДЕЛИРОВАНИЯ ОДЕЖДЫ»)

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию влияния использования интерактивных досок в процессе изучения систем и методов построения конструкции в сфере высшего профессионального образования. С точки зрения педагогики и психологии, рассматриваются задачи, которые решаются благодаря применению интерактивных досок.

Ключевые слова: интерактивная доска, высшее профессиональное образование.

Annotation. This article covers the impact of the use of interactive whiteboards in the process of study of physics courses in the sphere of higher vocational education. In terms of pedagogy and psychology, the goals that can be achieved due to the use of interactive whiteboards are being considered.

Keywords: interactive whiteboard, higher professional education.

Введение. Одной из основных целей современной высшей школы является подготовка профессионально компетентного специалиста. Наличие социального заказа на подготовку будущих специалистов, обладающих необходимым уровнем профессиональной компетентности в условиях современного информатизированного общества, делает уже необходимым использование современных инновационно – образовательных сред при подготовке профессионально компетентного, способного креативно и инновационно мыслить специалиста [1].

Всё выше сказанное во многом зависит от преподавательского корпуса, который на сегодняшний день должен отличаться новым, аналитическим, проектно – конструктивным характером мышления, направленным на совершенствование практики обучения студентов. Для выхода образования на новый более качественный уровень нужно уже сегодня резко увеличить эффективность труда преподавателей, а с нею и качество обучения.

Формулировка цели статьи. Исследовать влияние использования интерактивных досок в процессе изучения систем и методов построения конструкции в сфере высшего профессионального образования.

Изложение основного материала статьи. Традиционно на лекционных занятиях используются такие наглядные средства обучения, как доска и мел,

осмисленні музичної матерії як результату різних взаємовпливів часточок ци, а також автохтонним синтоїстським ставленням до музичного мистецтва як до об'єкту власності, що передається у спадок, як до сімейної реліквії [4, с. 13]. За версією Ю. Шейкіна, традиція „потаємного відання" генетично пов'язана із характерними для багатьох народів Північної Азії „особистими піснями", які передавалися у спадок і які можна було дарувати дітям, родичам, друзям. Поряд із цим існували заборони на виконання чужих „особистих пісень" [9, с. 260-261].

У Стародавній Японії також існувала особлива категорія музики – потаємні мелодії „хікьоку", які включали придворні музичні композиції різних жанрів (зокрема, сайбара) і деякі танці. Ці „потаємні мелодії" звучали лише у колі сім'ї, близьких друзів, а їх передача певній сторонній особі часто скріплювалася клятвою про подальше нерозповсюдження.

Взагалі, слід відзначити, що в Японії виконання й навчання музиці мало до певної міри езотеричний характер протягом тривалого часу. Окрім сімейних династій професійних музикантів, до кінця епохи Едо (XIX ст.) існували професійні музичні гільдії (аналог ремісничих цехових об'єднань дза), в межах яких лише й дозволялося займатися певною професією і, відповідно, здійснювати передачу музично-виконавського досвіду. Така система освіти, з одного боку, дозволяла зберігати зміст, специфіку музичних творів у неспотвореному вигляді, сприяла професіоналізації виконавців, з іншої – робила їх власністю лише окремих груп, перешкоджаючи культурній комунікації.

У першій половині епохи Хейан (794-1192 рр.), у часи правління імператора Сага, у складі Міністерства палацу було створене Управління пісенного мистецтва або Друга музична палата – О-ута-докоро (816 р.). Остання була організована для сприяння розвитку власне японської музики (стиль вагаку): включення виконавства на національних інструментах до складу державного ритуалу і піднесення у такий спосіб статусу музики вагаку в ієрархії палацової ритуальної музики. У Другій музичній палаті вчили співу, грі на національних музичних інструментах (зокрема, кото і фуе), а також чоловічім і жіночим танцювальним дійствам [4, с. 79].

В період з 833 по 850-ті рр. за сприяння імператора Німмьо, який сам був музикантом, була проведена реформа музики гагаку, опісля якої її репертуар офіційно розділився на три категорії: японська музика вагаку, що включала чоловічі танцювальні дійства і жіночі церемоніальні танці; іноземна музика Китаю (тогаку), корейського царства Когурьо і держави Бохай (сінгаку), Індії (когаку) та ін.; нова японська вокально-інструментальна музика ейкьоку, що включала жанри сайбара, роей, імайо [4, с. 79-80].

Опісля реформи були створені оркестри усталеного складу, який залежав від стилю, жанру музичної композиції. Зокрема, в тогаку використовулися: мініатюрний губний орган сьо, флейти рютекі і хітірікі; струнні інструменти: цитра со, лютня бива; ударні інструменти: гонг сьоко, барабани гакудайко, какко. Широкого розповсюдження набули також дерев'яні палички сякубійосі (жанри сайбара, роей, імаго), флейта комабуе, барабан сан-но цудзумі (стиль комагаку).

У виконавському відношенні музика гагаку іноземного походження була представлена двома видами: канген (в перекладі „духові і струнні") – музикою, що виконувалася на концертах в інструментальному вигляді; і бугаку (в перекладі „танцювальна музика") – оркестровими п'єси, які гралися разом із

гакунінів, які хоча і були звичайними ремісниками за соціальним статусом, але вважалися власністю держави й імператора, що накладало на їх діяльність заборону здійснювати навчання музиці поза межами імператорського двору. Професія гакуніна дозволяла спеціалізуватися в грі тільки на одному певному інструменті. Секрети цієї виконавської майстерності передавалися у процесі індивідуального навчання – „віч-на-віч". Посвячення в гакуніни починалося з 12-ти річного віку. Навчання включало три роки підготовчих курсів, сім років основних щоденних музичних занять [4, с. 89].

Взагалі, слід відзначити специфічність філософсько-методологічного підґрунтя інституціалізованих форм трансляції та засвоєння музичного досвіду в японській традиційній культурі. На думку В. Семенцова, в межах цієї традиції превалює орієнтація на „відтворення… особистості вчителя – нове духовне народження від нього учня" [7, с. 8]. Тому основним завданням музичної освіти в Японії вважався не розвиток технічних навичок когнітивної, емоційно-вольової сфери і навіть творчих здібностей учня, а його „духовна трансформація". За східними канонами вчитель мав беззаперечний авторитет, адже вважався носієм трансцендентного світла, Єдиного, Дао. В Японії його називали „сенсей", що в перекладі означає „носій мудрості предків" або „від початку народжений" [2, с. 42]. І учень йшов до Вчителя, щоб доторкнутися до глибин його індивідуального духовно-ціннісного Універсуму.

Традиція вимагала встановлення між наставником і вихованцем близьких, довірливих, а часом, як свідчить хроніка „Нікон сьокі", навіть інтимних стосунків, беззаперечне прийняття й осмислення світоглядних позицій вчителя, його уявлень про музичне мистецтво, роль художньої культури у суспільстві. Спілкування між сенсей і учнем мало індивідуальний характер, слугувало імпульсом для розкриття метафізичних істин в особливому стані духу – саторі. М. Єсипова зазначає, що така духовна, „батьківська" спорідненість учня і вчителя знаходила прояв навіть у присвоєнні учнем „імені" свого наставника-сенсей. Це, зокрема, часто спостерігалося у сфері музично-театрального мистецтва [4, с. 12]. Хоча слід зауважити, що в японських школах ще з VII ст. широко практикувалася методика механічного запам'ятовування великих об'ємів інформації, довготривалі тренування. Проте і вона розглядалася в системі морально-ціннісних координат традиційно зорієнтованого японця як прояв наполегливості, терпіння, працелюбства, старанності. Зрештою, навіть за цими якостями японці вбачали „трансцендентні цілі". Тому в японському суспільстві укорінився ідеал вакон кансай: „Японська душа – китайська вченість" [3, с. 220].

Посвячення в майстерність, передача вмінь і досвіду за принципом „із ока на око", „з вуст в уста", „від серця до серця" зумовлене характерною для японської культури традицією „потаємного відання". „Потаємна передача ключових знань і навичок, – пише Н. Анаріна, – стала визначальною особливістю професійної етики, особливістю, яка прослідковується з кінця епохи Хейан (XI ст.) до кінця епохи Едо (2-га пол. XIX ст.)" [1, с. 193]. Наприклад, славнозвісний Дзеамі своє вчення про мистецтво актора музичної драми Но записав саме як „потаємне відання" – хіден – у 24 трактатах (один із них – „Відання про квітку"), які він заповідав зберігати в таємниці і передавати одному із найталановитіших акторів у поколінні.

Витоки цієї традиції, на думку М. Єсипової, укорінюються у так званому „оречевленні музики", яке дісталося японцям у спадок від китайців,

плакаты и схемы, слайды. Эти средства помогали в визуализации информации и в определенной степени повышали качество обучения. Однако подобные формы иллюстративной информации имеют существенные ограничения, так как не способны обеспечить ее восприятие одновременно большим числом студентов. Кроме того, представление такой информации – статично и не воспроизводит динамики процесса, столь свойственных большинству технических дисциплин.

Использование информационных технологий позволяет перейти от традиционной технологии, к новой интегрированной образовательной среде, включающей все возможности электронного представления информации.

Интерактивная доска – сенсорный экран, подсоединенный к компьютеру, изображение с которого передает на доску проектор. Достаточно только прикоснуться к поверхности доски, чтобы начать работу на компьютере. Специальное программное обеспечение позволяет работать с текстами и объектами, аудио- и видеоматериалами, Internet-ресурсами, делать записи от руки прямо поверх открытых документов и сохранять информацию. Интерактивная доска предоставляет уникальные возможности для работы и творчества преподавателя и ученика.

Первая задача, которую позволяют решать интерактивные доски – уйти от привнесенной компьютерной культурой чисто презентационной формы подачи материала.

Вторая задача интерактивных досок – повышение эффективности подачи материала. Чтобы объяснить механизм этого процесса, сделаем небольшое отступление. В художественной фотографии, театре, кинематографе, мультипликации, живописи и других сферах искусства традиционно различают сцену и героя (объект) – говоря языком психологии, фоновое и когнитивное, фон и фигуру. Фон и фигура подчиняются своим законам, они настолько различны, что их оформлением часто занимаются разные люди. В театре это художник сцены и костюмер, в мультипликации – также художник фона и художник-аниматор.

Третья задача интерактивной доски в аудитории – организация групповой работы (или групповых игр), навыки которой сегодня принципиально важны для успешной деятельности во многих областях [2].

Исследования показали, что интерактивные доски, используя разнообразные динамичные ресурсы и улучшая мотивацию, делают занятия увлекательными и для преподавателей, и для студентов.

Как показывает опыт, наибольшие трудности при внедрении интерактивной доски в высшее образование возникают при обучении преподавателей эффективному владению этим оборудованием. Большинство из проблем, с которыми сталкиваются преподаватели при создании электронного варианта учебного материала, связано с отсутствием достаточных навыков проектирования информационного пространства и пользовательского интерфейса, обеспечивающих создание эффективных структур, соответствующих новым возможностям представления информации.

Поэтому самая важная задача сегодня – подготовка и переподготовка профессорско-преподавательского состава, точнее даже, создание преподавателей новой формации. Надо не просто освоить новые технологии, а научиться эффективно, соединять их совсем наработанным опытом казахстанской педагогики. Тогда и результат будет другого качества [2].

Первое, что необходимо сделать – это провести курсы повышения квалификации. В процессе обучения необходимо изучить возможности и преимущества подобных устройств, научиться манипулировать всеми инструментами интерактивной доски и использовать готовый интерактивный материал, получить навыки самостоятельной подготовки слайдов для занятий с интерактивной доской.

Методика разработки занятий с использования интерактивной доски.

Для того чтобы эффективно проводить занятия с использованием интерактивной доски нами был разработан алгоритм, следуя которому преподаватель может успешно подготовиться к занятию с использованием интерактивной доски:

Определить тему, цель и тип занятия.

Составить временную структуру занятия, в соответствии с главной целью наметить задачи и необходимые этапы для их достижения.

Продумать этапы, на которых необходимы инструменты интерактивной доски.

Из резервов компьютерного обеспечения отобрать наиболее эффективные средства.

Рассмотреть целесообразность их применения в сравнении с традиционными средствами.

Отобранные материалы оценить во времени: их продолжительность не должна превышать санитарных норм; рекомендуется просмотреть и прохронометрировать все материалы, учесть интерактивный характер материала.

Составить временную развертку (поминутный план) занятия.

При недостатке компьютерного иллюстрированного или программного материала осуществить поиск в библиотеке или Интернете или составить авторскую программу.

Из найденного материала собирать презентационную программу. Для этого пишется ее сценарий.

Заранее подготовить студентов к восприятию занятия с использованием интерактивной доски.

Апробация занятия.

При создании занятия с использованием интерактивной доски необходимо пользоваться определенными критериями отбора информации:

Содержание, глубина и объем научной информации должны соответствовать познавательным возможностям и уровню работоспособности студентов, учитывать их интеллектуальную подготовку и возрастные особенности.

При отборе материала для зрительного ряда описания модели избегать дальних планов и мелких деталей.

Зрительный ряд и дикторский тест должны быть связаны между собой, создавать единый поток информации и подавать ее в понятной студентам логической последовательности, порционно шаговым методом в доступном студентам темпе, дикторский текст должен быть четким и ясным.

Следует избегать больших текстовых фрагментов. Недопустимо использовать для чтения текста полосы прокрутки или кнопки перехода от экрана к экрану.

Интерфейс должен быть интуитивным.

акомпанемент для ритуально-танцювальних, сценічних, пісенно-танцювальних і драматичних дійств (Кагура, Гігаку, Бугаку, Ногаку тощо).

Першопочатково основою репертуару гагаку була музика, запозичена із Китаю (стиль тогаку), яка, у свою чергу, асимілювала елементи музичних культур Індії, Тибету, Монголії, Південного Туркестану. Гагаку також включала музику корейських царств Когурьо, Пекче і Сілла (стилі комагаку, кударагаку й сірагігаку), музику заселеної племенами маньчжуро-тунгуського походження країни Бохай (стиль боккайгаку) і музику розташованої у Південно-Східній Азії країни Ліньі (стиль рінью:гаку) [4, с. 39-41]. В епоху Нара (710-794 рр.) гагаку була представлена в основному музикою для придворних танців, які виконувалися у супроводі великого палацового оркестру, що налічував приблизно 30 різних інструментів. Танці китайського походження (зокрема, музичні видовища в масках Гігаку) мали строгий, безсюжетний характер; індійські і західно-азіатські танці мали в основі певний сюжет – як правило, це були танцювально-драматичні сценки, пов'язані з буддійськими легендами.

Добір учнів у Гагакурьо з метою вивчення музики гагаку здійснювався за тим же принципом, що і в японському Управлінні освіти: найвищі привілеї як при вступі, так і в процесі навчання мала аристократія п'ятого рангу. Викладачами були переважно вчителі китайського і корейського походження. Їм дозволялося суміщати основну роботу з навчанням музики в приватних домашніх школах і рекомендувати своїх учнів на придворні посади [8, с. 80]. В історіографічних джерелах зафіксовані прізвища лише шести викладачів Гагакурьо другої половини VIII – середини IX ст. Це чотири японця, один уродженець Тан і один виходець із Пекче [8, с. 81].

Музична освіта в Гагакурьо здійснювалася за трьома основними напрямами: китайська, корейська і японська музика. Інституціонально вона орієнтувалася на китайські зразки. Як свідчать історичні джерела, в структурі Гагакурьо існували наступні відділення: вокалу, танцю, флейти, ударних інструментів, танської музики, когурьосської музики, музики Пекче, Сілланської музики, тайської музики (стиль торагаку), музики Індії і країни Ліньі (стиль рінью:гаку), танцювально-музичного жанру Гігаку. Найбільшою популярністю користувалися класи вокалу і танців. Зокрема, у 701 р. на відділення вокалу було набрано 140 чоловік (40 чоловіків і 100 жінок), а на відділення танцю – 100 [6, с. 87].

На початку VIII ст. штат Управління складав близько 360 чоловік. Серед них: 6 представників адміністративного корпусу (начальник управління – камі, його замісник – суке, 4 чиновника більш низьких рангів – тайдзьо, сьодзьо, дайдзоку, сьодзоку), 4 вчителі співів, 30 співаків-сказителів (утабіто / кадзин), 4 вчителів танців, 12 вчителів китайської музичної теорії, 6 виконавців на фуе (духових язичкових інструментах), решта – танцюристки, учні вокального та виконавсько-інструментального відділень [4, с. 85-86; 6, с. 87]. Згодом штат Управління став налічувати 429 чоловік, що дозволило йому в кількісному відношенні посісти другу позицію після дайгакурьо. До Гагакурьо увійшли: 6 представників адміністрації, 126 музикантів-інструменталістів (гакунінів), 100 танцюристів і танцівниць, 30 співаків і 100 співачок, 37 викладачів (вчителів співу, танців, гри на духових інструментах, китайської музичної теорії), майстри музичних інструментів, 20 чоловік обслуговуючого персоналу [4, с. 87].

Гагакурьо вперше об'єднало придворних професійних музикантів –

фундаментальні праці Н. Анаріної, Н. Виноградової, А. Глускіної, Т. Григорьевої, Д. і В. Єлісєєфф, Нісіда Кітаро, М. Конрада, О. Мещерякова, Н. Ніколаєвої, Мотоорі Норігана, Дайсецу Судзукі, А. Уотса; дисертаційні дослідження С. Бішарової, О. Чабанець, О. Южакової, Т. Юнак та ін. І хоча освіта є складовою цієї культури, вивченню особливостей її становлення в контексті японського стародавнього та середньовічного культурного універсуму не приділялося спеціальної уваги. Виняток становить монографічне дослідження О. Прасол [6]. У сучасній мистецькій педагогіці мало дослідженими є і питання специфіки методологічних основ, інституалізації музичної освіти, способів трансляції музично-виконавського досвіду в Японії в Стародавній період – Кодай, що охоплює епохи Ямато, Нара і Хейан. Загальні філософсько-світоглядні підходи до музичного виховання в стародавній Японії висвітлено у дисертаційних дослідженнях Г. Гвоздєвської, О. Железняк. Окремі цікаві деталі організації музичного навчання і виховання в епоху Нара і Хейан викладені у роботах О. Прасол, музикознавчому енциклопедичному виданні М. Єсипової [4].

Формулювання мети статті та завдань. Мета статті полягає у висвітленні філософсько-методологічних та організаційно-інституціональних особливостей музичної освіти Японії періоду Кодай.

Виклад основного матеріалу статті. Як свідчать літописи, витоки централізованої системи державного навчання в Японії сягають часів правління імператора Тензі. Вважається, що саме при ньому в 671 р. за китайським зразком був створений перший державний навчальний заклад – дайгакурьо, що в перекладі означає „Управління Великого Учіння” [6, с. 21]. Традицію свого попередника продовжив його спадкоємець – імператор Темму, якому вдалося заснувати дайгакурьо у своїй столиці, місті Фудзівара. На початку VIII ст. після прийняття зводу законів тайхо:рьо це відомство отримало повноцінне фінансове і кадрово-організаційне забезпечення, набуло завершеного інституціонального вигляду (при ньому виокремилися 6 навчальних відділів); визначилося коло його основних обов’язків, провідним серед яких стала організація двічі на рік урочистої церемонії на честь Конфуція.

У 701 р. під час правління імператора Момму у складі міністерства громадських справ (дзібусьо), яке відало придворними церемоніями, було створене перше головне Управління мистецтв (Перша музична палата) – Гагакурьо [4, с. 87]. Його заснування стало організаційним оформленням музично-виконавських і музично-виховних традицій, які склалися в Японії протягом кін. V – VII ст. Гагакурьо виконувало одночасно освітні й адміністративні функції. Головне його завдання полягало у вивченні й розповсюдженні запозиченої музики, яка отримала назву палацової музики гагаку.

Гагаку (букв. «витончена», висока, досконала музика) була ввезена із танського Китаю приблизно в III – IV ст. разом із музичними інструментами і музично-теоретичною системою. У тому вигляді, в якому вона потрапила до Японії – це була, як правило, музика палацових бенкетів і розваг. Із прийняттям кодексу Тайхо:рьо гагаку стала частиною державного і релігійного ритуалу. Особливість музики гагаку полягає в тому, що в ній поряд із самостійними інструментальними і вокально-інструментальними жанрами представлений значний сегмент музичних форм, які розвивалися як

Выделять в текстах наиболее важные части, используя полужирное и курсивное начертание знаков.

Рассмотреть методику проведения лекций с использованием интерактивной доски.

Использование интерактивной доски позволяет перейти от традиционной технологии проведения лекций, к новой интегрированной образовательной среде, включающей все возможности электронного представления информации.

Преподаватель в мультимедиа аудитории получает вместо доски и мела мощный инструментарий для представления информации в разнородной форме (текст, графика, анимация, звук, цифровое видео). В таких системах лектор сам определяет последовательность и формы изложения материала.

В качестве источника иллюстративного материала в этом случае наиболее удобно использовать CD ROM или HTML документы. Существенным является и то, что отсутствует необходимость ведения студентами конспектов, так как вся учебная информация предоставляется им в электронной форме.

Мультимедиа лекции можно использовать для преподавания любой темы курса «Основы конструирования и моделирования одежды». Качество и степень освоения учебного материала, как показывает практика, существенно возрастают. Помимо обеспечения богатой образовательной среды, здесь сказывается и то, что преподаватель, сократив время на воспроизведение информации, получает существенно больше времени на объяснение материала [3].

Компьютерная лекция, разработанная средствами MS Power Point, – это тематически и логически связанная последовательность информационных объектов, демонстрируемая на интерактивной доске. Основная задача такой лекции - объяснение нового материала. Но в отличие от традиционной лекции такая лекция имеет большие возможности в привлечении иллюстративных материалов. Поэтому лекцию с использованием интерактивной доски надо рассматривать как новый инструмент в работе преподавателя, позволяющий создавать наглядные и информационно насыщенные уроки.

Информационные объекты, демонстрируемые в ходе мультимедиа лекции, – это изображения (слайды), звуковые и видеофрагменты. Изображения (слайды) представляют собой фотографии, рисунки, графики, схемы, диаграммы. Видеофрагменты – это фильмы, включенные в лекцию целиком или частично, либо мультипликации, которые наглядно показывают зачастую недоступные для наблюдения процессы и явления. Звуковые фрагменты – дикторский текст, музыкальные или иные записи, сопровождающие демонстрацию изображений и видеофрагментов.

Проведения практических занятий с использованием интерактивной доски.

Следует отметить, что для проведения практических занятий информационные технологии используются не столь часто. Однако как показали современные исследования в области образовательных технологий, именно здесь лежат огромные резервы в повышении эффективности обучения.

Программное обеспечение интерактивной доски позволяет вовлечь всех студентов в активную работу, позволяет студентам активно выполнять индивидуальные и групповые ролевые упражнения, а преподавателю, наряду с возможностью контроля и управления, предоставляются средства записи и

протоколирования действий студентов для последующего анализа и комментирования.

Совместное использование единого гиперпространства обеспечивает возможность творческого сотрудничества преподавателя и студентов при обучении практическим навыкам. Важное место при этом отводится возможности обмена информацией между студентами в контексте изучаемого курса. Отмечается значительный рост эффективности обучения, когда студент в процессе получения знаний, взаимодействует с другими студентами, которые в свою очередь взаимодействуют с гипермедиа материалом курса.

Интерактивная доска - ценный инструмент для обучения дисциплины «Основы конструирования и моделирования одежды». Применение интерактивных досок в сфере образования открывает множество дополнительных возможностей. Использование интерактивной доски при изучении дисциплины «Основы конструирования и моделирования одежды» – это ещё один шаг к повышению интереса к предмету, т.к. благодаря именно этой науке создаются подобные приборы.

Применение интерактивных досок в преподавании данной дисциплины открывает множество дополнительных возможностей. Преподаватель может сделать процесс обучения предмета значительно более наглядным и интерактивным. Этому способствуют красочные, логично структурированные обучающие программы по дисциплине, позволяющие моделировать опыты и эксперименты, а также возможности тестирования аудитории с моментальным выводом на доску полученных результатов, демонстрации тематических видеоматериалов и многие другие полезные функции интерактивных досок.

Доска позволяет работать на ней в двух режимах: интерактивный и режим Office. В интерактивном режиме компьютером можно управлять прямо с поверхности доски с помощью электронных маркеров. В этом режиме доска по мановению волшебной палочки превращается то в координатную сетку, она помогает быстро, с применением различных цветов показать различные чертежи, модели, строить графики и отмечать их преобразования.

Предлагая различные модели одежды для построения чертежей конструкций, например, женские костюмы, можно подобрать нарезку из показов мод, что вызывает больший интерес у студентов при выполнении задания. Фантазиям преподавателя и студентов здесь нет преград.

При отработке навыков решения поставленных задач удобно использовать инструмент «Шторка», который используется для скрытия части доски. На закрытой части доски можно поместить расчетные формулы при построении чертежей конструкции, которыми должны пользоваться обучающиеся и открывать их по мере выполнения каждого пункта. При выполнении тестов эта функция доски также может быть использована для скрытия правильных ответов и последующей их проверки.

Во время объяснения по заранее подготовленному конспекту можно путешествовать с помощью инструмента Прожектор, который затемняет неважный в данную минуту материал и высвечивает на доске именно тот участок, который должен привлечь внимание студентов.

При объяснении материала иногда требуется вернуться к началу или середине своего объяснения, на обычной доске предугадать такой возврат бывает трудно, ведь могут возникнуть различные ситуации: что-то забыли, кто-то прослушал, кто-то не успел дописать. Интерактивная доска позволяет

Педагогіка

УДК 37.013:78(520)„07/11”
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії Ратко Марина Валеріївна
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)

МУЗИЧНА ОСВІТА В ЯПОНІЇ ПЕРІОДУ КОДАЙ

Аннотация. В статье освещены философско-мировоззренческие и организационно-институциональные особенности музыкального образования в Японии периода Кодай (конец VI-XII ст.). Раскрыта роль институций Гагакурьо и О-ута-докоро у популяризации музыки гагаку и становлении государственной системы музыкального обучения и воспитания. Определены общие концептуальные подходы к трансляции и освоению музыкального опыта в древней Японии, которые заключались в признании высокого духовного авторитета Учителя-наставника, акцентуации необходимости духовного развития ученика, передаче мастерства в форме «тайного предания».

Ключевые слова: музыка гагаку, Гагакурьо, О-ута-докоро.

Annotation. Philosophical and world outlook and organizational and institutional features of music education in Japan of the period Koday (the end of the VI-XII centuries) are covered in the article. The role of scholars of Gagakuro and O-uta-dokoro in promoting of gagaku music and the formation of the state system of musical training and education is opened. The general conceptual approaches of the broadcasting and the development of musical experience in ancient Japan which consisted in the recognition of high spiritual authority of the teacher-tutor, the accentuation of need of spiritual development of the pupil, the transmission of skill in the form of "the secret legend" are defined.

Keywords: music gagaku, Gagakuro, O-uta-dokoro.

Вступ. Система музичного навчання і виховання в Японії є складовою японської музичної культури – явища самобутнього, із багатовіковими історією і традиціями. ЇЇ витоки сягають глибокої давнини, про що, зокрема, свідчать стародавні хроніки „Кодзіки”, „Ніхон сьокі” і т. ін. Процес трансляції та засвоєння музичного досвіду в Японії, особливості його інституалізації тісно повязані зі світоглядно-релігійними й філософськими поглядами японців (концентрованим вираженням яких є універсалії Істини (Макото), Чистоти (Кірей), Гармонії (Ва), Порожнечі (Му), Шляху (Дао), Серця (Кокоро)), специфікою їх розмаїтих культурних контактів із країнами Далекосхідного, Південносхідного, Центральноазіатського регіонів.

Ключовим етапом в розвитку музичної освіти в Японії стали епохи Нара (VIII ст.) і Хейан (IX – XII ст.). Саме протягом зазначеного періоду в цій країні відбувається становлення централізованої системи загальної освіти (невід’ємною складовою якої було музичне навчання та виховання молоді), фундація її основних принципів, форм організації та управління.

Зарубіжне японознавство представлене значною кількістю наукових робіт, присвячених дослідженню японської культури, історії її розвитку, специфіки художньо-естетичної свідомості японців. З-поміж них слід відзначити

Література:

1. Ротштейн, А. П. Интеллектуальные технологии идентификации: нечеткая логика, генетические алгоритмы, нейронные сети / А. П. Ротштейн. - Винница : УНИВЕРСУМ-Винница, 1999. - 320 с.
2. Miller G.A. The Magic Number Seven Plus or Minus Two: Some Limits on Our Capacity for Processing Information //Psychological Review.- 1956.- № 63.- p. 81-97.
3. Литлвуд Дж. Математическая смесь - М.: Наука, 1990
4. Дмитрий Бодненко, Сергей Радченко, Иван Юртын "Использование иллюстраций для улучшения восприятия материала при изучении естественных наук" // International Scientific Conference SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION , May 23-24, 2014, Latvia, Rezekne Higher Education Institution, Faculty of Education and Design in collaboration with Ecoinstitute Friuli Venezia Giulia, Italy, and Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine, s. 356-365. (Була відправлена та надрукована у 2014 році). Науко метрична база: / Thomson Reuters Conference Proceedings Citation Index-Science (ISI Web of Science data base (after additional reviewing))
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
6. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. Посіб. К.: Знання, 2005. – 486 с.
7. Nicole, Kristen. YouTube Launches in Australia & New Zealand, Mashable (October 22, 2007). Проверено 3 августа 2009.
8. Joshi, Sandeep. YouTube now has an Indian incarnation, The Hindu (May 8, 2008). Проверено 3 августа 2009.
9. Presentan hoy YouTube México (Spanish). El Universal (October 11, 2007). Архивировано из первоисточника 16 февраля 2012. Проверено 9 сентября 2010.
10. Lavrentjev G. V. (2002) Innovation technologies in training future teachers the professional education. P. II, - Barnaul, Altai State University, – 232 p.
11. Lavrentjev G. V. (2002) Innovation technologies in training future teachers the professional education. P. I, - Barnaul, Altai State University, – 156 p.
12. MARSHALL McLUHAN (1964) Understanding media: the extensions of man McGraw-Hill, – 458 p.
13. N. V. Efimov (2004) Higher Geometry (Russian) M.: Fizmatlit, – 584 p.
14. European Applied Sciences, November-December, 2013. p.68–73.
15. Physics for secondary specialized schools. Z Zhdanov LS, GL Zhdanov - 2nd ed. Rev. Kiev Vishcha school. Head Publishers, 1982. – p. 339.
16. Volume 3. Optics. Quantum physics. / Kucherk IM, Horbachuk I.T.. General physics course: A 3 t: Teach. guidances. for students. high. Sc. and ped .. bookmark. SALT. // Edited by I. .. Kucheruk. - K.: Technology, 1999. – p. 32.

быстро вернуться к тому месту объяснения, которое вызвало затруднение или непонимание материала, т. к. все записи на ней сохраняются. Кроме того, при подготовке конспектов занятий можно сделать ссылки на другие файлы (Word, Excel, PowerPoint), звуковые файлы, видео-файлы, конспекты предыдущих занятий и даже на Интернет страницу [4].

Много времени тратится у преподавателя на помощь студентам, которые пропускают занятия по каким-то причинам, или студентам, которые медленно усваивают материал. Интерактивная доска позволяет сэкономить это время. Инструмент IW Recorder позволяет записать все действия с доской и голос учителя. Записанный файл может быть роздан обучающимся для повторения и подготовке к занятиям.

При работе в режиме Office доска позволяет работать с документами MS Word, MS Excel, MS PowerPoint. Например, при проверке домашнего задания, где необходимо было построить чертеж конструкции по заданным измерениями фигуры человека, удобно отсканированный рисунок вместе с заданием поместить в MS PowerPoint, а затем на занятии, не затрачивая времени на воспроизведение условия и рисунка, попросить студентов показать выполнение домашнего задания. Таких слайдов можно сделать несколько и соответственно вызвать несколько студентов для проверки домашнего задания. Все изменения, произведённые в этом режиме, сохраняются в исходном документе, поэтому работы можно проверить после занятия. Домашние задания, выполненные в этих программах, также легко проверяются и обозреваются всей аудиторией.

Из всего вышесказанного следует: ввиду обстоятельств, продиктованных современными условиями, необходимо увеличивать наглядность, доступность и в то же время эффективный объем предоставляемой студентам в рамках обучения информации, что представляется практически невыполнимой задачей без привлечения современных технологий. С помощью интерактивных досок, либо приборов, подобных им, без привлечения больших финансовых, а также временных затрат, вполне возможно решить эти и многие другие проблемы. Решения на базе подобного оборудования помогают использовать выделенное для проведения обучения время максимально эффективно и увеличить эффективность образования в целом.

На основе всего вышеизложенного был проведен педагогический эксперимент. Цель педагогического эксперимента: доказать положительное влияние использования интерактивной доски на педагогический процесс при изучении дисциплины «Основы конструирования и моделирования одежды» в ВУЗе. Для проведения педагогического эксперимента было разработано и проведено занятие по дисциплине «Основы конструирования и моделирования одежды» с применением интерактивной доски. Тема занятия: «Построение чертежа базовой основы плечевой женской одежды».

Задачи занятия:

1) познакомить студентов с системами и методами построения конструкции;

2) сформировать умение коллективно работать, давать само и взаимооценку.

Занятие начинается с просмотра на интерактивной доске видеофрагмента, в котором объясняется, какие бывают методы построения конструкций. Затем, опираясь на все выше перечисленные методы, выбираем тот метод, который

нам более удобен при построении конструкции. Это происходит на основе презентации на интерактивной доске с помощью анимации, рисунков, формул.

Объяснение начинается с показом на интерактивной доске всех мерок, прибавок которые нам необходимы для построения чертежа конструкции. После этого дается предварительный расчет конструкции изделия, после чего студенты приступают к построению базисной сетки. На доску выводятся сначала формулы с предварительным расчетом, а затем сама базисная сетка.

Затем переходят к построению полочки. На доску выводится поочередно все формулы необходимые для построения полочки, затем начинается построение чертежа полочки.

После этого переходят к построению спинки.

В конце занятия для выявления уровня, на котором усвоен пройденный материал студентам предлагается ответить на несколько тестовых вопросов.

Основываясь на результатах теста и на том, как проходило занятие можно сделать следующие выводы. На занятии учебный процесс был организован таким образом, что все студенты были вовлечены в процесс познания. Были созданы комфортные условия обучения, такие, при которых студенты чувствовали свою интеллектуальную состоятельность, что делало продуктивным сам процесс обучения. Это подтверждают результаты тестирования, приведенные в процентном соотношении: 58% – отлично, 39% – хорошо, 3% – удовлетворительно, в отличие от результата предыдущей проверочной работы, где не использовалась интерактивная доска 23% – отлично, 52% – хорошо, 25% – удовлетворительно. Использование интерактивной доски привлекло студентов к активному участию в занятии, предоставило больше возможностей для взаимодействия и обсуждения в аудитории, сделало занятие интересным и увлекательным, помогло сэкономить время примерно на 25%, благодаря чему осталось время для изучения дополнительного материала по теме. Благодаря подаче материала с помощью интерактивной доски студенты лучше и быстрее понимали тему, так как все сказанные слова сразу подтверждались наглядно, с помощью анимации, видео, компьютерных моделей. Всё это говорит о том, что процесс обучения с применением интерактивной доски гораздо эффективнее, чем процесс обучения с помощью традиционных форм проведения занятий.

Выводы. С помощью интерактивных досок, без привлечения больших финансовых, а также временных затрат, вполне возможно повысить обучение. Решения методических задач с помощью подобного оборудования позволяет максимально эффективно использовать учебное время.

Литература:

1. Андреев А.А. Некоторые проблемы педагогики в современных информационно-образовательных средах // Инновации в образовании. 2004. № 6. с. 98 – 113.

2. Галишникова Е. М. Использование интерактивной доски в процессе обучения // Учитель. - 2007. - № 4. – с. 8 – 10.

3. Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В., Петров А. Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М., 2005. С. 20.

4. Совершенствование содержания высшего профессионального образования в целях подготовки конкурентоспособного специалиста // Под ред. Г.К.Ахметовой. – Алматы, 2008. – 154 с.

однозначно-уніфіковану модель формування всіх об'єктів символьного типу, яка задовольняє критерію мінімальності і яка повинна була сприйматися як перелік однотипних вправ з акцентацією на чіткий перелік правил виконання згідно відповідних законів алгебри логіки.

Кількість осіб контрольної групи - 63, експериментальної - 54. Теми було представлено з відповідним розбігом формату символів відповідно до ілюстрацій (рис. 1). Для даної вибірки було прийнято рішення використовувати критерій Крамера-Уелча. Результати такі $2{,}786 = t_{емп} > T_{кр}(0{,}05) = 1{,}97$ при рівні значущості $\alpha = 0{,}05$. Що означає, що нульова гіпотеза H_0 про відсутність різниці між усередненим результатом рішення тестових завдань групами при рівні значущості 0,05 відхиляється. Тобто, можна говорити про різний рівень вирішення тестових завдань з теми «Перетворення логічних формул» між контрольною та експериментальними групами.

У процесі проведення експерименту доречним виступає альтернативний алгоритм поліпшення сприйняття матеріалу шляхом формування символів за допомогою студентів. А саме: формуємо студентам завдання для самостійного ЕСЕ. ЕСЕ містить ряд малюнків за одною темою. Завдання студента: скласти порівняльну таблицю аналізу використання символів за наведеними критеріями.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця аналізу критеріїв подання символічних об'єктів у формулах

№ п/п	Символ 1 (ν)		Символ 2 (U)		Символ (П)	
	+	–	+	–	+	-
Мінімалізм						
Відносні розміри символів						
Дотримання міжнародно визнаної символікі						
Диференціація виглядом						
Диференціація форматом						
Змістовність використання символів						
Використання означених символів						
Символи «критичні» до зміни форми у виразах						
Геометрія розташування формул та символів						

відхиляється. Тобто, можна говорити про різний рівень вирішення тестових завдань з теми «Хвильова оптика» між контрольною та експериментальними групами.

Аналогічні результати було прослідковано при розгляді теми «Перетворення логічних формул» за курсом «Математична логіка». Було здійснення дослідження впливу характеру співвідношення об'єкт-форма на ефективність сприйняття смислової частини матеріалу. Запропоновані завдання були забезпечені символами у двох способах подання, один із прикладів яких наведено на малюнках нижче:

Формули першої групи подання:

$\overline{xy} \vee x\overline{y}(\overline{y \vee z})$, $(x + (y \vee x\overline{y}\,\overline{z})) \to (\overline{x} \vee y)\, z$;

$(x \to x' \vee y \,\&\, z) \Rightarrow (x \downarrow y' \to z)$;

$(x \vee y)\,\overline{z} \to (x \uparrow y \Leftrightarrow \overline{y} \vee \overline{z})$;

$x \vee \sim y \to x \oplus y\ (x \to \sim z) \vee x\ (y \Leftrightarrow \sim z)$; $\overline{x \vee y} \cdot (x \cdot \overline{y}) \approx 0$,

$X \,\&\, Y \vee X \,\&\, \overline{Y} \,\&\, Z \vee \overline{Y} \,\&\, X \,\&\, \overline{Z}$

Формули другої групи подання:

$$\overline{x \wedge y} \vee \left(\left(x \wedge \overline{y}\right) \wedge \left(\overline{y \vee z}\right)\right)$$

$$\left(x \oplus \left(y \vee \left(x \wedge \overline{y} \wedge z\right)\right)\right) \Rightarrow \left(\overline{x} \vee y\right) \wedge z$$

$$\left(x \Rightarrow \left(\overline{x} \vee \left(y \wedge z\right)\right)\right) \Rightarrow \left(\left(\overline{x} \vee y\right) \wedge z\right)$$

$$\left(\left(x \vee y\right) \wedge \overline{z}\right) \Rightarrow \left(\left(x \downarrow y\right) \Leftrightarrow \left(\overline{y} \vee \overline{z}\right)\right)$$

$$\left(x \vee \overline{y}\right) \Rightarrow \left(x \oplus \left(\left(y \wedge \left(x \Rightarrow \overline{z}\right)\right) \vee \left(x \wedge \left(y \Leftrightarrow \overline{z}\right)\right)\right)\right)$$

$$\overline{x \vee y} \wedge \left(x \wedge \overline{y}\right) \Leftrightarrow 0$$

$$\left(x \wedge y\right) \vee \left(x \wedge \overline{y} \wedge z\right)\left(\overline{y} \wedge x \wedge \overline{z}\right)$$

У формулах першої групи подання ми навмисне застосували цілу низку порушень, вказаних вище у критеріях. Мова йде про: 1) невмотивована зміна розмірів символів, які мають однакову змістову вагу; 2) використання дублюючих символів для ідентичних логічних операцій; 3) заміна дужок відношенням пріорітетів логічних операторів, яке у початковий період вивчення дисципліни перевантажує увагу студентів через збільшення центрів уваги, про що йшлося вище; 4) зміна регістру символів без належного обгрунтування або відсутності мотивації; 5) використання подвійних замін значущих символів. У формулах другої групи подання ми використали

Педагогіка

УДК [373.51:376.54]:811.1

старший викладач кафедри методики навчання мов і літератури Казачінер Олена Семенівна
Комунальний вищий навчальний заклад
«Харківська академія неперервної освіти» (м. Харків)

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ОБДАРУВАНЬ ШКОЛЯРІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Аннотация. В статье обобщены и систематизированы подходы к диагностике, а также формы, методы и приемы развития способностей и одаренности учащихся в изучении иностранного языка.

Ключевые слова: одаренные учащиеся, диагностика одаренности, лингвистическая одаренность, развитие способностей, изучение иностранного языка.

Annotation. In the article approaches to diagnostics, forms, methods and skills of students' giftness and talents in foreign language learning were generalized and systematized.

Keywords: gifted and talented students, giftness diagnostics, linguistic diagnostics, abilities development, foreign language learning.

Вступ. В умовах середніх загальноосвітніх навчальних закладів одним із важливих напрямів діяльності педагогічного колективу є робота з учнями, які виявляють лінгвістичні здібності. У таких дітей яскраво виражені слухові навички, вони переважно засвоюють нове шляхом вимовляння слів, коли чують або бачать їх. Діти одержують задоволення від гри словами, захоплюються читанням або займаються написанням творів, віршів. Якщо їм не особливо подобається читати або писати, вони можуть бути дуже гарними оповідачами. Такі учні часто люблять грати у словесні ігри, мають добру пам'ять на вірші.

Формулювання мети статті та завдань. Мета й завдання статті полягають в узагальненні та систематизації підходів щодо діагностики, а також форм, методів і прийомів розвитку здібностей та обдарувань учнів до вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу статті. Лінгвістична обдарованість, яка визначається як підвищений рівень здатності до прискорених процесів мислення чужою мовою, до активної пізнавальної діяльності в теорії та історії мови, до креативності в виборі способів спілкування іноземною мовою, до стійкої мотивації у вивченні мови [7], належить до одного з видів спеціальної обдарованості. Відповідно, здібності до вивчення іноземної мови є спеціальними здібностями. Але сучасні підходи до виявлення лінгвістичної обдарованості мають здебільшого психолого-педагогічне, але не предметне й не методичне обґрунтування. Наприклад, серед дисертацій останніх років, які висвітлюють специфіку мовних здібностей та їх розвиток (О.Арцишевська, С.Болдирева, О.Дьоміна, М.Кабардов, Л.Компанєєва, О.Кочкіна та ін.), більшість – дослідження з галузі психології.

Згідно з теорією автора тесту мовних здібностей Дж. Керролла, здібність до вивчення іноземної мови складається з чотирьох компонентів:

1) фонематичне кодування – здатність установлювати зв'язок між звуками та символами, виділяти й ідентифікувати окремі звуки, встановлювати зв'язки між звуками й тими символами, які їх представляють, а також зберігати в пам'яті ці зв'язки; 2) чутливість до сприймання граматичних структур, яка виявляється в здатності розпізнавати граматичну функцію слів та окремих структур у реченні; 3) механічна пам'ять; 4) здібність до індуктивного мислення, яка виявляється в умінні самостійно виводити правила взаємозв'язку між лексичними та граматичними структурами мови. У той же час було б неправильно зводити лінгвістичні здібності лише до наявності пам'яті, слуху та логічного мислення. Лінгвістичні здібності – це дуже складне комплексне утворення.

На сьогодні цікавими й актуальними є наукові дослідження з питання навчання обдарованих учнів (праці Н.Завгородньої [1], Ю.Клименюк [3], І.Любовецької [4], Л.Падалки [5]), а також навчання таких дітей іноземної мови (роботи І.Перішко [6], М. Ручки [8]).

Звернення до публікацій практиків навчального процесу (вчителів іноземних мов) з описом досвіду роботи з лінгвістично обдарованими дітьми (З.Аптинєєва, А.Романова, В.Короткова, О.Коршунова, М.Ринчино, В.Солодилова, О.Теплоухова та ін.) показує, що вони пропонують лише окремі розрізнені види (форми) роботи. Серед основних засобів та підходів до розвитку здібностей до іноземних мов у школі практики в галузі іншомовної освіти називають індивідуалізацію та диференціацію навчання, використання елементів інтенсивних (альтернативних) методик, використання активних методів навчання (рольові ігри, проекти), творчих і конкурсних форм роботи (предметні олімпіади, фестивалі, вікторини тощо). Таким чином, слід зазначити, що в цілому в теоретиків та практиків поки немає єдиної позиції щодо виявлення мовних здібностей та лінгвістичної обдарованості.

Теоретики дотримуються таких позицій із даного питання:

1) лінгвістичні здібності співпадають із загальними розумовими здібностями, тому необхідно діагностувати загальну обдарованість;

2) лінгвістична обдарованість потребує спеціальної діагностики ряду складових даної обдарованості та специфічних задатків (наприклад, вивчення когнітивних та комунікативних здібностей, особливостей пам'яті, фонематичного слуху, мовної здогадки тощо);

3) здібностей до мови не існує, вони складаються з ряду неспецифічних компонентів (О.Леонтьєв).

Труднощі виявлення лінгвістичної обдарованості та її недостатня вивченість пов'язані з тим, що: 1) лінгвістична обдарованість – специфічний вид обдарованості, який складається з множини компонентів здібностей та задатків (комунікативні здібності, відчуття мови, мовна інтуїція тощо) [2]; 2) виявлення здібностей до мов у дорослих суттєво відрізняється від виявлення їх у дітей (у дорослих використовуються тестові методики визначення рівня володіння мовою, а у дітей може не бути досвіду вивчення іноземної мови, й лінгводидактичні тести є недоцільними); 3) навчання іншомовного спілкування здійснюється в діяльності (шляхом іншомовного спілкування), тому й виявлення таких здібностей має здійснюватися в процесі іншомовної діяльності (тобто якщо дитина не володіє жодними основами іншомовної мовленнєвої діяльності, то й виявлення здібностей до мови ускладнюється);

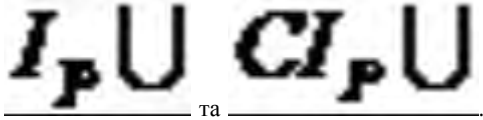

_____ та _____. У правому присутній символ Р, у правому – над цим символом можна знайти ледь помітну риску над символом. Це так звані діакритичні знаки. Введемо ці фрагменти за допомогою засобів редактору Word: $I_{\bar{P}}U$ та CI_PU. Тепер різниця очевидна. Якщо уникати критичних стосовно сприйняття символьних елементів, то ситуації на кшталт щойно розглянутої будуть з'являтися значно рідше.

Геометрія розташування формул та символів. «Розірвані» формули – це декілька окремих формул з точки зору сприйняття, хоча за змістом мова йде про одну формулу. Чи припустимо розташовувати «довгі» формули частинами? Мається на увазі розташування двох або більше частин у різних місцях поверхні презентації. Різні частини дошки сприймаються по різному. Перевід фокусу з однієї частини дошки до іншої змінює систему координат, у якій людина сприймає символьно-графічні об'єкти.

Центри фокусування є ключем для розуміння важливості геометрії застосування формул. Для ефективного подрібнення ілюстративної інформації, як вже зазначалося, зорова система повинна створити певну кількість центрів фокусування. Чим більше окремих змістових блоків містить ілюстрація, тим більше центрів фокусування буде створено. При цьому аналіз цих центрів відбувається одночасно, оскільки мозок намагається розглядати його як єдине ціле. Єдиний спосіб осягнути сутність ілюстрації – це ієрархічна система інтелектуального супроводу процесу розпізнавання [1]. Це зумовлено тим, що у оперативній пам'яті людини одночасно може утримуватися не більше 7±2 понять-ознак [2]. Однак, це максимальний показник, досягнення якого можливе в умовах зосередженого самостійного аналізу. У реальному навчальному процесі на процес засвоєння інформації впливає велика кількість чинників. Використання близьких за геометрією символів, наприклад α та а, у безпосередній близькості одне до одного є типовим перевантаженням форми з точки зору сприйняття.

Наведемо приклад реалізації експерименту з курсу «Загальна фізика», тема «Хвильова оптика». Згідно представленими нами критеріям в результаті евристичної бесіди (для бліц опитування використовувалися технології SmartBoard, GoogleDocs), проведеної на лекційному занятті, була визначена більш ефективний спосіб подання символів. Для контрольної (73 особи) та експериментальної груп (75 осіб) на самостійний розгляд теми в системі Moodle було представлено матеріал з двома видами символів до теми «Хвильова оптика» (рис. 3). За результатами тестування контрольної та експериментальної груп було отримано дані. Перевірка статистичної гіпотези відбувалася використанням *t*-критерію Стьюдента. Результати такі $5{,}11 = t_{емп} > t_{кр}(0{,}01; 63) = 2{,}63$ при рівні значущості $\alpha = 0{,}01$. Що означає, що нульова гіпотеза H_0 про відсутність різниці між усередненим результатом рішення тестових завдань групами при рівні значущості 0,01

Диференціація форматом. Виділення певної групи символів у певному місці окремим форматом може бути виправдане суттєвими відмінностями у властивостях виразів, до яких вони входять, у порівнянні з іншими символами.

Основний критерій у цьому випадку полягає у тому, щоб формат виділення різних груп символів був спільною властивістю однакових за належністю символів. Одна з проблем використання полягає у тому, що у деяких інформаційних середовищах, наприклад на інтернет-сторінках з формулами природничого спрямування, після певної дії користувача колір символів може змінитися. При цьому ця зміна не є «запланованою автором». Очевидні втрати часу на з'ясування цього питання.

Змістовність використання символів. Використання різних символів до позначення одного і того ж об'єкту у різних місцях документу у деяких випадках цілком доцільне. Але якщо матеріал поданий як єдине ціле з навчальною метою, таке використання символів неприпустиме, оскільки під час остаточного засвоєння студент змушений буде звертатись до формул, які містять один символ, який змінює своє змістове значення в залежності від розташування.

Використання означених символів. Відсутність пояснення значення певного символу є грубим порушенням правил оформлення математичного тексту.

Підхід до цієї проблеми залежить від конкретної форми навчального процесу. Якщо це відбувається під час лекції, то студенти мають змогу з'ясувати все одразу у випадку, коли викладач забув пояснити значення символу. Якщо ж з деяких причин це не відбудеться, зміст символу на деякий час буде втрачено, а з ним – зміст формули, до якої він входить. Якщо символ зустрічається у методичному посібнику, то його означення повинно бути поруч із формулою, або на початку друкованого видання. Але означення певного символу може бути дане у важкодоступному місці. Наприклад, символ використаний на 117-й сторінці, а його означення – на 33-й, наприклад після введеної формули. Якщо сторінка взагалі не вказана, потрібно буде прочитати весь документ з самого початку, щоб знайти відповідне місце. Ще складніше, коли пояснення значення символу йде після його вживання у документі.

Символи «критичні» до зміни форми у виразах. Невірне психологічно або змінене програмним середовищем зображення символу може змінити зміст формули на протилежний.

$$P(x) \to Q(x) \equiv \overline{P(x)} \vee Q(x), \text{ то } I_{P\to Q} = I_P \cup I_Q = CI_P \cup I_Q.$$

У даному прикладі на перший погляд міститься протиріччя: справді, остання рівність стверджує, що дві формули, у першій з яких одна з множин об'єднується з іншою множиною, а у другій - з її доповненням, що не можливо, оскільки вони не перетинаються. Причина такого міркування полягає у хибному сприйнятті переліку використаних символів у формулі. А саме: зображення $I_P\cup$ у формулі $I_P \cup I_Q$ сприймається так само, як зображення її доповнення $CI_P\cup$ у формулі $CI_P \cup I_Q$. Помилку сприйняння легко виявити, якщо розглянути збільшене зображення тих же самих фрагментів:

4) під час діагностики доцільно враховувати тип оволодіння іноземною мовою, властивий для конкретної людини.

Таким, що найчастіше використовуються у вимірюванні здібностей до іноземних мов, можна назвати тестологічні підходи. Вони передбачають використання тестів на виявлення рівня загальних розумових здібностей, мислення (О.Ігна), лінгвістичної обдарованості та здібностей (тести Керрола, Вернона), вербальних здібностей (тест Айзенка), а також лінгводидактичних тестів (на виявлення рівня володіння іноземною мовою), які спрямовано на виявлення мовленнєвих навичок та вмінь у всіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо) і в усіх аспектах мови (фонетика, лексика, граматика).

Ефективними є тести спеціальних когнітивних здібностей, які лежать в основі розмовного мовлення (Джон Б.Керролл, Стенлі Сапон), – тести на визначення здібності до фонетичного кодування, на граматичну чутливість, здатність сприймати граматичні зв'язки, на механічну асоціативну пам'ять, на індуктивну здатність – здатність бачити та виводити правила, які керують формуванням паттернів стимулів. Показники даного тесту співвідносяться з показниками тестів загального інтелекту.

Для виявлення лінгвістичної обдарованості молодших школярів на сьогодні існують такі тести задля її діагностики: 1) тест вивчення концентрації та стійкості уваги (модифікація методу П'єрона-Рузера); 2) дослідження пам'яті (методика «10 слів»); 3) оцінка сприймання граматичних структур; 4) дослідження рівня розвитку довільності (тести «Заверши малюнок», «Графічний диктант» тощо); 5) перевірка стану фонематичного сприймання. Ця методика дозволяє на ранньому етапі виявити як дітей із потенційними проблемами в оволодінні іноземною мовою, так і учнів з високим рівнем мовних здібностей та задатками мовної обдарованості.

При визначенні рівня розвитку лінгвістичних здібностей дітей, які навчаються в початкових класах, також рекомендується користуватися такими методиками: «Визначення понять», «Виявлення пасивного словникового запасу», «Визначення активного словникового запасу». Перші дві з цих методик дозволяють встановити, наскільки добре молодший школяр знає точний обсяг і зміст слів-понять і вміє дати їм визначення. Третя методика дозволяє оцінювати лексичну, стилістичну та граматичну різноманітність мовлення дитини і, крім того, може свідчити про рівень розвитку її лінгвістичних здібностей в цілому.

Для виявлення лінгвістичної обдарованості учнів середньої та старшої школи використовуються такі тести: 1) батарея тестів для вивчення мовних здібностей (І.Лукашенко, І.Зимня). Призначена для вивчення короткотривалої вербальної пам'яті, здібностей до узагальнення, встановлення мовних правил; 2) тест на вербальні здібності Г.Айзенка. Він дозволяє визначити, наскільки добре у школяра розвинене лінгвістичне мислення, пов'язане зі знанням лексики і з умінням розв'язувати лексичні завдання на пошук потрібних слів. Призначений для підлітків та дорослих; 3) методика діагностики вербальної креативності (адаптований варіант методики С.Медника). Призначена для розвитку вербальної креативності, швидкості побудови, оригінальності словесних асоціацій. Завдання розраховано на вік 12-14 років.

До нетестологічних підходів виявлення здібностей до мов можна віднести: спостереження за оволодінням мовою в природному мультимовному

середовищі, виявлення мовленнєвих здібностей до рідної мови, виявлення загального рівня розвитку інтелекту нетестовими методами, використання методу асоціативного експерименту, визначення обсягу короткочасної вербальної пам'яті.

Г.Хитровою, О.Гусевою, Л.Тихомировою розроблено й упроваджено в практику роботи школи структурна модель центру розвитку інтелектуального й творчого потенціалу дітей [9, с. 247], напрямами якого є урочна (поглиблене вивчення іноземної мови на всіх рівнях навчання) та позаурочна (гуртки, конкурси, фестивалі, свята) діяльність.

Основними традиційними формами роботи з лінгвістично обдарованими учнями при навчанні іноземної мови є: олімпіади різного рівня, конкурси (творів, читців, перекладачів, рефератів, есе тощо), організація мовних таборів, створення профільних груп і класів, співпраця з ВНЗ, творчі майстерні, гурткова робота, інтелектуальний марафон, науково-практичні конференції, робота за індивідуальними планами, регіональні конкурси, тижні іноземної мови.

На уроках доцільно використовувати різноманітні види робіт і завдань з обдарованими дітьми: робота з лексико-граматичним аспектом (відбір матеріалу, завдання на усунення допущених помилок), завдання для розвитку творчого початку, дивергентного мислення (здатність відповісти на одне й те ж проблемне питання різними способами), завдання для розвитку критичного, аналітичного мислення, завдання. які провокують пошук виходу з ситуації, уміння користуватися джерелами інформації, тобто займатися самоосвітою. У роботі з обдарованими дітьми необхідно використовувати інтерактивні методи. Творчі завдання, проекти складають основу будь-якого інтерактивного заняття.

Назвемо також методичні прийоми розвитку здібностей та обдарувань школярів, які на сьогодні існують у практиці навчання іноземної мови. Це творче читання, діалог, ігри, метод відкриття, аналогії, пізнавальні, дослідницькі, пошукові, проективні, проблемні, евристичні, інклюзивний.

Висновки. Таким чином, можна дійти висновку про те, що поки немає комплексної діагностики, яка дозволила б виявити лінгвістичну обдарованість. Вона може бути знайдена тільки тоді, коли якимось чином їй вдалося виявитися й закріпитися. Виявлення обдарованих дітей повинно здійснюватися в межах комплексної та індивідуалізованої програми ідентифікації обдарованості дитини. Виявлення, розвиток та навчання обдарованих дітей утворює єдину систему. Жодна з цих форм роботи не може бути самоціллю й виступати окремо від інших. Зокрема діагностика обдарованості має служити не цілям відбору, а засобом для найбільш ефективного навчання й розвитку обдарованої, зокрема лінгвістично, дитини.

Лінгвістично обдарованим дітям необхідно урізноманітнити навчальну діяльність, щоб у них виникав особливий інтерес до тієї сфери діяльності, в якій у них переважають здібності та задатки; використовувати нетрадиційні методи роботи. Завдання педагогів – допомогти обдарованій дитині знайти власний шлях розвитку, щоб виключність, унікальність такої дитини не зникала.

Література:

1. Завгородня Н. М. Педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу:

Ще один спосіб спростити процес введення символів у формулу - використати замість символів спеціального призначення літер латинської (або навіть специфічно-національної) абетки, які зовні схожі на відповідний операнд у формулі. Наприклад, латинська буква V схожа на римське число 5 або на операцію «кон'юнкція» в алгебрі логіки і тощо.

Лінгвістичні перетини національних символів, недоречність деяких абревіатур. Наприклад, використання літери «П» у математичних курсах для позначення декартового добутку певної кількості множин походить від першої літери слова «Произведение». Однак у іншомовному контексті, наприклад українському, таке позначення може за відсутності відповідних пояснень (уточнень) втратити мнемонічність, оскільки відповідний термін починається з іншої літери (наприклад, слово «Добуток», відповідне до слова «Произведение» починається на іншу букву). Звісно, використання літери «П» у зазначеному вище прикладі може бути цілком виправдане з математичної, а не з методичної, точки зору, оскільки таке позначення є усталеним і, крім значення «Произведение», може означати «Прямий добуток». Приклад пояснення: Декартів добуток (= повний прямий добуток) груп: $\prod_{i \in I} G_i$. Крім того, як зазначено вище, використання деяких характерних для національних абеток символів має низький коефіцієнт транспортабельності у різних інформаційних джерелах.

Диференціація виглядом. Спільне використання схожих між собою символів в одному контексті. Наприклад, у деяких формулах буква «l», яка звучить як «ель», дуже схожа на число «1» - один. Це може призводити до непорозумінь, особливо тоді, коли відсутні пояснення автора тексту про те, як слід інтерпретувати написання такого символу. Хоча, навіть за наявності таких пояснень, відрізнити деякі символи (як у наведеному прикладі), практично неможливо. З'ясувати це можливо, але витрати часу непродуктивні.

Використання різних символів до позначення однієї і тієї ж операції або зв'язку у різних документах, пов'язаних однією темою (позначення кон'юнкції, заперечення і т.і.) збільшує витрати часу та виникнення тимчасових непорозумінь при розпізнаванні природничого тексту. Наприклад, у спеціалістів не викликає проблем при сприйнятті формул алгебри логіки, у яких операція кон'юнкції може бути позначена декількома способами: $a \& b$, $a \cdot b$, $a \wedge b$, або просто ab. Студент, якщо він не знає деяких символів для позначення операції кон'юнкції, може дізнатися про них. Але нам необхідно при цьому порахувати, скільки у нього піде часу на це завдання в залежності від способу, яким він має намір скористатися. У збірнику задач, звісно, може бути пояснення значення символу, але його відсутність може не викликати у автора занепокоєння, якщо цей збірник задач супроводжує підручник того ж автора, який він уявляє собі як єдиний навчально-методичний комплекс. Крім того, специфіка самостійної роботи студента часто полягає у використанні окремих фрагментів матеріалу, які іноді не містять жодних пояснень (фрагменти конспектів або окремі аркуші, часто з використанням фотокамер у портативних пристроях). Використання усталених у математиці символів для інших за змістом позначень треба обов'язково виділяти окремим поясненням. Наприклад, штрих у правому верхньому кутку символу не обов'язково є позначенням похідної, на що потрібно окремо звернути увагу студентів.

Це означає, головним чином, відсутність будь-якої деталі, без якої можна обійтись, не обмежуючи основну ідею, яка була джерелом появи ілюстрації.

✓ *Відносні розміри символів*. Величина символів у формулах теж має значення. Особливо у порівнянні розмірів одних символів з розмірами інших.

У цьому питанні є декілька аспектів. По перше, потрібно мати чітке уявлення про те, який саме зміст певного символу вплинути на розмір, котрим потрібно його виділити. Наприклад, у формулі

$$"f(x_1, x_2, ..., x_k) = {}_{,\mathrm{U}}\ a \in \tau_{(,\mathrm{U}}\ i \in 1:k\ \ v(x_2, a)_{)},"$$

виділений символ U майже вдвічі перевищує розмір більшості символів. Складається враження, що буква U завдяки своєму розміру має якесь виключне значення у формулі. Це може бути використано для виділення об'єктів, які мають загальнотеоретичне значення та відомі, як широковживані об'єкти. Крім того, у цій букві ще присутній надрядковий символ, що за відсутності пояснень може сприйматися, як лапки або як частина самого символу. Друга проблема, пов'язана з розмірами символів, полягає у тому, що фокусування кута зору може відбуватися при сприйнятті формули багато разів. Наслідок – зайвий час і втома. Третя проблема – підсимвольні знаки меншого розміру, ніж допоміжна символіка.

✓ *Дотримання міжнародно визнаної символікі*. Використання специфічних символів у текстових редакторах, які погано транспортуються у інші інформаційно-програмні середовища, можуть призвести до суттєвої зміни зовнішнього вигляду символу і втрати адекватного вигляду.

Викривлення деяких символів при перенесенні в інше середовище призводить до того, що один і той же символ (в залежності від ситуації) може в одному і тому ж середовищі виглядати по-різному. Це може призвести до сприйняття його в різних варіантах як символів з різними властивостями (різним змістом). Дуже часто символи без належного контролю переносяться з текстових редакторів до інтернет-сторінок, наприклад, з математики. В результаті, окрім очікуваної втрати деяких формул, набраних у специфічних символьних редакторах у вигляді вбудованих об'єктів, спотворюються також символи текстовому форматі, оскільки не на всіх серверах належним чином організована підтримка відображення специфічних символів деяких національних абеток. Неадекватність інформаційної форми використання символів у комплексі позначень може призводити до макровикривлень.

Приклад. $\frac{b^2}{a^2} = \frac{c^2}{a^2} - 1$ т.е. $\frac{b}{a} = \sqrt{\varepsilon^2 - 1}$ и $\varepsilon = \sqrt{1 + \left(\frac{b}{a}\right)^2}$.

При перенесенні у інше інформаційне середовище частина формули виявилася прихованою від спостерігача без можливості поновити повноцінний перегляд, тобто її частина втрачена безповоротно. Приклад неохайного використання інформаційних можливостей для побудови символьних формул:

Используя правило **умножения комплексных чисел в тригонометрической форме**, получим формулу для возведения комплексного числа в степень $ n$ ...

Очевидно, що у правому кутку ми бачимо не фрагмент формули, а її запис у редакторі TeX, що має виключно технічні причини.

Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Н.М. Завгородня; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2006. – 20 с.

2. Игна О. Н. «Слагаемые» лингвистической одаренности и способностей к иностранным языкам / О.Н.Игна // Вестн. Томского гос. пед. ун-та (Tomsk State Pedagogical University Bulletin). 2012. Вып. 10 (125). С. 109–113.

3. Клименюк Ю.М. Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю.М. Клименюк; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. – Житомир, 2009. – 20 с.

4. Любовецька І.Й. Психологічна організація взаємин учителів із обдарованими учнями: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / І.Й.Любовецька; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2006. – 21 с.

5. Падалка Л. Обдарованість дитини: знайти і підтримати / Л. Падалка // Рідна шк. – 2010. – № 6. – С. 74.

6. Перішко І.В. Розвиток інтелектуальних здібностей обдарованих школярів на основі проектної іншомовної діяльності / І. В. Перішко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. освіти: зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 42. – С. 100-106.

7. Румянцева М. В. Обучение лингвистически одаренных школьников иностранному языку в условиях дополнительного образования: дис. ... канд. пед. наук / М.В.Румянцева. – СПб., 2006. – 188 с.

8. Ручка М. Робота з обдарованими дітьми у процесі вивчення іноземних мов / М. Ручка // Рідна шк. – 2010. – № 4/5. – С. 59-60.

9. Хитрова Г.В. Психолого-педагогические условия развития лингвистических способностей младших школьников / Г.В.Хитрова, Е.И.Гусева, Л.Ф.Тихомирова // Ярославский педагогический вестник. –2014. – №4. – Том II (Психолого-педагогические науки). – С. 242-248.

Педагогика

УДК 371

заместитель директора по учебно-воспитательной работе,
учитель Качур Елена Александровна
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа №4
(с. Покровское Артёмовского района Свердловской области)

МОТИВАЦИЯ ПЕДАГОГА К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В статье раскрыты определения понятий «мотивация», «инновационная деятельность». Показаны роль и место мотивации в обеспечении готовности педагога к инновационной деятельности.

*Ключевые слова:*педагог, мотивация, инновационная деятельность, мотивация педагога к инновационной деятельности.

Annotation: Apporoaches to definition of concepts “motivation”, “innovative activity”. The role and a place of motivation of the teacher in ensuring rea dinessto innovation activity are shown.

Keywords: a teacher, a motivation, a innovation activity, motivation of the teacher to innovation activity.

Введение. В последние годы наше государство переживает этап социально – экономических преобразований, стимулирующих практически все сферы жизни российского общества. Большое внимание правительства Российской Федерации уделено проблемам современного образования.

Одной из главных задач государственной политики является повышение качества образования при сохранении соответсвия потребностям самого государства, его общества в целом и отдельной личности.

В образовательных учреждениях России постоянно происходят изменения: ведётся поиск новых форм, средств деятельности учреждения, новых подходов к реализации этой деятельности. Образование всё больше несёт элитарный характер, о чём свидетельствует открытие большого числа новых типов учебных заведений: лицеев, колледжей, гимназий. Те же учебные заведения, которые не изменили своего формального статуса, так же активно ведут поиск новых решений.

Так появляется новое направление в науке, объединившее в себе направления педагогики, социалогии, психологии, философии, экономики и других научных областей – *педагогическая инноватика*, активно развивающаяся с начала 90-х годов.

Формулировка цели статьи. К вопросам педагогической инноватики обращались в своих работах многие исследователи: В.И Загвязинский, А.И.Пригожин, Р.Х.Шахуров, Н.В.Ильина, Т.И.Шамова, Н.Р.Юсуфбекова, Л.С Подымова, Г.М.Тюлю, О.Г.Хомерики, А.Н.Леонтьев, А.К.Маркова В.И.Ковалёв и др.

На сегодняшний день педагогическая инноватика – активно развивающееся научное направление.

В повышении качества образования ведущую роль играет профессиональная деятельность учителя в отдельности и педагогического коллектива в целом. Сегодня педагогу необходимо обеспечить формирование у воспитанников мотивированного отношения к своему образованию, самоопределению, принятия осмысленных решений относительно своего будущего и, что самое главное, ценностного отношения к своему развитию.

Руководителю любой образовательной организации, стремящемуся усовершенствовать процесс образования и повысить качество образования, необходимо стремиться к работе по мотивации сотрудников к инновационной деятельности, учитывая особенности современного педагога.

Изложение основного материала статьи. Современный педагог должен научить детей учиться. Самодостаточного педагога должны характеризовать такие качества, как способность к нестандартным действиям, мобильность, готовность к переменам, самостоятельность в принятии решений, повышенная ответственность.

Вышеперечисленное подталкивает преподавателя к отходу от традиционной педагогической деятельности, которая, как правило, ориентирована на передачу знаний, умений и навыков учащихся, либо обновлять её, внесить педагогические коррективы. Такие обновления ни в коем случае не могут иметь разового характера. Требуется системная работа всего педагогического коллектива.

Создание, введение и распространение нововведений и составляет инновационную деятельность коллективов образовательных учреждений.

ознайомитись у матеріалах конференції в Латвії (International Scientific Conference SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION , May 23-24, 2014) [4].

Процес засвоєння формули студентом можна сформулювати коротко наступним чином: зрозуміти та запам'ятати на певний період, використавши про цьому обмежену кількість часу та зусиль. Про важливість економії зусиль ми говорили у передмові. Що стосується часу, то його проміжок визначається з одного боку необхідністю засвоєння, з іншого – вимогами колективної участі студентів у навчальному процесі. Від часу, який потрібен для розуміння змістової частини формули, залежить загальний час, відведений на її вивчення. Кількість символьних елементів формули та різноманітність їх графічних проявів впливає як на розуміння, так і на запам'ятовування. Але цей вплив має абсолютно різний характер, оскільки асоціативні зв'язки, які створюються під час процесу розуміння, відрізняються від тих, які характерні для процесу запам'ятовування. Оскільки у технічних пристроях поняття якісних характеристик зображення безпосередньо пов'язано з їх налаштуваннями, то питання наочності вже готової ілюстрації вирішується у рамках інструкції. Але якщо це зображення створюєте Ви, то його наочність та легкість сприйняття залежатиме від Ваших особистих уявлень про якість сприйняття студентами як зображення в цілому, так і його окремих складових. Виділимо головну мету дослідження: мова йде не про математичні аспекти оформлення символьного супроводу, а про навчальний ефект їх використання.

Виділимо та обґрунтуємо деякі загальні критерії використання символічних об'єктів у формулах.

✓ *Мінімалізм*. Надмірне використання допоміжної символіки може суттєво ускладнити сприйняття та призвести до додаткових витрат зусиль.

З наведених вище міркувань випливає, що таке використання як правило достатньо дрібних символів призводить до збільшення центрів уваги та, як наслідок, до збільшення часу аналізу об'єкту. Крім того, в реальних умовах наявність додаткових деталей біля символу ускладнює його ідентифікацію особливо в умовах аудиторної роботи, коли символи вводяться на дошку крейдою. Простіше кажучи – символ студент може сприйняти за інший. Наприклад, використаний у певному контексті символ виноситься для пояснень його змісту у «лапках». У більшості випадків це не є конче необхідним. Більш того, при цьому відволікається увага від форми написання, оскільки символ без «лапок» та символ з «лапками» можуть при першому розгляді сприйматися як різні. Це тільки на перший погляд здається, що всі у ілюстрації якогось наукового явища бачать одне й те саме. Насправді мозок студента аналізує запропоноване викладачем зображення на основі своїх власних уявлень та знань. Власне, ілюстрація і є способом використати додаткові можливості психіки людини для більш швидкого та ефективного процесу розуміння матеріалу. Але студент бачить тільки те, що може побачити – деталі, які ні з чим не асоціюються проходять повз його увагу і не фіксуються у пам'яті. Простіше кажучи, зоровий механізм, проходячи крок за кроком по властивій тільки для нього схемі зображення, подрібнює ілюстрацію і викидає з неї «зайві» елементи. Зайвим він вважає все те, що не асоціюється з вже відомими об'єктами або з їх інтуїтивним уявленням. Звідси цілком природній критерій для символьного зображення – мінімалізм. Будь-яка символьна конструкція (формула) повинна виглядати якомога простіше та лаконічніше.

інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі свідчить про певні прогалини у такому важливому питанні, як ефективність використання формальної символіки у питаннях наочності навчального процесу. Деякі міркування такого характеру зустрічаються у різного роду порадах, які викладені у деяких монографіях відомих вчених як інформаційні додатки [3]. Останні дослідження з питань, які стосуються виділеної проблеми, безпосередньо пов'язані з використанням понять нечіткої логіки [1,2].

Американським дослідникам належать дослідження ролі образних явищ у пізнавальній діяльності Рудольф Арнхейм і його послідовники (Art and Visual Perception, 2007).

Здійснені в Росії (The Science and the Life, 2014), Німеччині (EuropeanAppliedSciences, 2013) дослідження засвідчують, що існує залежність між рівнем навчальних досягнень учнів та засобами наочно-графічного подання матеріалу на лекційних та практичних заняттях.

Актуальність. Тема, що розкривається в даній статті пов'язана з темою дослідження Київського університету імені Бориса Грінченка «"Філософські, освітологічні та методичні засади компетентнісної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти". Реєстраційний номер 0110u006274. Досліджувана група це студенти які вивчають природничі дисципліни.

У математиці, фізиці та інших природничих дисциплінах, які вивчають студенти багатьох спеціальностей вживання формул (на відміну від схем, ілюстрацій і т.і.) з використанням символьних об'єктів є звичним та обовязковим елементом навчального курсу. Якщо у деяких питаннях можна обійтись без наочних ілюстрацій, які допомагають краще зрозуміти озвучений текст, то обійтись без формул, які встановлюють чітки взаємозв'язки змінних та сталих величин, практично неможливо. З іншого боку, яким би не бів процес сприйняття формули, як осередка точної наукової інформації, запам'ятовування змісту будь-якої формули повинно бути абсолютно однозначним, тобто не допускати двох взаємно-протилежних тлумачень. Це була основна складність для студентів, яка вимагала максимальної зосередженості та часто повторного звернення до вже вивченого матеріалу, що знов потребувало певних витрат часу та зусиль. Враховуючи інформаційну перевантаженість сучасного студента, можна припустити існування психологічного порогу, за яким інформація засвоюється фрагментарно, а в пам'яті залишається частково. Очевидно, що такий спосіб вивчення формул та символьних схем є неприпустимим. Завдання полягає у тому, щоб форма використання символьних позначень у формулах та інших аналогічних об'єктах забезпечувала ефективність сприйняття студентом формальної інформації у термін активного проміжку концентрації навчальної уваги студента.

Написання нами цієї статті було пов'язане з досягненням таких цілей:

- встановлення особливостей сприйняття центрами уваги студента формального матеріалу у процесі його активного засвоєння;
- вироблення деяких критеріїв використання символьних об'єктів у строго формалізованих інформаційних системах.

Основна частина. Завдання даної студії лежить в обраній авторами площині дослідження: використання символьного, графічного та аудіо-візуального способу подання матеріалу під час вивчення природничих наук. З першою працею про використання ілюстрацій в навчальному процесі можна

Под нововведениями можно рассматривать принципиально новые технологии в образовании, либо модифицированные, изменённые под условия определённого образовательного учреждения, позволяющие разрешить определённые проблемы данного учреждения, повысить эффективность образовательного процесса[2].

Рассматривая понятие «инновации», можно взять стандартное, широкое определение:

Инновации – в переводе с ангийского – innovation – нововведение, с латинского – innovatio – обновление. Это конечный результат деятельности по нововведению, который получает реализацию в виде нового продукта, либо какого – либо нового усовершенствованного процесса, используемого в практической деятельности.

Если рассматривать данное понятие касаемо образовательного процесса, инновации – целенаправленные изменения созданные педагогическим коллективом, вносящее в образовательную среду стабильные новшества, улучшающие характеристики отдельных частей, компонентов и самой образовательной системы в целом; нововведения в педагогической деятельности, несущие функцию повышения эффективности обучения и воспитания.

Невозможно рассматривать процесс инноваций и инновационной деятельности без понятия мотивации.

Борщевецкая Л.А. указывает на то, что мотивация является процессом регуляции деятельности с помощью мотива [1].

Впервые в своей работе определение понятия «мотив» привёл А.Шопенгауер, определив его как материальный или идеальный предмет, достижение которого выступает смыслом деятельности.

С.И.Ожегов в толковом словаре русского языка понятие «мотив» определяет как побудительную причину, повод к какому-либо действию, довод в пользу чего-либо [5].

Леонтьев А.Н. рассматривает мотив как опредмеченную потребность в чём – либо» [4].

В.К.Вилюнас определяет мотив как совокупную систему процессов, отвечающих за побуждение и деятельность.

В целом же можно дать более общее определение: мотив – это внутренний побудитель деятельности, придающий ей личностный смысл, ведь мотив позволяет человеку определить смысл той или иной деятельности.

Мотивом для участия педагога в инновационной деятельности могут быть, к примеру, следующие моменты:

1. возможность признания деятельности педагога коллегами, руководителем образовательного учреждения, в котором работает педагог;
2. возможность реализации собственного творческого потенциала;
3. возможность избежания неудач в профессиональном поприще;
4. выполнение профессиональног долга;
5. возможность получения материального стимулирования.

В случае отсутствия мотивации, можно говорить об отсутствии готовности педагога к участию в инновационнойдеятельности [3].

Инновационная деятельность в образовании – осуществляется, что принципиально, всем педагогическим коллективом, а не педагогом в отдельности. Это новые идеи педагогов, которые желают принять участие в

реализации новшеств. Инновационная деятельность является формой творческой жизни педагогов, живо реагирующей на текущие ситуации в образовании, предполагающая понимание важности инноваций всеми участниками образовательного процесса [6].

Проблемы мотивации в соих трудах освещают многие отечественные и зарубежные исследователи: А.Н.Леонтьев, В.Г.Асеев, А.А.Ухтомский, В.И.Ковалёв, В.К.Вилюнас, Ж.Нюттен, С.Л.Рубинштейн, Х.Хеккаузе-н. Р.Н.Шакуров, Д.Н узнадзе, М.Мескон, Ф. Герцберг, А.К.Маркова и др.

Стимулирование можно разделить на две основные группы: материальное и нематериальное.

Особое внимание руководителю образовательного учреждения приходится уделять нематериальному стимулированию педагогов, так как для большинства сотрудников (особенно для педагогов – стажистов) эта стимуляция имеет наибольшее значение.

В таком случае сложность для руководителя заключается в том, что у каждого педагога существует своя внутренняя мотивация и определённые мотивы, побуждающие его совершать или, напротив, никогда не совершать те или иные действия.

Поэтому речь не может идти о какой-либо универсальной системе поощрений, которые будут одинаково действовать на всех педагогов, работающих в организации. Ведь вполне возможна такая ситуация, что то, что один сотрудник посчитает поощрением, другой – повышением контроля со стороны администрации.

Борщевицкая Л.А. в статье «Мотивация педагогов, средства направленные на развитие личности» отмечает следующее: «В отечественной психологии мотивация рассматривается как процесс, являющийся механизмом реализации уже имеющихся мотивов. Возникла ситуация, позволяющая реализовать тот или иной мотив, появляется и мотивация, процесс регуляции деятельности с помощью мотива» [1].

Нематериальные мотивы можно условно разделить на 5 групп:

№п/п	Мотивы	Суть мотивации, примеры
1.	Мотивы самостоятельности.	Получение возможности работать по индивидуальным программам, получение более сложных заданий, предоставление администрацией большей самостоятельности.
2.	Мотивы личностного развития.	Предоставление методических дней, отпуска в каникулярное время, добавка дополнительных дней к отпуску, оплата приобретённой методической литературы.
3.	Мотивы, реализации в профессиональной деятельности.	Присвоение званий, включение в резерв руководящих кадров, вручение грамот, благодарностей, помощь в разработке и утверждении авторской программы.
4.	Мотивы стабильности, комфорта.	Своевременное предоставление информации о планируемых проверках, составление удобного расписания занятий, демонстрация поддержки со стороны администрации.
5.	Мотивы признания,	Возможность представления

Педагогіка

УДК 37.017.316.774

кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри інформаційних технологій
і математичних дисциплін Радченко Сергій Петрович
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ);
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформаційних технологій
і математичних дисциплін Бодненко Дмитро Миколайович
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ);
кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри інформаційних технологій
і математичних дисциплін Юртин Іван Іванович
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Аннотация. В статье рассматриваются основные критерии рационального использования формальных символов в учебном материале естественных дисциплин.

Ключевые слова: Информационно-коммуникационные технологии, эргономика, учебный процесс, методика обучения.

Annotation. In the article the basic criteria of rational use of formal symbols in educational material natural sciences

Keywords: Information and communication technology, ergonomics, learning process, methods of teaching.

Постановка проблеми. Формування у студента надійних уявлень про основні положення дисципліни, яку він вивчає, є основною метою метою викладача. Однією з умов ефективного засвоєння студентами навчальної інформації з метою набуття їх компетентності на належному рівні є раціональне використання можливостей студента до стабільного сприйняття нового матеріалу протягом навчального процесу. Це означає пошук шляхів максимального зменшення непродуктивних витрат інтелектуальних, емоціональних, психологічних та фізичних зусиль при отриманні навчальної інформації. Ця інформація складається з багатьох компонентів, перелік та аналіз яких не входить до складу завдань статті. Але один з них викликає великий інтерес саме з точки зору рівня ефективності навчального процесу. Мова йде про використання об'єктів, які є певними комбінаціями символів. Мета даного дослідження – встановити основні складнощі, які виникають у студента при сприйнятті символьних ілюстрацій та дослідити деякі особливості такого сприйняття в залежності від певних критеріїв, яким задовольняють або не задовольняють розглядувані об'єкти. Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій змушує, крім того, торкнутися питань залежності символьно-орієнтованої інформації від типу сучасних засобів її зберігання.

Аналіз публікацій. Аналіз фундаментальних наукових праць В.Ю Бикова, В.М. Глушкова, А.М.Гуржія, М.І.Жалдака, Н.В.Морзе, з використання

Литература:

1. Федеральный государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования по направлению подготовки 230700 Прикладная информатика (квалификация (степень) «Бакалавр»). – М.: М-во образования РФ, 2009. – 14 с.
2. Баранников А. В. Компетентностью подход и качество образования / А.В. Баранников. – Москва: Моск. центр качества образования, 2008. – 144 с.
3. Бережнова Е.В. Профессиональная компетентность как критерий качества подготовки будущих учителей // Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр. / под ред. А.В. Хуторского / Е. В. Бережнова. – М.: Научно-внедренческое предприятие «ИНЭК», 2007 – 54 с.
4. Зеер Э.Ф. Саморегулируемое учение как психолого-дидактическая технология формирования компетенции у обучаемых // Психологическая наука и образование / Э. Ф. Зеер. – 2001. – №3. – 5-11 с.
5. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий (Серия «Энциклопедия образовательных технологий») / Г.К. Селевко.– М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 52 с.
6. Сластенин В.А. Общая педагогика: Учеб.пособие для студ. высш. учеб. заведений. / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.П. Шиянов. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002, – Ч. 1. – 288 с.
7. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты / А.В. Хуторской.– Доклад на отделении философии образования и теории педагогики – Режим доступа: http://eidos.ru/news/compet/htm.
8. Фридман Л.М. Наглядность и моделирование в обучении. / Л.М. Фридман – М.: Знание, – 1984. – 80 с.

	самоутверждения.	образовательного учреждения на ответственных муниципальных и областных мероприятиях, аттестация на более высокую квалификационную категорию, включение педагога в состав Совета Учреждения, назначение на должность руководителя школьного методического объединения.

Конечно, в таблице приведены далеко не все способы стимулирования.

Выводы. Эффективное применение мотивации педагогов к инновационной деятельности – сложная задача для руководителя любого образовательного учреждения. Ему приходится учитывать индивидуальность каждого сотрудника.

Литература:

1. Боршевецкая Л. А. Мотивация педагогов, средства, направленные на развитие личности // Электронный архив журнала «Директор школы». 2005. № 10
2. Инновации в образовании: сборник научных трудов по материалам Всероссийской заочной научно – практической конференции 31 октября 2014 г. – Екатеринбург, ООО «Коммуникационное агентство «Маркер», 2014. – 142 с.
3. Крившенко Л.П. Педагогика: учебник / Крившенко Л.П., - Москва: Проспект. - 2005. – 429 с.
4. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. — М., Смысл, Академия, 2005. — 352 с.
5. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. 80000 слов и фразеологических выражений/ Российская академия наук. Институт русского языка имени Виноградова – 5 – е издание, дополненное. – М.: «А ТЕМП», 2010. – 944 с.
6. Розин В. Образование как синергетическая система./Лицейское и гимназическое образование. 1998. - №2.

Педагогіка

УДК: 37.035.22+37.035.6

учитель англійської мови, координатор Євроклубу
Кирпа Анна Володимирівна
Комунальний заклад «Технічний ліцей м. Дніпродзержинська»
Дніпродзержинської міської ради (м. Дніпродзержинськ)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОКЛУБУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Аннотация. В статье расскрываются основные педагогические условия поликультурного воспитания старшеклассников, вовлеченных в деятельность детского общественного объединения Евроклуб общеобразовательного учебного заведения, приводится короткий анализ их смысловых характеристик, влияния на формирование и развитие необходимых в современном социуме навыков.

Ключевые слова: Евроклуб, детское общественное объединение, педагогические условия, поликультурное воспитание старшеклассников.

Annotation. The article reveals the main pedagogical conditions of multicultural education of the senior students involved in activity of the children's public association Euroclub in Secondary Educational Establishments. The short analysis of their substantial characteristics and their influence on formation and development of necessary skills in modern society are provided.

Keywords: Euroclub, children's public association, pedagogical conditions, multicultural education of the senior students.

Вступ. У зв'язку із процесами інтеграції, культурними та геополітичними змінами відбувається активне залучення молоді до наукової та суспільно-громадської діяльності, співпраці в різноманітних об'єднаннях і клубах, зокрема Євроклубах.

Розвиток сучасної молоді в умовах роботи Євроклубу зосереджує увагу, насамперед, на індивідуальній роботі з обдарованими дітьми, які різняться високим інтелектом, що «є наслідком, як природних задатків, так і сприятливих умов виховання» [8, с. 4]. Навчально-виховний процес в цілому направлений на спільну діяльність і співпрацю його суб'єктів (вчителя та вихованця), метою яких є розвиток та самореалізація особистості вихованця [6], та відбувається в певних умовах, які прийнято називати педагогічними.

Формулювання мети статті та завдань. Метою та завданням даної статті є короткий аналіз педагогічних умов полікультурного виховання старшокласників в діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу.

Виклад основного матеріалу статті. Поняття «умова» визначають як категорію, в якій відображено універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає й існує [13, с.703]; сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища [7, с.206]; правило, що встановлене в будь-якій сфері життя; обставина, за якої відбувається процес [10].

Варто підкреслити, що в сучасній педагогіці відсутнє єдине трактування поняття «педагогічна умова».

А. Найн [9] та І. Аксаріна [1, с.12] вважають педагогічні умови сукупністю об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і матеріально-просторового середовища, які спрямовані на розв'язання дослідницьких завдань. На думку Ю.Бабанського, педагогічні умови — «це відповідні педагогічні обставини, які впливають на прояв педагогічних закономірностей» [3, с.80].

Ми погоджуємося з В.Андрєєвим, який визначає педагогічні умови як обставини навчально-виховного процесу, які являються наслідком цілеспрямованого добору, розробки та застосування елементів змісту, форм і методів навчання з метою досягнення дидактичних задач [2, с. 418–419].

В контексті нашого дослідження, педагогічні умови полікультурного виховання старшокласників в рамках роботи Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу – це сукупність дій суб'єктів навчально-виховного процесу, що сприяє ефективному формуванню культури спілкування, взаємодії та поваги до оточуючих, представників різних країн та національностей, що дає змогу підвищити рівень полікультурної вихованості учнів.

B17 =СУММПРОИЗВ(C4:G7;C13:G16)

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Поставщики	Предложения поставщиков	Потребительский спрос					
2			1	2	3	4	5	
3			30	10	80	40	100	260
4	1	64	20	36	6	27	5	
5	2	66	30	40	3	30	9	
6	3	70	10	28	5	47	7	
7	4	60	20	32	7	42	3	
8		260						
9	Баланс	Баланс есть						
10	Поставщики	Предложения поставщиков	Потребительский спрос					
11			1	2	3	4	5	
12			30	10	80	40	100	
13	1	64	**10**	**0**	**54**	**0**	**0**	
14	2	66	**0**	**0**	**0**	**0**	**66**	
15	3	70	**20**	**10**	**0**	**40**	**0**	
16	4	60	**0**	**0**	**26**	**0**	**34**	
17	Сумарные издержки	3762						
18								

Рис. 4. Оптимальное решение рассматриваемой задачи

Задача 2. *Три типа самолетов следует распределить между четырьмя авиалиниями. В таблице приведены данные месячного объема перевозок каждым самолетом на каждой линии и соответствующих эксплуатационных расходов.*

Тип самолета	Число самолетов	Месячный объем перевозок одним самолетом по авиалиниям				Эксплуатационные расходы на один самолет по авиалиниям			
		1	2	3	4	1	2	3	4
1	50	15	10	20	50	15	20	25	40
2	20	30	25	10	17	70	28	15	45
3	30	25	50	30	45	40	70	40	65

Распределить самолеты по авиалиниям так, чтобы при минимальных суммарных эксплуатационных расходах перевезти по каждой из четырех авиалиний не менее 300, 200, 1000 и 500 ед. груза соответственно.

Выводы. Таким образом, при решении подобных задач будущие инженеры-программисты приобретают навыки математического моделировании, навыки выполнения мысленных операций, которые характеризуют исследовательскую деятельность при решении профессиональных задач: выделение основных характеристик задачи; нахождение существенных связей между характеристиками; нахождение системы необходимых ограничений, накладываемых на характеристики; оценка полноты исходной информации и введение при необходимости недостающих данных; замена исходных терминов выбранными математическими эквивалентами; выбор точности числовых значений, соответствующей смыслу задачи и т.д.

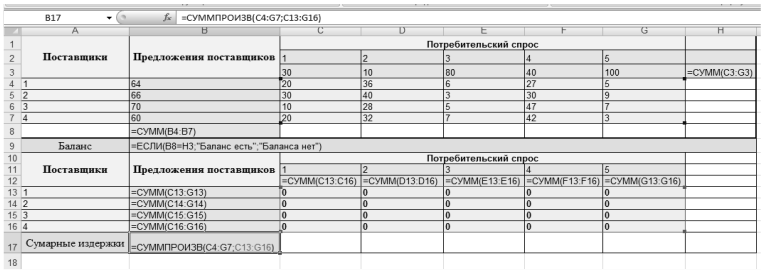

	A	B	C	D	E	F	G	H
B17		=СУММПРОИЗВ(C4:G7;C13:G16)						
1			Потребительский спрос					
2	Поставщики	Предложения поставщиков	1	2	3	4	5	
3			30	10	80	40	100	=СУММ(C3:G3)
4	1	64	20	36	6	27	5	
5	2	66	30	40	3	30	9	
6	3	70	10	28	5	47	7	
7	4	60	20	32	7	42	3	
8		=СУММ(B4:B7)						
9	Баланс	=ЕСЛИ(B8=H3;"Баланс есть";"Баланса нет")						
10			Потребительский спрос					
11	Поставщики	Предложения поставщиков	1	2	3	4	5	
12			=СУММ(C13:C16)	=СУММ(D13:D16)	=СУММ(E13:E16)	=СУММ(F13:F16)	=СУММ(G13:G16)	
13	1	=СУММ(C13:G13)	0	0	0	0	0	
14	2	=СУММ(C14:G14)	0	0	0	0	0	
15	3	=СУММ(C15:G15)	0	0	0	0	0	
16	4	=СУММ(C16:G16)	0	0	0	0	0	
17	Сумарные издержки	=СУММПРОИЗВ(C4:G7;C13:G16)						
18								

Рис. 2. Исходные данные для решения транспортной задачи

Далее обращаемся к надстройке «Поиск решения». Надстройка «Поиск решения» в Microsoft Excel позволяет напрямую находить оптимальное решение транспортной задачи (рис.3).

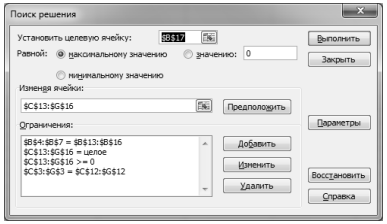

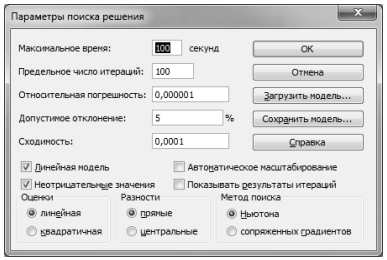

Рис. 3. Надстройка «Поиск решения»

Получаем оптимальное распределение грузов с минимальными суммарными транспортными издержками (рис. 4).

В.Сластьонін та І.Ісаєв підкреслюють існування сталих обставин, які визначають стан та розвиток педагогічних умов [15].

З метою ефективного проведення наукового дослідження перед нами постає завдання визначити педагогічні умови полікультурного виховання учнів в умовах роботи Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу.

Аналіз досвіду роботи Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу дозволяє виділити наступні педагогічні умови:

1) участь підлітків у різноманітних за формою, методами та змістом видах діяльності, враховуючи їх вікові особливості та забезпечуючи творчий характер виконання дидактичних задач;

2) створення «ситуації успіху» для кожного конкретного учня та комфортного морально-психологічного клімату в колективі в цілому;

3) мотивація до самонавчання та саморозвитку суб'єктів навчально-виховного процесу (координатора клубу та лідерів Євроклубу), розвиток їх пізнавальної активності;

4) забезпечення ефективної співпраці суб'єктів навчально-виховного процесу, заснованих на толерантності, взаєморозумінні, взаємоповазі та довірі;

5) орієнтація учнів на автономну діяльність в рамках роботи Євроклубу.

Розкриємо змістові характеристики зазначених педагогічних умов полікультурного виховання старшокласників в умовах роботи Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу.

Участь підлітків у різноманітних за формою, методами та змістом видах діяльності, враховуючи їх вікові особливості та забезпечуючи творчий характер виконання дидактичних задач.

Формування навичок, необхідних для життя в сучасному соціумі, органічно пов'язане з активізацією навчання, з розробкою форм, методів і прийомів навчання, які спрямовані на виховання пізнавальної активності учнів, засвоєння ними навчального матеріалу, розвиток інтелектуальних здібностей учнів і вміння працювати з сучасною технікою. Механічне заучування матеріалу поступається осмисленню основних ідей та законів. Новими формами збагачується позаурочна та позакласна робота: проводяться конкурси учнівських наукових робіт, конкурси-захисти науково-дослідних робіт членів Малої академії наук України, турніри, олімпіади, конкурси, Європейські студії, міжнародні конкурси знавців з різних дисциплін, зокрема іноземних мов, організовується робота Євроклубів, які реалізують свою унікальну місію в питанні вивчення Європи та євроінтеграції тощо [11].

Залучаючи учнів до роботи Євроклубу, координатори сприяють не тільки формуванню та розвитку необхідних сучасній особистості навички, але й шліфує на практиці певний досвід, який накопичується під час вирішення нестандартних і творчих завдань. Працюючи в умовах Євроклубу, учень вчиться сприймати себе як частину європейського суспільста, шануючи при цьому власні коріння, розвиває лідерські якості, втамовує жагу до самоактуалізації та самостійності, не відчуваючи обмеження для своєї творчості.

Зауважимо, що Євроклуби як багатообразна за формою та цікава за змістом позакласна діяльність має широкі можливості для розвитку особистості, її духовного й інтелектуального стану, креативного підходу до життя, виховує повагу до особистості інших національностей.

Створення «ситуації успіху» для кожного конкретного учня та комфортного морально-психологічного клімату в колективі в цілому.

В системі освіти можливості, закладені у кожній дитині природою, мають бути розвинені та педагогічно скориговані. В умовах роботи Євроклубу закладається підгрунтя для розвитку творчого потенціалу особистості та визначити сталий напрям цього процесу. Проте можна засвідчити, що більшість дітей не вміє максимально розкрити свій творчий потенціал, проявити ініціативу, аргументовано відстояти свою точку зору, спираючись на власний життєвий досвід, відхилитись від шаблона та проявити фантазію, оригінальність, завзятість. Це може стати причиною зниження самооцінки у дітей, зниження їх самоорганізації, працездатності, творчої активності, індивідуальності, імпровізаційності [4].

Саме тому в основу роботи Євроклубу покладено створення «ситуації успіху», в основі якої – «особистісно зорієнтований підхід до процесу навчання і виховання» [5, с.22]. За визначенням психологів, ситуація успіху – це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища. Отже, стосунки «учень-учитель» необхідно спрямувати на творчість. Вони мають грунтуватись не на ситуації «стимул-відповідь», а на природних взаєминах та співпереживаннях [14, с.15]. Власне це й являється одним із ключових моментів, на який спираються координатори Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу. Створюючи ситуацію успіху, вони надають можливість учням відчути певну захищеність від критики та свободу своєї діяльності, що в свою чергу дозволяє вийти за межі власної уяви і являється поштовхом для творчого мислення.

Мотивація до самонавчання та саморозвитку суб'єктів навчально-виховного процесу (координатора клубу та лідерів Євроклубу), розвиток їх пізнавальної активності.

Основою розвитку й становлення особистості дитини є високий рівень пізнавальної мотивації. В контексті діяльності Євроклубів ми розглядаємо її прояви як надзвичайну допитливість, самостійну постановку запитань стосовно всього нового, винахідливість та здатність до формулювання нових, оригінальних ідей.

В умовах діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу створюється освітнє середовище, де учень може проектувати своє майбутнє, свій шлях, враховуючи власні можливості, ставлячи перед собою завдання самовдосконалення, самовиховання, самоосвіти. При цьому особливого значення набуває креативність особистості, її здатність до творчого нестандартного мислення, вміння ефективно вирішувати складні проблеми власної життєдіяльності, готовність до саморозвитку й поза межами навчального закладу.

Забезпечення ефективної співпраці суб'єктів навчально-виховного процесу, заснованих на толерантності, взаєморозумінні, взаємоповазі та довірі.

Виховуючи полікультурність старшокласників, координатор Євроклубу тим самим виходить їх на новий рівень соціальних взаємовідносин і зв'язків. Особливо цікавою та корисною стає робота секції Євроклубу з питань налагодження громадських зв'язків. Учні навчаються знаходити спільну мову не лише із представниками власної культури, а й розширюють кордони, встановлюючи дружні контакти із іноземними однолітками.

операций. На этом этапе студенты должны научиться выделять основные взаимосвязи между компонентами условия, анализировать полноту имеющихся данных, выражать математическими символами те положения и их взаимосвязи, которые даны в условии задачи. На этапе формализации очень важно правильно установить, в чем состоят события, вероятности которых известны или должны быть найдены, выявить отношения между ними.

2. Внутримодельное решение поставленной математической задачи методами, развитыми в самой математике для задач данного типа. На этом этапе студенты учатся выбирать наиболее подходящий метод для решения поставленной математической задачи, пользоваться вспомогательным математическим аппаратом, выбирать приемы решения, выбирать сложные задачи на подзадачи.

3. Интерпретация – составление полученного математического решения с исходной ситуацией, т.е. перевод решения на язык исходной прикладной задачи. На этом этапе студенты должны научиться делать качественные выводы на основании математического решения, выявлять соответствие полученных результатов рассматриваемой ситуации, оценивать значение определенных факторов для практической деятельности.

Применять теоретические знания студенты могут в том случае, если процессе решения задач они научатся проходить все этапы математического моделирования: формализация, внутримодельное решение, интерпретация.

Практика показывает, что значительное количество экономических процессов достаточно полно описывается линейными моделями, а, следовательно, линейное программирование как аппарат, позволяющий отыскивать условный экстремум на множестве, заданном линейными уравнениями и неравенствами, играет важную роль при анализе этих процессов.

Задача 1. *На четырех базах имеется товар в количествах соответственно 64, 66, 70, 60 единиц. Пять магазинов могут реализовать ежедневно соответственно 30, 10, 80, 40, 100 единиц. Стоимость перевозки одной единицы товара от каждой базы до всех магазинов задается матрицей.*

Указать оптимальный план перевозок товаров от баз в магазины, который минимизировал бы транспортные расходы, и указать эти расходы. Построить математическую модель транспортной задачи линейного программирования. Построить двойственную задачу для транспортной задачи линейного программирования.

Студентам предлагается решить задачу методом наименьших тарифов и исследовать на оптимальность полученный план методом потенциалов.

Далее перед будущими инженерами-программистами предстоит решить данную задачу с использованием табличного редактора MS Excel (рис.2).

промышленного производства, транспорта, агропромышленного комплекса традиционных результатов математического анализа оказалось недостаточно. Потребности практики и развитие вычислительной техники привели к необходимости определения оптимальных решений при анализе сложных экономических систем.

Главным инструментом для решения таких задач является математическое моделирование, т.е. формализованное описание изучаемого процесса и исследование его с помощью математического аппарата.

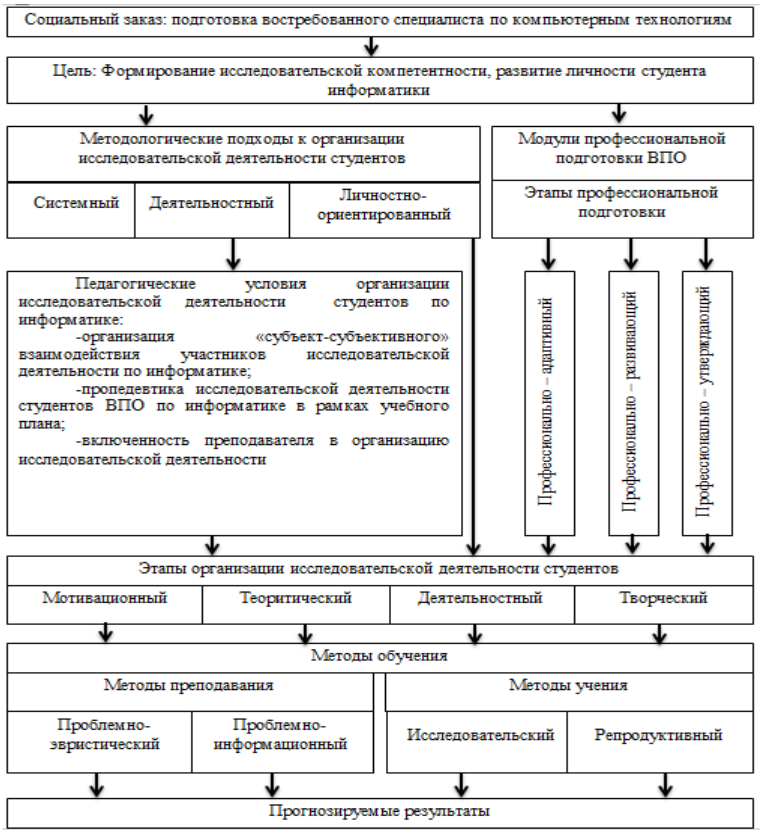

Рис. 1. Модель системы организации исследовательской деятельности студентов

Процесс применения математики к любой практической задаче делится на три этапа:

1. Формализация – непосредственное построение математической модели, перевод исходной прикладной задачи на язык математических символов и

Із розвитком здібності творчо мислити й творити особистість все більше набуває вміння вміло поводити себе з оточуючими, створюючи навколо себе атмосферу комфорту й можливості для вільного вияву особистості. Зазначимо, що сьогодні нагальної необхідності для сучасної молоді набувають навички міжособистісного спілкування, так звані «soft skills»: навички прийняття рішень, спілкування та співпраці здатність до критичного мислення, створення нового, технічна грамотність тощо [16].

Орієнтація учнів на автономну діяльність в рамках роботи Євроклубу.

Сформована пізнавальна активність учнів є необхідною, але недостатньою умовою виховання особистості, обізнаної в питаннях культури, історії, соціально-політичного устрою країн Європи та України, здатної рішуче і нестандатно діяти у різноманітних ситуаціях та досягати консенсусів. Іншою важливою умовою ефективності роботи, зокрема Євроклубу, та розвитку здібностей учнів являється самостійна робота.

На сучасному етапі розвитку освіти через ущільнення програми, наявності великої кількості інформації відбувається значне підвищення ролі самостійної роботи учнів. У зв'язку з цим координатори Євроклубів працюють над тим, щоб учні навчились самостійно працювати, систематично поновлювати свої знання, орієнтуватись в потоці наукової інформації. Вся система роботи спрямовується на формування у вихованців уміння самостійно ставити проблеми, розв'язувати їх, шукати шляхи практичного застосування здобутих результатів.

Сьогодні учні отримують інформацію з різних джерел. Саме тому при навчанні необхідно створювати такі умови, щоб в учнів виникала особиста зацікавленість в отриманні знань, незалежно від того, ким вони стануть в майбутньому. Самостійна робота має ще одну важливу навчально-виховну функцію – вона допомагає розвинути в учнів творчі здібності, інтерес до досліджуваних явищ навколишнього світу [11].

Важливим є й той факт, що діяльність Євроклубів (як осередків активності творчої та цілеспрямованої молоді) відповідає програмі науково-методичного проекту «Креативна освіта для розвитку інноваційної особистості», що спрямована на:

1) пошук, розвиток та підтримку здібних, обдарованих, талановитих учнів;
2) розвиток життєвонеобхідних навичок (креативного мислення, самооцінки, самомотивації, комунікативних навичок тощо);
3) виховання свідомого громадянина України;
4) створення умов для творчого, інтелектуального, духовного самовдосконалення учнів та його стимулювання;
5) формування умінь та навичок культури наукового дослідження;
6) формування соціально-адаптованої особистості, її громадянського досвіду;
7) задоволення потреб учнів у професійному самовизначенні та творчій самореалізації [12].

Висновки. Таким чином, процес полікультурного виховання в умовах роботи Євроклубу відповідає такій організації навчання, виховання і розвитку творчої активності, у якій як педагог, так і учень, має сприятливі умови для самореалізації, прагне до отримання творчого продукту інтелектуальної діяльності і самостійного створення нового.

До педагогічних умов полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу ми відносимо: участь підлітків у різноманітних видах діяльності; створення «ситуації успіху»; мотивація до самонавчання та саморозвитку; забезпечення ефективної співпраці; орієнтація учнів на автономну діяльність в рамках роботи Євроклубу.

Залучення молоді до роботи в Євроклубі створює передумови для їх інтелектуального та творчого самовдосконалення, задовольняє основні потреби змотивованих учнів, а саме: прагнення до самоактуалізації, самостійності та соціальної автономності, втілення лідерських позицій та допитливість тощо.

Проте слід зазначити, що практична реалізація процесу полікультурного виховання старшокласників в умовах роботи Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу стикається з певними проблемами. На нашу думку, основна причина їх виникнення – недостатня розробка науково-теоретичного матеріалу та методичних рекомендацій щодо організації Євроклубів як дитячих громадських об'єднань та полікультурного виховання в контексті їх діяльності.

Саме тому дане наукове дослідження визначає сукупність взаємозв'язаних педагогічних умов, що забезпечують ефективне впровадження полікультурного виховання старшокласників в процес позакласної діяльності.

Література:

1. Аксарина И. Ю. Педагогические условия адаптации выпускников школ на этапе перехода от общего к высшему профессиональному образованию: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / И. Ю.Аксарина; Курганский гос. ун-т. - М., 2006. - 19 с., с.12
2. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития. Казань, 1996. С. 568.
3. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения / Ю. К.Бабанский. - М.: Знания, 1987. - С. 80.
4. Гришина І. Розвиток креативних можливостей та комунікативної активності учнів на уроках німецької мови [Електронний ресурс]. – Режим доступуhttp://dgerela.at.ua/publ/metodichka/rozvitok_kreativnikh_mozhlivostej_ta_komunikativnoji_aktivnosti_uchniv_na_urokakh_nimeckoji_movi/2-1-0-96
5. Єфімова І. Педагогічна технологія "Створення ситуації успіху" та інтерактивні методи перевірки знань / І.Єфімова // Українська мова та література в школі. – 2009. – №20. – С.22.
6. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://slovo.yaxy.ru/87.html
7. Конюхов Н. И. Словарь-справочник практического психолога / Н. И.Конюхов. - Воронеж: Модэк, 1996. - 224 с.
8. Моргун В. Розвиток інтелектуально еврестичних здібностей учня// Психологічна підтримка творчості учня/ Упоряд. О.Главник, В.Зоц. – К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с. – («Бібліотека шкільного світу»)
9. Найн А. Я. Инновации в образовании: монография / А. Я.Найн. - Челябинск: ИПР МО РФ, 1998. - 288 с.
10. Ожегов С.И. Словарь русского языка/под ред.И.Ю.Шведовой. – М.: Сов.Энциклопедия, 1973. – 846 с.
11. Приходько. О.В. Розвиток творчих здібностей школярів як передумова їхнього успішного навчання у ВУЗі [Електронний ресурс]. –

проявляющееся в общей способности и готовности её деятельности, основанной на знаниях и опыте, которые приобретены в процессе обучения и социализации и ориентированы на самостоятельное и успешное участие в деятельности [5].

Э.Ф. Зеер отмечает, что «компетентности – это содержательные обобщения теоретических и эмпирических знаний, представленных в форме понятий, принципов, закономерностей», «компетенции – это обобщенные способы действий, обеспечивающих продуктивное выполнение учебной и профессиональной деятельности; это способности человека реализовать на практике свою компетентность» [4].

Проанализировав представлений различных авторов по проблеме исследования, под компетенцией мы будем понимать совокупность знаний, умений и навыков, необходимых для выполнения конкретных видов деятельности, под компетентность – способность применять свои знания и навыки.

Многие исследователи сводят понятие «исследовательская компетенция» к набору определенных знаний и умений, обеспечивающих реализацию исследовательской деятельности. Например, Е.В. Бережнова предлагает понимать под исследовательской компетенцией особую функциональную систему психики и связанную с ней целостную совокупность качеств человека, обеспечивающую ему возможность быть эффективным субъектом этой деятельности [3]. В свою очередь А.В. Хуторской к существенным характеристикам исследовательской компетенции добавляет аксиологическую составляющую. В его понимании под исследовательской компетенцией следует подразумевать знания, представления, программы действий, системы ценностей и отношений, которые затем выявляются в исследовательской компетентности в деятельностных, актуальных проявлениях [7].

Таким образом, можно констатировать, что студент, осуществляя исследовательскую деятельность, решает поставленные задачи через эвристические подходы, не используя известные алгоритмы.

Проведенный анализ научно-методической литературы дал возможность построить модель организации исследовательской деятельности будущих инженеров-программистов (рис. 1).

Исследовательскую компетентность студентов можно сформировать только на практике. Следовательно, большее внимание со стороны преподавателя должно уделяться практической направленности учебных материалов.

Исходя из характера учебной деятельности мы предлагаем использовать задания для формирования исследовательской компетентности студентов, которые требуют от студента творческой деятельности, направляют студентов на решение проблем, к составлению алгоритма действий, самостоятельному сбору материала, обработке и анализу полученных результатов, формулировке выводов.

Проиллюстрируем, каким образом можно организовать формирование исследовательской компетентности будущих инженеров-программистов при решении задач в рамках изучения курса «Методы оптимизации и исследования операций».

В классическом математическом анализе исследуется общая постановка задачи определения условного экстремума, однако в связи с развитием

моделирования, но и уметь анализировать социально-экономические задачи и процессы с применением методов системного анализа и математического моделирования.

Главной целью реализации прикладной направленности преподавания математики является формирование выпускника, готового применять математический аппарат в различных жизненных ситуациях, в том числе и профессиональной деятельности. Цели занятия, средства и приемы обучения должны быть сориентированы на реализацию прикладной направленности, и при изучении теоретического материала необходимо сразу показывать область применения его на практике. Это убеждает студентов в необходимости изучения и практической значимости материала, что позволяет повысить мотивацию обучения и сформировать прочные базовые знания, необходимые для профессиональной деятельности.

Согласно новой «Образовательной модели 2020» в системе профессиональной подготовки будущих инженеров-программистов меняются представления об образовательных результатах, в частности на первый план выдвигаются навыки исследовательской деятельности в профессиональной подготовке, а именно: умение самостоятельно ставить задачи, проводить исследования и т.д.

Профессиональная подготовка будущих инженеров-программистов ориентируется на потребности работодателей в специалистах, которые способны самостоятельно и эффективно работать с большими объемами информации, имеющие необходимые профессиональные компетентности и владеющие навыками сетевого взаимодействия, основами исследовательской деятельности в области информационных технологий [1]. В связи с этим, актуальной является задача подготовки такого студента, у которого среди профессионально качеств имеет место исследовательская компетентность.

Формулировка цели статьи и задач. Цель статьи – проанализировать использование математического моделирования как средства формирования исследовательской компетентности будущих инженеров-программистов на примере задач курса «Методы оптимизации и исследование операций».

В соответствии с поставленной целью были сформулированы следующие задачи: проанализировать литературные источники по теме статьи, рассмотреть комплекс задач, направленных на формирование исследовательской компетентности будущих инженеров-программистов посредством математического моделирования.

Изложение основного материала статьи. Сегодня компетентностный подход находит свое отражение в стандартах всех учебных предметов. Понятие «компетентность» тесно взаимосвязано с понятием «компетенция», что означает круг вопросов, в которых кто-либо хорошо осведомлен. До сих пор не существует единства в понимании сущности терминов «компетенция» и «компетентность». Понятие «компетентность» используется для описания конечного результата обучения; понятие компетенция приобретает значение «знаю, как» в отличие от ранее принятого ориентира в педагогике «знаю, что».

Г.К. Селевко понятие «компетенция» применяет для обозначения образовательного результата, выражающегося в подготовленности выпускника, в реальном владении им методами, средствами деятельности, в возможности справиться с поставленными задачами. Согласно же Г. Селевко, под «компетентностью» понимается интегральное качество личности,

Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Розвиток_творчих_здібностей_школярів_як_передумова_їхнього_успішного_навчання_у_ВУЗі

12. Програма обласного науково-методичного проекту «Креативна освіта для розвитку інноваційної особистості» (2010-2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uondmr.at.ua/publ/eksperimentalna_dijalnist/programa_oblasnogo_naukovo_metodichnogo_proektu_kreativna_osvita_dlja_rozvitku_innovacijnoji_osobistosti_2010_2011/2-1-0-4

13. Філософський словник / за ред. В. І.Шинкарука. - 2 вид., перероб. і доп. - К.: Головна редакція УРЕ, 1986. - 800 с.

14. Шрагіна Л.І. технологія розвитку креативності/Лариса Шрагіна. – К.:Шк. світ, 2010. – 160с. – (Серія «Психологічна скарбничка»)

15. Педагогика. Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. - М.: Издательский центр "Академия", 2002. - 576 с.

16. Harris J. Education does not equal skills// Global perspectives on education [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oecdeducationtoday.blogspot.com

Педагогіка

УДК 371.13 + 371.78

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання Корольова Наталія Валеріївна
Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків)

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ

Аннотация. В статье раскрыто содержание понятия «здоровьесберегающие технологии», выделены и охарактеризованы компоненты здоровьесберегающих образовательных технологий: технология проектирования содержания образования; технология рациональной организации учебного процесса; технология активизации учебно-познавательной деятельности обучаемых; технология формирования благоприятного психологического климата; технология диагностики образовательных результатов за процессом их достижения. Определены педагогические условия овладения студентами здоровьесберегающих технологий, а именно: усвоение будущими инженерами-педагогами теоретических основ различных видов здоровьесберегающих технологий и организация учебно-воспитательного процесса, направленная на овладение будущим инженером-педагогом различных способов реализации здоровьесберегающих технологий в процессе собственной аудиторной и внеаудиторной деятельности.

Ключевые слова: педагогическая деятельность инженера-педагога, здоровьесберегающие технологии, компоненты здоровьесберегающих образовательных технологий.

Annotation. he article reveals the content of the concept „health saving technologies", isolated and characterized the components of health-saving

educational technology: design technology education content; the technology of the rational organization of the educational process; technology enhance learning and cognitive activity of students; technology of forming a favorable psychological climate; technology educational diagnosis results for the process of achieving them. Pedagogical conditions of mastering by students of zdorovesberegayuschie technologies, namely: the assimilation of future engineers-teachers of the theoretical foundations of various types of health-technology and organization of the educational process aimed at the mastery of a future engineer-teacher of various methods of implementation of health-saving technologies in the classroom and extracurricular activities.

Keywords: teaching activities the engineer-teacher, health saving technologies, components zdorovesberegayuschih educational technology.

Вступ. Сучасна соціально-економічна ситуація в країні ставить перед вченими і суспільством в цілому ряд складних проблем. Одна з них – стан здоров'я тих, хто навчається, динамічно погіршується. Тенденції погіршення здоров'я підтверджують медичні, психолого-педагогічні, соціологічні дослідження. Це пов'язано з відомими даними про зниження народжуваності і тривалості життя, про підвищення смертності, збільшенні чисельності хворих у різних вікових групах тощо. Стан здоров'я підростаючого покоління – найважливіший показник благополуччя суспільства і держави.

У сучасних умовах особливу тривогу викликає стан здоров'я українських студентів. Дані численних наукових досліджень та офіційної статистики свідчать про несприятливу динаміку основних показників здоров'я підлітків у світлі професійного навчання.

Проте в даний час ні суспільство, ні навчальний заклад не мають чітко визначених і адаптованих управлінських механізмів забезпечення здоров'язберігаючого освітнього процесу, розроблених і реалізованих програм профілактики шкідливих звичок, програм формування здорового способу життя. Робота в основному будується за принципом „швидкої допомоги" для тих, у кого вже виявлені ті чи інші порушення в стані здоров'я [1,7].

Таким чином, особливу значимість набуває вирішення основних завдань у діяльності освітньої установи: надання базової освіти; формування потреби здорового способу життя, формування взаємовідносин з оточуючим світом, суспільством, самим собою. Неважко припустити, що успішно вирішуватися позначені завдання будуть в умовах управління здоров'язберігаючим освітнім процесом.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні сутності поняття „здоров'язберігаючі технології", визначенні компонентів цієї технології та виявленні педагогічних умов оволодіння майбутніми інженерами-педагогами здоров'язберігаючих технологій.

Виклад основного матеріалу статті. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що проблема використання інженерами-педагогами здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності вивчається вітчизняними та зарубіжними вченими. Наукові засади професійної освіти педагогів вивчали М. Васильєва, В. Євдокімов, А. Капська, О. Пєхота, Л. Рибалко, В. Семіченко; розкриття особливостей інженерно-педагогічної освіти майбутніх фахівців виявляли С. Артюх, С. Батишев, І. Васильєв,

27. Сирота В.М. Формування професійної готовності майбутніх учителів до художньої праці у початковій школі: дис. …канд. пед. наук: 13.00.07. / В.М. Сирота. – К., 2000. – 240 с.

28. Столович Л.Н. Природа эстетической ценности / Л.Н. Столович – М., Политиздат, 1972. – 271с.

29. Тименко В.П. Початкова дизайн-освіта: теорія і практика формування конструктивних умінь особистості: Монографія / Тименко В.П. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 381 с.

30. Тименко В.П. Художня праця: Підручник для 4 класу загальноосвіт. шкіл / В.П. Тименко. – К.: Промінь, 2004. – 143 с.

31. Тхагапсоев Х.Г. Проективно-эстетическая парадигма образования: региональный подход: дис. ... докт. филос. наук: 13.00.09/ Х.Г. Тхагапсоев – Нальчик, 1997. – 280с.

32. Штайнер Р. Духовное водительство человека и человечества / Р.Штайнер.– Калуга: Духовное Познане, 1992. – 72 с.

Педагогика

УДК 378.2

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
Первун Ольга Евгеньевна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПРОГРАММИСТОВ ПОСРЕДСТВОМ МАТЕМАТИЧЕСКОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ

Аннотация. В статье автор рассматривает проблему формирования исследовательской компетентности у будущих инженеров-программистов. Проанализированы такие понятия как «компетенция», «компетентность» и «исследовательская компетенция». Данная проблема рассмотрена в контексте решения задач курса «Методы оптимизации и исследование операций». Приведены и рассмотрены примеры задач, направленные на формирование исследовательской компетентности.

Ключевые слова: исследовательская компетентность, математическое моделирование, инженеры-программисты.

Annotation. The author considers the problem of forming of research competence at the future engineers-programmers. Analyzed concepts such as "competence", "competence" and "research competence". This issue is discussed in the context of problem solving course "Methods of optimization and operations research." Presented and discussed examples of tasks aimed at establishing research competence.

Keywords: research competence, mathematical modeling, software engineers.

Введение. Государственный стандарт образования РФ предъявляет достаточно высокие требования к будущему инженеру-программисту, который должен не только понимать роль и место математики и математического

7. Керролл Ли. Дети «индиго» / Керролл Ли, Тоубер Дж. – М.: Издательский дом «София», 2006. – 288 с.
8. Климов Е.А. Введение в психологию труда / Е.А. Климов – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 63 с.
9. Козлов В.И. Формирование нравственных ценностных ориентации младших школьников средствами изобразительного искусства: дис. на соискание ученой степени канд. пед наук: 13.00.02 – методика изобразительного искусства / В.И. Козлов. – Минск, 1993. – 222 с.
10. Колесник Н.Є. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00. 04. – теорія і методика професійної освіти/ Н.Є. Колесник.– Житомир, 2007. – 20 с.
11. Коськов М.А. Предметное творчество / Коськов М.А. – М.: Искусство, 1997. – 120 с.
12. Котова И.Б. Философские основания современной педагогики / И.Б., Котова, Е.Н. Шиянов. – Ростов-на-Дону: Изд-во РГПУ, 1994. – 142 с.
13. Краткая стенография семинара в Брюгге. – М.: ВНИИТЭ, 1964. – 30 с.
14. Лихачёв Б.Т. Введение в теорию и историю воспитательных ценностей: теоретико-исторический анализ воспитательных ценностей в России / Б.Т. Лихачёв. – Самара: Знания, 1996. – 150 с.
15. Марголин В.И. Наука в дизайн-образовании: невостребованные ресурсы / В.И.Марголин // Техническая эстетика. – 1990. – №2. – С. 19-20.
16. Матяш Н.В. Психология проектной деятельности школьников в условиях технологического образования / Н.В. Матяш: под ред. В.В. Рубцова. – Мозырь: РИФ «Белый ветер», 2000. – 286 с.
17. Некрасова З.Н. Перестаньте детей воспитывать – помогите им расти / З.Н.Некрасова, Н.П.Некрасова. – М.: Изд. дом «София», 2006. – 416 с.
18. Павлова М.Б. Концепция дизайна и ее влияние на формирование образовательной области «Технология»: сб. тр .конф. / М.Б.Павлова – М.: Педагогика, 2000. – 310с.
19. Паламарчук В.Ф. Першооснови педагогічної інноватики / В.Ф. Паламарчук. – К.: Знання України, 2005. – Т.1. – 420 с.
20. Парсонс Т. Человек в современном мире / Т.Парсонс. – М.: Прогресс, 1988. – 428с.
21. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для колледжей / И.П. Подласый – М.: Гуманитарный центр ВЛАДОС, 2004. – 399 с.
22. Проскура Е. В. Особенности мышления учащихся в процессе решения конструктивно-технических задач / Е. В. Проскура // Початкова школа.-1980. – №11. – С. 37-41.
23. Рубинштейн С.Л. Принцип творческой самодеятельности // Вопросы философии / С.Л.Рубинштейн. – 1989. – №4. – С. 89-95.
24. Соловйова Г.Г. Діти – філософи / Г.Г. Соловйова, Л.В. Сувойчик. – Пост-Методика. – 1996. – № 3. – С.2.
25. Сагатовский В.Н. Системный подход к классификации ценностей / В.Н. Сагатовский // Научные исследования и человеческие потребности: Матер. Моск. встречи экспертов по проекту ЮНЕСКО. – М., 1979. – С. 30.
26. Сидоренко В.Ф. Генезис проектной культуры и эстетика дизайнерского творчества: автореф. дис... докт. иск. / В.Ф. Сидоренко. – М., 1990. – 30 с.

Г. Грохова, В. Зайчук, А. Кірсанов, О. Коваленко, М. Лазарєв, В. Ледньов, І. Лікарчук, Н. Ничкало; питання підготовки педагогічних кадрів до здійснення здоров'язберігаючої діяльності розглядали О. Авдєєва, В. Бобрицька, Ю. Бойчук, В. Нестеренко, Т. Сущенко, Є. Чернишова.

Разом з тим результати даних досліджень повністю не вичерпують розглянутих питань здоров'язберігаючого освітнього процесу в силу того, що недостатньо розроблені механізми впровадження здоров'язберігаючих технологій і процес формування готовності інженера-педагога до використання здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності. Відсутні праці, в яких науково обґрунтовані дефініції досліджуваної проблеми, зміст, шляхи, умови успішності підготовки майбутніх інженерів-педагогів до використання здоров'язберігаючих технологій.

Студентське освітнє середовище породжує чинники ризику порушень здоров'я, з дією яких пов'язано 20-40 % негативних впливів, які погіршують здоров'я студентів. Дослідження дозволяють проранжирувати чинники ризику здоров'я студентів по убуванню значущості: стресова педагогічна тактика; недотримання фізіологічних і гігієнічних вимог до організації навчального процесу; провали в існуючій системі фізичного виховання; інтенсифікація навчального процесу; функціональна неграмотність педагога в питаннях збереження і зміцнення здоров'я; часткове руйнування служб медичного контролю; відсутність системної роботи по формуванню здорового способу життя. Все це приводить до виникнення у студентів втоми, стомлення, перевтоми. Саме перевтома створює передумови розвитку гострих і хронічних порушень здоров'я, розвитку нервових, психосоматичних і інших захворювань. Тому основним і важливим завданням педагогічного колективу є формування у студентів потреби збереження і зміцнення здоров'я. Для реалізації цього напряму в педагогічній діяльності застосовуються здоров'язберігаючі технології.

Здоров'язберігаючі освітні технології – це система, що створює максимально можливі умови для збереження, зміцнення й розвитку духовного, емоційного, інтелектуального, особистісного та фізичного здоров'я всіх суб'єктів освіти [3].

Н. Михайлова під здоров'язберігаючими технологіями розуміє сукупність прийомів, методів, форм навчання і підходів до освітнього процесу, при якому виконуються такі вимоги: облік індивідуальних особливостей того, хто навчається, його темпераменту, типу пам'яті тощо; недопущення надмірного інтелектуального, емоційного навантаження в освоєнні навчального матеріалу; забезпечення такого підходу до освітнього процесу, який гарантував би підтримку сприятливого морально-психологічного клімату в навчальній групі [6].

Здоров'язберігаюча технологія – це: умови навчання студента у вищій школі (відсутність стресу, адекватність вимог, адекватність методик навчання і виховання); раціональна організація навчального процесу (відповідно до індивідуальних особливостей і гігієнічних вимог); відповідність навчального і фізичного навантаження студента; необхідний, достатній і раціонально організований руховий режим [2].

Узагальнення вище здійсненого наукового пошуку надало можливість розкрити сутність освітніх здоров'язберігаючих технологій як сукупності засобів, методів, форм, прийомів організації та проведення навчально-виховного процесу, спрямованого на здоров'язбереження тих, хто навчається

(створення безпечних і комфортних умов перебування студентів у навчальному закладі, запобігання стресів і перевантажень, забезпечення цілісного розвитку особистості).

Спостереження показують, що використання здоров'язберігаючих технологій у навчальному процесі дозволяє студентам більш успішно адаптуватися в освітньому та соціальному просторі, розкрити свої творчі здібності, а педагогу ефективно проводити профілактику асоціальної поведінки.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [5, 6] дозволив виділити наступні компоненти освітніх здоров'язберігаючих технологій:

– технологія проектування змісту освіти. З огляду на здоров'язбереження тих, хто навчається провідними способами проектування змісту освіти є предметно-змістова інтеграція й варіювання змісту навчання;

– технологія раціональної організації навчального процесу. Серед факторів ризику здоров'я найважливішими є інформаційні перевантаження і, як наслідок, – розумове стомлення. Психічне й фізичне здоров'я людини безпосередньо залежить від її працездатності, а хронічна втома викликає різні порушення здоров'я;

– технологія активізації навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Аналіз психолого-педагогічної літератури [4, 8] дозволяє зробити висновок про те, що адекватно завданням здоров'язбереження тих, хто навчається відповідають такі способи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, як використання активних форм і методів – навчальний тренінг, ділова гра, кейс-технології тощо;

– технологія формування сприятливого психологічного клімату;

– технологія діагностики освітніх результатів за процесом їх досягнення. При цьому студенти не повинні порівнюватися між собою. Інженеру-педагогу слід розуміти, що порівняння з іншими людьми, побудоване на стереотипі загальної рівності можливостей і здібностей, негативно впливає на стосунки людей, викликає заздрість до сильних, зневагу до слабких, підозру до всіх, веде до непотрібної й руйнівної для особистості емоційної ізоляції, обмежує можливість студентів отримувати задоволення від навчання та бути впевненим.

Розглянемо педагогічні умови оволодіння інженерами-педагогами здоров'язберігаючих технологій.

Під педагогічними умовами оволодіння майбутніми інженерами-педагогами здоров'язберігаючих технологій будемо розуміти взаємопов'язаний і взаємодіючий комплекс заходів навчально-виховного процесу, який забезпечує розвиток особистісних мотивів навчання студента, наближення характеру його навчально-пізнавальної діяльності до характеру майбутньої діяльності, перехід студента на більш високий рівень здійснення діяльності зі здоров'язбереження учнів.

Для визначення конкретних педагогічних умов оволодіння майбутніми інженерами-педагогами здоров'язберігаючих технологій нами було проведено аналіз галузевих стандартів вищої професійно-педагогічної освіти інженерів-педагогів, кваліфікаційні характеристики різних профілів фахівців, навчальних планів і програм різних навчальних дисциплін.

Результати аналізу свідчать про те, що, хоча галузеві стандарти професійно-педагогічної освіти передбачають формування основних елементів

дидактическая единица процесса обучения [16]. «Дизайн – это творческая деятельность, целью которого является определение формальных качеств промышленных изделий. Эти качества включают и внешние черты изделия, но главным образом те структурные и функциональные взаимосвязи, которые превращают изделие в единое целое, как с точки зрения потребителя, так и с точки зрения производителя» [13].

Дизайн-деятельность органично входит в проектную деятельность, разумеется, через родовое понятие «деятельность» и ей свойственна определенная структура: целеустремленность, преобразующий характер, наглядность, осознанность. Так, дизайн-деятельность является учебной деятельностью и протекает внутри учебно-воспитательного процесса, и придает ей определенные особенности, которые проявляются в: направленности обучения с помощью проектирования на важную цель; развитии творческих способностей, логического мышления и пространственного воображения; преодолении фрагментарности содержания учебных предметов.

Вывод: Итак, ценностные ориентации на дизайн-деятельность – это психологическая установка личности, с которой начинается эффективное формирование ее конструктивных умений с учетом такой теоретической основы: мнение или слово и опредмечивание этой мысли или дела поэтапно проявляют пробуждение желания личности. Такая теоретическая установка обусловлена спецификой личностных конструкций (вербальных, сенсорных, структурных), которые оказываются в формулировке конструктивно-художественного замысла личности. Сенсорная установка личности на дизайн-деятельность обеспечивает «пробуждение желаний», вербальная способствует трансформации пробудившихся желаний в «мысли или слова», а структурная установка способствует «опредмечиванию мыслей в дело». Синтез этих установок обеспечивает формирование целостного сенсорного образа художественного типа. Это образ семантического поля личности. Такой целостный сенсорный образ невозможно создать без конструктивного умения интегрального типа: конструктивно-речевого, конструктивно-художественного и конструктивно-технического умений в их взаимодействии, взаимоусилении.

Литература:

1. Асташова Н.А. Учитель: проблема выбора и формирование ценностей / Асташова Н.А. – М.: Издательство НПО "МОДЭК", 2000. – 272 с.
2. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / В.І. Бондар. – К.: Вересень, 1996. – 129 с.
3. Голубенко М.І. Дизайн-освіта: профільне навчання старшокласників: Програми, календарні плани і не тільки…/ Упорядн. М.І.Голубенко та ін. – К.: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006. – 128 с.
4. Докучаєва В.В. Формування конструктивного мислення майбутнього вчителя: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 – теорія та історія педагогіки / В.В. Докучаєва.– К.: 1994. – 24 с.
5. Дуранов М.Е. Педагогические проблемы управления воспитанием и развитием личности. Вып.2. / М.Е. Дуранов. – Магнитогорск-Челябинск, 1996, – С.93-114.
6. Каган М.С. Новое слово в теории дизайна / М.С.Каган – М.: Техническая эстетика, 1991. – 48 с.

производителя» [13]. Современное определение технологического дизайна – это формообразование для тиражирования.

На современном этапе развития общего образования недостаточно разработаны вопросы предметного содержания такой отрасли как «дизайн», почти нет психолого-педагогической литературы по данной отрасли знаний, устоявшихся взглядов ученых на методику начального, общего, профильного дизайн-образования.

Основные аргументы в пользу введения дизайна в педагогику нужно искать не в том, что, обучая дизайну, мы готовим личность к успешной карьере или обеспечиваем ей приятный досуг, готовим квалифицированного потребителя, хотя и эти аспекты важны, а в том, что дизайн укрепляет и объединяет в единое целое невербальное образование, увеличивает амплитуду воображения и мышления [18]. С точки зрения В.Ф. Сидоренко «дизайн» культивирует мыслительные навыки и способы решения реальных проблем с опорой на широкий арсенал «невербального» [26]. А младшие школьники стремятся к невербальному самовыражению в игродизайне. Дизайн-образование дает возможность переводить, с одной стороны, «абстрактное» на язык «материальных проектов», а с другой, позволяет «схватывать» в практических решениях новации и изображения, которые не подлежат точному формулированию («гармоничное», «динамическое», «симметричное» и т.п.) [31]. Взаимодополняемость конкретно фундаментальных, символических и конических способов познания обеспечивает «междисциплинарный, интегрирующий характер дизайна и его проектную направленность», а в дизайн-образование должны входить все учебные предметы.

Оптимальным является такой вариант организации сотрудничества воспитателя с учениками, когда их воспитательные усилия достигают педагогического резонанса. Такой резонанс достигается, по нашему мнению, в процессе совместной дизайн-деятельности учителя и учеников. Профессиональной моделью современного учителя начальной школы может быть идеал учителя-дизайнера. Для этого учителю необходимо познакомиться с теорией и практикой учебного дизайн-образования [29].

Многие авторы Х.Г. Тхагапсоев, Дж.К. Джонс, К. Кантор и другие для обозначения дизайн-деятельности используют термин «Проективная деятельность» и оперируют им в своих теоретических концепциях. С похожей позицией можно согласиться, если рассмотреть «проектную деятельность» как социокультурный феномен, который может употребляться где угодно, в том числе и дизайне. Так, например, Х.Г. Тхагапсоев в работе, рассматривая различные подходы к дефиниции «проектная деятельность», отмечает, что сущность дизайна намного шире, чем особая проектная деятельность. Цель проектной деятельности – положить начало изменениям в окружающей человека искусственной среде. Поэтому можно говорить, что в своей жизни мы все время ставим и решаем проектные задачи, то есть проектирование стало определяющей чертой нашего сознания и бытия [18].

Н.В. Матяш рассматривает проектную деятельность как форму учебно-познавательной активности, заключающееся в мотивационном достижении сознательно поставленной цели по созданию творческого проекта, а также обеспечивает единство и преемственность различных сторон процесса обучения и является средством развития личности субъекта обучения. При этом следует подчеркнуть, что проектная деятельность выступает как

готовності інженерів-педагогів до використання здоров'язберігаючих технологій, у навчальних планах і програмах відсутня чітка інтеграція цих елементів, тому в підготовці фахівців вони не знаходять повноцінного втілення.

Таким чином, цілеспрямована підготовка студентів до використання здоров'язберігаючих технологій у вищому інженерно-педагогічному закладі не проводиться. Як наслідок, готовність випускників до використання здоров'язберігаючих технологій не перевищує базової вищої освіти і не відповідає сучасним вимогам, пов'язаним із висуванням на перший план вимог збереження й зміцнення здоров'я учнів у процесі навчання.

Слід підкреслити, що питання формування готовності інженерів-педагогів до використання здоров'язберігаючих технологій у системі вищої освіти має свої принципові особливості, пов'язані з тим, що неможливо примусити студента оволодіти способами та прийомами діяльності, спрямованої на збереження здоров'я учнів. Придатними можуть бути лише такі шляхи, які стимулюють студента опосередковано, активізують його як суб'єкта свого інтелектуального та професійного становлення, розвитку й саморозвитку. Тобто процес формування готовності інженерів-педагогів до використання здоров'язберігаючих технологій має бути спрямований насамперед на розвиток особистісних якостей студентів.

З огляду на це вважаємо, що взаємопов'язаними умовами, які забезпечують ефективну організацію формування готовності інженера-педагога, до використання здоров'язберігаючих технологій у процесі його професійної підготовки – є: засвоєння студентами теоретичних основ різних видів здоров'язберігаючих технологій; організація навчально-виховного процесу, спрямованого на опанування майбутнім інженером-педагогом способів реалізації здоров'язберігаючих технологій.

Розглянемо ці умови детальніше. Реалізація педагогічної умови щодо засвоєння студентами теоретичних основ здоров'язберігаючих технологій вимагає відповідного проектування змісту освіти, що передбачає предметно-змістову інтеграцію й варіювання змісту навчання.

У площині формування готовності інженерів-педагогів до використання здоров'язберігаючих технологій значущою є інтеграція педагогічно-професійних знань та знань про використання здоров'язберігаючих технологій.

Це передбачає внесення змін і доповнень відповідними питаннями навчальних дисциплін професійно-практичної, гуманітарної та природничонаукової підготовки інженерів-педагогів, а також розробку спецкурсів інтегрованого характеру.

Такий підхід надає можливість не лише виключати дублювання навчальної інформації, створити резерв часу, а й дозволяє синтезувати професійно-значущі знання, узагальнити й систематизувати уявлення про педагогічно доцільне використання здоров'язберігаючих технологій.

Варіювання змісту навчання сприяє побудові індивідуальної траєкторії освіти, активності й самостійності студента, стимулює пошук власних особистісних смислів, сприяє формуванню цінностей професійної діяльності, розвиток зацікавленості проблемами збереження здоров'я учнів.

Друга педагогічна умова – організація навчально-виховного процесу щодо реалізації здоров'язберігаючих технологій насамперед передбачає раціонально організовувати освітній процес, що досягається чергуванням різних видів

викладання і навчальної діяльності студентів, виконанням майбутніми інженерами-педагогами вправ на навчальне розвантаження, активний відпочинок та ін. Завдяки цьому студенти беруть активну участь у засвоєнні форм і методів гігієнічної організації навчально-виховного процесу, набувають досвід відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей.

Очевидно, що такий шлях опанування способів гігієнічно-доцільної організації навчання позитивно впливає й на сам процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів, оскільки дозволяє запобігти виникненню втоми, забезпечує адекватне відновлення фізичних і психічних сил студентів.

Аналогічні завдання вирішує й опрацювання інших способів реалізації здоров'язберігаючих технологій, зокрема активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Так, оволодіння активними навчальними формами та методами, сприяє активізації колективної взаємодії (з іншими студентами, викладачем), відкриває для студентів можливості встановлення чуйних, відданих взаємин, співробітництва з викладачем та товаришами по навчанню, дозволяє набути досвід доцільного педагогічного спілкування, досягти високих результатів формування вмінь, необхідних для користування здоров'язберігаючими технологіями.

У психолого-педагогічній науці (Н. Волкова, В. Гриньова, В. Кан-Калік, Н. Кузьміна, А. Лукашенко, А. Мудрик, Л. Петровська, В. Семиченко, В. Сластьонін, Т. Яценко та ін.) для розвитку значущих професійно-особистісних якостей, формування й удосконалення майстерності педагогів застосовується широке коло активних форм і методів роботи. До них можна віднести соціально-психологічний тренінг, педагогічні ігри тощо.

Досить значущим аспектом професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів є засвоєння технології формування сприятливого психологічного клімату, ефективними способами якого виступають: створення ситуації успіху; запобігання й розв'язання педагогічних конфліктів.

Узагальнення вище проведеного аналізу засвідчує, що залучення майбутнього інженера-педагога до різноманітної аудиторної та позааудиторної діяльності відкриває можливості актуалізувати свій досвід та ефективно сприймати досвід інших у реалізації здоров'язберігаючих технологій. Визначені шляхи надають студентам інструментарій для самостійного й творчого розв'язання конкретних завдань, пов'язаних із упровадженням здоров'язберігаючих технологій у освітній процес професійно-технічного навчального закладу, спонукають до вироблення вмінь організації колективної праці, міжособистісного спілкування, стимулюють самодослідження й корекцію власної поведінки, а отже, забезпечують формування процесуального складника готовності майбутніх інженерів-педагогів до використання здоров'язберігаючих технологій.

Висновки. Отже, проведений науковий пошук і узагальнення вище викладеного дозволило розкрити сутність поняття „здоров'язберігаючі технології" як сукупність засобів, методів, форм, прийомів організації та здійснення навчально-виховного процесу, спрямованого на підтримку і збереження здоров'я учнів; виділити й охарактеризувати компоненти освітніх здоров'язберігаючих технологій; визначити педагогічні умови оволодіння студентами здоров'язберігаючих технологій, а саме: засвоєння майбутніми інженерами-педагогами теоретичних основ (суть, функції) різних видів

М.Е. Дуранов предлагает следующую классификацию: по формам общественной жизни и ее потребностям (культурные, социальные, жизненные ценности); по направленности содержания и цели (научные, эстетические, политические, этические); по удовлетворению потребностей субъекта (личные и общественные ценности); по распределению культурных ценностей на материальные и духовные [5].

Как отмечал С.Л. Рубинштейн, любое внешнее действие действует на индивида через внутренние условия, которые у него уже сформировались ранее, а также под влиянием внешних воздействий [23]. Взаимодействие внутренних и внешних условий выражено в дизайне. У современных авторов можно встретить замену термина «дизайн»: «техническая эстетика» и «художественное конструирование». Техническая эстетика – (от греч. Techne – мастерство, искусство) – научная дисциплина, изучающая закономерности формообразования методами и средствами дизайна гармоничной предметной среды, жизни и деятельности человека с целью наиболее полного удовлетворения его материальных и духовных потребностей [13].

В условиях дизайн-образовательного процесса уже в начальной школе возможно создание предметно-развивающей среды, благоприятной для пробуждения ценностных ориентаций младших школьников, а, следовательно, и для формирования у них конструктивных умений. В процессе проектно-игровой деятельности, которой в начальной школе является игродизайн, можно на основе ценностных ориентаций младших школьников формировать их конструктивные умения: конструктивно-речевые, конструктивно-художественные, конструктивно-технические.

Основным методом формирования конструктивных умений в процессе дизайн-образования является метод художественных проектов, который включает три этапа проектного моделирования: вербальная формулировка замысла, цвето-графическое изображение на плоскости, окончательная реализация замысла в проектных моделях или макетах из разных пластических материалов. В учебниках по художественному труду выделяются следующие виды дизайна: ландшафтный, промышленный дизайн, дизайн среды (интерьеров), костюма и графический дизайн [30]. Художественное конструирование понимается предельно широко, как целостное формирование предметов во всех архитектонических искусствах [11].

В то же время мы считаем, что необходимо дать более современные определения дизайна: дизайн – это проектная деятельность, обусловленная объединением научных принципов с художественными в проектном образе, создает эффект, недостижимый в любом другом проектировании. Похожая деятельность может распространяться на любую из сфер жизнедеятельности [15]. Дизайн – это инновационная деятельность не по своему проблемному характеру, а из-за постоянной новизны задачи, решение которой требует интеграции различных видов деятельности [6]. Дизайн – процесс, который включает проектирование и изготовление, направленный на адаптацию технологии к потребностям человека, на соединение красоты и функциональности [18]. «Дизайн – это творческая деятельность, целью которой является определение формальных качеств промышленных изделий. Эти качества включают и внешние черты изделия, но в основном те структурные и функциональные взаимосвязи, которые превращают изделие в единое целое, как с точки зрения потребителя, так и с точки зрения

Рис. 1. Технологии творческого развития личности

В технологии начального дизайн-образования имеет место вербальный информационный аналог, которым обусловлены диалоговые, личностно-ориентированные, рефлексивные технологии; сенсорный информационный аналог, которым обусловлена эвристическая технология; структурный информационный аналог, которым обусловлена имитационная технология творческого развития личности.

Технология дизайн-деятельности включает виды ценностей: материально-практические (основная категория – материальная польза); духовно-практические ценности (духовная польза); познавательные ценности (категория истины как гносеологическая и аксиологическая ценность) [28]. Указанные ценности проявляются через три информационных аналога-доминанты: материально-практические ценности – через структурный информационный аналог; духовно-практические – через сенсорный информационный аналог; познавательные – через вербальный информационный аналог.

Классификация ценностей по В.Н. Сагатовскому [25] объединяет их по различным видам деятельности, выделяя в любом из них ценностно-ориентационной аспект или аксиологическую деятельность.

По мнениею Т. Парсонса, ценности рассматриваются как процессы, которые соединяют человека с природой для того, чтобы обеспечивать и удовлетворять потребности его существования и развития [20]. Трактовка ценностей социологами импонирует нашему пониманию значимости природной и этнической сред для формирования конструктивных умений личности в процессе начального дизайн-образования.

У В.И. Козлова ценность, избавленная объективного значения, зависит от ощущений субъекта. Он определяет ее как «цель желания, как то, что способно удовлетворить желания» [9]. И.Б. Котова и Е.Н. Шиянов в центре аксиологической концепции ставят ценности, ориентирующие на саморазвитие творческой индивидуальности; позволяющие самореализоваться; удовлетворить практические потребности [12].

Анализируя все многообразие воспитательных ценностей, профессор Б.Т. Лихачев классифицировал их так: вечные – общечеловеческие, в том числе порождаемые генетическим источником; конкретно-исторические; индивидуально-личностные; заимствованные, приносимые из других культур [14].

здоров'язберігаючих технологій та організацію навчально-виховного процесу, спрямованого на опанування майбутнім інженером-педагогом різних способів реалізації здоров'язберігаючих технологій у процесі власної аудиторної та позааудиторної діяльності.

Литература:

1. Вашлаева Л.П., Панина Т.С. Теория и практика формирования здоровьесберегающей стратегии педагога в условиях повышения квалификации // Валеология. - 2004. - №4. - С. 93-98.

2. Волошина Л. Организация здоровьесберегающего пространства // Дошкольное воспитание. - 2004. - №1. - С. 114-117.

3. Зотова М.О. Особенности применения здоровьеразвивающих технологий в формировании культуры здоровья школьников / М.О.Зотова // Современные проблемы науки и образования. – 2009. – №3. – С.41–43.

4. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе (Анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин. – М.: Знание, 1989. – 154 с.

5. Колеченко А.К. Энциклопедия педагогических технологий: [пособие для преподавателей] / А.К.Колеченко. – СПб.: КАРО, 2002. – 368 с.

6. Михайлова Н.Н. Внедрение здоровьесберегающих технологий как актуальное направление технологизации профессионального образования / Н.Н. Михайлова // Образование: исследовано в мире. – 2005. – 84 с.

7. Недоспасова Н.П. Использование здоровьесберегающих подходов при создании муниципальной образовательной сети предпрофильного образования // Валеология.-2004.-№4.-С.43-45.

8. Шамова Т.И. Управление образовательными системами: [учебное пособие для студ. педагог. ВУЗов] / Т.И.Шамова, Т.М.Давиденко, Г.Н.Шибанова; под ред. Т.И.Шамовой. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 384 с.

Педагогика

УДК: 37:316.723

кандидат педагогических наук, доцент Лавров Анатолий Иванович
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ОБРАЗОВАНИИ И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РЕАЛИЗАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию компетентного подхода в образовании, раскрыты проблемы реализации компетентного подхода в образовательном процессе.

Ключевые слова: образование, компетенции, учебный план, ученик, учитель.

Annotation. This article is devoted to the study of the competent approach in education, describes the problems of the implementation of the competent approach in the educational process.

Keywords: education, competencies, curriculum, student, teacher.

Введение. Идеологи компетентностного подхода говорят о том, что школа не знаниями должна обеспечить ребёнка – она должна подготовить его к жизни. Идеальный выпускник – это не эрудит с широким кругозором, а человек, умеющий ставить перед собой цели, достигать их, эффективно общаться, жить в информационном и поликультурном мире, делать осознанный выбор и нести за него ответственность, решать проблемы, в том числе и нестандартные, быть хозяином своей жизни. Каждое из приведённых качеств называется «компетентностью». Перед школой ставится задача эти компетентности формировать. Но компетентности бывают разные: ключевые, межпредметные, предметные. Компетентности, являющиеся важнейшими для жизни в современном мире, называются «ключевыми».

Формулировка цели статьи. Раскрыть понятия компетентностного подход в образовании и дать характеристику проблем реализации компетентностного подхода в образовательном процессе.

Изложение основного материала статьи. Выделяют семь ключевых образовательных компетенций:

Ценностно-смысловая компетенция. Это компетенция в сфере мировоззрения, связанная с ценностными представлениями ученика, его способностью видеть и понимать окружающий мир, ориентироваться в нём, осознавать свою роль и предназначение, уметь выбирать целевые и смысловые установки для своих действий и поступков, принимать решения. От неё зависит индивидуальная образовательная траектория ученика и программа его жизнедеятельности в целом [1].

Общекультурная компетенция – круг вопросов, в которых ученик должен быть хорошо осведомлён, обладать познаниями и опытом деятельности. Это особенности национальной и общечеловеческой культуры, духовно-нравственные основы жизни человека и человечества, отдельных народов, культурологические основы семейных, социальных, общественных явлений и традиций, роль науки и религии в жизни человека, их влияние на мир, компетенции в бытовой и культурно - досуговой сфере, например, владение эффективными способами организации свободного времени.

Учебно-познавательная компетенция. Это совокупность компетенций ученика в сфере самостоятельной познавательной деятельности, включающей элементы логической, методологической, общеучебной деятельности, соотнесённой с реальными познаваемыми объектами. Сюда входят знания и умения целеполагания, планирования, анализа, рефлексии, самооценки учебно-познавательной деятельности. В рамках этой компетенции определяются требования соответствующей функциональной грамотности: умение отличать факты от домыслов, владение измерительными навыками, использование вероятностных, статистических и иных методов познания [3].

Информационная компетенция. При помощи реальных объектов (телевизор, магнитофон, телефон, факс, компьютер, принтер, модем, копир) и информационных технологий (аудио- и видеозапись, электронная почта, СМИ, Интернет), формируются умения самостоятельно искать, анализировать и отбирать необходимую информацию, организовать, преобразовать, сохранить и передать её. Эта компетенция обеспечивает навыки деятельности ученика с информацией, содержащейся в учебных предметах и образовательных областях, а также в окружающем мире.

конструктивно-художественные умения студентов – в научных трудах В.М. Сироты [27].

По мнению этих исследователей, в педагогических учебных заведениях необходимо постепенно внедрять дидактические основы педагогического дизайн-образования, можно подать в курсе «Инновационные педагогические технологии в начальной школе» [3]. Педагогической технологией, основанной на теоретической основе «от золотого правила дидактики – к дидактике золотого сечения» является технология дизайн-образования.

Психологической основой дизайн-образования может стать теория семантического поля А. Менегетти, теория игры Д.Н. Узнадзе и близкие к таким теориям исследования психологов. Так, по В.В. Клименко, факторами, которые способствуют развитию творческих способностей, достаточный энергопотенциал личности, ее способность активизировать мышление, чувства, воображение, психомоторику. Энергопотенциал определяется величиной заряда энергии и фактором ее действия, обусловленным личностной мотивацией. Энергопотенциал является базовым и оперативным, в зависимости от мотивации проявляется в виде стереотипов, предметов потребления, продуктов творчества [22]. Точность и целесообразность продуктов воображения, обусловленных кодами «золотого сечения» – образами и чувствами, проверяется эффективность практических действий на занятиях по художественно-техническому творчеству, где имеет место проектировочная деятельность по личностно значимым направлениям: природа, техника, другие люди, знаковая информация, художественные образы [8].

Поскольку процесс дизайн-образования основывается на конструктивном отношении личности к природе, этнической среде, личностно значимого направления жизнедеятельности, то закономерным является формирование конструктивных умений с учетом педагогической основы ценностных ориентаций. Ценностный опыт включается в сферу сознания, осмысливается человеком и трансформируется в реальную деятельность благодаря образовательным технологиям.

Подаем образцы педагогических технологий творческого развития личности, благоприятных для формирования ценностных ориентаций личности на виды творчества (рис.1).

С данными технологиями творческого развития личности сравнивалась технология дизайн-деятельности. Каждая из них дополняет и уточняет другую, обогащая ее. Например, выделяются педагогические технологии с доминантой вербальной информации («педагогическое формирование личности»), с доминантой сенсорной информации («педагогика формирования способностей личности»), с доминантой структурной информации («педагогика сотворчества учителя и учеников»).

Ценностная ориентация – это направленность личности на объект, явление или предмет, которая имеет положительное содержательное наполнение и способна регулировать деятельность человека [1]. В связи с тем, что ценностные ориентации являются сложным образованием, необходимо выделить их структурные компоненты: когнитивный (знания, представления, мысли); эмоциональный (переживание и оценки); деятельностный (готовность к определенной деятельности и поведение). Эти структурные компоненты ценностного отношения личности к окружающему обусловлены тремя информационными аналогами: вербальным, сенсорным, структурным.

Для ценностных ориентаций на дизайн-деятельность актуальной остается проблема разработки теории обучения младших школьников с учетом системообразующего принципа наглядности (предметно-развивающей среды). Ведь только в художественном проектировании (дизайн-деятельности) обеспечивается разработка предметной среды на основе красоты и целесообразности. Вызревание ценностных ориентаций на дизайн-деятельность как важная предпосылка формирования конструктивных умений личности требует реализации следующей теоретической основы: от «золотого правила» дидактики (полноценного восприятия информационных аналогов) – до дидактики «золотого сечения» (полноценного воспроизведения информационных аналогов). Формулировка этого теоретического положения является актуальным и своевременным для современной теории обучения.

Дидактические аспекты начального образования рассматривали В.И. Бондарь [2], В.Ф. Паламарчук [19], И.П. Подласым [21], А.Я. Савченко [24] и другими. В.И. Бондарь обращает внимание на то, что в процессе преподавания теории образования и обучения дидактика не раскрывается как система. Ее разделы изучаются как существующие дидактические явления, между которыми взаимосвязи выделены недостаточно. Как следствие, студенты на должном уровне не могут осмыслить дидактические знания, не готовы их творчески использовать на практике. Ученый делает вывод о необходимости рассмотрения инвариантной структуры дидактики как науки и учебной дисциплины, инвариантного подхода к рассмотрению учебно-воспитательного процесса, урока как формы реализации учебного процесса и метода, как способа достижения конкретной цели.

Возникает потребность переориентации педагога на производительные методы сотрудничества с детьми, чтобы обеспечить развитие воображения и интуиции и не заблокировать преждевременно стремление младших школьников к конструктивно-речевому, конструктивно-художественному и конструктивно-техническому творчеству в составе дизайн-групп по интересам. Структурные компоненты теоретической модели профессиональной подготовки будущих учителей к формированию конструктивных (художественно-технических) умений у младших школьников, предложенные Н.Е. Колесник [10].

В настоящий момент развития школ педагоги развивающего обучения (дизайн-образования) обращают внимание на феномен детей-индиго [7], [17], а также переосмысливают с учетом национальных особенностей вальдорфскую педагогику Р. Штайнера [32]. Учитывая значимость эмпирического опыта вальдорфской педагогики для развития одаренных детей-индиго, нами выделены дидактические основы формирования конструктивного мышления студентов, получивших отражение в исследовании В.В. Докучаевой [4],

Коммуникативная компетенция включает знание необходимых языков, способами взаимодействия с окружающими и удалёнными людьми и событиями, навыки работы в группе, владение различными социальными ролями в коллективе. Ученик должен уметь представить себя, написать письмо, анкету, заявление, задать вопрос, вести дискуссию и др.

Социально-трудовая компетенция означает владение знанием и опытом в гражданско-общественной деятельности (выполнение роли гражданина, наблюдателя, избирателя, представителя), в социально-трудовой сфере (права потребителя, покупателя, клиента, производителя), в области семейных отношений и обязанностей, в вопросах экономики и права, в профессиональном самоопределении. В эту компетенцию входят, например, умения анализировать ситуацию на рынке труда, действовать в соответствии с личной и общественной выгодой, владеть этикой трудовых и гражданских взаимоотношений. Ученик овладевает минимально необходимыми для жизни в современном обществе навыками социальной активности и функциональной грамотности [2].

Отличия компетентностного подхода к обучению от традиционного

Основания для сравнения	Традиционный подход	Компетентностный подход
Цель обучения	Передача/приобретение теоретической суммы преимущественно абстрактных ЗУНов, составляющих содержание образования	Ориентация на практическую составляющую содержания образования, обеспечивающую успешную жизнедеятельность (компетенции)
Основная формула результата образования	«Знаю, что»	«Знаю, как»
Характер образовательного процесса	Репродуктивный	Продуктивный
Доминирующий компонент процесса	Контроль	Практика и самостоятельная работа
Характер контрольных процессов	Статистические методы оценки учебных достижений	Комплексная отметка учебных достижений (портфолио – продукт творческого обучения)

Компетенция личностного самосовершенствования направлена к тому, чтобы осваивать способы физического, духовного и интеллектуального саморазвития, эмоциональную саморегуляцию и самоподдержку. Реальным объектом здесь выступает сам ученик. Он овладевает способами деятельности в собственных интересах и возможностях, что выражается в его непрерывном самопознании, развитии необходимых современному человеку личностных качеств, формировании психологической грамотности, культуры мышления и

поведения. К этой компетенции относятся правила личной гигиены, забота о собственном здоровье, половая грамотность, внутренняя экологическая культура. Сюда же входит комплекс качеств, связанных с основами безопасной жизнедеятельности.

Проекты федерального государственного образовательного стандарта зафиксировали тенденцию к переводу содержания Российского образования на уровень ключевых образовательных компетенций. Это значит, что компетентностный подход в нашей стране приходит на смену знаниевому.

Новый подход в образовании предполагает создание новых методик обучения, и новых методик проверки эффективности обучения.

Накапливается и осмысливается уже опыт решения не учебных, а жизненных задач. Основным результатом обучения будут не знания, умения и навыки, а осмысленный опыт деятельности. Жизненный опыт формируется планомерно. Оценивается не накопленный багаж дидактических единиц, а способность применить его в различных ситуациях. Школа должна готовить к решению жизненных проблем и полагаться на свою самостоятельность. И поэтому методы и формы обучения должны быть подчинены не учебному содержанию, а использоваться как самостоятельные средства достижения определённых педагогических целей [5].

При составлении плана урока необходимо продумывать, какими методами воспользоваться, чтобы задания имели не только учебное, но и жизненное обоснование, и чтобы учащиеся знали, зачем мы это делаем.

Стараться отказываться от таких некомпетентностных форм и методов учебной работы, как монолог учителя, фронтально-индивидуальный опрос, информирующая беседа, самостоятельная индивидуальная работа учащихся с учебником по данным заданиям и др.

Алгоритм построения учебного занятия в системе компетентностного образования может включать в себя три основных этапа:

1-й этап – целеполагание. Определяется место учебного занятия, устанавливаются цели и основные задачи.

2-й этап – проектирование и его компетентная интерпретация. На нём происходит:

Разделение содержания учебного занятия на составляющие компетенции:

- теория – понятия, процессы, формулы, личности, факты и т.п.;
- практика – умения и навыки, отрабатываемые при изучении данной темы, практическое и оперативное применение знаний к конкретным ситуациям;
- воспитание – нравственные ценности, категории, оценки, формирование которых возможно на основе материала данной темы.

Установление связей внутри содержания (этапы формирования компетенции, определение логики нового содержания образования);

Прогнозирование форм предъявления этапов, при которых формируются компетенции, и результатов их происхождения.

3-й этап – выбор формы организации учебно-познавательной деятельности.

Компетентностный подход ориентирован на организацию учебно-познавательной деятельности посредством моделирования разнообразных ситуаций в различных сферах жизнедеятельности личности. При данном подходе отдаётся предпочтение творческому уроку, основная задача которого

Педагогика

УДК 37.022

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры технологий начального образования Муртазаева Эльвира Муслимовна
Государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ НА ДИЗАЙН-ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ КОНСТРУКТИВНЫХ УМЕНИЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. В статье рассматривается проблема ценностных ориентаций на дизайн-деятельность как педагогическая основа формирования конструктивных умений младших школьников.

Ключевые слова: дизайн-деятельность, конструктивные умения, младший школьник.

Annotation. In the article the problem of value orientations on the design activity as a pedagogical basis for the formation of constructive skills of younger students.

Keywords: design activity, design skills, Junior high school student.

Постановка проблемы. Ценностные ориентации являются одной из основных характеристик личности, общества в целом, своей социальной среды, сущности собственного «Я», которые характеризуют мировосприятие личности, ее способность действовать. Ценностные ориентации определяют установку личности на социально-художественную, научную или техническую конструктивную деятельность. Благодаря ценностным ориентациям в информационных потоках окружающей среды (вербальном, сенсорном, структурном) обеспечивается созревание конструктивного отношения младших школьников к природе и этнической среде, а затем создаются предпосылки, благоприятные для формирования конструктивных умений личности.

Ценностные ориентации на проектно-игровую деятельность выяснялись с использованием понятия «дизайн-деятельности», поскольку «дизайн» означает «проект», но не технический, а художественный. Понятие «проектно-технологическое образование» разнообразилось синонимичными терминами «дизайн-образование», «проектно-художественное образование», «художественно-промышленное образование», «художественный труд».

Целью данной статьи является рассмотрение теоретических аспектов проблемы ценностных ориентаций на дизайн-деятельность как педагогической основы формирования конструктивных умений младших школьников

Основное изложение материала. Генезис понятия «ценность» показывает, что в нем соединены три значения: характеристика внешних свойств предметов, психологические качества человека, отношения между людьми, их общение, благодаря которому ценности приобретают значение. Учитывая важность ценностных ориентаций личности в современных информационных потоках, мы попытались выяснить сущность и структуру этого феномена.

Література:

1. Антонова, О. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття) / О.Є. Антонова, Н.М. Поліщук, // Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи: зб. статей всеукраїнської науково-практичної конференції. – 10-11 листопада 2011. – Житомир: Полісся, 2011. – С. 27-31
2. Апанасенко, Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека / Г.Л.Апанасенко. – СПб.: МГП «Петрополис», 1992. – 123 с.
3. Ващенко, О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура (Шк. світ). – 2006. - №8. - С. 1, 3-6.
4. Ващенко, О. Здоров'язберегаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, О. Свириденко // Директор школи (Шкільний світ). – 2006. - №20. – С.12-15.
5. Демінська, Л. О. Аналіз змісту й умов використання здоров'язберігаючих технологій у системі загальноосвітніх шкіл / Л. О. Демінська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. журн. – Х.: ХОВНОКУ–ХДАДМ, 2011. – № 11. – 154 с.
6. Іваній, І. Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури / І.Іваній // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: збірник наукових праць… № 3, 2013. - С. 18-22.
7. Іваній, І. Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителя фізичної культури / І.Іваній // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць… № 1 (21), 2013. - С. 43-47.
8. Тевкун В. В. Здоров'язбережувальні компетенції – основа професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури / В.В.Тевкун // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. - 2014. - Вип. 115. - С. 227-230
9. Якименко, С.І. Формування культури здорового способу життя учнів основної школи у позакласній роботі. Навчально-методичний посібник / С. І. Якименко, Н. В. Оксеньчук. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. - С. 48, 53.

в отличие от традиционного урока – организовать продуктивную деятельность. Основные характеристики творческого урока:

- исследовательский метод и вид деятельности;
- отсутствие строгого плана, допущение ситуативности в структуре урока;
- многообразие подходов и точек зрения;
- самопрезентация и защита творческого продукта, а не внешний контроль;
- предоставление возможности выбора пути, траектории освоения нового знания.

4-й этап – подбор методов и форм обучения (какими учебно-практическими действиями знание преобразуется в способ деятельности).

На заключительном, 5-м этапе, учитель подбирает диагностический инструментарий (первичный, промежуточный, итоговый) для проверки уровней освоения компетенции, а также процедур анализа и коррекции.

Что даёт компетентностный подход?

1. Согласованность целей обучения, поставленных педагогами, с собственными целями учащихся, т.к. самостоятельность школьников с каждым годом возрастает.
2. Подготовку учеников к сознательному и ответственному обучению в дальнейшем.
3. Подготовку учащихся к успеху в жизни.
4. Повышает степень мотивации учения.

Не в теории, а на практике обеспечивает единство учебного и воспитательного процессов, когда учащиеся понимают значимость собственного воспитания и собственной культуры для его жизни.

Учитель должен уметь:

1. Сам должен быть самостоятельным, инициативным, ответственным.
2. Понимать, какие умения потребуются ученикам в жизни.
3. Связывать изучаемый материал с повседневной жизнью и с интересами учащихся, характерными для их возраста.
4. Закреплять знания и умения в учебной и во внеурочной практике.
5. Планировать урок с использованием всего разнообразия форм и методов учебной работы, и, прежде всего, всех видов самостоятельной работы (групповой и индивидуальной), диалогических и проектно-исследовательских методов.
6. В совершенстве использовать метод «Создание ситуации успеха».
7. Оценивать продвижение класса в целом и отдельных учеников не только по предмету, но и в развитии тех или иных жизненно важных качеств.
8. Оценивать достижения учащихся не только отметкой-баллом, но и содержательной характеристикой.
9. Видеть пробелы не только в знаниях, но и в готовности к жизни.

Учитель должен понимать:

1. Стабильности в мире уже не будет, нужно быть постоянно готовым к любым неожиданностям.
2. Строить сегодняшнее и завтрашнее поведение на основе вчерашних знаний и вчерашнего опыта невозможно,

Главная задача – обеспечить максимум успеха и минимум неудач в будущей жизни своих учеников, поэтому родители – его самые верные союзники [2].

Компетентностный подход в обучении повышает мотивацию учащихся.

Таким образом, в содержание обучения включаются только те знания, которые необходимы для формирования умений. Все остальные знания рассматриваются как справочные, они и хранятся в энциклопедиях, Интернет-сайтах и т. д. В то же время учащийся должен при необходимости уметь быстро и безошибочно воспользоваться этими источниками информации для разрешения тех или иных проблем.

Несомненным плюсом является то, что внедрение компетентностного подхода в отечественную систему образования позволит в значительной мере реализовать личностно - ориентированный, деятельностный и практико - ориентированный подходы в образовательном процессе, поскольку выделение компетенций в содержании учебных предметов определяет ориентиры в отборе тех знаний и умений, которые наиболее значимы для формирования ценностных ориентации, будут востребованы в жизни самого ученика. В этом случае внедрение компетентностного подхода можно рассматривать и как важный инструмент разгрузки содержания, отбора соответствующих знаний и умений.

Весьма негативной в рамках обозначенной проблемы может оказаться попытка представления содержания общего образования в виде системы компетенций, определяемых образовательными стандартами. Подмена сложившейся системы образования «системой компетенций» означает, по сути, ликвидацию формировавшейся в течение длительного времени и положительно зарекомендовавшей себя отечественной системы предметного содержания образования [3].

Наши дети – это люди нового поколения, нового информационного общества. А значит, им нужны новые навыки и умения, касающиеся работы с информацией. В качестве главного результата в «Стратегии модернизации образования» рассматривается готовность и способность молодых людей, нести личную ответственность как за собственное благополучие, так и благополучие общества. В этой связи основным результатом деятельности образовательного учреждения должна стать не система знаний, умений и навыков сама по себе, а набор ключевых компетенций в интеллектуальной, гражданско-правовой, коммуникативной, информационной сферах.

В методиках обучения отдельным предметам компетенции используются давно, например лингводидактические компетенции применяются в языках, коммуникативные — в информатике. В последние годы понятие «компетенция» вышло на общедидактический и методологический уровень. Это связано с его системно-практическими функциями и интеграционной метапредметной ролью в общем образовании.

Ключевые компетенции формируются лишь в опыте собственной деятельности, поэтому образовательная среда должна выстраиваться таким образом, чтобы ребенок оказывался в ситуациях, способствующих их становлению. Самым удачным средством, помощником в данном деле, на мой взгляд, является исследовательский метод обучения. Ведь при подготовке любого проекта ребёнку необходимо научиться принимать решения, ставить цель и определять направление своих действий и поступков (а это ценностно-

10. Чи дотримуєтесь Ви режиму дня, харчування, здорового сну?

11. Скільки часу на тиждень Ви відводите для занять фізичною культурою?

Першими чотирма запитаннями анкети ми вирішили визначити теоретичний рівень знань студентів. Відповіді студентів показали, що значна більшість студентів ототожнюють поняття «знання» і «компетенції». Дали правильне визначення поняттю «здоров'я» - 48,1 %, дали визначення з деякими помилками – 29,3 %, дали визначення із значними помилками – 20,8 %, знайшлися й такі студентам, які не змоги дати правильної відповіді – 1,8 %.

Задаючи питання «Чи володієте Ви знаннями про класифікацію здоров'язберігаючих технологій та особливостями їх застосування?» ми хотіли виявити самооцінку знань студентів із питань здоров'язберігаючих технологій. Респонденти відповіли наступним чином: 67,7 % – володіють, 27,2 % – частково володіють, 4,2 % – володіють недостатньо, 0,9 % – важко відповісти.

Наступні запитання ставилися з метою виявлення умінь студентів до використання здоров'язберігаючих педагогічних технологій. Відповідаючи на запитання анкети «Наскільки Ви підготовлені для використання здоров'язберігаючих педагогічних технологій у своїй майбутній діяльності?» студенти зазначили, що повністю підготовленими вважають себе 53,8 % опитаних, частково підготовленими – 38,9 %, непідготовленими – 5,1 %, важко відповісти було 2,2 % респондентів.

На запитання «Чи володієте Ви навичками організації здорового способу життя та формування культури здоров'я людини з урахуванням вікових, гендерних та індивідуальних особливостей?» студенти відповіли: володіє навичками – 58,2 % студентів, володіє недостатньо – 28,5 %, не володіє – 4,8 %, важко відповісти – 8,5 %.

Як стверджує дослідник І.Іваній, [7] компетентність вчителя фізичної культури, у тому числі і в питаннях здоров'язберігаючих технологій, багато в чому залежать від особистості майбутнього вчителя. Тому, трьома наступними запитаннями «Чи маєте Ви шкідливі звички?», «Чи дотримуєтесь Ви режиму дня, харчування, здорового сну?», «Скільки часу на тиждень Ви відводите для занять фізичною культурою?» ми хотіли визначити наскільки випускники орієнтовані на здоровий спосіб життя та виховання у плані культури здоров'я. Можливо декому здасться недоречним, що такі питання для студентів інституту фізичної культури, але хочеться зазначити, що більша частина контингенту студентів – із сільської місцевості, через фінансові нестатки можливості займатися будь-яким видом спорту у них нема.

Результати, які ми отримали на запитання «Чи маєте Ви шкідливі звички?», показали наступне: маю - 24,2 %, не маю - 75,8 %. Дотримуються режиму дня, харчування, здорового сну - 33,6 %, не дотримуються – 74,4%.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз науково-методичної літератури та моніторинг серед студентів свідчить про актуальність проблеми. Хочеться відмітити, що у відповідях виявилися знання теоретичного матеріалу, а практичні уміння та навички необхідно більш ретельно формувати під час проведення практичних дисциплін. Визначний фактор має особистість майбутнього педагога, його особистісні переконання і участь у різноманітних заходах з формування культури здоров'я, морально-психологічна налаштованість на ведення здорового способу життя.

підготовки, а саме – вступ до спеціальності, легка атлетика та методика навчання, гімнастика та методика навчання, рухливі й спортивні ігри та методика навчання, плавання та методика навчання, футбол та методика навчання, психологія здоров'я, теорія та методика фізичного виховання, оздоровчі заняття на воді, оздоровча ходьба, рекреаційні ігри, рекреаційний туризм, оздоровчий танцювальний фітнес та інші. Відшліфовуються отриманні знання на заняттях з професійної майстерності, професійної діяльності та новітніх технологій у фізичному вихованні.

Майбутній вчитель фізичної культури повинен навчитися раціонально планувати навчальне та фізичне навантаження на дитину; вміло поєднувати рухову активність дитини з розумовою діяльністю, дбати про чергування фізичного навантаження та відпочинок між серіями виконання вправ, вміти проводити зоровий моніторинг здоров'я школяра, під час фізичного виховання активно використовувати оздоровчі сили природи, сприяти загартовуванню дітей, ознайомити дітей з організацією збалансованого харчування, навчити дітей цінувати власне здоров'я і життя тощо. Однак, робота вчителя не окреслюється лише проведенням уроку. Протягом всього шкільного дня учитель фізичної культури разом з усіма шкільними колегами створює для дітей здоров'язберігаюче середовище. Створення здоров'язберігаючого освітнього середовища є головною передумовою зміцнення здоров'я учнівської молоді.

Із переліку дисциплін, що вивчаються у ВНЗ студентами, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра фізичного виховання галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини* спеціальності 6.010201 «Фізичне виховання», ми бачимо, що для отримання ґрунтовних знань із педагогічних здоров'язберігаючих технологій та формування відповідних умінь та навичок є всі умови. Для визначення ступеню обізнаності у питаннях здоров'язберігання та особистісного ставлення студентів до питань здоров'язбереження, зміцнення власного здоров'я та виховання культури здоров'я, з метою визначення їх готовності до впровадження здоров'язберігаючих технологій у майбутній професії, нами проводився моніторинг серед 148 студентів 4 курсу навчально-наукового інституту фізичної культури та спорту Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського.

Дані анкети включали наступні запитання:

1. Що таке «компетентність»?
2. Дайте визначення поняттю «здоров'я».
3. Назвіть основні ознаки здоров'язберігаючої компетентності.
4. Які типи здоров'язберігаючих технологій Ви знаєте?
6. Чи володієте Ви знаннями про класифікацію здоров'язберігаючих технологій та особливостями їх застосування?
5. Наскільки Ви підготовлені для використання здоров'язберігаючих педагогічних технологій у своїй майбутній діяльності?
7. Чи володієте Ви знаннями про принципи, засоби і умови збереження та відновлення здоров'я індивіда?
8. Чи володієте Ви навичками організації здорового способу життя та формування культури здоров'я людини з урахуванням вікових, гендерних та індивідуальних особливостей?
9. Чи маєте Ви шкідливі звички?

смысловая компетенция); работать в команде, принимать и понимать точку зрения другого человека (а это общекультурная компетенция); самостоятельно находить материал, необходимый для работы, составлять план, оценивать и анализировать, делать выводы и учиться на собственных ошибках и ошибках товарищей (а это учебно-познавательная компетенция); кроме того, ученику приходится осваивать современные средства информации и информационные технологии (а это информационная компетенция); учиться представлять себя и свою работу, отстаивать личную точку зрения, вести дискуссию, убеждать, задавать вопросы (а это коммуникативная компетенция); ребёнок, выполняя работу над собственным проектом, учится быть личностью, осознавая необходимость и значимость труда, который он выполняет (а это и социально-трудовая компетенция, и компетенция личностного самосовершенствования) [1].

Формирование ценностно-смысловой компетенции.

1. При проведении урока учитель стремится к тому, чтобы ученик четко для себя представлял, что и как он изучает сегодня, на следующем занятии и каким образом он сможет использовать полученные знания в последующей жизни.

2. Перед изучением новой темы учитель рассказывает учащимся о ней, а учащиеся формулируют по этой теме вопросы, которые начинаются со слов: «зачем», «почему», «как», «чем», «о чем», далее совместно с учениками оценивается самый интересный, при этом стремится к тому, чтобы не один из вопросов не остался без ответа. Если регламент урока не позволяет ответить на все вопросы, ученикам предлагается дома поразмышлять над вопросами и в последующем на уроках или во внеурочное время учитель обязательно возвращается к ним. Данный прием позволяет ученикам понять не только цели изучения данной темы в целом, но и осмыслить место урока в системе занятий, а, следовательно, и место материала этого урока во всей теме.

3. Иногда учитель предоставляет ученикам самостоятельно изучить параграф учебника и составить краткий конспект этого параграфа в качестве домашнего задания. Перед учениками ставиться задача – определить главное в пункте.…В итоге учащиеся не только более глубоко понимают изучаемый материал, но и учатся выбирать главное, обосновывать его важность не только для других, но и, самое главное, для себя.

4. Вовлекает учащихся в предметные олимпиады, которые включают в себя нестандартные задания, требующие применения учеником именно предметной логики, а не материала из школьного курса.

5. Предлагает ученикам вопросы, ответы на которые встречаются в определенной профессиональной среде. Некоторые из задач подобного рода требуют не только знания по предмету, но и практической смекалки, умения ориентироваться в конкретной обстановке.

Формирование учебно-познавательной компетенции.

1. Особенно эффективно данный вид компетентности развивается при решении нестандартных, занимательных, исторических задач, а так же при проблемном способе изложения новой темы, проведения мини-исследований на основе изучения материала.

2. Создание проблемных ситуаций, суть которых сводится к воспитанию и развитию творческих способностей учащихся, к обучению их системе активных умственных действий. Эта активность проявляется в том, что ученик, анализируя, сравнивая, обобщая, конкретизируя фактический материал, сам

получает из него новую информацию. При ознакомлении учащихся с новыми историческими или обществоведческими понятиями, при определении новых понятий знания не сообщаются в готовом виде. Учитель побуждает учащихся к сравнению, сопоставлению и противопоставлению фактов, в результате чего и возникает поисковая ситуация.

При формировании данного вида компетенций учитель использует тестовые конструкции с информационно – познавательной направленностью, тестовые конструкции составленные учащимися, тестовые конструкции, содержащие задания с лишними данными.

Формирование информационной компетенции.

Для развития данного вида компетентности учитель использует следующие приемы:

- при изучении новых терминов учащиеся, пользуясь толковым словарем, дают различные определения понятиям, например: в математике модуль – это…, в строительстве модуль – это…, в космонавтике модуль – это… и т.д.

- подготовка собственных презентаций, с использованием материала из разных источников, включая Internet.

Поэтому при подготовке к уроку учитель использует задания из других источников, в которых данные представлены в виде таблиц, диаграмм, графиков, звуков, видеоисточников и т.д [4].

- предоставляет учащимся возможность составлять самим всевозможные тестовые конструкции;

- использование задач прикладного характера. Вследствие чего у учащихся не только формируется информационная компетенция, но и накапливаться жизненный опыт.

Формирование коммуникативной компетенции.

Для развития этой компетенции учитель использует следующие методы и приемы:

- устное рецензирование ответов домашнего задания учениками;

- использование тестовых конструкций свободного изложения ответа и устных тестовых конструкций;

- использование работы в группах, например: рассказать соседу по парте определение, выслушать ответ, правильное определение обсудить в группе;

- сдача различных устных зачетов.

Формирование социально-трудовой компетенции

Наилучшему развитию данной компетенции способствуют следующие приемы:

- контрольные работы различного рода, например с использованием электронных тестовых конструкций;

- задания социально-трудового характера;

- проведение различных исследований;

- составление тестов самими учащимися.

Формирование компетенции личного самосовершенствования.

- с целью формирования данной компетенции, учителем применяется такой вид деятельности на уроках истории и обществознания, как решение задач с «лишними данными».

- с целью развития данного вида компетенций учителем используются задания на развитие навыков самоконтроля. Одним из приемов выработки самоконтроля является проведение проверки выполненных заданий. Проверка

Здоров’язберігаючі технології можна поділити на наступні типи (за О.Ващенком):

- здоров’язберігаючі – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;

- оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров’я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров’я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;

- технології навчання здоров’ю – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;

- виховання культури здоров’я – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров’я, формуванню уявлень про здоров’я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров’я, здоров’я родини [3; 4].

Не дивлячись на різноманіття типів технологій, у них у всіх одна мета - сформувати в учнів необхідні знання, уміння й навички здорового способу життя, навчити їх використовувати отримані знання в повсякденному житті [5].

За визначенням В.Тевкун [8] - здоров’язберігаюча компетентність – це комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження й зміцнення здоров'я – свого та оточуючих, на уроках та в позаурочний діяльності.

Більш широке поняття "здоров'язберігаюча компетентність" подається у науковому дослідження О.Антонової, під якою слід розуміти інтегральну якість особистості, яка проявляється у загальній здатності та готовності до здоров'язберігаючої діяльності, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення. Вона охоплює низку життєвих навичок (компетентностей), що сприяють здоровому способові життя [1].

Формування здоров’язберігаючих компетентностей у студентів ВНЗ, майбутніх вчителів фізичної культури, проходить через призму предметів циклів природничо-наукової підготовки й професійної та практичної підготовки.

Фундаментальні знання про здоров’я майбутні вчителі фізичної культури отримують під час вивчення циклу природничо-наукової підготовки до яких належать анатомія, фізіологія, біохімія, основи медичних знань та спортивної медицини, лікувальна фізкультура, валеологія, гігієна, основи екології, спортивна фізіологія тощо.

Знання про педагогічні технології здоров’язберігання, формування відповідних умінь та застосування їх на практиці в школі, у повсякденному житті отримують під час вивчення дисциплін професійної та практичної

вважати проблему здоров'я однією з глобальних, розв'язання якої обумовлює факт подальшого існування людства на нашій планеті. У наукових колах з'явилося поняття антропологічна катастрофа, зміст якої полягає в тому, що відповідно до основних біологічних законів кожен біологічний вид вимирає, якщо змінюються умови існування [2]. Щоб змалювати антропологічну катастрофу в Україні, наведемо наступні дані: серед молоді підліткового віку палять 68 % хлопців та 64 % дівчат, тобто – кожен третій підліток 12-14 років і кожен другий підліток, старший 15 років. Кількість учнів, які систематично вживають алкоголь – 30% [9, с. 48, 53] Зважаючи на таку катастрофічну картину Міністерством освіти та науки, молоді та спорту України до навчальних програм загальноосвітніх навчальних закладів вноситься ключове поняття здоров'язбережувальна компетентність, яка формується у дітей молодшого шкільного віку, підлітків та старшокласників на всіх уроках, які проводяться у школі та у позаурочний час.

Вчителеві фізичної культури відводиться керівна роль у формуванні здорового способу життя майбутнього покоління, адже саме на уроках фізичної культури подається теоретичний матеріал з питань здорового способу життя та правил гігієни, формується правильна уява дитини про рухову активність, виробляється стійка мотивація і потреба у збереженні й зміцненні свого здоров'я, прищеплюється любов до виконання фізичних вправ та засвоюється техніка їх правильного виконання. Тому перед викладацьким складом ВНЗ стоїть завдання – ознайомити студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра фізичного виховання галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини* спеціальності 6.010201 «Фізичне виховання», із педагогічними здоров'язберігаючими технологіями, дати міцні знання з означеної проблеми, сформувати стійкі навички здорового способу життя, ціннісне ставлення до здоров'я, сформувати систему спеціальних знань, умінь і навичок у плані здоров'язберігаючих технологій та домогтися, щоб у кожного студента, будь-якої педагогічної спеціальності, сформувалась самостійна здоров'язберігаюча діяльність.

Науковці у свої дослідженнях наголошують на те, що саме від особистості майбутнього вчителя, від його професійних і особистісних якостей, від його ставлення до здоров'язберігаючих технологій, використання їх у повсякденному студентському житті формують здоров'язберігаючі компетентності [6].

Викладачам ВНЗ на основі здоров'язберігаючої педагогічної технології необхідно сформувати у майбутніх вчителів фізичної культури професійну здоров'язберігаючу компетентність вчителя фізичної культури, а саме, володіння сучасними педагогічними методиками (технологіями), пов' язаними з культурою–комунікації, взаємодії з інформацією та її передачі учням; здатність до інтеграції вітчизняного, зарубіжного, історичного й сучасного інноваційного фізкультурно-оздоровчого досвіду [7].

Аналізуючи науково-педагогічну літературу, ми дійшли наступного висновку, що під педагогічними здоров'язберігаючими технологіями треба розуміти технології, які використовуються педагогічними кадрами щоденно у навчально-виховному процесі, і спрямовані на здоров'язберігання, оздоровлення, навчання та виховання культури здоров'я та здорового способу життя.

решения требует настойчивости и определенных волевых усилий. В результате у учащихся воспитываются ценнейшие качества – самостоятельность и решительность в действиях, чувство ответственности за них.

- с целью формирования данной компетенции учителем предлагается ученикам самим составить тест, найдя варианты ошибочных и правильных ответов.

Обладая данными компетенциями, учащиеся смогут свободно и самостоятельно выбирать цели и средства различных видов деятельности, управлять своей деятельностью, одновременно совершенствуя и развивая свои способности к ее осуществлению.

Формирование ключевых компетенций, как и внедрение компетентностного подхода следует осуществлять дифференцированно, с учетом специфики отдельных предметов. Компетентностный подход, который набирает силу в современной школе, является отражением осознанной потребности общества в подготовке людей не только знающих, но и умеющих применить свои знания [1].

Выводы. Подведя итоги можно сказать, что учителю мало быть осведомленным в данной области, необходимо чётко представлять результат своей работы, как конечный, так и промежуточный, надо думать над оптимизацией учебного процесса, который позволит комфортно и результативно организовать работу учащегося. А это значит, современный учитель должен обладать большим жизненным опытом, научными знаниями, быть инициативной и творческой личностью. Это необходимо чтобы выработать достаточно высокую компетентность в передаче знаний учащимся и применение полученных знаний к жизни в комплексе. Думаю, что нам необходимо помнить, что выйдя за порог школы, подросток воспользуется полученным опытом и сможет реализовать себя, опираясь на него.

«Ученик – это не сосуд, который нужно наполнить, а факел, который надо зажечь, а зажечь факел может лишь тот, кто сам горит». Наше педагогическое «горение» в том, чтобы в ученике видеть, прежде всего, человека, человека свободного, раскрепощенного и ответственного. И я желаю всем «гореть» самим и «зажигать» сердца наших детей.

Литература:

1. Андреев А. Знания или компетенции? // Высшее образование в России. - 2005. - №2. - С. 3-11

2. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании. - http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm

3. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. – О.Е. Лебедев. Компетентностный подход в образовании. - http://www.nekrasovspb.ru/publication/cgi-bin/publ.cgi?event=3&id=22

4. Л.О. Филатова. Компетентностный подход к построению содержания обучения как фактор развития преемственности школьного и вузовского образования//Дополнительное образование. - 2005. - №7. - С. 9-11.

5. А.В. Хуторской. Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов". - http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm

Педагогика

УДК:378.2

магистр направления «Инновационный менеджмент в образовательных и социальных учреждениях» Лебедкина Наталья Павловна
Уральский государственный педагогический университет (г. Екатеринбург)

ПРОБЛЕМЫ И РИСКИ ВВЕДЕНИЯ ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО СТАНДАРТА ОСНОВНОГО ОБЩЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Статья посвящена проблемам и рискам введения ФГОС ООО. Рассматриваются шаги, которые необходимо принять для реализации методической работы по созданию условий для перехода школы к новым ФГОС.

*Ключевые слова***.** Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования, методическая работа, образовательные технологии, ИКТ-компетентность, внеурочная деятельность, пилотные проекты.

Annotation. The paper discusses the problems and risks of introduction of FSES Basic General Education. It is considered the steps, which are necessary to take for the realization of methodological paper in order to provide conditions of school's transition to new FSES.

Keywords. Federal State Education Standards of Basic General Education, methodological paper, education technologies, ICT-competence (information and communications technologies), extracurricular, pilot projects.

Введение. Новый Федеральный государственный образовательный стандарт уверенно шагает по стране. И с 01.09.2013 г. пятиклассники нашего ОУ перешли на новые стандарты. Введение стандартов второго поколения во многом изменили школьную жизнь не только обучающихся, но и педагогов:

- новые формы организации обучения;
- новые образовательные технологии;
- организация внеурочной деятельности.

Однако, как и любому новшеству, имеются определенные риски реализации ФГОС ООО. К ним можно отнести возможное негативное отношение педагогов к внедрению новых стандартов; негативное отношение родителей, неэффективное управление данным процессом; отсутствие у педагогов и родителей целостного понимания полезности и прогрессивности.

Чтобы устранить риски, необходима постоянная разъяснительная работа среди всех участников образовательного процесса, организация обучения и повышения профессиональной компетенции педагогов, совершенствование научно-методического сопровождения данного процесса, включая консультирование всех его участников.

Цели. Цель методической работы по созданию условий для перехода школы к новым ФГОС может включать в себя следующие шаги:

- самообразование педагогов;
- содействие развитию и формированию положительной мотивации педагогического коллектива;

Педагогіка

УДК: 316.9:37.091.12.011.3–051:796

кандидат педагогічних наук Литвиненко Ольга Михайлівна
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського (м. Миколаїв)

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Аннотация. Рассматриваются вопросы формирования здоровьесберегающих компетентностей у студентов, которые учатся по специальности 6.010201 «Физическое воспитание». Проведен анализ результатов мониторинга студентов для определения особенностей формирования у будущих учителей физической культуры готовности к здоровьесберегающей деятельности.

Ключевые слова: учитель физической культуры, педагогические технологии, здоровьесберегающие технологии, здоровьесберегающие компетентности.

Annotation. The article deals with the problems of formation of healthy-keeping competencies among students the specialty 6.010201 "Physical Education". The analysis of the monitoring results jf students to determine the features of formation of the readiness for health-keeping activity among future teachtrs of physical culture.

Keywords: teachers of physical culture, educational technologies, Health-keeping competences.

Вступ. Глобальні зміни в кліматі планети, екологічні проблеми України, нераціональне харчування, малоактивний спосіб життя, засилля шкідливих звичок, соціальна напруженість призводить до погіршення стану здоров'я підростаючого покоління, тому перед освітянами стоїть проблема підготовки особистості до умов існування, підготовка організму дитини до адаптації, покращення рівня здоров'я та його ресурсів. Однак, щоб працювати з дитячою аудиторією, насамперед, необхідно підготувати компетентні педагогічні кадри, які розуміються на поняттях здоров'язберігаючих технологій та були компетентними у даних питаннях.

Питання формування здоров'язберігаючої компетенції у майбутніх вчителів розглядалися в наукових працях Н. Абаскалова, О. Алексеєва, Г. Мещерякова, І. Ніколаєва, С. Чурюкіна.

Проблему формування здоров'язберігаючої компетенції вчителя фізичної культури досліджували Н. Бєлікова, Д. Воронін, І. Дичківська, Л. Демінська, І. Зімняя, І. Іваній, В. Сергієнко, В. Тевкун.

Формулювання мети статті та завдань. Мета роботи - теоретично обґрунтувати сутності здоров'язберігаючої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Проаналізувати результати проведення моніторингу серед студентів з метою визначення їх готовності до впровадження здоровязберігаючих технологій у майбутній професії.

Виклад основного матеріалу статті. Серед багатьох педагогічних технологій, які тісно пов'язані з навчальним процесом, виокремлюється найголовніша, що займає провідне місце у сучасній школі - здоров'язберігаюча. Саме в кінці XX століття лідери світової науки стали

Выводы. Проблемы, которые предстоит решить в процессе введения ФГОС:

- отдать приоритеты парным и групповым формам работы, что обеспечит навыки работы в команде, развитие коммуникативной компетенции ребенка, снижение уровня тревожности, развивает рефлексивные способности;
- внедрить технологии, которые оптимально обеспечивают результаты ФГОС:

- ИКТ;
- проектная технология;
- технология критического мышления;
- исследовательская технология;
- кейс технология

- сменить позицию учителя с ведущего на сопровождающего.
- продолжить обучение учителя:

- приемам проектирования образовательной среды;
- алгоритму разработки учебных программ,
- проектированию УУД в учебной и внеучебной деятельности;
- технологиям, обеспечивающим системно – деятельностный подход в обучении;
- технологии оценивания результата деятельности ребенка в условиях ФГОС;

- обеспечить систему оценки достижения планируемых результатов освоения ООП критериями и инструментарием;
- обеспечить мониторинговый характер контроля.

Таким образом, введение ФГОС ООО требует от школы качественной подготовки и включению в новую деятельность. Эта самая новая деятельность в итоге должна за собой нести инновации в образовании для повышения качества образования.

Литература:

1. Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897.
2. Формирование универсальных учебных действий в основной школе: от действия к мысли. Система заданий: пособие для учителя / под ред. А. Г. Асмолова. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 2011.
3. Фундаментальное ядро содержания общего образования / Рос. акад. наук, Рос. акад. образования; под ред. В. В. Козлова, А. М. Кондакова, четвертое издание. - М.: Просвещение, 2011 (серия «Стандарты второго поколения»).

- системная подготовка педагогических кадров по проблеме инноваций (курсы, обучающие семинары в школе);
- создание информационно-методической базы инновации, передового педагогического опыта.

Процесс внедрения стандарта основной школы в нашем образовательном учреждении с очевидностью выявил ряд проблем и противоречий. Данные противоречия проявляются на целевом, организационном, содержательном и технологическом уровнях.

Изложение основного материала статьи. ***Целевой уровень:*** Мы целенаправленно готовились к введению новых стандартов. Чтобы работать единой командой, в одном направлении в 2011 году все педагоги обучились по теме: «Формирование у обучающихся УУД посредством современных образовательных технологий». Это был обучающий семинар в объёме 36 ч. Затем в марте 2013 г. на базе школы были организованы целевые курсы повышения квалификации по вопросам введения нового ФГОС по теме: «Обновление деятельности учителя в соответствии с ФГОС». Один из заместителей директора по УР обучился по теме: «Управление реализацией основной образовательной программой в образовательном учреждении в условиях введения ФГОС». Также на базе школы в течение двух лет имел место постоянно действующий обучающий семинар «Формирование ИКТ-компетентности учителя». Но как бы много и хорошо мы не обучались, проблемы есть:

- избегание новых форм взаимодействия с обучающимися, связанных со страхом потери авторитета;
- боязнь ряда учителей участвовать в пилотировании ФГОС ООО, что может быть объяснено недостаточным уровнем владения содержанием Стандарта.

Организационный уровень.

1. При обсуждении нового содержания обучения в основной школе (введение курса «Основы духовно-нравственной культуры народов России»), хотелось бы обратить внимание на следующее:

- при введении курса необходимо провести информационно-просветительскую работу с родителями обучающихся и обучающимися по разъяснению целей, задач и содержания курса; предложить родителям несколько модулей курса на выбор.
- необходимо создать условия для удовлетворения потребностей обучающихся по изучению интересующего их модуля курса.

В нашем образовательном учреждении для этого используются часы базисного учебного плана из части формируемой участниками образовательного процесса.

Одной из ключевых проблем при введении данного курса в в школах может стать недостаточная подготовка кадров. недостаточная подготовка кадров. На данный момент только педагоги начальной школы прошли проблемные курсы по данному направлению деятельности. Поэтому в нашей школе учитель начальной школы преподаёт данный курс пятиклассникам.

2. При организации внеурочной деятельности обозначились следующие проблемы:

- организация второго питания обучающихся, которое осуществлялось за счет родительских средств;

- недостаточное количество свободных площадей (школа работает в две смены);
- сопровождение детей в процессе организации внеурочной деятельности (отсутствие ставки «тьютор»);
- недостаточное материально-техническое оснащение (например, отсутствие расходных материалов и т.д.);

3. Проблемной точкой в материально-техническом оснащении в нашей школе является отсутствие мебели, которая способна быстро трансформироваться в соответствии с формой работы на уроке (групповая, парная, индивидуальная), а также соответствовала бы индивидуальным физиологическим потребностям школьников (например, конторки Базарнова).

4. Проблема в степени готовности педагогов к использованию на занятиях с учащимися ИКТ и высокотехнологичного оборудования.

Содержательный уровень.

Трудности внедрения Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования частично «спровоцированы» недостаточностью методического обеспечения и отсутствием УМК по некоторым предметам для 5-го класса на момент пилотного введения стандарта. Содержание курсов в примерных рабочих программах представлено за весь курс основной школы, что вызывает определенные трудности при разработке рабочей программы для конкретной параллели. Можно предположить, что трудности реализации стандарта в этом случае связаны с неготовностью учителей самостоятельно конструировать содержание обучения по предмету.

Нельзя сказать, что оно полностью отсутствует. Зачастую учителю трудно выбрать качественный УМК, т.к. он не имеет возможности полистать, просмотреть, изучить все пособия, входящие в УМК. Например, в начальной школе и 5 классе мы работали по русскому языку и математике по УМК образовательной системы «Школа 2100», на 2014-2015 год этих комплектов в Федеральном перечне нет, переходим на другие. Вопрос: как обеспечить преемственность? Какой УМК выбрать, чтобы процесс перехода был для детей более безболезненным?

Выходом из создавшегося положения является массовая переподготовка и подготовка, самообразование учителей к работе по ФГОС ООО.

Технологический уровень.

Очевидно, что цели и содержание обучения должны найти отражение в методике и технологии обучения, а значит, в средствах обучения.

Не в полной мере решена первостепенная задача разработчиков средств обучения – их совершенствование с учетом планируемых результатов образования:

- уменьшение числа репродуктивных заданий, которые пока в значительной части учебников превалируют;
- увеличение числа учебных задач, требующих ответа на вопрос «как делать» (пока средства обучения строятся на практических задачах и отвечают на вопрос «что делать);
- раскрытие в учебниках алгоритмов пошаговых действий ученика (пока преобладает структура «правило-упражнение»);

- усиление внимания к метапредметной составляющей средства обучения (пока учебник отражает в основном предметную составляющую учебного курса).

Несмотря на существенную и значительную методическую поддержку введения ФГОС со стороны разработчиков (методические рекомендации, пособия и др.), анализ документации ОУ и результатов опросов педагогов позволяет нам констатировать: риск неготовности учителей и руководителей ОУ к введению ФГОС существует. Условно выделю общие и личностные проблемы.

Общие проблемы заключаются в неготовности педагогов:

- к планированию и организации образовательного процесса в соответствии с требованиями ФГОС;
- синхронизации действий со всеми участниками образовательного процесса при введении ФГОС;
- изменениям в профессиональной деятельности в соответствии с требованиями ФГОС;
- Неготовность детей и родителей к новому.

Пятиклассники, не прошли начальную ступень образования, отвечающую требованиям ФГОС НОО.

Личностные проблемы (связанные с особенностями личности педагога):

- психологическая, связанная с традиционным подходом к профессии, а не осознанием себя как учителя "нового типа"; с неприятием идеологии ФГОС, консервативным мышлением в силу возраста или профессиональной усталости, отсутствием мотивации, давлением стереотипов и др.;
- дидактическая, обусловленная недостаточным уровнем теоретико-методологической подготовки в части изменений в технологии организации образовательного процесса, типологии уроков, организации проектной и исследовательской деятельности в рамках как аудиторной, так и неаудиторной занятости и т. п.;
- организационно-нормативная, возникающая при отсутствии научной организации труда, практики работы с нормативно-правовыми документами, навыков командно-проектной работы и др.;
- профессиональная, определяемая неготовностью учителя к реализации в деятельности экспертно-аналитических, прогностических и организационных функций.

На сегодняшний день наиболее проблемными вопросами для педагогов школы являются такие приемы и методы работы как: ведение мониторинга учета урочных и внеурочных достижений, проведение стартовой и итоговой диагностики уровня сформированности УУД, этапы формирование УУД, система оценки качества образования, проведение образовательной рефлексии.

Только в конце учебного года удалось приобрести методическую литературу, изучение которой позволит дать ответы на некоторые вопросы (показать методическую литературу).

Крылатым стало выражение: школа такова, каков учитель. Многое зависит лично от каждого учителя. Если учитель принимает новые условия и новые правила, то он будет меняться и модернизироваться. Только от него зависит, станут ли новые ФГОСы действующими и действенными или всё останется на бумаге.